ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล ของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ธิติพลวัฒน์ ทะสา

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (เทคโนโลยีการบริหารสิ่งแวดล้อม)
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล
พ.ศ. 2551

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหิดล

Copyright by Mahidol University

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล
ของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

.....

นายธิติพลวัฒน์ ทะสา

ผู้วิจัย

.....

รองศาสตราจารย์นาฏสุดา ภูมิจำนงค์, Ph.D.

ประธานคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

.....

รองศาสตราจารย์โสภารัตน์ จารุสมบัติ, Ph.D.

กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

.....

ศาสตราจารย์บรรจง มไหสวริยะ, พ.บ.

คณบดี

บัณฑิตวิทยาลัย

.....

ผู้ช่วยศาสตราจารย์เรวดี โรจนกนันท์, Ph.D.

ประธานคณะกรรมการประจำหลักสูตร

วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาเทคโนโลยีการบริหารสิ่งแวดล้อม

คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์

Copyright by Mahidol University

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล
ของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ได้รับการพิจารณาให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (เทคโนโลยีการบริหารสิ่งแวดล้อม)
วันที่ 29 สิงหาคม 2551

.....
นายธิติพลวัฒน์ ทะสา
ผู้วิจัย

.....
นายธีรภัทร ประยูรสิทธิ์, Ph.D.
ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....
รองศาสตราจารย์นาฏสุดา ภูมิจำนงค์, Ph.D.
กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....
รองศาสตราจารย์โสภารัตน์ จารุสมบัติ, Ph.D.
กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....
ศาสตราจารย์บรรจง มไหสวริยะ, พ.บ.
คณบดี
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหิดล

.....
ผู้ช่วยศาสตราจารย์สิทธิพงษ์ ดิลกวณิช, Ph.D.
คณบดี
คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหิดล

Copyright by Mahidol University

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงลงได้ก็เพราะความกรุณาของ รศ. ดร. นาฏสุดา ภูมิจำนงค์ รศ. ดร. โสภารัตน์ จารุสมบัติ และ อาจารย์ ดร. ธีรภัทร ประยูรสิทธิ ในการให้คำปรึกษา ชี้แนะ เพื่อปรับปรุงแก้ไขเป็นอย่างดีมาโดยตลอดจนทำให้การศึกษาครั้งนี้มีความสมบูรณ์

ขอขอบพระคุณ คุณธำรงศักดิ์ พลบำรุง นักศึกษาปริญญาเอกหลักสูตรนานาชาติสาขาสิ่งแวดล้อมศึกษา คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ที่ได้มีส่วนให้คำแนะนำในการสร้างแบบสอบถาม การเก็บตัวอย่าง ตลอดจนมีส่วนช่วยเหลือในการแปรผลและวิเคราะห์ผลการศึกษา

ขอขอบพระคุณ ผศ. ดร. ประเสริฐไชย สุขสอาด ภาควิชาศึกษาศาตร์ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ที่ท่านได้ให้คำแนะนำในการเลือกกลุ่มตัวอย่าง การคำนวณหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ขอขอบพระคุณ รศ. พิสิฐ ศุกรียพงษ์ คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ที่ท่านได้ให้ข้อแนะนำเกี่ยวกับแบบสอบถาม

ขอขอบพระคุณ ผู้อำนวยการมานพ เอื้อศิลามงคล ผู้อำนวยการจรัญ สิทธิรักษ์ และผู้อำนวยการพงษ์อนันต์ ธรรมศิริ ผู้บังคับบัญชาที่อนุญาติให้ผู้ศึกษาได้มาศึกษาต่อตามระเบียบของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2547

ขอขอบคุณ คุณนิรุต ปัญญารัตน์ คุณนัฐนันท์ ถือแก้ว เพื่อนร่วมหลักสูตร “เทคโนโลยีการบริหารสิ่งแวดล้อม รุ่นที่ 32” ที่ได้มีส่วนช่วยให้คำแนะนำเกี่ยวกับจังหวัดเชียงใหม่ มีส่วนช่วยเหลือในการเก็บข้อมูล ช่วยเหลือในการปรับปรุงแผนที่ รวมทั้งการเป็นเจ้าบ้านที่ให้การดูแลอย่างอบอุ่นในระหว่างการเก็บข้อมูลในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่

ขอขอบคุณแหล่งข้อมูล ผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้ช่วยนักวิจัย ตลอดจนท่านอื่น ๆ ที่ได้มีส่วนช่วยเหลือแต่ไม่สามารถเอ่ยนามในที่นี้ ได้ทั้งหมด รวมทั้งขอขอบคุณเพื่อน ๆ ในหลักสูตร “เทคโนโลยีการบริหารสิ่งแวดล้อมรุ่นที่ 32” ทุกคน ที่ได้มีส่วนช่วยเหลือ แบ่งปันประสบการณ์จนการศึกษาในครั้งนี้สำเร็จลุล่วง

ท้ายที่สุด ขอขอบพระคุณ บิดา มารดา ผู้ให้กำเนิดและครูคนแรกของผู้ศึกษาที่ได้ให้การสนับสนุน ให้กำลังใจมาโดยตลอด ขอบพระคุณครูบาอาจารย์ทุกท่านที่เคยสอนมาทั้งในอดีตและปัจจุบัน

ธิติพลวัฒน์ ทะสา

Copyright by Mahidol University

ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
(THE OPINIONS ON A GOVERNANCE OF CHIANGMAI NIGHT SAFARI FOR NATURAL AND ENVIRONMENTAL CONSERVATION)

ธิติพลวัฒน์ ทะสา 4837283 ENTM/M

วท.ม. (เทคโนโลยีการบริหารสิ่งแวดล้อม)

กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ : นาฏสุดา ภูมิจำนงค์, Ph.D. , โสภารัตน์ จารุสมบัติ, Ph.D. , ธีรภัทร ประยูรสิทธิ, Ph.D.

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1 ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการแสดงความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 2 ศึกษาความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ 3. รับทราบข้อเสนอแนะจากกลุ่มประชากรตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามและให้สัมภาษณ์ที่มีต่อสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการตอบแบบสอบถามเป็นประชาชนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีพื้นที่ติดต่อกับสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ ซึ่งอยู่ในตำบลหนองควาย อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 170 ราย และมีประชากรตัวอย่างที่ใช้ในการสัมภาษณ์เจาะลึกอีกจำนวน 6 ราย การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การสัมภาษณ์เจาะลึกใช้กระบวนการอุปนัย (Induction process) สรุปเป็นข้อความ ส่วนสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปร คือ ค่า t – test และ ค่า F – test ที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05

ผลการวิจัยมีข้อค้นพบดังนี้

1. ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการแสดงความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ อาชีพ ความถี่ในการเข้าชมสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ และการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ส่วนตัวแปรด้าน เพศ อายุ การศึกษา ระยะเวลาในการประกอบอาชีพ ความเข้าใจธรรมาภิบาล การปฏิบัติตนด้านสิ่งแวดล้อม พบว่าไม่มีความสัมพันธ์กับการแสดงความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2. ความคิดเห็นต่อระดับการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทั้งในระดับรายข้อ และภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

3. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย คือ 3.1 การบริหารทั่วไป (1) ควรวางแผนเพิ่มระดับการใช้ธรรมาภิบาลเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่จากระดับปานกลางให้เพิ่มมากขึ้น (2) สวนสัตว์ควรปรับปรุงการบริการ การต้อนรับให้สะดวก รวดเร็วเพื่อรองรับการท่องเที่ยวให้ดียิ่งขึ้น (3) สวนสัตว์ควรเพิ่มการโฆษณาประชาสัมพันธ์ให้มากขึ้น (4) ควรเปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการรับทราบข้อมูลข่าวสารและมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการให้มากขึ้น 3.2 การบริหารสิ่งแวดล้อม (1) ควรมีพื้นที่กว้างขวางเพียงพอสำหรับสัตว์ หรืออาจหาพื้นที่อื่นให้สัตว์ได้อยู่อย่างอิสระ เป็นธรรมชาติมากในปัจจุบัน(2550) และ (2) ควรเพิ่มรูปแบบของการเข้าไปใช้ประโยชน์จากสวนสัตว์ให้มีความหลากหลาย

คำสำคัญ : ธรรมาภิบาล / สวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ / การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

216 หน้า

Copyright by Mahidol University

THE OPINIONS ON GOOD GOVERNANCE OF CHIANGMAI NIGHT SAFARI FOR NATURAL AND ENVIRONMENTAL CONSERVATION

THITIPALAWAT THASA 4837283 ENTM/M

M.Sc. (ENVIRONMENTAL MANAGEMENT TECHNOLOGY)

THESIS ADVISORS: NATHSUDA POOMIJUMNONG, Ph.D. , SOPHARAT JARUSOMBAT, Ph.D. ,THEERAPAT PRAYURASIDDHI, Ph.D.

ABSTRACT

This study had the following purposes:1. To study factors associated with expressing opinions on governance of Chiangmai Night Safari for natural and environmental conservation;2. To study the opinion on environmental management of Chiangmai Night Safari; and 3. To receive recommendations from a sample population that responded to a questionnaire and interview on Chiangmai Night Safari. The sample group were 170 locals who lived in the village adjacent to Chiangmai Night Safari at Nong Kwai Sub District, Hang Dong District, Chiangmai Province. As well as conducting an in-depth interview with 6 local samples, descriptive statistics were employed to analyze data using frequency, percent, mean, maximum, minimum, and standard deviation. An in-depth interview was done with theinduction process and summarized into the statement. Relationship of variables was analyzed with t-test and F-test with reliability level at 0.05.

Variables associated with the expression of opinions on the governance of Chiangmai Night Safari for natural and environmental conservation are occupation, frequency in admission to Chiangmai Night Safari and receiving information. For variables regarding sex, age, education duration for occupation, understanding in the governance, and self-attitude towards environment, findings indicate no relationship with expressing opinions towards governance.

Opinions on governance of Chiangmai Night Safari for both regarding separate items and overall results are at moderate levels.

Research recommendations in general management are:1. To continue improvement using Good Governance standards in natural and environmental conservation of Chiangmai Night Safari to obtain better quality;2. To improve and develop services and hospitality to be more comfortable and tourist friendly;3. To adverertise more; and 4. To increase opportunity for people to access information and participate more in management. Regarding environmental administration, the safari should provide larger areas to keep animals or find other areas for animals to roam freely in their natural habitat and Chiangmai Night Safari should open for other activities besides the Night Safari.

KEY WORDS: GOOD GOVERNANCE / CHIANGMAI NIGHT SAFARI / ENVIRONMENTAL CONSERVATION

216 pp.

Copyright by Mahidol University

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ค
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ฌ
สารบัญแผนภูมิ	ฎ
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหาการวิจัย	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
1.3 ประเด็นปัญหาที่ต้องการทราบ	2
1.4 สมมติฐานของการวิจัย	3
1.5 ขอบเขตของการวิจัย	3
1.6 กรอบแนวคิดในการวิจัย	4
1.7 ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย	4
1.8 นิยามศัพท์	5
1.9 ข้อจำกัดของการวิจัย	6
1.10 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
บทที่ 2 แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	
2.1 ปรัชญาของการบริหารสิ่งแวดล้อม	7
2.2 แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน	11
2.3 แนวคิดการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	16
2.4 แนวคิดจริยธรรมทางสิ่งแวดล้อม	20
2.5 แนวคิดจริยธรรมทางธุรกิจกับสังคม และสิ่งแวดล้อม	24
2.6 แนวคิดธรรมาภิบาล กับการประยุกต์ใช้ในด้านสิ่งแวดล้อม	31
2.7 แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็น (Opinion) หรือทัศนคติ (Attitude)	49

Copyright by Mahidol University

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
2.8 แนวคิดสวนสัตว์กลางคืน และโครงการสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่	52
2.9 เกณฑ์ขนาดพื้นที่อยู่อาศัยของสัตว์ในสวนสัตว์โดยทั่วไป	63
2.10 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	66
บทที่ 3 วิธีการวิจัย	
3.1 ประชากรเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง และวิธีการสุ่มตัวอย่าง	84
3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	85
3.3 การสร้าง การทดสอบ และพัฒนาเครื่องมือ	89
3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล	90
3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิจัย	91
บทที่ 4 ผลการวิจัย	
4.1 ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง	93
4.2 ความคิดเห็นต่อการดำเนินการตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	106
4.3 ความคิดเห็นต่อผลการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม ความพึงพอใจต่อสถานที่ และการบริการของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่	111
4.4 การบริหารสิ่งแวดล้อมของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่จากการสังเกต สัมภาษณ์	116
4.5 ผลการทดสอบสมมติฐาน	121
4.6 ผลการสัมภาษณ์เจาะลึก	137
4.7 ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะต่อสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่	147
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย	
5.1 สรุปผลการวิจัย	149
5.2 อภิปรายผลการวิจัย	152
5.3 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย	161
5.4 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป	162

Copyright by Mahidol University

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บทสรุปแบบสมบูรณ์ภาษาไทย 164
บทสรุปแบบสมบูรณ์ภาษาอังกฤษ 175
บรรณานุกรม 185
ภาคผนวก 194
ประวัติผู้วิจัย 216

Copyright by Mahidol University

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	ราคาบัตรเข้าชมสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ (เชียงใหม่ไนท์ซาฟารี)	60
2	ค่ามาตรฐานขนาดพื้นที่อยู่อาศัยของสัตว์ในสวนสัตว์โดยทั่วไป	63
3	การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากประชากรกลุ่มเป้าหมาย	84
4	จำนวน และร้อยละตามคุณลักษณะกลุ่มตัวอย่าง	94
5	จำนวน ร้อยละของความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมาภิบาลของกลุ่มตัวอย่างจำแนกเป็นรายข้อ	97
6	จำนวน ร้อยละของระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมาภิบาลของกลุ่มตัวอย่าง	98
7	จำนวน ร้อยละของการปฏิบัติตนด้านสิ่งแวดล้อมของกลุ่มตัวอย่างรายข้อ	100
8	จำนวน ร้อยละ และค่าเฉลี่ยของระดับการปฏิบัติตนด้านสิ่งแวดล้อมของกลุ่มตัวอย่าง	101
9	จำนวน ร้อยละของความถี่ในการเข้าชมสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ของกลุ่มตัวอย่าง	102
10	จำนวน ร้อยละของการรับทราบข้อมูลข่าวสารของกลุ่มตัวอย่าง	104
11	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการรับทราบข้อมูลข่าวสารของกลุ่มตัวอย่าง	105
12	ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	107
13	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผล ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม บริการของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่	110
14	จำนวน ร้อยละ ของความคิดเห็นต่อผลการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผลทางด้านเศรษฐกิจ สังคม ความพึงพอใจต่อสถานที่และการ	112
15	ความสัมพันธ์ระหว่าง เพศ กับ ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	121

Copyright by Mahidol University

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
16	ความสัมพันธ์ระหว่าง อายุ กับ ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	122
17	ความสัมพันธ์ระหว่าง การศึกษา กับ ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	124
18	ความสัมพันธ์ระหว่าง อาชีพ กับ ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	126
19	ความสัมพันธ์ระหว่าง ระยะเวลาในการประกอบอาชีพ กับ ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	129
20	ความสัมพันธ์ระหว่าง ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมาภิบาล กับ ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	132
21	ความสัมพันธ์ระหว่าง การปฏิบัติตนด้านสิ่งแวดล้อม กับ ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	133
22	ความสัมพันธ์ระหว่าง ความถี่ในการเข้าชมสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่กับ ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืน	134
23	ความสัมพันธ์ระหว่าง การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร กับ ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	136

Copyright by Mahidol University

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิ	หน้า
1. กรอบแนวคิดในการวิจัย	4
2. ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ และตัวแปรตาม	5
3. ปิรามิดความรับผิดของธุรกิจต่อสังคม	29

Copyright by Mahidol University

บทที่ 1
บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหาการวิจัย

การพัฒนาประเทศที่ผ่านมา เป็นการพัฒนาที่ยังขาดความสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมและการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แม้ว่าการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและสังคมมีแนวโน้มที่ดีขึ้น แต่ผลการพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อมยังอยู่ในระดับที่น่าเป็นห่วง และมีระดับการพัฒนาต่ำกว่าด้านเศรษฐกิจและสังคมมาโดยตลอด (สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2549 : 6-13) ตัวอย่างเช่น การลดลงของพื้นที่ป่า ในระยะ 40 ปี นับตั้งแต่มีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504 - 2509) เป็นต้นมา ป่าไม้ของประเทศถูกตัดและทำลายเพื่อนำไม้ และที่ดินไปใช้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจ จากที่เคยมีพื้นที่ป่า 171 ล้านไร่ (ร้อยละ 53.3) ของพื้นที่ประเทศในปี พ.ศ. 2504 ลดลงเหลือประมาณ 81 ล้านไร่ (ร้อยละ 25.3) ในปี พ.ศ. 2541โดยสาเหตุสำคัญของการลดลงของพื้นที่ป่าก็เพราะ ความต้องการพื้นที่เพื่อทำเป็นที่อยู่อาศัยและพื้นที่ทำกินหรือพื้นที่เพื่อการเกษตรกรรม (สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2549 : 5-69)

การพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อมซึ่งยังอยู่ในระดับน่าเป็นห่วงดังกล่าวข้างต้นสามารถทำได้หลายวิธี เช่น การอนุรักษ์หรือฟื้นฟู การให้การศึกษา การใช้เทคโนโลยี การใช้หลักศีลธรรมทางศาสนา การใช้กฎหมาย เป็นต้น

ธรรมาภิบาล เป็นส่วนหนึ่งที่มีความเกี่ยวข้องกับคุณธรรม จริยธรรม หลักศีลธรรมทางศาสนา ธนาคารโลกเป็นผู้เริ่มใช้ภาษาอังกฤษว่า Good Governance หรือ ธรรมาภิบาล เป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2532 หลังจากนั้นการศึกษาในเรื่องของธรรมาภิบาลก็เกิดขึ้นอย่างแพร่หลาย และธรรมาภิบาลถูกนำไปประยุกต์ใช้หลายรูปแบบทั้งในองค์กรภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน และยังสามารถนำมาใช้ในการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมได้อีกทางหนึ่งด้วยเช่นกัน

สวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เป็นสวนสัตว์แห่งเดียวของประเทศไทยที่มีฐานะเป็น “องค์การมหาชน” (9 กันยายน พ.ศ. 2545 - 20 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2550 และคณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อ

Copyright by Mahidol University

8 เมษายน 2551 ให้สวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่คืนไปสังกัดองค์การบริหารพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หรือ อพท. จึงทำให้สวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่มีฐานะเป็น “องค์การมหาชน อีกครั้งหนึ่ง) และมีการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม ชุมชน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลายระดับ การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ต้องการศึกษาความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ภายใต้ความเชื่อที่ว่าถ้าหากองค์กรใดก็ตามนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้กับการดำเนินงานขององค์กรแล้ว ย่อมจะส่งผลดีต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกระดับ ขณะเดียวกันก็จะส่งผลต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไปในทางที่ดีด้วยเช่นกัน นอกจากนั้นแล้วยังอาจเป็นแนวทางสำหรับศึกษาหน่วยงานอื่นที่มีรูปแบบการจัดการที่มีความคล้ายคลึงกันต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการแสดงความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่
3. เพื่อรับทราบข้อเสนอแนะจากกลุ่มประชากรตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามและให้สัมภาษณ์ที่มีต่อสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่

1.3 ประเด็นปัญหาที่ต้องการทราบ

1. ปัจจัยทางด้าน เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ ระยะเวลาในการประกอบอาชีพ ความเข้าใจธรรมาภิบาล การปฏิบัติด้านสิ่งแวดล้อม ความถี่ในการเข้าชมสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ และการรับรู้ข้อมูลข่าวสารว่ามีอิทธิพลกับการแสดงความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างไร
2. กลุ่มประชากรตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างไรบ้าง
3. กลุ่มประชากรตัวอย่างมีข้อแนะนำ อะไรบ้างแก่ทางสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่

Copyright by Mahidol University

1.4 สมมติฐานของการวิจัย

1. เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ ระยะเวลาในการประกอบอาชีพ ความเข้าใจธรรมาภิบาล การปฏิบัติตนด้านสิ่งแวดล้อม ความถี่ในการเข้าชมสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ และการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร มีความสัมพันธ์กับการแสดงความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2. การดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับปานกลาง

1.5 ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านประชากร และพื้นที่

การวิจัยครั้งนี้มุ่งแสวงหาคำตอบในกรอบของหลักธรรมาภิบาล 6 ประการ และครอบคลุมกลุ่มประชาชนในหมู่บ้านที่มีพื้นที่ติดกับสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ จำนวน 5 หมู่บ้าน ของตำบลหนองควาย อ. หางดง จ. เชียงใหม่ ทั้งนี้เพราะพื้นที่ของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่อยู่ติดกับพื้นที่การทำมาหากินและการดำรงชีวิตของชาวบ้าน และโดยธรรมดาแล้ว ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียที่อาจได้รับผลกระทบ ได้รับความเดือดร้อนมากที่สุดคือคนที่อยู่ใกล้ที่สุด ดังนั้นจึงเลือกใช้กลุ่มตัวอย่างจาก 5 หมู่บ้านดังกล่าว จำนวน 170 ครัวเรือน จากทั้งหมด 1,716 ครัวเรือน (ใช้เกณฑ์ในการคัดเลือกตัวอย่าง 10 %)โดยผู้ที่ตอบ แบบสอบถาม ต้องมีอายุ 15 ปีขึ้นไป (เนื่องจากเป็นระดับอายุที่สามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างมีเหตุผลได้แล้ว) เลือกตัวแทนมาครอบครัวละ 1 คน และต้องเป็นผู้ที่เคยเข้าชมสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่แล้วอย่างน้อย 1 ครั้งจึงจะให้ตอบแบบสอบถาม

การวิจัยครั้งนี้ยังได้ใช้วิธีการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-dept Interview) ในการเก็บข้อมูลจากประชากรที่มีลักษณะพิเศษ และมีขนาดเล็ก เช่น ผู้บริหารระดับสูง ผู้นำทางวิชาการในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ เป็นข้อมูลเสริมความเข้าใจและช่วยในการตีความหมายผลที่ได้จากการวิเคราะห์เชิงปริมาณจากแบบสอบถามที่กล่าวมาข้างต้นนี้ด้วย

นอกจากนั้นแล้ว การวิจัยครั้งนี้ยังต้องการศึกษาเรื่องความหนาแน่นของสัตว์ในสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อศึกษาถึงความเป็นธรรมาภิบาลในแง่ความมีคุณธรรมในการดำเนินการเกี่ยวกับสัตว์อีกทางหนึ่ง ดังนั้น พื้นที่การศึกษาจึงอยู่ในส่วนของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ด้วย

Copyright by Mahidol University

ขอบเขตด้านเวลา

กรอบระยะเวลาที่ศึกษาการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นับตั้งแต่วันที่เริ่มเปิดให้ประชาชนเข้าชม วันที่ 16 พฤศจิกายน พ.ศ. 2548 – วันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ.2550

1.6 กรอบแนวคิดในการวิจัย

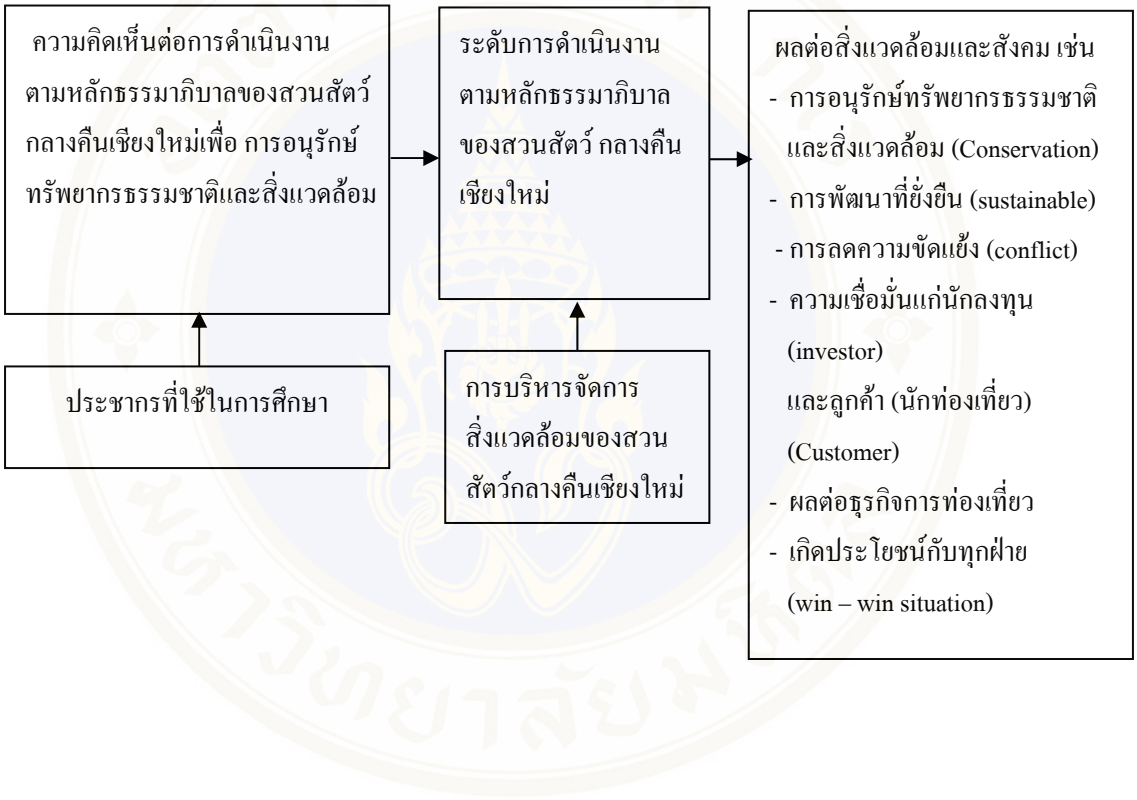

แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

Copyright by Mahidol University

1.7 ตัวแปร

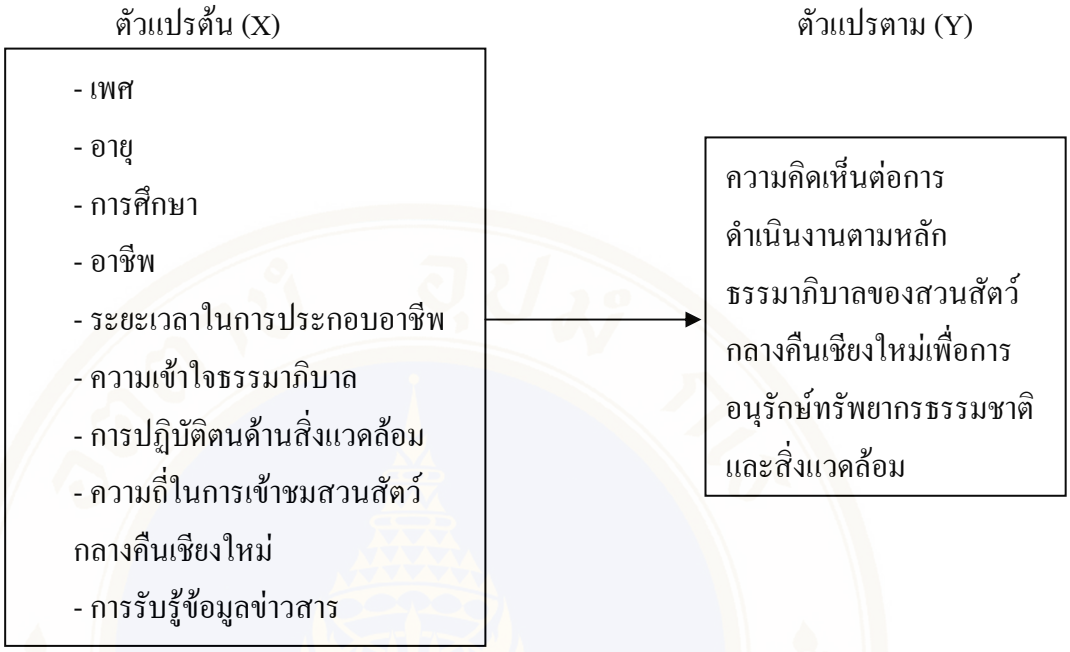

แผนภูมิที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้น และตัวแปรตาม

1.8 นิยามศัพท์

สวนสัตว์ หมายถึงสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ หรือเชียงใหม่ไนท์ ซาฟารี (Changmai Night Safari)

นักวิชาการ หมายถึง นักวิชาการที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน การค้นคว้า วิจัย หรือเฝ้าระวัง ติดตามและประเมินผลเกี่ยวกับสัตว์ สวนสัตว์ ธรรมาภิบาล สิ่งแวดล้อม และสังคม

นักพัฒนาจากองค์กรภาคเอกชน หมายถึง ผู้ที่ไม่ได้ทำหน้าที่ในส่วนของราชการ รัฐวิสาหกิจ ธุรกิจเอกชนที่มีการจัดตั้งเป็นนิติบุคคล หรือไม่ได้ดำเนินงานในส่วนขององค์การมหาชน

ความคิดเห็น (เจตคติ หรือทัศนคติ) หมายถึง ระบบความคิดของบุคคลซึ่งมีต่อการประเมินเหตุการณ์ หรือปรากฏการณ์เกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ ไปในทางที่ชอบ ไม่ชอบ ดี ไม่ดี รัก เกลียด เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย

หลักธรรมาภิบาล หมายถึง หลักธรรมาภิบาล 6 ประการ ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 ประกอบด้วย (1) หลักนิติธรรม (2) หลักคุณธรรม (3) หลักความโปร่งใส (4) หลักความมีส่วนร่วม (5) หลักความรับผิดชอบ (6) หลักความคุ้มค่า ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด หมายถึง ทรัพยากร ดิน น้ำ สัตว์ประจำถิ่น สัตว์ที่นำเข้ามาเลี้ยงและป่าไม้ที่มีในพื้นที่ของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ซึ่งมีจำนวนจำกัด

Copyright by Mahidol University

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หมายถึงผู้ที่มีส่วนได้รับประโยชน์ หรือเสียผลประโยชน์จากการดำเนินงานของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ แบ่งเป็น ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรง ได้แก่ ชุมชนท้องถิ่น ผู้ถือหุ้นและเจ้าของ พนักงานลูกจ้าง นักท่องเที่ยว ผู้จำหน่ายวัตถุดิบจัดส่งสินค้า(สัตว์ป่า) และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยอ้อม ได้แก่ รัฐบาล สภาพแวดล้อม สื่อมวลชน สาธารณะชน และกลุ่มนักรณรงค์

1.9 ข้อจำกัดของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ได้วางแผนการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-dept Interview) เพื่อเสริมความเข้าใจและวิเคราะห์ผลที่ได้จากแบบสอบถาม โดยขอสัมภาษณ์เจาะลึกผู้เกี่ยวข้องหลายฝ่ายที่เป็นผู้นำทางวิชาการ ผู้นำในการรณรงค์ นักข่าวผู้มีบทบาทสำคัญในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารต่อประชาชน และผู้บริหารองค์กรที่มีลักษณะใกล้เคียงกันกับสวนสัตว์กลางคืน ผู้บริหารองค์กรที่มีบทบาททางสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่ รวมแล้ว 12 ท่าน แต่เนื่องจากบางท่านไม่สะดวกในการให้สัมภาษณ์เนื่องจากระเบียบทางราชการบางประการ บางท่านเดินทางไปต่างประเทศ บางท่านขอไม่ออกความเห็นในประเด็นที่ขอสัมภาษณ์ ดังนั้นจึงขอสัมภาษณ์เจาะลึกได้เพียง 6 ท่าน (ดังรายชื่อในบทที่ 3)

2. นอกจากนั้นแล้ว การศึกษาวิจัยครั้งนี้ยังต้องการศึกษาเรื่องความหนาแน่นของสัตว์ในสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อศึกษาถึงความเป็นธรรมาภิบาลในแง่ความมีคุณธรรมในการดำเนินการเกี่ยวกับสัตว์ที่นำมาเลี้ยงอีกทางหนึ่ง แต่เนื่องจากทางสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ไม่มีฐานข้อมูลในด้านขนาดพื้นที่อยู่อาศัยของสัตว์ จึงทำให้ไม่สามารถคำนวณหาความหนาแน่นของสัตว์เพื่อนำไปเปรียบเทียบกับค่ามาตรฐาน (ในข้อ 2.9 บทที่ 2) ได้ จึงได้ใช้การสังเกตควบร่วมกับการสัมภาษณ์เจาะลึกในข้อแรกเพื่อช่วยเสริมความเข้าใจจากแบบสอบถามและช่วยในการวิเคราะห์ผลการบริหารสิ่งแวดล้อมของทางสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่

1.10 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการแสดงความคิดเห็นกรณีการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2. มีข้อเสนอแนะ แนวทางการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

3. มีข้อเสนอแนะในภาพรวมที่มีต่อสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่

4. ผลการศึกษาที่ได้อาจนำไปใช้ในการส่งเสริมหรือวางแผนพัฒนาด้านทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และด้านการท่องเที่ยว

Copyright by Mahidol University

บทที่ 2
แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดปรัชญาของการบริหารสิ่งแวดล้อม

เพื่อความเข้าใจปรัชญาการบริหารสิ่งแวดล้อมที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ก่อนอื่นต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับคำว่า “การบริหาร” และ “สิ่งแวดล้อม” ก่อนดังนี้

การบริหาร คือ การดำเนินงานของบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยใช้ปัจจัยที่เป็น คน เงิน วัสดุ และการจัดการ ดังนั้น การบริหารจึงมีลักษณะเป็น “กระบวนการบริหาร” (อุทัย หิรัญโต, 2525 : 6)

การบริหาร คือ กระบวนการอย่างหนึ่งอย่างใดที่มีคนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ร่วมมือกันทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนด โดยทั่วไป การบริหารประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการคือ (1) มีบุคคลร่วมอยู่ในการบริหาร (2) มีการกระทำเกิดขึ้น (3) มีการปฏิสัมพันธ์หรือการประสานงาน (4) มีกิจกรรมร่วมกัน (5) มีการบรรลุเป้าหมายอย่างใดอย่างหนึ่งที่กำหนด (จิราภรณ์ สว่างเนตร, 2544 : 2)

การบริหาร คือ กิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลหลายคนร่วมมือกันปฏิบัติเพื่อทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่างร่วมกันด้วยการประสานสัมพันธ์ โดยมีระบบระเบียบและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ บางประการที่จะช่วยเอื้ออำนวยให้กิจกรรมนั้นบรรลุวัตถุประสงค์อย่างหนึ่ง หรือหลายอย่างที่กำหนดไว้ล่วงหน้าอย่างชัดเจนเป็นที่รับรู้ตรงกัน โดยใช้ทรัพยากรทางการบริหารคือ คน เงิน วัสดุสิ่งของ วิธีการจัดการ และเทคนิคในการดำเนินงานอย่างเหมาะสม (พรรณราย ทรัพยะประภา, 2532 : 1)

การบริหาร (Administration) มีขอบเขตกว้างกว่า “การจัดการ” (Management) กล่าวอีกนัยหนึ่ง การจัดการเป็นเครื่องมือของการบริหารโดยทั่วไปแล้ว ทั้งการบริหารและการจัดการใช้แทนกันได้ หรือใช้ปะปนกัน แม้จะมีความหมายแตกต่างกันในบางแง่

ลักษณะสำคัญของการบริหารจะมีลักษณะที่เป็นกิจกรรม คือ การที่บุคคลมาร่วมกันปฏิบัติงานตั้งแต่สองคนขึ้นไป โดยมีวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง ส่วนการจัดการ คือการดำเนินการบริหารให้สัมฤทธิ์ผล หรือการจัดการเป็นเครื่องมือของการบริหาร โดยทั่วไปแล้วการ

Copyright by Mahidol University

บริหารจะดำเนินการในรูปของกระบวนการ เช่น จะต้องมีการกำหนดนโยบาย การวางแผน การจัดองค์การ การบริหารงานบุคคล การประสานงาน และการคุมงาน เป็นต้น (อุทัย หิรัญโต, 2525 : 5-9)

กล่าวได้ว่า การบริหาร คือ กระบวนการปฏิบัติงานโดยมีคนตั้งแต่สองคนขึ้นไปมาร่วมกันคิด วิเคราะห์ วางแผน และดำเนินงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง โดยมีการใช้ปัจจัยการบริหารคือ คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ และการจัดการ

ส่วนคำว่า “สิ่งแวดล้อม” มีผู้ให้ความหมายเอาไว้หลากหลายและแตกต่างกันออกไป แต่โดยสรุปแล้ว สิ่งแวดล้อม คือ ทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่ล้อมรอบตัวเรา ทั้งสิ่งที่มีชีวิต และไม่มีชีวิต ทั้งสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น

2.1.1 ปรัชญาการบริหารสิ่งแวดล้อม

การดำเนินการศึกษาหรือดำเนินกิจกรรมอื่นใดที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อความสมดุลในทุกรูปแบบ จำเป็นต้องอาศัยศาสตร์สาขาต่าง ๆ ที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นศาสตร์ทางวิทยาศาสตร์บริสุทธิ์ วิทยาศาสตร์ประยุกต์ สังคมวิทยา มานุษยวิทยา โบราณคดี ประวัติศาสตร์ อักษรศาสตร์ ปรัชญา เป็นต้น ซึ่งครอบคลุมทั้งวิทยาศาสตร์ และสังคมศาสตร์ทุกสาขามาร่วมกันคิด วางแผนร่วมกัน การที่คน ๆ เดียว ศาสตร์ ๆ เดียว คนกลุ่มเดียว เข้าไปดำเนินกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมให้ประสบความสำเร็จได้นั้นเป็นเรื่องยาก และมิใช่วิถีทางของกระบวนการการจัดการสิ่งแวดล้อม เพราะนั่นเป็นปรัชญาแบบตาบอดคลำช้าง

ปรัชญาของการบริหารสิ่งแวดล้อมจึงเป็นปรัชญาของการบูรณาการสหสาขาวิชา หรือหลักการของ สหสัมพันธ์วิทยา (Multidisciplinary integrated) ซึ่งยอมรับความแตกต่างหลากหลายทั้งด้านศาสตร์หรือวิชาที่แต่ละคนอาจมีความเชี่ยวชาญในแต่ละเรื่องที่ตนคุ้นเคย รวมไปถึงการยอมรับของความหลากหลายของกลุ่มองค์กร ทั้งภาครัฐ เอกชน ภาคประชาชน ทั้งความแตกต่างหลากหลายทั้งทางเชื้อชาติ สังคม และวัฒนธรรม เพื่อหลอมรวมใช้ในการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมในกรณีใดกรณีหนึ่งทั้งเล็กที่ครอบคลุมบางพื้นที่ และใหญ่ที่ขยายวงกว้างออกไป

การดำเนินกิจกรรมใด ๆ เกี่ยวกับทรัพยากรสิ่งแวดล้อม อาจส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ ไม่มากก็น้อย อาจจะเป็นปัญหาเล็ก ๆ กินวงแคบ หรือเป็นปัญหาใหญ่ที่ส่งกระทบต่อทรัพยากรสิ่งแวดล้อมเป็นพื้นที่ในวงกว้าง บางปัญหาอาจกระทบต่อผู้คนทั้งโลก ดังนั้น การดำเนินการป้องกัน และแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมจึงไม่ใช้หน้าที่ของใครคนใดคนหนึ่งแต่ผู้เดียว ศาสตร์เดียว คณะเดียว หน่วยงานเดียวหรือประเทศเดียว จำเป็นจะต้องอาศัยวิทยาการที่มีความหลากหลาย (Multidisciplinary) โดยความร่วมมือของทุกฝ่าย เพราะเรื่องของสิ่งแวดล้อมเชื่อมโยงถึงกันหมด (ธันวา ใจเที่ยง, 2544 : 7 - 8 และ 85)

Copyright by Mahidol University

จะเห็นได้ว่าการบริหารจัดการ สิ่งแวดล้อมตามหลักปรัชญาดังกล่าวข้างต้นเป็นวิธีการร่วมมือกันของหลายฝ่าย โดยอาศัยหลักการที่ว่า ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมหวงแหน ร่วมตรวจสอบ ควบคุม ร่วมรับผิดชอบ และร่วมรับประโยชน์

มาตรการจัดการสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ในปัจจุบันทั้งหมด สามารถกล่าวได้ว่าอยู่ในรูปของกฎหมาย กฎระเบียบต่าง ๆ พระราชบัญญัติ หรือมาตรฐานคุณภาพต่าง ๆ โดยทำหน้าที่เป็นตัวควบคุมแหล่งกำเนิดมลพิษต่าง ๆ หรือควบคุมกิจกรรมให้เหมาะสม เพื่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมให้น้อยที่สุด ยอมรับได้ (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2540 : 3-59 ถึง 3-67)

ในภาพรวมของหลักปรัชญาการบริหารสิ่งแวดล้อมนั้น ต้องการควบคุม พัฒนา บริหารหรือจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสร้างสรรค์ โดยต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้ที่มีวิชาความรู้ในทุกแขนง และในการบริหารจัดการต้องใช้วิธีการที่หลากหลายแตกต่างกันออกไป เช่น ใช้วิธีการอนุรักษ์หรือฟื้นฟู การให้การศึกษา การพัฒนาคุณธรรมของคน การใช้เทคโนโลยี การจูงใจ การใช้กฎหมาย เช่น จัดเก็บภาษีสิ่งแวดล้อม หรือ “ภาษีเขียว” หรือ “การใช้หลักการผู้ก่อมลพิษเป็น ผู้จ่ายค่ารักษาสภาพแวดล้อม” เป็นต้น อาจสรุปได้ว่า แนวคิดปรัชญาของการบริหารสิ่งแวดล้อม เป็นปรัชญาของการบูรณาการสหสาขาวิชา หรือสหสัมพันธ์วิทยา (Multidisciplinary integrated) ซึ่งจะต้องอาศัยความร่วมมือกันของผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญจากทุกสาขาวิชาชีพ รวมไปถึงการอาศัยกลุ่มองค์กรทั้งภาครัฐ (Public Sector) ภาคเอกชน (Private Sector) และภาคประชาชน (Civil Society) เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นธรรม โปร่งใส ภายใต้กระบวนการการมีส่วนร่วม เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อสังคมส่วนรวม และเกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมให้น้อยที่สุด

2.1.2 หลักพื้นฐานของการจัดการ

หลักการพื้นฐานของการจัดการที่สำคัญ Carlopio ได้อธิบายไว้ว่าประกอบไปด้วย

1. ความรับผิดชอบ (Responsibility) กระบวนการนี้ให้ตัดความเป็นเจ้าของออกไป แต่ยอมรับในผลหรือการกระทำของตัวเอง นั่นคือความเต็มใจที่จะรับผิดชอบ และตอบคำถามให้ได้ และจะนำมาซึ่งความไว้เนื้อเชื่อใจ ในการพัฒนาทักษะการจัดการนั้น ถ้าหากว่าเรามุ่งความสนใจไปที่ความรับผิดชอบของผู้บริหารแต่ละคนแล้ว นานไปก็จะเกิดการบ่มเพาะจนได้ที่ในที่สุด

2. การรู้จักตัวเอง (Self – knowledge) นี่คือหลักการจัดการที่พิจารณาอะไรมากไปกว่าที่จะมองแต่เฉพาะภายนอกตัวผู้บริหารเท่านั้น แต่ต้องทราบด้วยว่าพวกเขามีความเข้มแข็ง หรือมีจุดบกพร่องอย่างไร เป็นคนที่มีความลำเอียงหรืออคติหรือไม่ น่าพอใจหรือไม่เป็นที่น่าพอใจ มีทักษะความสามารถอย่างไร พวกเขาสามารถสร้างความแตกต่างในการบริหารคนและบริหารงาน

Copyright by Mahidol University

ได้ในระดับใด การที่องค์กรจะให้การฝึกฝนอบรมมากขึ้น มีนักวิจัยเพิ่มขึ้น ก็ล้วนแล้วแต่ต้องมาจากผู้นำที่ใช้เครื่องมือกลางที่เรียกว่า “รู้จักตัวตนของตัวเองเสียก่อน” มีผู้กล่าวเอาไว้ว่า “เราจะไม่สามารถจัดการคนอื่นได้ จนกว่าที่เราจะจัดการกับตัวเองได้เสียก่อน”

3. การสร้างโอกาส (Creating opportunities) อาทิ การตั้งเป้าหมายความสำเร็จขององค์กรเอาไว้ นี่คือภาระบทบาทหน้าที่โดยตรงของผู้บริหาร และอาจจะมีบทบาทโดยอ้อมในการสร้างและส่งเสริมบรรยากาศในการทำงานเพื่อกระตุ้นและพัฒนาพนักงานไปในแนวทางและเป้าหมายที่ได้วางเอาไว้

4. ต้องยอมรับในความผิดพลาดที่เกิดขึ้น (The need to make mistakes) นี่คือหลักการจัดการอย่างหนึ่ง และถือเป็นการเรียนรู้ได้อีกด้วย ซึ่งการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้เมื่อใช้การจัดการที่ผิดพลาดนั้นเป็นบทเรียนและนำไปสู่การปฏิบัติที่ถูกต้องในอนาคตที่เรียกว่า “ผิดเป็นครู” ความผิดพลาดมีความสำคัญในฐานะที่เป็นความเสี่ยงในระยะเริ่มต้น ความผิดพลาดเกิดขึ้นได้ แต่ผลต่อมาที่จะได้รับก็คือกลไกที่จะทำให้เข้มแข็ง นี่คือหลักการในข้อนี้

5. ทุกแง่คิดคือความจริงทั้งหมด (All reality is subjective) วิธีการจัดการแบบนี้เหมือนจะไม่กระจ่าง เพราะตั้งอยู่บนข้อสันนิษฐานที่ว่าไม่มีอะไรที่เป็นขาวแท้หรือดำไปเสียทั้งหมด ไม่มีอะไรที่ถูกหรือผิดทั้งหมด ไม่มีวิธีทางใดที่จะเป็นวิถีทางที่ถูกต้องที่สุดเพียงวิธีเดียว ต่างคนต่างสถานการณ์ ต่างก็มีวิธีการที่จะไปสู่ความสำเร็จที่แตกต่างกันออกไป การที่คนคนหนึ่งจะมีความเห็นพ้องกับอีกคนหนึ่ง นั่นก็เป็นความเชื่อโดยบริสุทธิ์ใจของคนคนนั้น

6. คนชอบทำในสิ่งที่ตัวเองพอใจ (People like to be liked) การบริหารที่ดีจะใช้หลักการบริหารแบบนี้ นั่นคือใช้วิธีการจูงใจ ไม่ใช่ใช้การบังคับ ผลของการบริหารจัดการโดยไม่มีการโน้มน้าวจูงใจก็คือขาดสัมพันธภาพ และมีเสียงวิพากษ์วิจารณ์ตามมา แต่ถ้าหากจะให้ได้ผลตามต้องการแล้ว จะต้องสนับสนุนวิธีการจูงใจให้คนทำในสิ่งที่ตัวเองชอบหรือพอใจ (Carlopio, 2005 : 11)

โดยสรุปแล้ว หลักพื้นฐานของการจัดการเป็นการมองในมุมกว้างทั้งในแง่ของตัวผู้บริหาร วิธีการบริหารจัดการ ตลอดจนองค์กรหรือประเด็นที่ต้องได้รับการบริหารจัดการ ทั้งนี้ยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อต่อยอดหรือเสริมเข้ากับการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมตามหลักปรัชญาการบริหารสิ่งแวดล้อมที่ได้กล่าวมาแล้วในข้างต้นนั้นได้

Copyright by Mahidol University

2.2 แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

2.2.1 ที่มาของแนวคิด ความหมาย และมิติการพัฒนาที่ยั่งยืน

"แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน" ได้เริ่มเข้ามามีบทบาทในกระแสการพัฒนาของสังคมโลกนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 เริ่มตั้งแต่องค์การสหประชาชาติได้จัดให้มีการประชุมสุดยอดว่าด้วยสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ (Human Environment) ณ กรุงสต๊อกโฮล์ม ประเทศสวีเดน ซึ่งเรียกร้องให้ชาวโลกคำนึงถึงผลกระทบจากการใช้ทรัพยากรอย่างฟุ่มเฟือยจนเกินขีดจำกัดของทรัพยากรโลก ต่อมาในปี พ.ศ. 2526 สหประชาชาติได้จัดตั้งสมัชชาโลกว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (World Commission on Environmental and Development) หรือเป็นที่รู้จักกันดีในชื่อ "Brundland Commission" เพื่อทำการศึกษาเรื่องการสร้างความสมดุลระหว่างสิ่งแวดล้อมกับการพัฒนา ซึ่งได้เผยแพร่เอกสารชื่อ "Our Common Future" ที่เรียกร้องให้ชาวโลกเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิตที่ฟุ่มเฟือย และเปลี่ยนวิถีชีวิตทางการพัฒนาประเทศเสียใหม่ ในลักษณะที่ปลอดภัยต่อสิ่งแวดล้อม และให้สอดคล้องกับข้อจำกัดของธรรมชาติมากยิ่งขึ้น รวมทั้งได้เสนอว่ามนุษยชาติสามารถที่จะทำให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนขึ้นมาได้

ประเทศไทยได้ร่วมลงนามรับรองแผนแม่บทโลก "แผนปฏิบัติการ 21" ในปี พ.ศ. 2535 ร่วมกับ 178 ประเทศสมาชิกที่เข้าร่วม "ประชุมสุดยอดระดับโลกว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา" (UN Conference on Environmental and Development : UNCED) ณ กรุงริโอ เดอจาเนโร ประเทศบราซิล และรับเข้าเป็นพันธกรณีร่วมกับประเทศสมาชิกอีกประมาณ 180 ประเทศที่เข้าร่วม "ประชุมสุดยอดระดับโลกว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน" (World Summit on Sustainable Development : WSSD) ซึ่งจัดประชุมขึ้นอีกครั้งใน 10 ปีถัดมา ณ กรุงโจฮันเนสเบอร์ก ประเทศสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ เมื่อปี พ.ศ. 2545 ทำให้ประเทศไทยนำแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและพันธกรณีดังกล่าวมาใช้เป็นกรอบทิศทางกำกับการพัฒนาประเทศ (สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย, 2549 : 1-1)

การพัฒนา คือ การยกระดับความเป็นอยู่ (Development as well – being) หมายความว่า การพัฒนาจะต้องไม่จำกัดอยู่เฉพาะอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ แต่จะต้องรวมถึงการกระจาย และความยั่งยืนในการพัฒนาด้วย (จุรี วิจิตรวาทการ และคณะ, ผู้สรุปและรวบรวม. 2543 : 1)

การพัฒนาที่ยั่งยืน คือ การพัฒนาที่ตอบสนองต่อความต้องการในปัจจุบัน โดยไม่ทำให้ความสามารถที่จะตอบสนองต่อความต้องการของอนาคตชน ต้องลดน้อย หรือด้อยลง (ปริญญา นุตาลัย และคณะ, 2535 : 292)

Copyright by Mahidol University

การพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นการพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของประชากรและการค้า โดยไม่ลดทอนความสามารถในการรองรับชีวิตของสิ่งแวดล้อมสำหรับคนรุ่นอนาคต หรือการพัฒนาที่ตอบสนองคุณภาพชีวิตของมนุษย์สูงสุดในคนรุ่นปัจจุบันโดยที่ไม่เสื่อมถอยลงในคนรุ่นต่อไป (อนุชา อาภาภิรม, 2545 : 38)

การพัฒนาที่ยั่งยืน หมายถึง การพัฒนาเพื่อบรรลุถึงความต้องการของมนุษยชาติในปัจจุบัน (โดยเฉพาะคนยากจน) ขณะเดียวกันก็จะต้องไม่เป็นการลดทอนหรือเบียดบังโอกาสที่จะบรรลุความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ในรุ่นต่อไปด้วย (มูลนิธิโลกสีเขียว, 2537 : 86)

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้อธิบายเกี่ยวกับกรณีเดียวกันนี้เอาไว้ว่า “คณะกรรมาธิการ-โลกว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (World Commission on Environmental and Development)ให้นิยามของคำว่า การพัฒนาที่ยั่งยืน (sustain development) ในรายงานซึ่งเรียกว่า Our Common Future ในหน้า 43 ของรายงานดังกล่าว คือ “Sustain development is development that meets the needs of the present without compromise the ability of future generations to meet their own needs” แปลว่า การพัฒนาที่ยั่งยืน คือการพัฒนาที่สนองความต้องการของปัจจุบัน โดยไม่ทำให้ประชาชนรุ่นต่อไปในอนาคตต้องประนีประนอมยอมลดความต้องการของเขาในการที่จะสนองความต้องการของเขาเอง … ประนีประนอมในที่นี้คือยอมลดความต้องการของเขา … ไป ๆ มา ๆ การพัฒนาที่ยั่งยืนนี้ก็ไปเน้นที่เป้าหมายอย่างเก่าอันเดิมนั้นแหละ คือเป้าหมายทางเศรษฐกิจ แต่ตั้งเงื่อนไขขึ้นโดยเอาสิ่งแวดล้อมเข้ามาเป็นตัวควบคุมความเจริญทางเศรษฐกิจอีกทีหนึ่ง หมายความว่าให้ความเจริญทางเศรษฐกิจอยู่ภายใต้เงื่อนไขของการอนุรักษ์สภาพแวดล้อม คือ มีปัจจัยอีกตัวหนึ่งเสริมเข้ามา ได้แก่สภาพแวดล้อม จึงมีการพัฒนา (Development) ควบคู่กับสิ่งแวดล้อม (Environment) ต้องให้การพัฒนาหรือความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจนั้น อยู่ในสภาวะที่สิ่งแวดล้อมรองรับไหวด้วย หรือจะพูดอีกภาษาหนึ่งว่าเจริญไปโดยไม่รังแกธรรมชาติ” (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2537 : 57-60)

หลังจากที่คณะกรรมาธิการโลกว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาได้จัดสัมมนา และกล่าวถึงคำว่าการพัฒนาที่ยั่งยืนแล้ว นักวิชาการหลาย ๆ ฝ่ายต่างก็พยายามอธิบายภาพของการพัฒนาที่ยั่งยืนให้ชัดเจนขึ้น โดยพยายามขยายรายละเอียดของการพัฒนาในมิติต่าง ๆ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และทรัพยากร

Copyright by Mahidol University

มิติทางเศรษฐกิจ

1. การพัฒนาที่ยั่งยืนจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างเพียงพอที่จะตอบสนองความต้องการพื้นฐานของประชากรได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะต้องสามารถขจัดความยากจนและเน้นการกระจายโอกาสในการใช้ทรัพยากรเพื่อลดความไม่เท่าเทียมกันในสังคม

2. การพัฒนาที่ยั่งยืนจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อผู้ประกอบการ รวมเอาค่าใช้จ่ายด้านสิ่งแวดล้อมเข้าไปไว้ในต้นทุนการผลิตด้วย

มิติทางด้านสังคม

1. การพัฒนาที่ยั่งยืนจะเป็นไปได้อย่างยาวนานก็ต่อเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงทางประชากรที่สอดคล้องและสมดุลกับการเปลี่ยนแปลงของศักยภาพการผลิตของระบบนิเวศในภูมิภาคนั้น ๆ

2. การพัฒนาที่ยั่งยืน จะต้องสนับสนุนค่านิยมที่มีการส่งเสริมให้ประชากรมีมาตรฐานการบริโภคทรัพยากรที่ไม่ฟุ่มเฟือย และอยู่ในขีดความสามารถของระบบนิเวศนั้น ๆ

3. การพัฒนาที่ยั่งยืน ควรอยู่บนฐานของความสัมพันธ์ที่ดี และมั่นคงภายในหน่วยการผลิตแต่ละหน่วย ซึ่งหมายถึงการมีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างนายจ้างกับลูกจ้างทุกระดับอันจะนำไปสู่การกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม

มิติทางด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากร

1. การพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นรูปแบบการใช้ทรัพยากรที่มีการบำรุงรักษา และมีอัตราการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในขอบเขตที่จะอำนวยให้ทรัพยากรนั้นคืนกลับมาสู่สภาวะปกติ

2. การพัฒนาที่ยั่งยืนจะต้องมีการพิทักษ์และสงวนรักษาความหลากหลายของพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ในสภาพธรรมชาติไว้ได้ (มูลนิธิโลกสีเขียว, 2537 : 86 – 87)

สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย ร่วมกับอนุกรรมการกำกับการอนุมัติตามแผนปฏิบัติการ 21 และการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ร่วมกันให้นิยามของคำว่า การพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทของสังคมไทย เมื่อปี พ.ศ. 2545 เอาไว้ว่า “การพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทของสังคมไทย เป็นการพัฒนาที่ต้องคำนึงถึงความเป็นองค์รวมของทุก ๆ ด้านอย่างสมดุล บนพื้นฐานของทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมไทยด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกกลุ่ม ด้วยความเอื้ออาทร เคารพซึ่งกันและกัน เพื่อสามารถในการพึ่งตนเองและคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างเท่าเทียมกัน” (สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย, 2549 : 18)

2.2.2 การดำเนินงานการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทย

ประเทศไทยได้มีการจัดตั้ง “คณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” ขึ้นเมื่อปลายปี พ.ศ. 2545 โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน รัฐมนตรีกระทรวงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 2 ท่าน ร่วมเป็นกรรมการ และเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) เป็นกรรมการและเลขานุการ คณะกรรมการฯชุดนี้ มีหน้าที่กำหนดนโยบาย กรอบทิศทาง

Copyright by Mahidol University

และยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศ รวมทั้งผลักดันให้มีการนำกรอบทิศทางและยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ยั่งยืนไปแปลงสู่การปฏิบัติ คณะกรรมการฯ ได้แต่งตั้ง “คณะอนุกรรมการพัฒนาตัวชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทย” ขึ้นเพื่อเป็นกลไกประสานการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และการบูรณาการระบบฐานข้อมูลของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย, 2549 : 1-2)

ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550-2554) ได้กล่าวถึงการพัฒนาประเทศไทยให้ดำรงอยู่อย่างมั่นคงและยั่งยืนเอาไว้ว่าจะต้องยึดหลักการพัฒนาที่สำคัญ 2 ประการ คือ

1.) การเสริมสร้างทุนเพื่อการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน

ทิศทางการพัฒนาจะต้องให้ความสำคัญกับทุนของประเทศที่มีคุณค่าทั้ง “ทุนทางสังคม” “ทุนทางเศรษฐกิจ” และ “ทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม” มาใช้ประโยชน์อย่างบูรณาการและเกื้อกูลกัน พร้อมทั้งเสริมสร้างให้แข็งแกร่งเป็นเสมือนเสาหลักในการพัฒนาประเทศได้อย่างมั่นคง

(1) การเสริมสร้างทุนสังคม ให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพคนในทุกมิติ ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา โดยเสริมสร้างสุขภาวะ และความรู้ให้มีภูมิคุ้มกัน พร้อมเผชิญการเปลี่ยนแปลงและก้าวสู่สังคมฐานความรู้ มีจิตสำนึกในการดำรงชีวิตบนพื้นฐานของศีลธรรมอันดีงาม ครอบครัวมีความอบอุ่น มั่นคงด้านเศรษฐกิจและสังคม ประชากรทุกช่วงวัยทุกกลุ่มเป้าหมายมีการเตรียมความพร้อมให้ก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุได้อย่างเหมาะสม ชุมชนมีความเข้มแข็ง มีการรวมตัวเป็นเครือข่ายเพื่อการพัฒนา ตลอดจนมีการใช้ความหลากหลายทางวัฒนธรรม และภูมิปัญญาที่มีอยู่ในแต่ละท้องถิ่นชุมชน ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต และสร้างสรรค์คุณค่าทางเศรษฐกิจ รวมทั้งดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

(2) การเสริมสร้างทุนเศรษฐกิจ ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจไทยสู่ระบบเศรษฐกิจที่มีการขยายตัวอย่างมีเสถียรภาพ มีคุณภาพ โครงสร้างการผลิตมีการเพิ่มคุณค่าบนฐานความรู้ และความเป็นไทย มีการพัฒนาปัจจัยสนับสนุนการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจและการลงทุนทั้งการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและโลจิสติกส์ การบริหารองค์ความรู้ การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงานและการพัฒนาพลังงานทางเลือก รวมทั้งปรับปรุงกฎหมาย กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องควบคู่ไปกับการเสริมสร้างศักยภาพและภูมิคุ้มกันของเศรษฐกิจบนฐานราก เพื่อกระจายผลประโยชน์จากการพัฒนาอย่างเป็นธรรม

(3) การเสริมสร้างทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้ความสำคัญกับการพัฒนาบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพ และส่งเสริมสิทธิชุมชนในการเข้าถึง และการจัดการทรัพยากรเพื่อสงวนรักษาให้ทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมคงความอุดมสมบูรณ์

Copyright by Mahidol University

เป็นรากฐานที่มั่นคงของการพัฒนาประเทศ และเป็นฐานการดำรงชีวิตของคนไทยให้มีความสุขอย่างยั่งยืน ขณะเดียวกันมีการเสริมสร้างคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดี โดยปรับแบบแผนการผลิตและพฤติกรรมการบริโภคเพื่อลดผลกระทบต่อฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2.) การบริหารจัดการประเทศสู่ความยั่งยืน

การบริหารประเทศระยะต่อไปจำเป็นต้องเสริมสร้างความแข็งแกร่งของระบบโครงสร้างกลไกและกระบวนการบริหารจัดการประเทศให้อยู่บนหลักธรรมาภิบาลและประชาธิปไตยโดยบูรณาการการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนทุกระดับให้เกิดพลังร่วมและเป็นเครือข่ายที่เข้มแข็ง มีบทบาทขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ พร้อมทั้งปรับระบบบริหารจัดการภาครัฐทั้งระบบราชการและรัฐวิสาหกิจให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใส ลดบทบาทอำนาจของราชการในส่วนกลาง และเพิ่มบทบาท มอบอำนาจการาตัดสินใจ การดำเนินการ และการกระจายการจัดสรรทรัพยากรให้แก่ราชการส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น และชุมชน พร้อมทั้งส่งเสริมบทบาทภาคเอกชนและการปฏิรูปธุรกิจเอกชนให้เข้มแข็ง สุจริต โปร่งใส และเร่งปฏิรูปกฎหมาย กฎระเบียบ เพื่อสร้างสมดุลในการจัดสรรและกระจายผลประโยชน์การพัฒนาให้ทั่วถึงเป็นธรรม โดยต้องดำเนินการรักษาและเสริมสร้างความมั่นคงควบคู่ไปด้วย อันจะสนับสนุนให้การบริหารจัดการประเทศสู่ดุลยภาพ ทั้งในมิติเศรษฐกิจ สังคมทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และความมั่นคง นำไปสู่สันติสุขและความยั่งยืน(สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2549 : 36 – 37)

2.2.3 การศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืน

สมพงษ์ พลายงาม ได้นำเอาแนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืนไปศึกษาบทบาทการพัฒนาสิ่งแวดล้อมแบบยั่งยืนของจังหวัดทหารบกราชบุรี โดยศึกษาบทบาทการปฏิบัติจริงเปรียบเทียบกับบทบาทที่คาดหวังจาก ความคิดเห็นของทหารชั้นประทวน 154 นาย ตามตัวแปรอายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่ ระดับเงินเดือน และระยะเวลาในการรับราชการ ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของทหารเกี่ยวกับบทบาทที่ปฏิบัติจริงในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมแบบยั่งยืนของจังหวัดทหารบกราชบุรี อยู่ในระดับปานกลาง บทบาทอันดับสูงสุด ได้แก่ ด้านการบูรณะซ่อมแซมและการฟื้นฟู และบทบาทอันดับต่ำสุด ได้แก่ ด้านการตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ และความคิดเห็นของทหารเกี่ยวกับบทบาทที่คาดหวังในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมแบบยั่งยืนของจังหวัดทหารบกราชบุรี อยู่ในระดับมาก บทบาทอันดับสูงสุด ได้แก่ ด้านการบูรณซ่อมแซม และการฟื้นฟู และบทบาทอันดับต่ำสุด ได้แก่ ด้านการตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ ส่วนปัจจัยส่วนบุคคลบุคคล ได้แก่ ระยะเวลาในการรับราชการแตกต่างกัน มีผลต่อความคิดเห็นของทหารเกี่ยวกับบทบาทที่ปฏิบัติจริงในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมแบบยั่งยืนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนอายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่ และระดับเงินเดือนที่แตกต่างกัน มี

Copyright by Mahidol University

ความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ปฏิบัติจริงในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมแบบยั่งยืน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และความคิดเห็นของทหารเกี่ยวกับบทบาทที่ปฏิบัติจริง และบทบาทที่คาดหวังในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมแบบยั่งยืนของจังหวัดทหารบกราชบุรี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (สมพงษ์ พลายงาม, 2546 : 62)

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้ทำการประเมินผลการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทยได้ข้อสรุปว่า การพัฒนาประเทศที่ผ่านมาเป็นการพัฒนาที่ยังขาดความสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กล่าวคือ แม้ว่าการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมจะมีแนวโน้มที่ดีขึ้น แต่ผลการพัฒนทางด้านสิ่งแวดล้อมยังอยู่ในระดับที่น่าเป็นห่วง และมีระดับการพัฒนาต่ำกว่าด้านเศรษฐกิจและสังคมมาโดยตลอด (สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย, 2548 : 3)

กล่าวโดยสรุปแล้ว การพัฒนาที่ยั่งยืน คือ การพัฒนาที่ต้องมีความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และไม่ทำลายโอกาสที่จะได้เข้าถึงและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรของลูกหลานในอนาคต รวมทั้งเปิดโอกาสให้ประชาชน และหน่วยงานทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการพัฒนาเพื่อความยั่งยืน มีการดำเนินงานด้วยความเป็นธรรม โปร่งใส รับผิดชอบ และมีความคุ้มค่าในการลงทุนพัฒนา นั่นคือต้องใช้ธรรมาภิบาลควบคู่ไปกับการพัฒนา

2.3 แนวคิดการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

2.3.1 ความหมาย และวิธีการอนุรักษ์

คำว่า “การอนุรักษ์” ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า “Conservation” มีผู้ให้ความหมายต่าง ๆ กันออกไปเช่น

การอนุรักษ์ หมายถึง การใช้อย่างสมเหตุสมผล เพื่อให้มีใช้ตลอดไป (เกษม จันทร์แก้ว, 2544 : 80)

การอนุรักษ์ หมายถึง การใช้ทรัพยากรให้มีประโยชน์ต่อคนส่วนมากให้ดีที่สุด และมีอายุการใช้งานที่ยาวนานที่สุด (วิชัย เทียนน้อย, ม.ป.ป : 2)

การอนุรักษ์ หมายถึง การรู้จักใช้ทรัพยากรอย่างชาญฉลาด ให้เป็นประโยชน์ต่อมหาชนมากที่สุด และจะต้องกระจายการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทั่วถึงกัน (นิวัติ เรืองพานิช, 2528 : 4)

การอนุรักษ์ (Conservative) หมายถึง การรู้จักใช้อย่างชาญฉลาด ให้เป็นประโยชน์ต่อคนทั้งหลายมากที่สุด และใช้ได้นานที่สุด ทั้งนี้ต้องให้สูญเสียทรัพยากรโดยเปล่าประโยชน์น้อยที่สุด และจะต้องกระจายการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรให้ทั่วถึงกัน (ชัชพล ทรงสุนทรวงศ์, 2546 : 258)

Copyright by Mahidol University

ดังนั้น การอนุรักษ์ จึงน่าจะหมายถึง การใช้ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ให้คุ้มค่าที่สุดใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุด และประหยัดที่สุด เพื่อให้ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมสามรถงอกเงยและมีใช้ตลอดไป

เกษม จันทร์แก้ว ได้กล่าวถึงวิธีการอนุรักษ์ว่า ประกอบด้วย 8 วิธี คือ

1. การใช้ หมายถึง รูปแบบการใช้ เช่น การบริโภคโดยตรง การใช้ประโยชน์ด้วยการมองเห็น การฟังเสียง สัมผัส การให้ความสะดวก ความปลอดภัย เหล่านี้ต้องใช้แบบยั่งยืน

2. การเก็บกัก หมายถึง การรวบรวมและเก็บกักทรัพยากรที่มีแนวโน้มที่จะขาดแคลนในบางเวลา หรือคาดว่าจะเกิดวิกฤติการณ์เกิดขึ้น บางครั้งอาจเก็บกักเอาไว้ใช้ในยามขาดแคลนควบคุมปริมาณการใช้ได้

3. การรักษา ซ่อมแซม หมายถึง การดำเนินการใด ๆ ต่อทรัพยากรที่ขาดไป หรือไม่ทำงานตามปกติให้สามารถฟื้นคืนมาอยู่ในสภาพที่จะสามารถใช้งานต่อไปได้

4. การฟื้นฟู หมายถึง การดำเนินการใด ๆ ต่อทรัพยากรหรือสิ่งแวดล้อมที่เสื่อมโทรมให้สิ่งเหล่านั้นเป็นปกติ ซึ่งการฟื้นฟูต้องใช้เวลา และ/หรือเทคโนโลยีเข้าช่วย

5. การพัฒนา หมายถึง การทำสิ่งที่มีอยู่ให้ดีขึ้น การที่ต้องพัฒนาเพราะต้องการเร่งหรือเพิ่มประสิทธิภาพให้เกิดผลิตผลที่ดีขึ้น การพัฒนาที่ถูกต้องนั้น ต้องใช้ทั้งความรู้เทคโนโลยี และการวางแผนที่ดี

6. การป้องกัน หมายถึง การป้องกันสิ่งที่เกิดขึ้นมิให้ลุกลามไปมากกว่าที่เป็นอยู่ รวมถึงป้องกันไม่ให้เกิดขึ้นเลยก็ได้ เช่น การทำแนวป้องกันไฟป่า ทำทำนบกั้นไม่ให้น้ำท่วม

7. การสงวน หมายถึง การเก็บไว้โดยไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวใด ๆ การสงวนอาจจะกำหนดเวลาบางช่วงไม่ให้เข้าไปยุ่งเกี่ยวก็ได้ เช่น ในฤดูวางไข่

8. การแบ่งเขต หมายถึง ทำการแบ่งเขต หรือแบ่งกลุ่ม แบ่งประเภทตามคุณสมบัติของทรัพยากร เพื่อให้การอนุรักษ์ได้ผล เช่น อุทยาแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตควบคุมมลพิษ ฯลฯ

พระมหาวิเศษ ปญฺญาวชิโร (เสาะพบดี) ได้ศึกษาเรื่อง “พุทธศาสนากับการอนุรักษ์ป่าไม้” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อค้นคว้าหาแนวทางการอนุรักษ์ป่าไม้ตามคัมภีร์พระพุทธศาสนา พบว่าวิธีการหรือแนวทางแห่งการอนุรักษ์ป่าไม้ตามแนวพุทธศาสนาสรุปได้ 3 ระดับ คือ

1. พฤติกรรม โดยการสร้างกติกาสังคม กฎระเบียบ ข้อบังคับ โดยประยุกต์มาจากพุทธบัญญัติ

2. จิตใจ โดยการสร้างจิตสำนึก มีความรับผิดชอบ มีคุณธรรม คือ ความรู้จัก และซาบซึ้งในคุณค่าของป่าไม้ และสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ โดยประยุกต์ ศาสนพิธี มาใช้เพื่อสร้างจิตสำนึกให้เกิดแก่ประชาชนในท้องถิ่นต่าง ๆ

Copyright by Mahidol University

3. ปัญญา โดยการสร้างความเป็นรูปธรรมจากนามธรรม ให้เห็นเด่นชัดตามเหตุผล หลักการอนุรักษ์ป่าไม้ โดยประยุกต์หลักธรรมสำคัญที่แสดงถึงต้นเหตุและผลที่จะเกิดตามมาในหลักปฏิจจสมุปบาท และหลักการที่ว่าทุกสิ่งทุกอย่างต้องมีความสัมพันธ์กันและกัน คือ ปัญหาสิ่งแวดล้อม สาเหตุของปัญหาสิ่งแวดล้อม การบรรเทาทุกข์อันเกิดจากปัญหาสิ่งแวดล้อม และหนทางแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมในหลักอริยสัจ 4 (พระมหาวิเศษ ปญฺญาวชิโร (เสาะพบดี), 2543 : บทคัดย่อ)

2.3.2 การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (Environmental conservation) หมายถึง การใช้สิ่งแวดล้อมอย่างมีเหตุผลเพื่อที่จะอำนวยให้คุณภาพของการมีชีวิตอยู่อย่างดีตลอดไปสำหรับมนุษย์

กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มีความหมายรวมไปถึงการใช้ทรัพยากรทั้งหลายในโลกนี้อย่างมีเหตุผล และเป็นไปตามหลักอนุรักษ์วิทยา ทั้งนี้เพื่อจะทำให้สิ่งแวดล้อมอยู่ในลักษณะที่ดี มนุษย์ที่อยู่อาศัยจะมีชีวิตอยู่อย่างมีคุณภาพที่ดีตลอดไป เพราะสิ่งแวดล้อมนั้นมีผลต่อสุขภาพและพลานามัยของมนุษย์

เกษม จันทร์แก้ว ได้กล่าวถึงหลักการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมว่า มีความคิดรวบยอดคล้าย ๆ กับหลักการจัดการทรัพยากรสิ่งแวดล้อม และมีหลักการโดยสรุปโดยสังเขป ดังนี้

1. ในการที่จะใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ในสิ่งแวดล้อมแต่ละแห่งนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความรู้ในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติที่จะให้ต่อมนุษย์ทุกแง่ทุกมุม กล่าวคือ ต้องมีความรู้เกี่ยวกับการรักษาทรัพยากรธรรมชาติที่จะมีผลต่อสิ่งแวดล้อม และจะให้ประโยชน์และโทษต่อมนุษย์ ซึ่งอยู่โนสิ่งแวดล้อมนั้น ๆ อย่างน้อยที่สุดต้องคำนึงถึงการสูญเปล่า อันอาจเกิดจากการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ

2. การรักษาทรัพยากรธรรมชาติที่จำเป็น และหายากด้วยความระมัดระวัง พร้อมทั้งประโยชน์ และการทำให้อยู่ในสภาพที่ยังเพิ่มพูนทั้งด้านกายภาพและเศรษฐกิจเท่าที่จะทำได้ รวมทั้งที่จะต้องตระหนักเสมอว่าการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มากเกินไป จะไม่เป็นการปลอดภัยต่อสภาวะแวดล้อม

3. ต้องรักษาทรัพยากรธรรมชาติที่ทดแทนได้นั้นโดยมีอัตราผลิต (เพิ่มพูน) เท่ากับอัตราใช้หรืออัตราการเกิดเท่ากับอัตราการตาย เป็นอย่างน้อย

4. ประชากรเป็นปัจจัยอันสำคัญที่ทำให้เกิดภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนไป ดังนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องประมาณอัตราเกิดและการเปลี่ยนแปลงของพลเมืองตลอดเวลา โดยพิจารณาจากความต้องการในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติเป็นสำคัญ

Copyright by Mahidol University

5. หาทางปรับปรุงวิธีการใหม่ ๆ ในการที่จะผลิต และการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพอีกทั้งพยายามค้นคว้าสิ่งใหม่ ๆ เพื่อให้ประชากรได้มีใช้อย่างพอเพียง

6. ให้การศึกษาแก่ประชาชน เพื่อเข้าใจถึงความสำคัญในการรักษาความสมดุลตามธรรมชาติ ซึ่งจะมีผลต่อการทำให้สิ่งแวดล้อมอยู่ในสภาพที่ดี การให้การศึกษาอาจเป็นทั้งในและนอกโรงเรียน และให้เหมาะสมกับท้องถิ่น วัยวุฒิ คุณวุฒิ เพื่อให้ประชาชนเข้าใจหลักการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพอันจะเป็นหนทางนำไปสู่ความหวังในอนาคตว่า สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์อาศัยอยู่จะสวยสดและน่าอยู่ในอนาคต (เกษม จันทร์แก้ว, 2544 : 83 - 94)

จีระศักดิ์ วารินทร์ ได้ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของพนักงานการสื่อสารแห่งประเทศไทย โดยปัจจัยที่ศึกษา ได้แก่ เพศ การเปิดรับสื่อเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางโทรทัศน์ การเปิดรับสื่อเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางวิทยุ การเปิดรับสื่อเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางหนังสือพิมพ์และนิตยสาร และความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม พบว่า พนักงานการสื่อสารแห่งประเทศไทยหญิง มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมากกว่าชาย การเปิดรับสื่อเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางโทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์และนิตยสาร มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (จีระศักดิ์ วารินทร์, 2538 : 50) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **จตุรเทพ โควินทวงศ์** ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง บทบาทของคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้จังหวัดระนอง พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้กับการมีส่วนร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในท้องถิ่น มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (จตุรเทพ โควินทวงศ์, 2543 : 102)

2.3.3 แนวทางการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ถึงแม้ว่า มนุษย์ได้ศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติเป็นอย่างดี แต่ถ้าไม่มีคุณธรรมและจริยธรรมในตัวเอง การควบคุมความต้องการก็ไม่อาจเกิดขึ้นได้ และมีผู้ฝ่าฝืนหลักคุณธรรมจริยธรรมอยู่ตลอดมา วิธีการสุดท้ายในการควบคุมความต้องการของมนุษย์คือต้องใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือสำคัญ อนึ่ง การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจะให้ได้ผลอย่างยั่งยืนจำเป็นจะต้องเข้าใจถึงหลักการ และวิธีการอนุรักษ์ มีจริยธรรม รู้จักใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม ดังนั้น แนวทางในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนสามารถแบ่งออกเป็น 3 แนวทางใหญ่ ๆดังนี้

1. การให้การศึกษา (Education) คือการสอนให้เข้าใจถึงหลักการ วิธีการอนุรักษ์ สอนให้มีจริยธรรม เกิดความสำนึก มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

Copyright by Mahidol University

2. การใช้เทคโนโลยี (Technology)ใช้เทคโนโลยีการนำทรัพยากร (สิ่งแวดล้อม) มาใช้โดยให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด ตลอดจนใช้เทคโนโลยีในการป้องกันและกำจัดปัญหามลภาวะที่อาจจะเกิดขึ้นจากการใช้ทรัพยากร

3. การใช้กฎหมายและข้อบังคับ (Law and Regulation) การใช้กฎหมายเป็นมาตรการสุดท้ายในการดำเนินการ เช่น การออกกฎหมาย ระเบียบบังคับ ข้อกำหนดต่าง ๆ เช่น กำหนดเขตป่าสงวน การแบ่งชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ เพื่อห้ามมิให้ฝ่าฝืน (คณะกรรมการบริหารวิชาบูรณาการ หมวดวิชาศึกษาทั่วไป, 2545 : 110) และจะต้องมีการควบคุมบังคับใช้ให้เป็นไปตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด ให้กฎหมายมีความศักดิ์สิทธิ์ สมดังที่ว่าบุคคลย่อมมีความเสมอภาคทางกฎหมาย คือใช้บังคับกับทุกคนโดยเท่าเทียมกัน

อาจสรุปได้ว่า การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นวิธีการอย่างหนึ่งที่จะก่อให้เกิดความยั่งยืนของการใช้ทรัพยากรไปชั่วลูกชั่วหลานที่เรียกกันว่า “ความยั่งยืนของทรัพยากร” และก่อให้เกิดผลดีต่อสิ่งแวดล้อม ดีต่อคุณภาพชีวิตของคนทุกคน ทั้งนี้มีวิธีการอนุรักษ์ที่เหมาะสมกับบุคคล กลุ่มบุคคล งบประมาณ สถานที่ และระยะเวลาที่แตกต่างกันออกไป เช่นในวัยเด็กก็อาจจะต้องให้การศึกษาและจริยธรรมในการรักและห่วงใยในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ สามารถใช้วิธีใดวิธีหนึ่งหรือหลายวิธีเข้าผสมผสานกันได้ตามความเหมาะสม

2.4 แนวคิดจริยธรรมทางสิ่งแวดล้อม

2.4.1 ความหมาย และทิศทาง

จริยธรรม หมายถึง ธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ, ศีลธรรม, กฎศีลธรรม (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542, 2546 : 291)

จริยธรรม หมายถึง หลักในการประพฤติปฏิบัติที่ไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน เสียหาย เช่น อยู่ในระเบียบวินัย ตรงต่อเวลา มีความรับผิดชอบ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่ทำให้ผู้อื่นเสียหาย (ชูวงศ์ ฉายะบุตร, 2546 : 8)

จริยธรรม (morality) หมายถึง ลักษณะทางสังคมหลายลักษณะของมนุษย์ และมีขอบเขตรวมถึงพฤติกรรมทางสังคมประเภทต่างๆ ด้วย ลักษณะและพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม จะมีคุณสมบัติประเภทใดประเภทหนึ่งในสองประเภท คือ เป็นลักษณะที่สังคมต้องการให้มีอยู่ในสมาชิกในสังคมนั้น คือ เป็นพฤติกรรมที่สังคมนิยมชมชอบ ให้การสนับสนุน และผู้กระทำส่วนมากเกิดความพอใจว่าการกระทำนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้อง เหมาะสม ส่วนอีกประเภทหนึ่ง คือ ลักษณะที่สังคมไม่ต้องการให้มีอยู่ในสมาชิกในสังคม เป็นการกระทำที่สังคมลงโทษหรือพยายามกำจัดและผู้กระทำพฤติกรรมนั้นส่วนมากรู้สึกว่าเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องและไม่สมควร ฉะนั้นผู้ที่มี

Copyright by Mahidol University

จริยธรรมสูงคือ ผู้ที่มีลักษณะและพฤติกรรมประเภทแรกมาก และประเภทหลังน้อย (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2524 : 4)

การที่จะรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดีสำหรับมนุษย์เอาไว้ให้ได้นั้น จะต้องมีการปลูกฝังจริยธรรมทางสิ่งแวดล้อม (Environmental Ethics) เข้าไปในจิตใจ ให้เป็นส่วนหนึ่งของการดำรงชีวิตของประชาชนส่วนใหญ่ของชาติให้ได้ ความเข้าใจและหลักปฏิบัติในจริยธรรมสิ่งแวดล้อมของแต่ละสังคมยังไม่ชัดเจนไม่ว่าจะเป็นสังคมตะวันตก หรือสังคมไทย สำหรับสังคมไทยนั้น หลายองค์กรได้มีความพยายามที่จะนำพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ แต่ทิศทางของจริยธรรมทางสิ่งแวดล้อมของไทยในปัจจุบันยังไม่มีแนวทางที่จะยึดถือเป็นแบบอย่างได้ชัดเจนนัก

สำหรับคติไทยที่จะนำมาปรับใช้ทางสิ่งแวดล้อมได้เพื่อให้เกิดจริยธรรมในการอนุรักษ์คือ คติที่ว่า “เอาใจเขามาใส่ใจเรา” คือให้คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรต่าง ๆให้มาก นอกจากนี้แล้วยังได้มีความพยายามที่จะยกเอาจริยธรรมระดับนักวิชาชีพมาใช้ในการปลูกฝังจิตสำนึกทางสิ่งแวดล้อมหรือจริยธรรมทางสิ่งแวดล้อมให้เกิดขึ้นด้วยนั่นคือ “รักตัวเองให้น้อยลง รักสิ่งแวดล้อมรอบตัวให้มากขึ้น” (ปริญญา นุตาลัย และคณะ, 2535 : 287-295)

2.4.2 จริยธรรมสิ่งแวดล้อมในพระพุทธศาสนา

จริยธรรมสิ่งแวดล้อมเป็นความคิดของปราชญ์ตะวันตก ถ้าจะถามว่าในพระพุทธศาสนามีการสอนจริยธรรมสิ่งแวดล้อมหรือไม่ คำตอบก็คือ มีบริบูรณ์ เพียงแต่พระพุทธเจ้าท่านไม่เรียกว่าจริยธรรมทางสิ่งแวดล้อมเท่านั้น และพุทธศาสนิกชนที่ประพฤติปฏิบัติตามคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพระพุทธเจ้า เป็นนักสิ่งแวดล้อมที่ดีที่สุดของโลกเสมอมาและตลอดไป จริยธรรมทางสิ่งแวดล้อมในพระพุทธศาสนามีอยู่มากมาย เช่น

1. การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม หรือ ปธาน 4

- สังวรปธาน คือ ระวัง ป้องกันไม่ให้มลพิษ และความเสื่อมโทรมเกิดขึ้น
- ปหานปธาน คือ ทำลายมลพิษ และกำจัดความเสื่อมโทรมที่มีอยู่แล้วให้หมดไป
- ภาวนาปธาน คือ สร้างและปรับปรุงคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดีให้เกิดขึ้น
- อนุรักขนาปธาน คือ บำรุงรักษาสิ่งแวดล้อม

2. ความไม่เบียดเบียน ดังสุภาษิตที่ว่า อัพยา ปัชฌัง สุขัง โลเก แปลว่า ความไม่เบียดเบียนเป็นสุขในโลก นั่นคือ สิ่งใดก็ตามที่เราไม่พึงประสงค์ ผู้อื่นก็ไม่พึงประสงค์เช่นเดียวกัน การทิ้งน้ำเสีย กากขยะ สารพิษ ลงสู่ที่สาธารณะย่อมทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน

3. ศีล โดยเฉพาะศีลข้อที่ 1 คือ เว้นจากการฆ่าสัตว์ตัดชีวิต หรือเบียดเบียน และศีลข้อ 2 คือ เว้นจากการถือเอาสิ่งที่เจ้าของมิได้ให้หรือลักทรัพย์ สัตว์ป่าคงไม่สูญพันธุ์ถ้าเว้นจากการฆ่าสัตว์หรือเบียดเบียนสัตว์ ป่าไม้คงจะมีบริบูรณ์ถ้าทุกคนไม่ขโมยหรือลักลอบตัดไม้ทำลายป่า

Copyright by Mahidol University

4. เมตตา คือมีความรัก รักและห่วงใยในสิ่งแวดล้อมรอบตัว

5. สันโดษ คือความพึงพอใจเท่าที่ตนมีอยู่ ไม่ละโมบโลภมากจนเป็นทุกข์ และเบียดเบียนธรรมชาติสิ่งแวดล้อมรอบตัวเรา (ปริญญา นุตาลัย และคณะ, 2535 : 303-304)

2.4.3 ความสำคัญของจริยธรรมและแนวทางในการสร้างจริยธรรมทางสิ่งแวดล้อม

1. ความสำคัญของจริยธรรมที่มีต่อสิ่งแวดล้อม

1.1 จริยธรรม ช่วยให้มนุษย์รู้จักเคารพในสิทธิของสัตว์โลกอื่น จะไม่ทำลาย และเบียดเบียนสัตว์อื่น ไม่ทำลายแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์อื่น ทั้งป้องกันไม่ให้คนอื่นทำลายแหล่งที่อยู่อาศัย และที่หาอาหาร

1.2 จริยธรรม ช่วยให้มนุษย์สนองตอบต่อธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมในเชิงไมตรี และเชิงพึ่งพาอาศัยกันและกัน โดยที่ธรรมชาติให้อาหาร ยารักษาโรค ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจเพื่อความสบายใจและความสงบสุข เมื่อมองเห็นประโยชน์เช่นนี้ มนุษย์จึงจะปฏิบัติต่อธรรมชาติให้ดีขึ้นอันเป็นการแสดงความเคารพต่อธรรมชาติ หรือกตัญญูกตเวทีต่อธรรมชาติผู้มีพระคุณ

2. แนวทางในการสร้างจริยธรรมทางสิ่งแวดล้อม

2.1 การอบรมสั่งสอนให้เห็นความสำคัญของสิ่งแวดล้อม

2.1 การพัฒนาให้มีจริยธรรมในระดับสากล ซึ่งมีอยู่ 6 ระดับ คือ

1) ทำดีเพราะความกลัว เช่นกลัวถูกทำโทษ หรือเด็กกลัวผู้ใหญ่

2) ทำดีเพื่อหวังสิ่งตอบแทน เช่น รางวัล หรือคำชมเชย

3) ทำดีเพื่อเพื่อเอาหน้า ต้องการให้คนอื่นมองดูว่าตัวเองเป็นคนดี

4) ทำดีตามกฎเกณฑ์ของสังคม เพราะเข้าใจว่าเป็นสิ่งที่จะต้องปฏิบัติตาม

5) ทำดีเพราะตระหนักถึงหลักการที่จะต้องทำตามคำมั่นสัญญาและข้อตกลงทางสังคม

6) ทำดีเพราะมีสำนึกรับผิดชอบชั่วดี ซึ่งถือว่าเป็นจริยธรรมในระดับสูงที่สุด และสมควรให้ได้รับการพัฒนาไปถึงระดับที่จะไม่เบียดเบียนธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การที่จะพัฒนาให้บุคคลมีจริยธรรมในระดับนี้ได้จำเป็นจะต้องดำเนินการในเรื่องต่อไปนี้ด้วยคือ

- การปลูกฝังความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน
- การทำตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่สังคม
- การปลูกฝังให้รู้จักประมาณในการบริโภคทรัพยากรธรรมชาติ
- การใช้มาตรการที่เป็นบรรทัดฐานทางสังคม เช่น กฎหมาย ระเบียบ

Copyright by Mahidol University

- การพัฒนาไม่ควรเน้นทางเศรษฐกิจมากเกินไป เพราะการเน้นพัฒนาเศรษฐกิจอย่างเดียวทำให้มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างเผาผลาญ

- นำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้

(โครงการจัดทำตำราของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2543 : 106-109)

2.4.4 จริยศาสตร์สิ่งแวดล้อม

เนื่องน้อย บุญเนตร ได้อธิบายเอาไว้ในจริยศาสตร์สิ่งแวดล้อมว่า ท่าทีของศาสนายิว และคริสต์มองว่ามนุษย์เป็น "เจ้านาย" และมองว่าธรรมชาติเป็นเสมือน "ทาส หรือ เชลย" นั่นคือธรรมชาติมีหน้าที่ต้องมารับใช้หรือตอบสนองความต้องการประโยชน์ของมนุษย์เท่านั้น ซึ่งไม่ได้มีท่าทีที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเลย (เรียกว่าเป็น "ท่าทีทรราช" หรือ ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์หรือเป็น เผด็จการต่อธรรมชาตินั่นเอง) แต่ต่อมาก็ได้เกิดแนวคิดของนักปราชญ์ในโลกทัศน์ของวิทยาศาสตร์สมัยใหม่ เช่น นายฟรานซิส เบคอน นายเรนน์ เดสคาร์ต ว่ามนุษย์มีหน้าที่ดูแลธรรมชาติแทนพระเจ้าที่เป็นเจ้าของที่แท้จริง แม้จะเป็นท่าทีที่ประนีประนอมมากขึ้น เปรียบเสมือนเป็น " คนสวน" ที่ยังผูกพันอยู่กับ "เจ้าของสวน" ซึ่งก็ยังเป็นท่าทีของทรราชและถูกโจมตีอยู่

ต่อมาอีกได้เกิดแนวความคิดในหมู่นักปราชญ์ชาวตะวันตกสมัยใหม่ว่า มนุษย์คือส่วนย่อยของโลกและธรรมชาติที่อิงอาศัยกันเป็นระบบ ดังนั้นมนุษย์จะต้องมีสำนึกของความรับผิดชอบต่อนิเวศน์โดยรวม เรียกว่าเป็นท่าที "นิเวศน์สำนึก" นักปราชญ์ในกลุ่มนี้อย่างเช่น อาลโด ลีโอโพลด์ (Aldo leopole)

สำหรับทางออกของปัญหาสภาวะแวดล้อมในวัฒนธรรมโลกตะวันออกนั้นน่าจะอยู่ที่การศึกษาศาสนา และลัทธิที่ให้โลกทัศน์ที่แสดงท่าทีที่ "เป็นมิตร" ต่อโลกและธรรมชาติมากกว่าตะวันตก เช่น ศาสนาพุทธ เซน ลัทธิเต๋า เป็นต้น

โลกทัศน์ในส่วนของพุทธศาสนาที่ท่าทีต่อโลกและธรรมชาติโดยสรุป มีดังนี้คือ

1. ปฏิเสธความมีอยู่ของตัวตน ทุกสิ่งมีเกิดขึ้น แล้วก็ดับไป มีความสัมพันธ์เกี่ยวโยงและอิงอาศัยกับธรรมชาติ นำไปสู่ข้อที่ 2 ที่ว่า

2. มนุษย์ไม่แปลกแยกจากธรรมชาติ และมิได้แตกต่างกันโดยแก่น หรือสาระที่เป็น นิรันดร์ แต่แตกต่างตรงที่เหตุปัจจัยปรุงแต่ง คือเป็นความแตกต่างภายใต้เอกภาพของลักษณะร่วม

3. การมองโลกแบบองค์รวม มองว่าความเปลี่ยนแปลงในจุดใดจุดหนึ่งย่อมมีผลต่อภาพรวมทั้งหมด

4. มนุษย์มิได้เป็นศูนย์กลางของโลก ทุกสิ่งในโลกมิได้มีอยู่เพื่อรับใช้มนุษย์เท่านั้น

Copyright by Mahidol University

5. ไม่มีการลำดับสูงต่ำของคุณค่า คือไม่มองดังที่มีความเชื่อในศาสนาคริสต์และยิวว่าโลกนี้คือทางผ่านไปสู่โลกอื่นอันเป็นจุดมุ่งหมายที่แท้จริง โดยที่มนุษย์มีศักยภาพที่จะไปถึงจุดมุ่งหมายสูงสุดของมนุษย์ได้เอง (นิพพาน)โดยไม่ต้องพึ่งพาพระเจ้า หรือไม่ต้องพึ่งแนวความคิดที่ว่าโลกนี้คือทางผ่านไปสู่ความเป็นนิรันดร์ในอาณาจักรของพระเจ้า

6. การยืนยันความสำคัญของชีวิตนี้และโลกนี้ โลกนี้มิใช่เป็นเพียงทางผ่านไปสู่โลกหน้าที่ดีกว่า ปัจจุบันคือเวลาแห่งการปฏิบัติตนในวิถีทางที่จะนำไปสู่จุดมุ่งหมายสูงสุด

7. ความสัมพันธ์ทางศีลธรรมที่หยั่งโยงไปถึงสรรพสิ่งทั่วสากล ไม่ใช่มีข้อจำกัดของศีลธรรมอยู่ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์เท่านั้นซึ่งเป็นแนวคิดของศาสนาคริสต์และยิวที่ไม่ให้ความสำคัญกับธรรมชาติเพราะมองว่าต้องคอยรับใช้มนุษย์เท่านั้น

8. ไม่แยกคุณค่าออกจากข้อเท็จจริง ทุกสิ่งอยู่ภายใต้กฎ และเหตุแห่งปัจจัย

9. วัตถุประสงค์ในการเรียนรู้เกี่ยวกับโลกธรรมชาติคือการปฏิบัติตนให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกับโลกและธรรมชาติ: ความรู้มิใช่อำนาจในการดูดซับถือเอาประโยชน์จากโลกธรรมชาติ แต่ความรู้คือคุณธรรมในการทำให้ตัวเองหลุดพ้นจากพันธนาการของ “โลก” (เนื่องน้อย บุญเนตร, 2537 : 4-186)

กล่าวโดยสรุป จริยธรรมทางสิ่งแวดล้อม เป็นวิธีการอย่างหนึ่งที่นำมาใช้ในการสร้างความตระหนักให้เห็นความสำคัญหรือคุณค่าของสิ่งแวดล้อมที่มีคุณต่อมนุษย์ หากขาดจิตสำนึกที่ถูกต้องแล้วก็อาจสร้างความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมและสุดท้ายผลจากการขาดจิตสำนึกนั้นก็จะย้อนกลับมาหาตัวมนุษย์ทุกคนที่ขาดจิตสำนึกนั่นเอง จริยธรรมทางสิ่งแวดล้อมจึงสามารถใช้เป็นเครื่องมือช่วยในการบริหารจัดการทรัพยากรได้อีกทางหนึ่ง

2.5 แนวคิดจริยธรรมทางธุรกิจกับสังคม และสิ่งแวดล้อม

2.5.1 ความเกี่ยวข้องระหว่าง จริยธรรม คุณธรรม และศีลธรรม

คำ 3 คำนี้ มักใช้ปะปนกัน จนดูประหนึ่งว่า เป็นคำที่มีความหมายเหมือนกัน และใช้แทนกันได้ หากจะพิจารณาความหมายของคำศัพท์ที่นำมาประกอบกันเป็นคำเหล่านี้ พอจะแยกได้ดังนี้

จริย กิริยาที่ควรประพฤติ

คุณ ดี มีประโยชน์

ศีล การประพฤติปฏิบัติดีตามปกติวิสัย

ธรรม หลักการ หลักความจริง ความชอบธรรม

จริยธรรม หมายถึง หลักในการประพฤติปฏิบัติที่ไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน เสียหาย เช่น อยู่ในระเบียบวินัย ตรงต่อเวลา มีความรับผิดชอบ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่ทำให้ผู้อื่นเสียหาย

Copyright by Mahidol University

คุณธรรม หมายถึง หลักในการประพฤติปฏิบัติที่สร้างประโยชน์ให้แก่ผู้อื่น เช่น ซื่อสัตย์สุจริต มีเมตตา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม

ศีลธรรม หมายถึง หลักในการประพฤติปฏิบัติที่ไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อนเสียหาย พร้อมกันนั้นก็สร้างประโยชน์ให้แก่ผู้อื่นด้วย เช่น ห้ามพูดเท็จ ให้พูดแต่ความจริง ห้ามเสพของมึนเมา ห้ามฆ่าสัตว์ตัดชีวิตเบียดเบียน (ชูวงศ์ ฉายะบุตร, 2546 : 8)

2.5.2 ความหมายของจริยธรรมทางธุรกิจ

จริยธรรมทางธุรกิจ (Business Ethics) หมายถึง มาตรการผลิตสินค้า และ/หรือบริการเพื่อผลตอบแทนตามคุณค่าการลงทุน โดยเป็นธรรมต่อทุกฝ่าย กล่าวคือ ทั้งเจ้าของกิจการ ผู้บริหาร ผู้ร่วมงาน ผู้บริโภค ผู้รับบริการ รัฐบาล และสังคม ซึ่งมีความสัมพันธ์กันในเชิงเศรษฐกิจร่วมกัน (พรนพ พุกกะพันธ์, 2545 : 67)

2.5.3 ความสำคัญของจริยธรรมในการประกอบธุรกิจ

จริยธรรมถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญองค์ประกอบหนึ่งของการเพิ่มผลผลิต ผู้ผลิตหรือผู้ให้บริการที่มีจริยธรรมในการดำเนินธุรกิจย่อมได้รับความเชื่อถือและไว้วางใจจากลูกค้า ผู้จัดส่งสินค้า ผู้ถือหุ้น คู่แข่งขัน พนักงาน ข้าราชการ และประชาชนทั่วไป ทำให้สามารถดำเนินธุรกิจต่อไปได้อย่างยั่งยืน

ตัวอย่างของการดำเนินธุรกิจอย่างมีจริยธรรมที่สำคัญ 10 ประการ คือ

1. ไม่เบียดเบียนลูกค้า
2. ไม่เบียดเบียนผู้จัดส่งวัตถุดิบ
3. ไม่เบียดเบียนพนักงาน
4. ไม่เบียดเบียนผู้ถือหุ้น
5. ไม่เบียดเบียนผู้ร่วมงาน
6. ไม่เบียดเบียนผู้ให้กู้ยืม
7. ไม่เบียดเบียนคู่แข่งขัน
8. ไม่เบียดเบียนราชการ
9. ไม่เบียดเบียนสังคม
10. ไม่เบียดเบียนสิ่งแวดล้อม

(กิตติภูมิ มีประดิษฐ์, “จริยธรรมทางธุรกิจ : การพัฒนาคุณภาพจิตที่มีอิทธิพลต่อความประพฤติของมนุษย์ในสังคม” 2549 : 154-160)

จริยธรรมทางธุรกิจมีความสำคัญมากในยุคของการค้าที่ได้นำเอาเกณฑ์จริยธรรมเป็นกฎกติกาในการแข่งขัน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการทำธุรกิจที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม การไม่ใช้แรงงาน

Copyright by Mahidol University

เด็ก การคุ้มครองแรงงานเด็กและสตรีในงานบางชนิด การปฏิบัติต่อแรงงานอย่างมีมนุษยธรรม สิทธิมนุษยชน สิทธิของชุมชน หรือแม้กระทั่งลัทธิการปกครอง ฯลฯ สิ่งเหล่านี้ผู้บริหารจะไม่ให้ความสำคัญไม่ได้เพราะเป็นกติกาสากลที่ถูกใช้เป็นเงื่อนไขทางการค้า ดังกรณีตัวอย่างของการทำธุรกิจอาบอบนวด เอไลน่าที่สร้างใกล้กับโรงเรียน เจ้าของลงทุนไปร่วม 200 ล้านบาท มีอันต้องพับไป แม้ตามกฎหมายไม่ผิด หรือในทางกฎหมายถือว่าสามารถเปิดได้เพราะคำว่าใกล้โรงเรียน แต่ห่างไกลจากจริยธรรมของเจ้าของและผู้มีอำนาจอนุมัติตามกฎหมาย แต่เมื่อสังคมบอกว่าใกล้โรงเรียน และใกล้ต่อการขัดจริยธรรม ศีลธรรมอันดีของประชาชนที่อาจเป็นแหล่งสร้างแบบอย่างที่ไม่ดีให้กับเยาวชน และเป็นแบบอย่างที่จะมีการเปิดสถานบริการทำนองนี้ในอีกหลายแห่ง แต่เมื่อมีผู้บัญชาการสำนักงานตำรวจแห่งชาติผู้มีประวัติงามเลือกเอาจริยธรรมและศีลธรรมอันดีของประชาชนไว้ จึงแก้ไขคำสั่งของตำรวจมิให้เอไลน่าเปิดดำเนินการ จึงเป็นอุทาหรณ์บทประวัติศาสตร์ทางการบริหารที่นักธุรกิจผู้ประกอบการต้องตระหนักเรื่องศีลธรรมและจริยธรรมมากขึ้น ไม่เช่นนั้นเมื่อสังคมเข้ามาตรวจสอบแล้ว หากพบว่าขัดต่อจริยธรรมและศีลธรรมธุรกิจอาจเจ๊งได้ (ตะวัน สาดแสง, 2549 : 27 – 28)

2.5.4 ความสำคัญของจริยธรรมทางธุรกิจต่อสิ่งแวดล้อม

ในการดำเนินธุรกิจโดยทั่วไป เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์หลักโดยทั่วไป ที่สำคัญคือ การทำกำไร ด้วยเหตุนี้ ธุรกิจจึงพยายามที่จะดำเนินงานให้มีค่าใช้จ่ายหรือต้นทุนให้น้อยที่สุด เพื่อให้ได้กำไรมากที่สุด ซึ่งเป็นหลักสากลในการทำธุรกิจ ดังนั้น ผู้ประกอบการจึงไม่ค่อยให้ความสำคัญต่อสภาพแวดล้อม และผลกระทบที่ธุรกิจนั้นจะมีต่อสภาพแวดล้อม เพราะการคำนึงถึงการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีจริยธรรม และการระมัดระวังรักษาคุณภาพของสิ่งแวดล้อม ย่อมก่อให้เกิดค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น จริยธรรมทางธุรกิจต่อสิ่งแวดล้อมนี้ เป็นเรื่องที่สำคัญประการหนึ่งในการดำเนินธุรกิจ เพราะหากว่าธุรกิจไม่คำนึงถึงจริยธรรมต่อสิ่งแวดล้อม ด้วยการใช้และทำลายทรัพยากรธรรมชาติและคุณภาพของสิ่งแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็นการทิ้งขยะ หรือปล่อยควันพิษ หรือทิ้งน้ำเสียลงสู่สภาพแวดล้อมที่เป็นแหล่งน้ำ โดยมีกระบวนการจัดการ หรือควบคุมการกำจัดของเสียจากกระบวนการผลิตเหล่านี้ให้ดีแล้ว ธุรกิจเองจะต้องเสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินธุรกิจที่เพิ่มขึ้น ไม่ว่าจะเป็นในรูปตัวเงินหรือไม่ใช่รูปตัวเงิน เช่น ค่าปรับให้แก่รัฐในฐานะที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่สังคม การที่ต้องซื้อวัตถุดิบซึ่งเป็นทรัพยากรธรรมชาติในราคาที่แพงขึ้น เนื่องจากทรัพยากรธรรมชาติหายากขึ้น หรือหมดลงไปทุกวัน การจ่ายค่ารักษาพยาบาลคนงานหรือประชาชนโดยรอบที่ตั้งของโรงงานที่ได้รับภาวะมลพาหรืออันตรายจากกระบวนการผลิต เป็นต้น ในขณะเดียวกัน การต่อต้านของสังคมในรูปของการรวมหัวกันไม่ซื้อสินค้าหรือผลผลิตจากผู้ประกอบการที่ไม่คำนึงถึงผลเสียของสภาพแวดล้อม และการเดินขบวนเรียกร้องให้ปิดโรงงาน

Copyright by Mahidol University

หรือเลิกกิจการ การต้องปิดดำเนินการชั่วคราว เนื่องมาจากภาวะน้ำท่วม เพราะสภาพแวดล้อมถูกทำลาย ล้วนก่อให้เกิดค่าใช้จ่ายแก่ธุรกิจทั้งสิ้น

ดังนั้น การดำเนินธุรกิจที่มุ่งให้ทั้งธุรกิจเอง รวมทั้งประชาชนและสังคมส่วนรวมได้รับผลประโยชน์สูงสุด จะต้องคำนึงถึงผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ นอกเหนือจากเป้าหมายหลักของการดำเนินธุรกิจเพื่อมุ่งผลประโยชน์ด้านกำไรแต่เพียงอย่างเดียว ไม่ว่าธุรกิจนั้น จะดำเนินงานประเภทใดก็ตาม ควรจะได้ตระหนักถึงผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมที่จะเกิดขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้แน่ใจได้ว่าจะไม่เกิดผลกระทบที่ไม่พึงปรารถนา ที่เกิดจากการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างปราศจากความรับผิดชอบ และไม่คำนึงถึงผลเสียหายต่อสิ่งแวดล้อม (พรนพ พุกกะพันธุ์, 2546 : 256-257)

2.5.5 ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับจริยธรรมในธุรกิจ

1. ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียชั้นที่หนึ่ง (primary stakeholders) หมายถึง ผู้ที่มีความสัมพันธ์โดยตรงต่อความสำเร็จ และการบรรลุเป้าหมายพื้นฐานของการประกอบธุรกิจ ได้แก่

- ลูกจ้าง (employees)
- ผู้ถือหุ้น และเจ้าของ (stockholder and owners)
- ลูกค้า (customers)
- ผู้จำหน่ายวัตถุดิบ (suppliers)
- คู่แข่งขัน (competitors)
- ผู้จัดจำหน่ายสินค้า (distributors)
- เจ้าหนี้ (creditors)

2. ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียชั้นที่สอง (secondary stakeholders) หมายถึง ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยทั่วไป อาจได้รับผลกระทบทางตรงและทางอ้อม ได้แก่

- ชุมชนท้องถิ่น (local communities)
- รัฐบาล (government)
- สภาพแวดล้อมในระดับโลก (global environment)
- กลุ่มนักรณรงค์ในสังคม (activist)
- สื่อมวลชน (mass media)
- สาธารณชน (the public)
- กลุ่มสนับสนุนธุรกิจ ได้แก่สมาคมทางการค้าต่าง ๆ (trade associations)

อย่างไรก็ตาม ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียชั้นที่หนึ่ง มิได้มีความสำคัญมากไปกว่าผู้มีส่วนได้ส่วนเสียชั้นที่สอง ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียชั้นที่หนึ่งกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียชั้นที่สองมักเกี่ยวข้องใน

Copyright by Mahidol University

กิจกรรมที่ซ้อนกันอยู่ ไม่สามารถแบ่งแยกออกจากกันได้อย่างเด็ดขาด ดังนั้น ในการตัดสินใจธุรกิจมักจะได้รับอิทธิพลจากจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งชั้นที่หนึ่งและชั้นที่สอง ผู้บริหารธุรกิจโดยเฉพาะในระดับล่างต้องมีความสัมพันธ์กับท้องถิ่น และชุมชนก็ต้องมีทักษะและประสิทธิภาพในการตอบสนองต่อประเด็นปัญหาทางสังคมและการเมือง (จินตนา บุญบงการ, 2544 : 7 – 8)

ในการวิจัยครั้งนี้ ได้เลือกศึกษาความคิดเห็นเฉพาะกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เป็นชาวบ้านซึ่งมีพื้นที่ติดกับสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ จำนวน 5 หมู่บ้าน และได้ทำการสัมภาษณ์เจาะลึกกับผู้บริหาร นักวิชาการ นักรณรงค์จากองค์กรพัฒนาภาคเอกชน ผู้จัดการหอการค้าจังหวัด เสริมความเข้าใจเพื่อให้ได้ข้อคิดเห็น มุมมองในประเด็นต่าง ๆ ให้ชัดเจนขึ้น

2.5.6 ความรับผิดชอบทางสังคมของธุรกิจ

Bowen กล่าวถึงหลักการของความรับผิดชอบต่อสังคม (The doctrine of social responsibility) ว่ามาจากความคิดที่ว่า ธุรกิจควรจะดำเนินการด้วยความใส่ใจต่อผลที่จะเกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจ และยังจะต้องเข้าใจพื้นฐานทางค่านิยมและเป้าหมายของสังคมด้วย (Bowen, 1953 : 8)

Plunket และ ได้สรุปนิยามของคำว่า ความรับผิดชอบทางสังคม (social responsibility) เอาไว้ในอภิธานศัพท์ว่า ความรับผิดชอบทางสังคม เป็น ความคาดหวังว่า นอกจากธุรกิจจะให้ความสำคัญต่อธุรกิจ พนักงาน และองค์กรของตนแล้ว ยังจะต้องสร้างความเชื่อมั่นว่าจะรักษาปกป้องผลประโยชน์ ตลอดจนจะต้องหลีกเลี่ยงการกระทำอันอาจจะเป็นภัยอันตราย หรือสร้างความเสียหายแก่คนอื่นและสังคมอีกด้วย (Plunket และ Attner, 1994 : 819)

Welford กล่าวถึงความรับผิดชอบทางสังคมของธุรกิจเอาไว้ว่าความรับผิดชอบทางสังคมของธุรกิจ (Corporate social responsibility ; CSR) มาจากหลักพื้นฐานทางปรัชญาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องจริยธรรม ค่านิยม ความเสมอภาค และความเป็นธรรม นอกจากนั้นยังพบว่าการเมืองหรือรัฐบาลยังส่งผลถึงธุรกิจที่ต้องรับผิดชอบต่อสังคมได้ด้วย ไม่ว่าจะเป็นการตรวจสอบและปราบปรามอย่างเอาจริงเอาจังของรัฐบาลกับนักธุรกิจหรือบริษัทที่ทำผิด หรือปล่อยให้มีการติดสินบนเจ้าหน้าที่ หรือเกิดการทำผิดต่อการทำสัญญาว่าจ้างในโครงการขนาดใหญ่ของรัฐ ก็เป็นไปได้และเคยมีพาดหัวข้อข่าวมาแล้วทั้งนั้น (Welford,2002 : 515)

Caroll และ Buchholtz ให้ความเห็นเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางสังคมของธุรกิจว่า

“อย่างไรก็ตาม ในทางการปฏิบัติแล้ว ความรับผิดชอบต่อสังคม และจริยธรรมทางธุรกิจก็อาจจะไม่ได้รับการใส่ใจเลยแม้แต่น้อย ทั้งนี้เพราะภาวะเศรษฐกิจที่มุ่งเน้นแต่เรื่องการสร้างความเติบโตทางเศรษฐกิจซึ่งให้ความสำคัญในแง่ของผลประโยชน์และการสร้างกำไรมากกว่าจะมองในแง่ของความรับผิดชอบต่อสังคมซึ่งธุรกิจควรจะกระทำตามแต่ละขนาดธุรกิจนั้น ๆ ”

Copyright by Mahidol University

"ความรับผิดชอบด้วยการเอาใจใส่อย่างพิถีพิถันต่อสาธารณะ คือการให้บริการที่ดีที่สุด สังคมต้องการความรับผิดชอบจากผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมดที่เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับธุรกิจ โดยกระบวนการและโดยทางสังคมแล้ว การให้บริการดังกล่าวเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด เพราะว่า ธุรกิจจะแข่งขันยาวนานไปได้ ก็ต้องมาจากพื้นฐานการดำเนินการในระยะสั้นเสียก่อน ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหลายที่บริษัทต้องให้ความสำคัญและใส่ใจเป็นพิเศษ คือ ลูกค้า ผู้จัดส่งวัตถุดิบ ลูกจ้าง หุ้นส่วนธุรกิจ สถาบันทางการเงิน ชุมชนท้องถิ่น และรัฐบาล เพราะว่าส่วนเหล่านี้มีผลต่อการเติบโตและการแข่งขันทางธุรกิจของบริษัท ความพยายามผลักดันให้บริษัทรับผิดชอบต่อสังคม มาจากทั้งปัจจัยภายใน คือการเห็นความสำคัญหรือคุณค่า (values) และมาจากปัจจัยภายนอก คือ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เข้ามามีส่วนกดดันต่อกิจกรรมทางธุรกิจ การเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร และความก้าวหน้าทางการสื่อสารก็มีบทบาทต่อความรับผิดชอบของบริษัทเช่นกัน"

Caroll ได้นำเสนองานเขียนชื่อ "ปิรามิดความรับผิดชอบของธุรกิจต่อสังคม กรณี การจัดการทางด้านจริยธรรมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในองค์กร" ในหน้า 42 ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1991 ดังนี้

แผนภูมิที่ 3 ปิรามิดความรับผิดชอบของธุรกิจต่อสังคม

ความรับผิดชอบทางด้านเศรษฐกิจ (Economic Responsibilities) คือ การได้ประโยชน์บนพื้นฐานของความอยู่ดีมีสุขของทุกๆ คน

ความรับผิดชอบทางด้านกฎหมาย (Legal Responsibilities) คือ การเคารพต่อกฎหมาย กฎหมาย คือ หลักเกณฑ์ของสังคมที่บอกว่าอะไรผิด อะไรถูก ต้องทำตามกฎ กติกาของสังคม

Copyright by Mahidol University

ความรับผิดชอบทางด้านจริยธรรม (Ethical Responsibilities) คือ การทำตามหลักที่ว่า อะไรถูก อะไรควร อะไรยุติธรรม และหลีกเลี่ยงการกระทำที่จะก่อให้เกิดภัยอันตรายต่อผู้คนและสังคม

ความรับผิดชอบต่อเพื่อนมนุษย์ (Philanthropic Responsibilities) คือ การที่ธุรกิจทำตัวเป็นพลเมืองดีของสังคม ให้การสนับสนุนสังคม และมีการปรับปรุงพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในสังคม (Caroll และ Buchholtz, 2006 : 39)

โสภณ พรโชคชัย ประธานกรรมการ มูลนิธิประเมินค่าทรัพย์สินแห่งประเทศไทย ได้อธิบายเกี่ยวกับ Corporate Social Responsibility เอาไว้ว่า "ตอนนี้ CSR (Corporate Social Responsibility) หรือพันธกิจต่อผู้มีส่วนได้เสียกับวิสาหกิจกำลังเป็นที่กล่าวขวัญถึง ผู้มีส่วนได้เสีย (stakeholders) นั้นหมายถึงตั้งแต่ผู้ถือหุ้น ลูกจ้าง ลูกค้า คู่ค้า ชุมชนที่วิสาหกิจนั้นตั้งอยู่ ตลอดจนสังคมโดยรวม การที่เราจะมี CSR นั้น ย่อมหมายถึงการเอื้อประโยชน์ต่อผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่ายอย่างเหมาะสมโดยไม่ไปเบียดเบียนฝ่ายใด วิสาหกิจที่มี CSR ย่อมไม่ขูดรีดแรงงานลูกจ้าง ไม่ฉ้อโกงลูกค้า ไม่เอาเปรียบคู่ค้า ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมหรือทำร้ายชุมชนโดยรอบที่ตั้งของวิสาหกิจด้วยการก่อมลพิษ" (ที่มา : http://www.stou.ac.th/Schools/sec/webboard/question.asp?GID=275 เข้าถึงเมื่อ 3 เมษายน 2550)

เนตร์พัณณา ยาวิราช กล่าวถึงจริยธรรมของผู้ประกอบการต่อสังคมว่าต้องประกอบไปด้วย

1. ละเว้นการประกอบธุรกิจที่ทำให้สังคมเสื่อม นำความเดือดร้อนมาสู่สังคม ทำลายวัฒนธรรมที่ดีงาม เช่น การปิดสถานอบายมุขแหล่งมั่วสุม ค้าประเวณี การพนัน รับซื้อของโจร ของเถื่อนหนีภาษี การกระทำอันเป็นการบั่นทอนศีลธรรมและความเจริญของตัวบุคคล

2. พึงดูแลเอาใจใส่กิจการของตนไม่ให้ไม่ให้เกิดมลภาวะต่อสิ่งแวดล้อม เช่น การจัดระบบบำบัดน้ำเสีย สารเคมีไอระเหย กลิ่นเหม็นวัตถุมีพิษอันตราย อัคคีภัย

3. พึงเคารพให้สิทธิทางปัญญาของผู้อื่น ไม่ลอกเลียนแบบโดยไม่ได้รับอนุญาต

4. พึงให้ความร่วมมือกับชุมชนและสังคม (เนตร์พัณณา ยาวิราช, 2549 : 74)

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า การดำเนินธุรกิจ หรือกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งย่อมมีผลเกี่ยวเนื่องกับสังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ จึงต้องเพิ่มความระมัดระวังในสังคม และสิ่งแวดล้อมที่ธุรกิจนั้นอาศัยอยู่เพราะถือว่าสังคม และสิ่งแวดล้อมมีความอ่อนไหวเป็นอย่างยิ่ง หากไม่ระมัดระวังใส่ใจเป็นพิเศษแล้ว การดำเนินธุรกิจก็ไม่สามารถสร้างความเชื่อมั่นให้แก่สังคมได้ และนั่นย่อมหมายถึงผลการดำเนินธุรกิจ หรือกิจกรรมนั้น ๆ ในระยะยาวจะต้องล้มเลิกกิจการไปในที่สุดเพราะการขาดจริยธรรมในการดำเนินงานขององค์กร

Copyright by Mahidol University

2.6 แนวคิดธรรมาภิบาล กับการประยุกต์ใช้ในด้านสิ่งแวดล้อม

2.6.1 ความหมาย และองค์ประกอบ

ธนาคารโลก ได้ให้นิยามคำว่า “ธรรมาภิบาล” ว่า เป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพในการจัดการเกี่ยวกับทรัพยากรทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศเพื่อการพัฒนา (Seidman และ Wälde, 1999 : 22)

“ธรรมาภิบาล ไม่ใช่แค่เรื่องที่พูดเพื่อให้ดูดี หรือฟังแล้วโก้หรูแค่นั้น แต่มีความจำเป็นสำหรับการพัฒนา ส่วนการทุจริต คือบ่อนทำลายของการพัฒนา และสะท้อนให้เห็นถึงการขาดธรรมาภิบาล การทุจริตเปรียบเสมือนกับสนิมที่กัดกร่อนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม” (Commonwealth Secretariat, 2000 : 5)

สำหรับประเทศไทย Good Governance ถูกแปลไปหลายชื่อ เช่น คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โดย ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ แปล Good Governance ว่า “ธรรมรัฐ” อันหมายถึง รัฐที่มีการบริหารบ้านเมืองด้วยความเป็นธรรม ส่วนสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) แปลคำว่า Good Governance ว่า “ธรรมาภิบาล” อันหมายถึง การบริหารงานที่เป็นธรรม ต่อมาภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย แปล Good Governance ว่า “สุประศาสนการ” อันหมายถึง การปกครองที่ดี และ ธีรยุทธ บุญมี ก็แปลคำว่า Good Governance ว่า “ธรรมรัฐ” เช่นเดียวกันกับ ชัยวัฒน์ สถาอานนท์ อันหมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ สังคม เอกชน และประชาชนที่จะทำให้การบริหารราชการแผ่นดินเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยุติธรรม (นฤมล ทับจุมพล, 2541 : 122-123) ในขณะที่ราชบัณฑิตยสถานแห่งประเทศไทยได้กำหนดให้ใช้ Good Governance ในภาษาไทยที่แปลว่า “การปกครองที่ดี” (บุญศรี พรหมมาพันธ์และคณะ, 2547 : 37) ธีรยุทธ บุญมี เป็นผู้เริ่มใช้ คำว่า “ธรรมรัฐ” ส่วน อรพินธ์ สพโชคชัย เรียกคำว่า good governance ว่า “กลไกประชารัฐที่ดี” และรัฐบาลไทยในปี พ.ศ. 2542 ได้ใช้คำว่า “การบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี” อธิบายความหมายของคำว่าธรรมาภิบาลอีกครั้งหนึ่ง

ธรรมาภิบาล มีรากศัพท์มาจากคำว่า “ธรรม” หมายถึง ความดี ความถูกต้อง และ “อภิบาล” หมายถึง บำรุงรักษา หรือปกครอง การใช้คำว่าธรรมาภิบาลจึงมีความหมายตรงกับรากภาษาอังกฤษมากกว่าธรรมรัฐ และคำว่า ธรรมาภิบาล ยังมีความหมายอย่างขว้างขวางครอบคลุมไปถึงการบริหารจัดการที่ดีขององค์กรธุรกิจเอกชน (good corporate governance) และการปกครองที่ดีของภาครัฐ ในขณะที่คำว่า “ธรรมรัฐ” เน้นเฉพาะภาครัฐเท่านั้น

Copyright by Mahidol University

ธรรมาภิบาล ในความหมายแบบสากล หมายรวมถึง “ระบบ โครงสร้าง และกระบวนการต่างๆ ที่วางกฎเกณฑ์ความสัมพันธ์ระหว่าง เศรษฐกิจ การเมือง และสังคมของประเทศ เพื่อที่ภาคต่าง ๆ ของสังคมจะพัฒนา และอยู่ร่วมกันอย่างสงบสันติสุข” (บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, 2542 : 17-19)

ธรรมาภิบาล คือ สำนึกที่ดีที่ว่า ถ้าโลกเราจะหมุนต่อไปได้ เราต้องโตอย่างมีคุณภาพ โตอย่างเป็นธรรมแก่ตนเอง แก่ลูกค้า แก่พนักงาน สังคม สิ่งแวดล้อมและประเทศชาติ” (ปรีดิยาธร เทวกุล, 2545 : 12)

Good Governance หมายถึง การที่กลไกของรัฐ ทั้งการเมือง และการบริหารมีความแข็งแกร่ง มีประสิทธิภาพ สะอาด โปร่งใส รับผิดชอบ (ชัยอนันต์ สมุทรวณิช, 2541 : 15)

ธรรมาภิบาล คือ การรักษาความถูกต้อง การทำถูกต้อง นั่นคือการใช้ธรรมะ ซึ่งต้องอาศัยการฝึกฝน (ประเวศ วะสี, 2545 : 8 และ 24)

ธรรมาภิบาล หมายถึง การปกครองที่ดี ธรรมาภิบาลเป็นหลักการ และวิธีการที่ใช้ได้กับประเทศ ชุมชน และองค์กร ในโครงสร้างของธรรมาภิบาล มีผู้บริหารกับองค์คณะบุคคล ที่เรียกว่าบอร์ด หรือคณะกรรมการ หรือสภา หรืออื่นๆ ที่ทำงานประสานสัมพันธ์กัน โดยมีการแบ่งอำนาจและบทบาทหน้าที่ทั้งในสภาพถ่วงดุล สอดคล้อง และเสริมกันเป็นระบบ (จรัส สุวรรณเวลา, 2546 : 5)

ตามความเห็นของนายแพทย์มหาธีร์ โมฮัมเหม็ด อดีตนายกรัฐมนตรีของมาเลเซีย ธรรมาภิบาล หมายถึง การใช้อำนาจทางการเมือง เศรษฐกิจ และรัฐประศาสนศาสตร์ เพื่อบริหารกิจกรรมต่าง ๆ ของชาติบ้านเมือง และหมายรวมถึงกลไก กระบวนการ ความสัมพันธ์ และสถาบันต่าง ๆ ที่เชื่อมโยงกันอยู่อย่างซับซ้อน ซึ่งประชาชนพลเมืองใช้เป็นเครื่องมือ หรือเป็นช่องทางในการบริหารจัดการกิจกรรมต่าง ๆ อันเกี่ยวข้องกับชีวิตของประเทศ (ไชยวัฒน์ ค้ำชู และคณะ, ผู้แปล. 2545 : 28)

รากฐานแนวความคิดเรื่องธรรมาภิบาลสำหรับสังคมไทย มาจากรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน ปี พ.ศ. 2540 ถือเป็นจุดเริ่มต้นที่มั่นคง ได้วางรากฐานสำคัญ เพื่อการพัฒนาการด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง การบริหารทั้งในภาคราชการ ภาคเอกชน และภาคสังคมประชาชน อาจกล่าวได้ว่า ได้วางรากฐานของ “ระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี” (good governance) ซึ่งต่อมารัฐบาลได้ประกาศเป็นระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 (สถาบันพัฒนาข้าราชการและพลเรือน, 2543 : 4)

ธรรมาภิบาล เป็นแนวคิดของธนาคารโลก (world bank) ที่นำมาใช้ในการกำหนดนโยบายการกู้เงินให้กับประเทศกำลังพัฒนาในช่วงทศวรรษที่ 1980 ทั้งนี้ในทัศนะของธนาคารโลก ธรรมาภิบาล คือ การใช้อำนาจทางการเมืองเพื่อจัดการงานของบ้านเมือง ด้วยการให้บริการ

Copyright by Mahidol University

สาธารณะที่มีประสิทธิภาพ ระบบที่ยุติธรรม และกระบวนการทางกฎหมายที่เป็นอิสระ เพื่อให้การดำเนินการต่าง ๆ เป็นไปตามสัญญา มีฝ่ายบริหารที่โปร่งใส มีระบบราชการที่เคารพสิทธิ์ของพลเมือง มีฝ่ายนิติบัญญัติที่มีความรับผิดชอบ และมีสื่อมวลชนที่เป็นเสรี (สุธาวัลย์ เสถียรไทย และคณะ, 2546, เล่ม1 : 2-1)

ธรรมาภิบาล นั้นมีผู้ที่ให้ความหมายไว้อย่างมากมาย แต่ปรากฏครั้งแรกคือ ในรายงานของธนาคารโลกเมื่อปี พ.ศ.2532 ในรายงานเรื่อง “Sub-Sahara Africa: From Crisis of Sustainable Growth” ที่เน้นในเรื่องของธรรมาภิบาลและการฟื้นฟูเศรษฐกิจ และหลังจากนั้นมีการศึกษาในเรื่องของธรรมาภิบาลอย่างแพร่หลาย

ต่อมาเมื่อปี พ.ศ.2538 หนังสือชื่อ “Participatory Development and Good Governance” ที่ตีพิมพ์โดย องค์กรเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organization for Economic Cooperation and Development: OECD) ซึ่งเป็นองค์กรที่มีบทบาทในการให้ความช่วยเหลือประเทศกำลังพัฒนา โดยกล่าวถึงแนวทางในการพัฒนา 3 เรื่องคือ (1) การพัฒนาแบบมีส่วนร่วม (Participatory Development) (2) กระบวนการประชาธิปไตย (Democratization) (3) ธรรมาภิบาล (Good Governance) และหนังสือเล่มนี้ยังได้กล่าวถึงหลักการที่จะไปสู่การเป็นธรรมาภิบาลคือ

- การควบคุมกฎหมาย (Rule of Law): หมายถึงศาลสถิตยุติธรรม กฎหมาย และกระบวนการบังคับใช้กฎหมาย มีความน่าเชื่อถือ เที่ยงธรรม ส่งเสริมในเรื่องของ สิทธิมนุษยธรรม

- การบริหารงานสาธารณะ (Public Sector Management): หมายถึงการบริหารงานเป็นไปอย่าง ถูกต้อง ตรงไปตรงมา มีความยุติธรรม โปร่งใส สามารถตรวจสอบได้

- การควบคุมการฉ้อราษฎร์บังหลวง (Controlling Corruption) : หมายถึงรัฐบาลจะต้องมีกระบวนการที่สามารถควบคุมและจำกัดไม่ให้การฉ้อราษฎร์บังหลวง เกิดขึ้นอย่างแพร่หลาย หรือควบคุมไปให้หมดไปจากสังคม เพราะฉะนั้นต้องมีกระบวนการที่มีความชัดเจน

- ลดค่าใช้จ่ายในกิจการทหาร (Reducing Excessive Military Expenditure) : นอกเหนือจากกระบวนการบริหารงานที่เหมาะสมแล้ว เรื่องของค่าใช้จ่ายในกิจการทหารเป็นเรื่องที่ต้องคำนึงถึง เพราะรัฐบาลของรัฐใดก็ตาม ทุ่มเทงบประมาณในกิจการในสัดส่วนที่สูง ย่อมจะมีแนวโน้มที่นำพารัฐของตนเองเข้าสู่ความขัดแย้งได้ง่าย เพราะฉะนั้นเสถียรภาพของรัฐใดรัฐหนึ่งจะเกิดขึ้นได้เมื่อรัฐนั้นสามารถรักษาสมดุลของพลังอำนาจของชาติในด้านต่าง ๆ ไว้ได้ (พลังอำนาจทางการเมือง การทหาร เศรษฐกิจ สังคมจิตวิทยา วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี)

นอกจากนี้แล้วโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (United Nations Development Programme : UNDP) ยังได้กล่าวถึง Good Governance ว่า หมายถึง “ระบบ โครงสร้าง และ

Copyright by Mahidol University

กระบวนการต่าง ๆ ที่วางกฎเกณฑ์ความสัมพันธ์ระหว่าง เศรษฐกิจ การเมือง และสังคมของประเทศ เพื่อที่ภาคต่าง ๆ ของสังคมจะพัฒนาและอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข”

สำหรับในประเทศไทย ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 ซึ่งประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อ 10 สิงหาคม พ.ศ. 2542 โดยได้ให้รายละเอียดไว้ในข้อ 4.1 ของระเบียบดังกล่าวว่า “ธรรมาภิบาล หมายถึง การบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี เป็นแนวทางสำคัญในการจัดระเบียบให้สังคมทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชนและภาคประชาชน ซึ่งครอบคลุมถึงฝ่ายวิชาการ ฝ่ายปฏิบัติการ ฝ่ายราชการและฝ่ายธุรกิจ สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข มีความรู้รักสามัคคีและร่วมกันเป็นพลังก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน และเป็นส่วนเสริมความเข้มแข็งหรือสร้างภูมิคุ้มกันแก่ประเทศเพื่อบรรเทาป้องกัน หรือแก้ไขเยียวยาภาวะวิกฤติภยันตรายที่หากจะมีมาในอนาคต เพราะสังคมจะรู้สึกถึงความยุติธรรม ความโปร่งใส และความมีส่วนร่วม อันเป็นคุณลักษณะสำคัญของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สอดคล้องกับความเป็นไทย รัฐธรรมนูญ และกระแสโลกยุคปัจจุบัน” จากคำอธิบายจะเห็นได้ว่า ธรรมาภิบาลไม่ได้มีใช้แต่เฉพาะหน่วยงานภาครัฐเท่านั้น แต่ภาคธุรกิจเอกชนและภาคประชาชน ยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้

นอกจากนี้ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีฉบับดังกล่าวข้อ 4.2 ยังระบุว่าการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีควรจัดหรือส่งเสริมให้สังคมไทยอยู่บนพื้นฐานของหลักสำคัญอย่างน้อย 6 ประการ ดังนี้

1. หลักนิติธรรม ได้แก่ การตรากฎหมาย กฎ ข้อบังคับต่างๆ ให้ทันสมัยและเป็นธรรม เป็นที่ยอมรับของสังคม และสังคมยินยอมพร้อมใจปฏิบัติตามกฎหมาย กฎข้อบังคับเหล่านั้น โดยถือว่าเป็นการปกครองภายใต้กฎหมาย มิใช่ตามอำเภอใจหรืออำนาจของตัวบุคคล

2. หลักคุณธรรม ได้แก่ การยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม โดยรณรงค์ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐ ยึดถือหลักนี้ในการปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นตัวอย่างของสังคม และสนับสนุนให้ประชาชนพัฒนาตนเอง ไปพร้อมกัน เพื่อให้คนไทยมีความซื่อสัตย์ จริงใจ ขยัน อดทน มีระเบียบวินัย ประกอบอาชีพสุจริต จนเป็นนิสัยประจำชาติ

3. หลักความโปร่งใส ได้แก่ การสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันของคนในชาติ โดยปรับปรุงกลไกการทำงานขององค์กรทุกวงการให้มีความโปร่งใส มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างตรงไปตรงมาด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวก และมีกระบวนการให้ประชาชนตรวจสอบความถูกต้องชัดเจนได้

Copyright by Mahidol University

4. หลักความมีส่วนร่วม ได้แก่ การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้ และเสนอความเห็นในการตัดสินปัญหาสำคัญของประเทศ ไม่ว่าด้วยการแจ้งความเห็น การไต่สวนสาธารณะ การประชาพิจารณ์ การแสดงประชามติ หรืออื่น ๆ

5. หลักความรับผิดชอบ ได้แก่ การตระหนักในสิทธิหน้าที่ ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม การใส่ใจปัญหาสาธารณะของบ้านเมือง และกระตือรือร้นในการแก้ปัญหาตลอดจนเคารพ ในความคิดเห็นที่แตกต่างกัน และความกล้าที่จะยอมรับผลจากการกระทำของตน

6. หลักความคุ้มค่า ได้แก่การบริหารจัดการและการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม โดยรณรงค์ให้คนไทยมีความประหยัดใช้ของอย่างคุ้มค่า สร้างสรรค์สินค้าและบริการ ที่มีคุณภาพสามารถแข่งขันได้ในเวทีโลก และรักษาทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์ยั่งยืน

นอกเหนือจากธรรมาภิบาลจะใช้ได้กับการบริหารงานของภาครัฐแล้วในภาคธุรกิจยังมีการกล่าวถึงและนำมาใช้เป็นแนวทางหนึ่งในการดำเนินธุรกิจต่อกัน โดยเรียกว่า “Good Cooperate Governance” หรือ “บรรษัทภิบาล” จากหลักการที่ได้กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า ธรรมาภิบาลนั้นสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารงานทุกประเภท

(ที่มา : http://www.tortaharn.net/contents/index.php?option=com_content&task=view&id=61 &Itemid=1 เข้าถึงเมื่อ 18 พ.ค. 49)

นอกจากธรรมาภิบาลตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 จำนวน 6 ประการที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นนี้ ยังมีผู้ที่กล่าวถึง ธรรมาภิบาล และได้พยายามจำแนกองค์ประกอบของธรรมภิบาลให้เข้าใจง่ายขึ้นต่าง ๆ กัน เช่น

(1) หลักธรรมาภิบาล หรือหลักการบริหารจัดการที่ดีนั้น โดยหลักสากลจะประกอบไปด้วยคุณสมบัติดังต่อไปนี้ คือ

1. ความรับผิดชอบต่อสาธารณะ (accountability)
2. ความโปร่งใส (transparency)
3. ความมั่นใจ (predictability)
4. การมีส่วนร่วมของประชาชน (participation)

(สุธาวัลย์ เสถียรไทย และคณะ, 2544 : 12)

Copyright by Mahidol University

(2) องค์ประกอบหลักของธรรมาภิบาล 5 องค์ประกอบ คือ

1. ความชอบธรรม (Legitimacy) หมายรวมถึง หลักนิติธรรม (Rule of Law) และความเป็นอิสระของกระบวนการยุติธรรม (Independence of Judiciary)
2. ความโปร่งใส (Transparency)
3. ความรับผิดชอบ และการตรวจสอบได้ (Accountability)
4. ความมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล (Efficiency and Effectiveness)
5. การมีส่วนร่วม (Participation)

(สถาบันพระปกเกล้า, 2544 : 48-62)

(3) หลักการบริหารจัดการที่ดี หรือ ธรรมาภิบาล ประกอบด้วยหลักการดังต่อไปนี้

1. หลักการมีส่วนร่วมในการทำงาน (Involvement)
2. หลักความโปร่งใส (Transparency) การตัดสินใจใดๆ สามารถอธิบายได้ทุกเวลาและสถานที่
3. หลักนิติธรรม (Rule of laws)
4. หลักคุณธรรม (Merit)
5. หลักความคุ้มค่า (Cost efficiency)
6. หลักความรับผิดชอบ (Accountability)

(ตะวัน สาดแสง, 2549 : 202 -203)

(4) Good Governance หมายถึง การบริหารการปกครองที่มีการจัดสรร และบริหารจัดการทรัพยากร ในการตอบสนองต่อปัญหาประชาชนได้เป็นอย่างดี โดยการบริหารการปกครองที่ดีนั้น จะมีลักษณะการบริหารแบบ

1. แบบมีส่วนร่วม (Participation)
2. โปร่งใส (Transparency)
3. เสมอภาค (Equity)
4. มีประสิทธิภาพประสิทธิผล (Effectiveness)
5. เป็นธรรม (Rule of Law)
6. รับผิดชอบต่อประชาชน (Responsiveness /Accountability)

(สถาบันพระปกเกล้า, 2544 : 94)

สรุปได้ว่า ธรรมาภิบาล เป็นเรื่องเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม ที่มีอยู่แต่เดิมก่อนจะมีการใช้คำว่า ธรรมาภิบาล แต่เมื่อธนาคารโลกได้เริ่มใช้คำว่า good governance ในปี พ.ศ. 2532 คำศัพท์

Copyright by Mahidol University

ดังกล่าวนี้ได้ถูกกล่าวขวัญถึงและแผ่ขยายวงกว้างออกไปทุกภูมิภาคของโลกรวมทั้งสังคมไทยด้วย และนักวิชาการไทยสำนักต่าง ๆ ได้ให้คำจำกัดความของ good governance แตกต่างกันออกไป จนในที่สุดคำที่ทุกคนสื่อถึงกันแล้วมีความเข้าใจตรงกันมากที่สุดคือคำว่า “ธรรมาภิบาล”

2.6.2 รากฐานการเกิดธรรมาภิบาลและการปรับปรุงธรรมาภิบาลของไทย

รัฐธรรมนูญฉบับประชาชน ปี พ.ศ. 2540 เป็นจุดเริ่มต้นที่มั่นคง ได้วางรากฐานสำคัญ เพื่อการพัฒนาการด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง การบริหารทั้งในภาคราชการ ภาคเอกชน และภาคสังคมประชาชน อาจกล่าวได้ว่า ได้วางรากฐานของ “ระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี” (good governance) แนวความคิดที่จะสร้างความโปร่งใสในราชการ ปรากฏชัดเจนในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ที่กำหนดให้คณะรัฐมนตรีต้องประกาศนโยบายต่อรัฐสภา และต้องรายงานผลการปฏิบัติงานตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐทุกปี และให้ประชาชนมีสิทธิในการรับรู้และรับข้อมูล หรือข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น (มาตรา 58) และสิทธิได้รับข้อมูลคำชี้แจงจากหน่วยงานของรัฐ ก่อนการอนุญาต หรือการดำเนินโครงการ หรือกิจกรรมใดที่อาจมีผลกระทบต่อประชาชน และมีสิทธิแสดงความคิดเห็นของตนในเรื่องดังกล่าว ตามกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนที่กฎหมายบัญญัติ (มาตรา 59) ซึ่งต่อมารัฐบาลได้ประกาศเป็นระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542
(สถาบันพัฒนาข้าราชการและพลเรือน, 2543 : 4 และ33)

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 11 สิงหาคม พ.ศ. 2542 ระเบียบฯได้กำหนดสาระสำคัญของการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีไว้ 6 หลักการ คือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า โดยได้กำหนดให้ส่วนราชการทุกส่วนดำเนินการส่งเสริมการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี โดยเฉพาะส่วนราชการที่เกี่ยวข้องให้เร่งดำเนินการปรับกฎระเบียบเงื่อนไขกติกาที่จะนำพาสังคม ซึ่งรวมทั้งภาคธุรกิจเอกชน ภาคราชการและภาคประชาชน ให้มุ่งสู่สังคมที่มีธรรมาภิบาล และให้สำนักงาน ก.พ. เป็นแกนนำในการเร่งรัดติดตาม และรายงานต่อคณะรัฐมนตรี

จุดเด่นของระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542

1. การกำหนดหลักธรรมาภิบาลเป็นระเบียบฯได้สร้างความตื่นตัวให้กับส่วนราชการและข้าราชการต้องให้ความสำคัญและริเริ่มวางแผนในการปฏิบัติตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี

Copyright by Mahidol University

2. หลักการที่กำหนดในระเบียบฯเป็นหลักการที่ง่าย และสั้น ทำให้ส่วนราชการและข้าราชการสามารถทำความเข้าใจได้โดยง่าย

3. ระเบียบฯกำหนดให้กรมประชาสัมพันธ์มีหน้าที่ความรับผิดชอบในการส่งเสริมหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีในภาคประชาชนสังคม ส่งผลให้มีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารโดยผ่านสื่อของกรมกรมประชาสัมพันธ์มากขึ้น แม้ว่าภาคประชาชนอาจจะไม่ให้ความสนใจ แต่ประชาชนและข้าราชการในส่วนต่าง ๆ ก็ได้รับข้อมูลข่าวสารมากขึ้นเช่นกัน เพราะการสื่อประชาสัมพันธ์ของกรมประชาสัมพันธ์สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายข้าราชการได้มากกว่า

4. เกิดกิจกรรมการรณรงค์ส่งเสริมที่ต่อเนื่องที่เป็นประโยชน์อีกหลายประการที่เห็นเป็นรูปธรรมได้แก่ มีการศึกษาวิจัยในหัวข้อนี้เกิดขึ้นในวงกว้างมากขึ้น มีการจัดทำเอกสารสื่อสิ่งพิมพ์ออกเผยแพร่ มีการจัดกิจกรรมการพัฒนาความรู้ความเข้าใจสำหรับผู้ปฏิบัติและผู้บริหารทั้งในส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจ มีการส่งเสริมการบริหารราชการตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมทีดีในระดับท้องถิ่น โดยสำนักงานส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย ที่ได้จัดทำตัวชี้วัดการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ตามหลักการทั้ง 6 หลัก ส่งผลให้ อบต. มีความตื่นตัวในการจัดการบริหารที่เป็นธรรมาภิบาลมากขึ้น

ปัญหาอุปสรรคของระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542

1. หลังจากที่ระเบียบฯมีผลบังคับใช้ ปรากฏว่าไม่มีการระบุอย่างชัดเจนว่าหน่วยงานใดเป็นเจ้าภาพรับผิดชอบในการสื่อสาร และการสร้างความเข้าใจสำหรับข้าราชการ ในสำนักงาน ก.พ. ซึ่งเป็นองค์กรที่ผลักดันก็รับผิดชอบเพียงบางส่วนเท่านั้น ดังนั้น จึงมีส่วนราชการจำนวนมาก ทั้งในส่วนกลาง และส่วนภูมิภาคไม่เคยรับทราบเกี่ยวกับระเบียบฯและหลักการ

2. ไม่มีการกำหนดมาตรการและงบประมาณสนับสนุนการดำเนินการ ดังนั้นการดำเนินให้เป็นไปตามระเบียบฯจึงขึ้นอยู่กับความสนใจของส่วนราชการและผู้บริหาร

3. ไม่มีการระบุบทบังคับการให้คุณให้โทษไว้ในระเบียบสำนักฯที่ชัดเจนและมีน้ำหนักเพียงพอที่จะกระตุ้นให้ส่วนราชการหันมาปรับระบบการทำงานให้เป็นไปตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีอย่างจริงจัง

4. ข้อความในระเบียบฯเขียนไว้กว้าง ๆ ให้รณรงค์สร้างความตระหนัก เร่งออกกฎหมายปรับปรุงกระบวนการทำงาน และปฏิรูประบบราชการ ซึ่งในส่วนแรกเป็นงานที่ง่าย ส่วนราชการส่วนใหญ่จึงดำเนินการในส่วนนี้ และมักจะจบลงที่การอบรม ส่วนการออกกฎหมาย แก้ไขกฎหมาย และการปฏิรูประบบราชการ ในช่วงที่มีระเบียบฯนั้นยังไม่มีพลังสนับสนุนทางการเมือง

Copyright by Mahidol University

เพียงพอที่จะขับเคลื่อน และงานการปฏิรูปราชการเป็นเพียงงานฝากอยู่ภายใต้สำนักงาน ก.พ. ยังไม่มีแรงสนับสนุนทางการเมืองที่จะทำให้เกิดการปฏิรูป ออกกฎหมาย และนำไปใช้กับระบบราชการให้บังเกิดผลที่ชัดเจน

5. ระเบียบกำหนดให้สำนักงาน ก.พ. เป็นผู้ติดตามและรายงานผล แต่ที่ผ่านมาสำนักงานไม่ได้ให้ความสนใจกับระเบียบฯมากนัก มีการจัดกระบวนการรายงานผลเพียงปีเดียว คือปลายปี พ.ศ. 2543 และจากนั้นก็ไม่มีผู้รับผิดชอบดำเนินการอย่างจริงจังอีก

จากการดำเนินงานในช่วง 2-3 ปีแรก ภายใต้ความพยายามที่จะบูรณาการหลัก ธรรมาภิบาลเข้าสู่ระบบราชการ ได้ให้บทเรียนว่า หากยังดำเนินการตามแนวทางนี้ ก็คงไม่บังเกิดผล แม้ว่าข้าราชการหลายส่วนจะเริ่มเข้าใจ และคุ้นเคยกับหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีขึ้นบ้างแล้ว แต่ผลในทางปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมก็ยังอยู่ในวงจำกัด ดังนั้น ในปี พ.ศ. 2546 คณะรัฐมนตรีจึงมีมติให้ยกเลิกระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 เนื่องจากรัฐบาลได้นำเอาหลักการต่าง ๆไปบรรจุไว้ในพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545 และจะมีการจัดทำเป็นรายละเอียดเป็นพระราชกฤษฎีกาต่อไป

พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 มีสาระดังนี้

1. การบริหารงานราชการตามหลักบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี คือเป็นการบริหารราชการเพื่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่ประชาชน เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ มีประสิทธิผล ไม่มีขั้นตอนที่เกินความจำเป็น เกินความคุ้มค่า เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม เอื้ออำนวยประโยชน์และตอบสนองความต้องการของประชาชน และมีการประเมินผลการปฏิบัติราชการอย่างสม่ำเสมอเป็นระบบ

2. การบริหารราชการต้องมีเป้าหมายเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประเทศ ความผาสุก และความกินดีอยู่ดีของประชาชน ส่วนราชการต้องดำเนินงานตามนโยบายของรัฐบาลที่เป็นผู้แทนประชาชนอย่างสุจริตโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ หากภารกิจใดจะส่งผลกระทบต่อประชาชนก็ต้องมีการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชน ซึ่งจะทำให้ประชาชนได้มีโอกาสรับรู้และมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการบ้านเมืองมากขึ้น

3. เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจแห่งรัฐทุกส่วนราชการต้องจัดทำแผนปฏิบัติราชการที่กำหนดเป้าหมายผลงานให้สอดคล้องกับแผนการบริหารราชการแผ่นดิน 4 ปี ที่คณะรัฐมนตรีจะจัดทำขึ้นภายใน 90 วันหลังจากที่ได้แถลงนโยบายต่อรัฐสภา ซึ่งจะทำให้ส่วนราชการต่าง ๆ ทำงานที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน มีความชัดเจนมากขึ้น และตรงความต้องการของประชาชนมากขึ้น

Copyright by Mahidol University

4. เพื่อให้เกิดการบริหารราชการอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจแห่งรัฐ ทุกส่วนราชการต้องจัดทำแผนการดำเนินงานเผยแพร่แก่ประชาชน โดยเฉพาะการจัดซื้อจัดจ้างให้เน้นด้านคุณภาพ จัดทำต้นทุนในงานบริการสาธารณะแต่ละประเภท และรวมทั้งต้องพิจารณาจัดทำแผนลดค่าใช้จ่ายต่อหน่วยในกรณีที่มีต้นทุนสูงกว่าส่วนราชการอื่น ๆ ที่มีลักษณะเดียวกัน

5. เพื่อความสะดวกรวดเร็วในการให้บริการ ส่วนราชการต้องกระจายอำนาจในการตัดสินใจการอนุมัติอนุญาต ให้ผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง ลดขั้นตอนการปฏิบัติงาน รวมถึงการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยมาปรับปรุงการให้บริการและการปฏิบัติงาน หรือการจัดตั้งศูนย์บริการร่วม

6. ส่วนราชการจะต้องทบทวนและจัดให้มีการปรับปรุงภารกิจและกฎหมายต่าง ๆ ให้สอดคล้องเหมาะสมกับสถานการณ์อย่างสม่ำเสมอ หากภารกิจใดหมดความจำเป็นก็ให้ยุบเลิกหรือถ่ายโอน หรือรวมกับส่วนราชการอื่น ๆ นอกจากนี้ห้ามจัดตั้งส่วนราชการที่มีอำนาจหน้าที่เหมือนกับส่วนราชการที่ยุบเลิกไป

7. ส่วนราชการต้องกำหนดระยะเวลาแล้วเสร็จของงานและจัดทำประกาศให้ประชาชนทราบโดยทั่วกัน รวมถึงการจัดทำเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ประชาชนทั่วไปที่ต้องการรับบริการและสอบถามข้อมูลของหน่วยงาน

8. ส่วนราชการจะต้องจัดให้มีการประเมินผลการปฏิบัติราชการโดยคณะผู้ประเมินอิสระ ทั้งนี้ส่วนราชการที่ให้บริการสาธารณะที่มีคุณภาพจะได้รับการจัดสรรเงินพิเศษเป็นบำเหน็จความชอบ เป็นต้น (สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2547 : 10-47 ถึง 10-56)

ในมาตรา 6 ของ พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์ และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ดังกล่าวมีเนื้อหาดังนี้

มาตรา 6 การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ได้แก่ การบริหารราชการเพื่อบรรลุเป้าหมายดังต่อไปนี้

(1) เกิดประโยชน์สุขของประชาชน
(2) เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ
(3) มีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ
(4) ไม่มีขั้นตอนการปฏิบัติงานเกินความจำเป็น
(5) มีการปรับปรุงภารกิจของส่วนราชการให้ทันต่อสถานการณ์
(6) ประชาชนได้รับการอำนวยความสะดวก และได้รับการตอบสนองความต้องการ

Copyright by Mahidol University

(7) มีการประเมินผลการปฏิบัติราชการอย่างสม่ำเสมอ

(ที่มา : http://www.tesaban.com/document/pdf_file/good.pdf เข้าถึงเมื่อ 20 กรกฎาคม 2549)

โดยสรุปแล้ว รัฐธรรมนูญฉบับที่ 16 พ.ศ. 2540 เป็นจุดเริ่มต้นในการวางรากฐานของระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี หรือธรรมาภิบาล โดยในปีพ.ศ. 2542 รัฐบาลไทยในขณะนั้นได้ให้ความสำคัญของธรรมาภิบาลมากขึ้น และนำไปสู่การประกาศเป็นระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 แต่ยังขาดเจ้าภาพ ขาดแผนงานโครงการ และงบประมาณสนับสนุนในการดำเนินการส่งเสริมธรรมาภิบาลตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีดังกล่าวจึงนำมาสู่การปฏิรูปธรรมาภิบาลเป็นพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 อีกครั้งหนึ่ง แต่สังคมยังให้ความสำคัญกับธรรมาภิบาลตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 อยู่ เนื่องจากให้นิยามคำว่าธรรมาภิบาลที่ชัดเจน ครอบคลุม และจำแนกองค์ประกอบได้อย่างเหมาะสมมากกว่า

2.6.3 การประยุกต์ใช้ธรรมาภิบาล และประโยชน์ที่จะได้รับ

ในด้านเศรษฐกิจ การมีธรรมาภิบาล ถือเป็นรากฐานรองรับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ส่วนการขาดธรรมาภิบาลและการทุจริตถือเป็นอันตรายต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ

ในด้านสิ่งแวดล้อม ธรรมาภิบาลเป็นทั้งเป้าหมาย (ends) และกระบวนการ (means) ในขณะเดียวกัน อาจกล่าวได้ว่าธรรมาภิบาลด้านสิ่งแวดล้อม คือกลไกหรือเงื่อนไข ที่จะทำให้การจัดการทางสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมสัมฤทธิ์ผลได้อย่างแท้จริง (สุธาวัลย์ เสถียรไทย และคณะ, 2546, เล่ม 1 : 2-5) เป้าหมายของการมีธรรมาภิบาลและการมีส่วนร่วมของประชาชนก็เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน และเกิดผลดีกับผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหมด (win – win solution) คือเป็นประโยชน์กับทุกฝ่ายทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน (สุธาวัลย์ เสถียรไทย และคณะ, 2546, เล่ม 2 : 1-2) นอกจากนั้นแล้วยังจำเป็นต้องมีการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ในประเด็นที่เกี่ยวกับธรรมาภิบาลในสังคมไทยอย่างต่อเนื่อง และสร้างสรรค์ (สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2547 : 10-58) รัฐต้องส่งเสริมการศึกษาวิจัยในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเป็นประชาธิปไตยและธรรมาภิบาล เพื่อให้นำผลวิจัยไปปรับปรุงการทำงานให้เกิดผลดีต่อสังคมส่วนรวม และศึกษาต่อเนื่อง เพื่อเปรียบเทียบกับประเทศเพื่อนบ้าน (ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ, 2547 : 257)

Copyright by Mahidol University

ในด้านสิทธิมนุษยชน Kjoer และ Kinnerup กล่าวถึงธรรมาภิบาลกับสิทธิมนุษยชน (Human Right) เอาไว้ว่า “ธรรมาภิบาลอาจจะสนับสนุนสิทธิมนุษยชนได้ หรือไปด้วยกันได้ เพราะธรรมาภิบาลมีส่วนสำคัญในการกำหนดความเป็นไปของบ้านเมือง หรือเมื่อเงื่อนไขทางด้านสิทธิมนุษยชนอ่อนด้อยลงไป ธรรมาภิบาลก็อาจเข้ามาเป็นส่วนสนับสนุนได้อีกทางหนึ่ง” (Kjoer และ Kinnerup, 2002 : 18)

เจริญ เจษฎาวัลย์ ได้กล่าวถึงความเกี่ยวข้องระหว่างธรรมาภิบาล กับ สิทธิมนุษยชน (Human Right) เอาไว้ว่า รัฐบาลที่ให้ความปกป้องคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ หรือสิทธิมนุษยชนให้แก่ประชาชนของประเทศอย่างแท้จริง ถือว่ารัฐบาลมีการปกครองที่ดี (good governance) หรือมีธรรมาภิบาล ทั้งนี้ การได้รับความคุ้มครองจากกระบวนการยุติธรรม หรือ สิทธิในการได้รับข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องโดยเปิดเผยและเท่าเทียมกัน สิทธิในการดำเนินธุรกิจโดยไม่มีการผูกขาดตัดตอนแทรกแซงจากรัฐ หรือสิทธิในการค้าอย่างเสรี ล้วนมีความสัมพันธ์เกี่ยวโยงกับระดับความมีธรรมาภิบาลของรัฐบาลนั้น ๆ ทั้งสิ้น การที่รัฐบาลของประเทศต่าง ๆ พยายามสร้างธรรมาภิบาลขึ้นก็เพื่อให้นานาชาติเกิดความเชื่อมั่นต่อประเทศของตน ภาพของต่างประเทศที่มองด้วยสายตาที่เป็นมิตรที่มีความเชื่อมั่นต่อประเทศใด ย่อมมีความหมายและความสำคัญอย่างยิ่งยวดต่อการติดต่อค้าขาย ต่อการมีสัมพันธไมตรีด้วย โดยเฉพาะความเชื่อมั่นของนักลงทุนต่างชาติ กฎหมายสูงสุดของประเทศ คือกฎหมายรัฐธรรมนูญ (Constitutions) ที่มีบทบัญญัติว่าด้วยเรื่องสิทธิเสรีภาพของประชาชนย่อมสะท้อนให้เห็นถึงระดับธรรมาภิบาลของประเทศนั้น ๆ ได้เป็นอย่างดี (เจริญ เจษฎาวัลย์, 2545 : 31-32)

สถาบันพระปกเกล้า ได้วิจัยเอกสารเรื่องตัวชี้วัดธรรมาภิบาลในปี พ.ศ. 2544 และได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง พบว่างานการศึกษาส่วนใหญ่เน้นการนำธรรมาภิบาลไปปรับใช้กับการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่มีอยู่ของประเทศ ผู้วิจัยของสถาบันพระปกเกล้า (บุษบง ชัยเจริญวัฒนะ และบุญมี ลี้) จึงได้จำแนกประเด็นหลักของเอกสารออกเป็น 9 กลุ่มคือ

1. แนวคิดธรรมาภิบาล และธรรมาภิบาลในภาครัฐ

กลุ่มเนื้อหามีประเด็นเกี่ยวกับ ความหมาย องค์ประกอบ หลักการมีธรรมาภิบาลทั่ว ๆ ไป และการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในประเทศไทยในด้านธรรมาภิบาลกับการปฏิรูประบบราชการ ธรรมาภิบาลกับการเมือง ธรรมาภิบาลกับสังคม และธรรมาภิบาลกับเศรษฐกิจทั้งของไทยและต่างประเทศ

Copyright by Mahidol University

2. ประชาธิปไตย และการมีส่วนร่วมของประชาชน

กลุ่มเนื้อหานี้มีประเด็นสำคัญ คือ ความเชื่อมโยงกันระหว่างประชาธิปไตยกับธรรมาภิบาล ส่วนกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชนในสังคม (กระบวนการประชาสังคม) เป็นการกระตุ้นให้ประชาชนเห็นบทบาทสำคัญของการแสดงความคิดเห็น และการมีส่วนร่วม ทั้งในการเลือกตั้ง ออกกฎหมาย รวมไปถึงการกล่าวถึงตัวกฎหมายที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการทางสังคมทั้งหมด เช่น ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม ด้านการรักษาผลประโยชน์ของชุมชน การรวมตัวกันจัดตั้งองค์กรพัฒนาสังคมต่าง ๆ

3. ธรรมาภิบาลในภาคเอกชน

กลุ่มเนื้อหานี้มีประเด็นเกี่ยวกับธรรมาภิบาลในภาคธุรกิจ (Good Corporate Governace) ซึ่งเป็นการนำหลักธรรมาภิบาลไปใช้ในการจัดการธุรกิจของภาคเอกชน และรัฐวิสาหกิจเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพขององค์กร และการให้บริการแก่ลูกค้า โดยมีผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ มีการบริหารจัดการที่ทันสมัย มีการพัฒนาบุคลากรอยู่สม่ำเสมอ มีระบบบริหารที่ตรวจสอบได้

4. การปราบปรามคอรัปชั่น

กลุ่มเนื้อหานี้มีประเด็นการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชั่นซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการธรรมาภิบาล เป็นแนวทางในการจัดการแก้ไข และป้องกันปัญหาการทุจริตในวงราชการไทย

5. ธรรมาภิบาลกับการพัฒนาเศรษฐกิจ

กลุ่มเนื้อหานี้มีประเด็นการนำเอาหลักธรรมาภิบาลไปใช้ในเรื่องที่เกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศให้ดีขึ้น โดยเน้นความโปร่งใสของการบริหารการจัดการของภาครัฐและภาคธุรกิจ มุ่งการค้าเสรีไม่มีการผูกขาดทางการค้า มีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่รวดเร็ว และถูกต้องสู่สาธารณชนอย่างทั่วถึง มีระบบการทำงานที่สามารถตรวจสอบได้ มีการปรับปรุงโครงสร้างและกระบวนการทำงานให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจโลก และการแข่งขันทางการค้าระหว่างประเทศ

6. ตัวชี้วัดคุณภาพชีวิต และการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืน

กลุ่มเนื้อหานี้มีประเด็นตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตด้านสังคม และเศรษฐกิจ เป็นการศึกษาแนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ สร้างความกินดีอยู่ดีของประชาชน การลดปัญหาสังคม การมีความเสมอภาคทางการศึกษา การทำงาน เช่น ระดับการศึกษาของประชาชน จะเป็นตัวบ่งชี้ถึงระดับความพร้อมและความเข้มแข็งของพื้นฐานสังคมที่จะให้มีการส่งเสริมการสร้างธรรมาภิบาล

Copyright by Mahidol University

7. ธรรมาภิบาลเพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อม

กลุ่มเนื้อหานี้มีประเด็นการนำเอาหลักธรรมาภิบาลเข้ามาใช้ในกระบวนการทางด้านสิ่งแวดล้อมโดยอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการร่วมรับผิดชอบ รักษาดูแลสิ่งแวดล้อมในชุมชน พร้อมทั้งให้ความร่วมมือกับภาครัฐในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ระบบการตรวจสอบได้ของการจัดสรรงบประมาณสู่ภูมิภาคหรือท้องถิ่นในการจัดการสิ่งแวดล้อมและความโปร่งใสในการจัดทำโครงการ ก็เป็นประเด็นสำคัญที่สามารถนำหลักธรรมาภิบาลมาปรับใช้ในกระบวนการบริหารจัดการได้

8. หลักธรรมาภิบาลและหลักพระพุทธศาสนา

กลุ่มเนื้อหานี้มีประเด็นเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาลกับหลักพระพุทธศาสนา เป็นการนำเอาหลักธรรมาภิบาลในปัจจุบันมาเปรียบเทียบกับหลักธรรมาภิบาลทั้งของไทยเดิม คือ หลักทศพิธราชธรรม และหลักทางพระพุทธศาสนา

9. ธรรมาภิบาลกับเทคโนโลยีสารสนเทศ

กลุ่มเนื้อหานี้มีประเด็นการเสนอให้มีการนำเอาเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในกระบวนการสร้างธรรมาภิบาล เช่น การจัดสร้างระบบฐานข้อมูล การเผยแพร่เอกสารและข่าวสารสู่สารธารณชนอย่างมีประสิทธิภาพและกว้างขวาง การประชาสัมพันธ์ส่งเสริมให้มีหลักธรรมาภิบาล เป็นต้น (สถาบันพระปกเกล้า, 2544 : 20 -22)

ธรรมาภิบาล เป็นหลักการที่นำมาประยุกต์ใช้บริหารงานอย่างแพร่หลายทั้งภาคธุรกิจเอกชน และส่วนราชการต่าง ๆ ทั้งนี้เพราะ นอกจาก ธรรมาภิบาลจะช่วยสร้างสรรค์และส่งเสริมองค์กร นั้น ๆ ให้มีศักยภาพ และประสิทธิภาพ อาทิ พนักงานต่างทำงานอย่างซื่อสัตย์สุจริต และขยันหมั่นเพียร ทำให้ผลประกอบการขององค์กรธุรกิจนั้นขยายตัวแล้ว ธรรมาภิบาลยังทำให้บุคคลภายนอกที่เกี่ยวข้อง ศรัทธาและเชื่อมั่นในองค์กรนั้น ๆ อันจะทำให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เช่น องค์กรที่โปร่งใส ย่อมได้รับความไว้วางใจในการร่วมทำธุรกิจ รัฐบาลที่โปร่งใสตรวจสอบได้ ย่อมสร้างความเชื่อมั่นให้แก่นักลงทุนและประชาชน ตลอดจนส่งผลดีต่อเสถียรภาพของรัฐบาลและความเจริญก้าวหน้าของประเทศอีกด้วย

(ที่มา : http://th.wikipedia.org/wiki/%E0%B8%98%E0%B8%A3%E0%B8%A3%E0 %B8%A1%E0%B8%B2%E0%B8%A0%E0%B8%B4%E0%B8%9A%E0%B8%B2%E0%B8%A5 เข้าถึงเมื่อ 17 พ.ค. 2549)

Copyright by Mahidol University

การใช้ธรรมาภิบาลในการประกอบธุรกิจจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กรเนื่องจาก

1. ในโลกของการดำเนินธุรกิจ เชื่อว่า ธรรมาภิบาลมีความสำคัญและจำเป็นมากขึ้นเรื่อย ๆ ถ้าหากมีการละเลยไม่เอาใจใส่ มีการแสวงหาผลประโยชน์ จะส่งผลลบต่อสิ่งแวดล้อม แรงงานเด็ก สิทธิสตรี การเอาเปรียบ การละเมิดสิทธิมนุษยชน

2. การขาดธรรมาภิบาล หรือการทุจริต แม้เพียงเล็กน้อยก็ส่งผลกระทบต่อโลก ต่อองค์กร ต่อนักลงทุน และสังคมในวงกว้างได้

3. นักลงทุนเริ่มให้ความสำคัญ และเป็นเงื่อนไขประกอบการพิจารณาการลงทุน

4. ธรรมาภิบาลจะส่งผลต่อการประกอบการในระยะยาวให้ดีขึ้น

(สุรศักดิ์ ไชยธนกิจ (เอกสารประกอบการบรรยายในงานสัมมนาทางวิชาการวิทยานิพนธ์ดีเด่น มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), 2549 : 2)

เครือซิเมนต์ไทย บริษัทผู้ประกอบการด้านเคมีภัณฑ์ ธุรกิจกระดาษ ธุรกิจซิเมนต์ ผลิตภัณฑ์ก่อสร้าง และธุรกิจจัดจำหน่าย ได้กล่าวถึงการขาดธรรมาภิบาลเอาไว้ว่า “การไม่ซื่อสัตย์แม้เรื่องเล็กน้อย อาจนำไปสู่ปัญหาใหญ่ในอนาคต” (มติชน วันที่ 27 พฤศจิกายน พ.ศ. 2549 ปีที่ 29 ฉบับที่ 10488 หน้า 32)

การสร้างธรรมาภิบาลที่ดี นับว่าเป็นโอกาสของแต่ละองค์กร ไม่ใช่ภาระขององค์กรที่จำเป็นต้องทำตามข้อกำหนดของตลาดหลักทรัพย์ ของทางราชการ หรือองค์กรระหว่างประเทศต่าง ๆ หากแต่ว่าผู้บริหารองค์การใดมีความเข้าใจอย่างถูกต้องต่อกระบวนการสร้างธรรมาภิบาลที่ดีให้เกิดขึ้นแล้วจะพบสัจธรรมที่ว่า

- ใครทำก่อน ได้รับประโยชน์ก่อน
- ใครทำมาก ได้รับผลดีมาก
- ใครไม่ทำเลย นอกจากไม่ได้อะไรเลย ยังเข้าเนื้ออีก เนื่องจากรักษาของเก่าไม่อยู่ของใหม่ไม่ได้
- หากใครจัดให้มีตามแฟชั่นหรือตามข้อบังคับ ย่อมสูญเงินโดยได้รับผลตอบแทนที่ไม่คุ้มค่าอย่างไม่ต้องสงสัย ถ้าหากเป็นบรรษัทภิบาล หรือ ธรรมาภิบาลบริษัท ย่อมทำให้องค์กรได้รับประโยชน์ หรือควรที่จะคาดหวังผลที่ดีจากการจัดทำบรรษัทภิบาลที่ดี ดังนี้
- เพิ่มศักยภาพในการสร้างสมรรถนะการแข่งขัน (Competitiveness) แก่องค์กรทั้งในระดับประเทศและระดับโลก
- เพิ่มโอกาสให้การเข้าสู่ตลาดทุนของโลก (Accessibility to Global Capital Markets)

Copyright by Mahidol University

- เพิ่มโอกาสในการเสาะหาพันธมิตรทางธุรกิจได้ง่ายขึ้น และเป็นพันธมิตรที่มีบรรษัทภิบาลที่ดี (สุภาพร พิศาลบุตร, 2545 :255 – 256)

ธุรกิจภาคภาคเอกชน และรัฐวิสาหกิจของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก กลายเป็นศูนย์กลางของระบบเศรษฐกิจของชาติ และของโลก ดังนั้น ความเชื่อมโยงและการส่งผลกระทบจากจุดหนึ่งไปยังจุดอื่นเป็นไปอย่างรวดเร็ว โลกได้สรุปบทเรียนไว้แล้วว่า

- บรรษัทภิบาลที่ดี คือ วิธีการทำธุรกิจที่ดี
- แม้ว่าการทำธุรกิจที่ดี ไม่ส่งผลโดยตรงต่อผลกำไรก็ตาม
- แต่วิธีการทำธุรกิจที่เลว จะส่งผลต่อการประกอบการที่เลวเสมอ

(พรนพ พุกะพันธ์, 2546 : 285)

โดยสรุปแล้ว ธรรมาภิบาล (good governance)ได้ถูกประยุกต์ใช้ทั้งในแง่ของเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การทหาร สิ่งแวดล้อม ภาครัฐ ภาคเอกชน นอกจากนั้นแล้ว ยังมีผู้นำเรื่องของธรรมาภิบาลไปสัมพันธ์กับเรื่องประชาธิปไตย ศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ สิทธิมนุษยชน การมีส่วนร่วม เป็นต้น สิ่งที่พึงระวังในการประยุกต์ธรรมาภิบาลก็คือ ต้องเห็นประโยชน์ในการนำธรรมาภิบาลไปใช้ในการบริหารจัดการว่าจะช่วยให้ได้รับผลตอบแทนที่ดีในระยะยาว มิใช่นำธรรมาภิบาลมาใช้เพราะทำตามหน่วยงานอื่น หรือทำตามกระแส หรือเพื่อเป็นการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีขององค์กรเท่านั้น การขาด ธรรมาภิบาลแม้แต่น้อยนิด อาจนำมาซึ่งปัญหาใหญ่ในอนาคตได้ และแม้ว่าการเมืองการปกครองจะมีลักษณะเป็นประชาธิปไตยแล้วก็ตาม แต่ถ้าการบริหารจัดการ (governance) มิใช่การบริหารจัดการที่ดี (good governance) ก็ย่อมส่งผลกระทบในทางลบต่อชุมชน สังคม และสิ่งแวดล้อมได้

2.6.4 ปัญหาและข้อจำกัดบางประการของธรรมาภิบาลในสังคมไทย

แม้ว่าหลักการของธรรมาภิบาลจะเป็นวิธีการที่ดีในการนำไปประยุกต์ใช้ในกิจการต่าง ๆ ได้ทั้งภาครัฐ และเอกชน แต่สำหรับการการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้กับวัฒนธรรมประชาธิปไตยในสังคมไทย จะมีลักษณะบางประการที่ไม่เอื้อต่อหลักธรรมาภิบาล ดังนี้

1. การยึดมั่นในสิทธิเสรีภาพ – คนไทยส่วนใหญ่ยึดมั่นสิทธิเสรีภาพของตนเอง คาดหวังให้คนอื่นต้องมีหน้าที่ให้สิทธิเสรีภาพต่อตน
2. การเคารพความเสมอภาค – คนไทยมักจะเรียกร้องความเสมอภาคเมื่อตนต้องการเสมอภาคกับผู้อื่น แต่ถ้าหากตนอยู่ในสถานะที่ดีกว่าหรือได้เปรียบมักจะมองว่าเป็นบุญที่ทำมา ส่วนคนที่สถานะด้อยกว่าก็จะมองว่าเป็นเรื่องของกรรมเก่า

Copyright by Mahidol University

3. ความเชื่อในหลักนิติธรรมหรือกฎหมาย – กฎหมายจะศักดิ์สิทธิ์เมื่อบังคับใช้กับผู้อื่น แต่ถ้าบังคับใช้กับตน มักจะมีการพิจารณามองหาความสัมพันธ์พิเศษกับผู้บังคับใช้กฎหมายเพื่อการผ่อนปรนเป็นกรณีพิเศษ เช่น การคอร์รัปชั่นเป็นสิ่งที่เลวเมื่อคนอื่นเป็นผู้กระทำ คือให้หรือรับ แต่ตนเองพร้อมที่ให้เมื่อได้รับผลตอบแทนส่วนตัวที่คุ้มค่า

4. การรับฟังเสียงผู้อื่น- การรับฟังเสียงส่วนใหญ่จะใช้เมื่อต้องการสนับสนุนสิ่งที่ตนอยากทำอยู่แล้ว แต่จะมองข้ามเรื่องการเคารพเสียงส่วนน้อย สำหรับประเด็นนี้ ในสังคมตะวันตกถือว่าคนที่ได้ประโยชน์ต้องอุ้มชูคนส่วนน้อยที่ถูกไล่ที่สร้างเขื่อน สภาวะเช่นนี้จะตรงข้ามสำหรับวัฒนธรรมไทยเดิม (บวรศักดิ์ อุวรรณโน, 2542 : 174 – 175)

5. ระบบอุปถัมภ์ – สังคมไทยอาจได้รับอิทธิพลของระบบอุปถัมภ์ (Patronage System) ที่คนไทยมักจะถูกอบรมสั่งสอนให้รู้จักคุ้นเคยกับคำว่า “ผู้ใหญ่กับผู้น้อย” โดยผู้น้อยต้องปฏิบัติต่อผู้ใหญ่ด้วยการให้ความเคารพ เชื่อฟัง และเกรงใจ ซึ่งหากไม่ปฏิบัติตามก็อาจจะถูกตำหนิ ในขณะเดียวกันผู้ใหญ่ก็มักจะถูกคาดหวังจากผู้น้อยว่าต้องเป็นคนที่ประพฤติเหมาะสม ใจกว้าง และช่วยเหลือลูกน้องได้ ความสัมพันธ์ลักษณะนี้ ทำให้ค่านิยม “กตัญญูกตเวที” โดยคนหนึ่งทำสิ่งใดก็ตามให้กับอีกคนหนึ่ง ผู้ที่ได้รับผลประโยชน์นั้นก็จะมีการตอบแทน ระบบอุปถัมภ์จึงไม่เอื้อต่อหลักธรรมาภิบาล โดยเฉพาะหลักความเท่าเทียม และความเสมอภาค ในระบบอุปถัมภ์จะมีลักษณะของการเป็นเจ้านายกับลูกน้อง ผู้ใหญ่กับผู้น้อย ซึ่งนำไปสู่การให้สิทธิพิเศษ ติดสินบน หลีกเลี่ยงกฎหมาย ทำให้เกิดการคอร์รัปชั่นขึ้นได้ ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการมีธรรมาภิบาล (สถาบันพระปกเกล้า, 2544 : 75-76) ระบบอุปถัมภ์ เกิดขึ้นจากความแตกต่างกันและไม่เท่าเทียมกันในสังคม แม้ระบบอุปถัมภ์จะมีผลดีในแง่ที่ว่าทำให้เกิดการไว้เนื้อเชื่อใจกันเป็นการส่วนตัว ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมีมากขึ้น ความเป็นกันเองมากขึ้น แต่ระบบอุปถัมภ์ก็ส่งเสริมให้เกิดการทุจริตใช้อำนาจในทางมิชอบเพื่อพวกพ้องได้ง่ายเช่นกัน นับได้ว่าเป็นผลเสียต่อการบริหารจัดการทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน ระบบอุปถัมภ์ในทำนองหลังนี้จึงเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศ (วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, 2547 : 76)

โดยสรุปแล้ว แม้ว่าธรรมาภิบาลจะเป็นสิ่งที่ดี แต่การนำไปใช้ในสังคมไทยนั้นยังขัดกับระบบสังคมแบบอุปถัมภ์หรือการมีบุญคุณต่อกัน ดังนั้น การดำเนินการตรวจสอบกับคนใกล้ชิด ญาติ มิตร หรือผู้มีพระคุณต่อตัวเอง อาจลดความเข้มข้นลงไปจึงทำให้ธรรมาภิบาลนำมาใช้ไม่ได้ผลอย่างจริงจังในสังคมไทยเท่าใดนัก

Copyright by Mahidol University

2.6.5 สาเหตุที่ต้องมีธรรมาภิบาลด้านสิ่งแวดล้อม

เป้าหมายสำคัญในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้น เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนและเป็นธรรมต่อทั้งคนทุกกลุ่มในสังคมในปัจจุบัน และต่อคนที่จะเกิดมาในอนาคตด้วย ซึ่งจะเห็นว่าสถานการณ์และสภาพความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันชี้ให้เห็นถึงความห่างไกลจากเป้าหมายดังกล่าวมากนัก

ความจริงแล้ว สาเหตุของปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมส่วนหนึ่งเกิดขึ้นมาจากลักษณะของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเองที่มีลักษณะเปิดทำให้ง่ายต่อการเข้าถึงและใช้ประโยชน์แบบมือใครยาวสาวได้สาวเอา และการมีสภาพที่ใช้แล้วหมดไป จึงนำไปสู่ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในที่สุด ประกอบกับความจริงที่ว่าถ้าหากบุคคลทั้งที่อยู่ในภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน มีคุณธรรมจริยธรรมประจำใจแล้ว กรอบของความร่วมมือที่จะรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมคงไม่เป็นประเด็นปัญหา แต่เนื่องจากโลกของการแข่งขันในปัจจุบัน การมีคุณธรรมจริยธรรมดังกล่าวลดน้อยลง และสังคมเห็นแก่ตัวมากขึ้น จึงมีความจำเป็นต้องสร้างกลไกที่เหมาะสมในการกำกับพฤติกรรมสร้างแรงจูงใจให้กับคนในสังคม เพื่อให้เป็นไปในทางที่ไม่ก่อให้เกิดผลเสียต่อส่วนรวม อันนำมาซึ่งความจำเป็นต้องมีธรรมาภิบาลดังกล่าว (สุธาวัลย์ เสถียรไทย, 2546, เล่ม 1 : 2-3 ถึง 2-4)

อาจสรุปได้ว่า การนำธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมนั้นก็เพื่อให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีความยั่งยืน ธรรมาภิบาลถือเป็นเป้าหมายที่ต้องการจะก้าวไปให้ถึงก็ได้ ขณะเดียวกันก็นำมาเป็นเครื่องมือหรือขบวนการเพื่อก้าวไปให้ถึงจุดหมายในด้านความยั่งยืนของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอีกทางหนึ่งก็ได้ ด้วยความเชื่อที่เป็นเหตุเป็นผลพิสูจน์ได้ว่าถ้าหากองค์กรใด บริษัทใดนำธรรมาภิบาลมาใช้แล้วจะส่งผลดีต่อสภาพแวดล้อมไปด้วย ดังนั้นจึงมีการนำธรรมาภิบาลมาประยุกต์ใช้ทางด้านสิ่งแวดล้อม

Copyright by Mahidol University

2.7 แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็น (Opinion) หรือทัศนคติ หรือเจตคติ (Attitude)

2.7.1 ความหมายของคำว่า ความคิดเห็น

สุรีย์ กาญจนวงศ์ กล่าวว่า "ทัศนคติ เป็นแนวคิด หรือภาวะสันนิษฐาน (hypothecal construct) ที่เชื่อว่าเป็นสิ่งที่สำคัญต่อการแสดงพฤติกรรม แต่อย่างไรก็ตาม เนื่องจากการที่ทัศนคติเป็นพฤติกรรมภายใน ดังนั้น จึงมีความคลุมเครือ และมีความสับสนในเรื่องของคำจำกัดความ และการวัดที่แตกต่างกัน" (สุรีย์ กาญจนวงศ์, 2542 : 98) ดังนั้น ในงานศึกษาวิจัยนี้จึงนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็น หรือทัศนคติ(เจตคติ) บางส่วนดังนี้

Passer และ Smith กล่าวว่า ความคิดเห็นของมนุษย์ คือ กระบวนการที่มีที่มาตั้งแต่การได้รับรู้ข้อมูลข่าวสาร รวบรวม สะสมข้อมูลข่าวสารเหล่านั้นไว้ในใจ และแปรผลออกมาในรูปของคำพูด การบริหาร การวางแผน การปฏิบัติ หรือพฤติกรรม (Passer & Smith, 2004 : 12)

Engle และ Snellgrove (อ้างใน ชุลีพร เอี่ยมอำนวย, 2548 : 61) ได้กล่าวไว้ว่า ความคิดเห็นเป็นการแสดงออกทางด้านเจตคติที่ออกมาเป็นคำพูด เป็นการสรุป หรือลงความเห็น โดยอาศัยพื้นฐานความรู้ที่มีอยู่

มนฤดี งามสมโสด กล่าวว่า ความคิดเห็น เป็นการแสดงออกถึงความเชื่อ ความรู้สึก หรือทัศนคติของบุคคล หรือกลุ่มบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ด้วยคำพูด หรือการเขียน การแสดงออกของความคิดเห็นอาจจะแตกต่างหรือสอดคล้องกันขึ้นอยู่กับคุณสมบัติประจำตัวของบุคคล อันได้แก่ ค่านิยม ทัศนคติ การศึกษา ประสบการณ์ สภาพแวดล้อม และพฤติกรรมระหว่างบุคคล ซึ่งความคิดเห็นนี้อาจเป็นที่ยอมรับหรือปฏิเสธจากคนอื่นๆ ก็ได้ และสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา (มนฤดี งามสมโสด, 2547 : 7)

ธนภัทร พงษ์ภมร กล่าวว่า ความคิดเห็น เป็นการแสดงออกซึ่งความรู้สึกนึกคิดในเชิงของการประเมินสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือเรื่องใดเรื่องหนึ่ง (ธนภัทร พงษ์ภมร, 2548 : 15)

สุชา จันทร์เอม อธิบายว่า ความคิดเห็น (opinion) คือ ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งหนึ่ง แต่เป็นลักษณะที่ไม่ลึกซึ้งเหมือนกับทัศนคติ คนเรามีความคิดเห็นแตกต่างกันออกไป และความคิดเห็นเป็นส่วนหนึ่งของทัศนคติ (สุชา จันทร์เอม, 2544 : 80)

จากแนวความคิดดังกล่าว อาจสรุปได้ว่า ความคิดเห็น หมายถึง การแสดงความรู้สึกนึกคิดของบุคคลต่อ เรื่องราว สถานการณ์ เหตุการณ์ ปรากฏการณ์ บุคคล สิ่งของ อย่างใดอย่างหนึ่งทั้งที่เป็นรูปธรรม และนามธรรม ไปในทางที่ชอบ ไม่ชอบ ดี ไม่ดี พอใจ ไม่พอใจ รัก เกลียด เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย โดยที่ความคิดเห็นนี้จะคงตัวในระยะเวลาหนึ่ง และอาจเปลี่ยนแปลงไปได้จากการที่ได้รับข้อมูลข่าวสารใหม่ ๆ เพิ่มเข้ามา

Copyright by Mahidol University

2.7.2 องค์ประกอบของความคิดเห็น หรือ ทัศนคติ

1) องค์ประกอบทางความคิด (Cognitive component) ประกอบด้วยความคิดทั้งหลายที่บุคคลมีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง (Particular attitude object) ไม่ว่าจะเป็นสิ่งของ บุคคล สถานการณ์ ก็ตาม ความคิดนั้นแสดงออกมาในรูปของความเชื่อ ความรู้ และข้อเท็จจริงเกี่ยวกับ สิ่งนั้น ความคิดคำนึงต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งอาจมีหลายอย่าง แต่ละอย่างก็มีความสำคัญแตกต่างกัน เช่น ทัศนคติต่อการสูบบุหรี่ ความคิดที่ว่าบุหรี่มีราคาแพงอาจมีความสำคัญน้อยกว่าความคิดที่ว่าการ สูบบุหรี่ทำให้เป็นมะเร็ง

2) องค์ประกอบทางด้านความรู้สึก (Affective component) เป็นความรู้สึกหรืออารมณ์ของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประเมินว่าสิ่งนั้นเป็นอย่างไรชอบ หรือไม่ชอบ

3) องค์ประกอบด้านพฤติกรรม (Behavioral component) เป็นความพร้อมของบุคคลที่จะตอบสนองหรือมีแนวโน้มในการตอบสองสิ่งใดสิ่งหนึ่ง (สุรีย์ กาญจนวงศ์, 2542 : 99)

2.7.3 วิธีการวัดความคิดเห็น หรือทัศนคติ

พรเพ็ญ (อ้างใน ธนภัทร พงษ์ภมร, 2548 : 17) ได้จำแนกวิธีการวัดความคิดเห็น หรือทัศนคติออกเป็น 4 วิธี คือ

1) วิธีของเธอสโตน (Therstone) เป็นการสร้างมาตรวัดออกมาเป็นปริมาตร แล้วเปรียบเทียบตำแหน่งของความคิดเห็น หรือทัศนคติไปในทางเดียวกัน และเสมือนว่าเป็น scale ที่มีช่วงห่างกัน

2) วิธีของกัตต์แมน (Gattman) เป็นวิธีวัดทัศนคติ หรือความคิดเห็นในแนวเดียวกัน และสามารถจัดลำดับของทัศนคติ สูง-ต่ำ แบบเปรียบเทียบกันได้จาก ต่ำสุด ถึง สูงสุด และแสดงถึงการสะสมของข้อคิดเห็น

3) วิธีจำแนกแบบ S-D Scale เป็นวิธีสร้างมาตรวัดทัศนคติ หรือความคิดเห็น โดยอาศัยคุณสมบัติที่มีความหมายตรงกันข้าม เช่น ดี – เลว ขยัน – ขี้เกียจ ส่วน สุรีย์ กาญนวงศ์ อธิบายวิธีย่อยในข้อนี้ว่าเป็นวิธีของออสกูด (Osgood) วัดความรู้สึกนึกคิด หรือทัศนคติของบุคคลที่มีต่อ สิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยใช้ความหมายทางภาษา (Semantic difference scale) เป็นสิ่งเร้า โดยใช้คำคุณศัพท์บรรยายคุณลักษณะต่าง ๆ ของสิ่งนั้น แล้วให้ผู้ตอบแสดงระดับความคิดเห็นโดยการบอกภาพพจน์หรือความคิดรวบยอดที่มีต่อลักษณะต่าง ๆ เหล่านั้นออกมา แล้วนำค่าของความคิดรวบยอดที่มีต่อสิ่งเร้านั้นมาเป็นค่าทัศนคติ (สุรีย์ กาญจนวงศ์, 2542 : 110)

Copyright by Mahidol University

4) วิธีการวัดของลิเคิร์ท (Likert) เป็นวิธีสร้างมาตรวัดทัศนคติที่นิยมแพร่หลาย เพราะเป็นวิธีสร้างมาตรวัดที่ง่าย ประหยัดเวลา ผู้ตอบแบบสอบถามสามารถแสดงทัศนคติในทางที่ชอบ หรือไม่ชอบ โดยยึดอันดับความชอบ หรือไม่ชอบ ซึ่งอาจมีคำตอบให้เลือก 5 คำตอบ และให้คะแนน 5 4 3 2 1

2.7.4 ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง และมีผลต่อความคิดเห็น หรือทัศนคติ

Oskamp (อ้างใน ธนภัทร พงษ์ภมร, 2548 : 18) กล่าวสรุปถึงปัจจัยที่ทำให้เกิดความคิดเห็นว่า มี 5 ปัจจัย ดังนี้

1) ปัจจัยทางพันธุกรรม และสรีระ คือ อวัยวะต่าง ๆ ของบุคคลที่ใช้รับรู้ ความผิดปกติของอวัยวะ ความบกพร่องของอวัยวะสัมผัส ซึ่งมีผลต่อความคิดเห็นได้

2) ประสบการณ์โดยตรงของบุคคล คือ บุคคลได้ประสบการณ์ด้วยตนเอง กระทำด้วยตนเองหรือได้พบเห็น ทำให้บุคคลมีความฝังใจ และเกิดความคิดต่อประสบการณ์เหล่านั้นต่างกัน

3) อิทธิพลของผู้ปกครอง เช่น เมื่อเป็นเด็ก ผู้ปกครองจะอยู่ใกล้ชิด และให้ข้อมูลแก่เด็กได้มาก จึงมีผลต่อพฤติกรรม และความคิดเห็นของเด็ก

4) ทัศนคติและความคิดเห็นของกลุ่ม คือ เมื่อบุคคลเจริญเติบโตย่อมต้องมีกลุ่มสังคม ดังนั้น ความคิดเห็นของกลุ่มเพื่อน กลุ่มอ้างอิงต่าง ๆ ซึ่งทำให้เกิดความคล้อยตาม กลุ่มบุคลิกภาพต่าง ๆ เช่น ชอบเด่น อ่อนน้อม เกลียดสังคม ชอบสังคม หรือการอบรมสั่งสอนของโรงเรียน หรือหน่วยงานที่มีความคิดเห็นเหมือนกัน หรือต่างกัน ย่อมมีผลต่อความคิดเห็นของบุคคล

5) สื่อมวลชน หรือสิ่งต่าง ๆ ที่เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันของคนเรา ได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ เป็นต้น ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นของบุคคล

สุชา จันทร์เอม กล่าวถึงองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติว่าประกอบด้วย

1) วัฒนธรรม (culture) วัฒนธรรมมีอิทธิพลต่อชีวิตของบุคคลทุก ๆ คน ตั้งแต่เกิดมาจนกระทั่งตายไป วัฒนธรรมของชาติต่าง ๆ แตกต่างกันออกไป เริ่มจากครอบครัว โรงเรียน วัดสถาบันอื่นในสังคม วิทยุ โทรทัศน์ สื่อสารมวลชนต่าง ๆ มีอิทธิพลต่อการสร้างทัศนคติทั้งสิ้น

2) ครอบครัว (family) ครอบครัวเป็นแหล่งแรกที่อบรมให้เด็กเรียนรู้การสมาคมต่าง ๆ จึงมีอิทธิพลมากที่สุดในการสร้างทัศนคติให้แก่เด็ก ตลอดจนการปลูกฝังทัศนคติในการดำเนินชีวิตให้แก่บุตรของตน ทั้งนี้เพราะเด็กมักเลียนแบบและเชื่อฟังพ่อแม่อยู่แล้ว มีผู้สำรวจพบว่าทัศนคติของพ่อแม่กับลูกคล้ายคลึงกันมาก แตกต่างกันเล็กน้อย (ในกรณีที่บิดามารดาไม่ได้เลี้ยงบุตรเองอาจแตกต่างกันไปได้มาก) เช่น บิดามารดามีจิตใจเมตตากรุณา บุตรมักจะมีแนวโน้มที่จะเมตตาต่อผู้อื่นด้วย

Copyright by Mahidol University

3) กลุ่มเพื่อน (social group) เด็กที่จากบิดามารดามาอยู่กับกลุ่มเพื่อนตั้งแต่เล็ก ๆ จะได้รับอิทธิพลต่าง ๆ จากกลุ่มเพื่อนมากทีเดียว ทั้งนี้เพราะเด็กต้องการการยอมรับจากเพื่อน ต้องการคำแนะนำและความช่วยเหลือจากเพื่อนฝูง นั่นคือ เด็กต้องการมีมิตรนั่นเอง มีผู้ทำการศึกษาพบว่า เด็กหญิงที่มีฐานะทางเศรษฐกิจปานกลางและชั้นสูง จะมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการเมืองไปในทิศทางเดียวกัน ส่วนเด็กที่คบเพื่อนเกะกะเกเร ชอบเที่ยวเตร่ เด็กที่สังกัดกลุ่มดังกล่าวก็พลอยจะมีความรู้สึกดีต่อการเที่ยวเตร่ไปด้วย ฉะนั้น บิดามารดาจึงควรระวังการคบเพื่อนของบุตรเป็นอย่างยิ่ง โดยหมั่นไต่ถามถึงนิสัยใจคอของเพื่อนของลูกอยู่เสมอ คือ สนใจและรักลูกก็ควรสนใจและเอาใจใส่เพื่อน ๆ ของลูกด้วย

4) บุคลิกภาพ (personality) ลักษณะบุคลิกภาพมีความสัมพันธ์ หรือมีอิทธิพลต่อทัศนคติของบุคคลมากเหมือนกัน นั่นคือ พวกที่ชอบสังคม (extrovert) พวกที่เกลียดสังคม (introvert) พวกที่ชอบเด่น (domain) พวกที่อ่อนน้อม (submissive) จะมีทัศนคติไม่เหมือนกัน มีผู้ศึกษาค้นคว้าพบว่า พวกหัวสมัยใหม่หรือพวกหัวรุนแรงมักจะเป็นพวกมีบุคลิกภาพทางสังคมและชอบแสดงตัว (extrovert) เป็นส่วนมาก (สุชา จันทร์เอม, 2524 : 84)

นอกจาก Oskamp และ สุชา จันทร์เอม แล้ว ยังมีนักวิชาการอื่น ๆ ให้ความเห็นเอาไว้อีก พอสรุปได้ว่า ประสบการณ์ พื้นฐานความรู้ การรับรู้ การเรียนรู้ การอบรมสั่งสอน การฝึกอบรม การติดต่อสัมพันธ์กับสถาบันทางสังคมอื่น ก็มีผลต่อความคิดเห็นหรือทัศนคติได้เช่นเดียวกัน

เชียรศรี วิวิธสิริ (อ้างใน ปรัชวนี กรอิสรานุกูล, 2544 : 53) กล่าวถึงความเกี่ยวข้องกันระหว่างอายุ กับการแสดงความคิดเห็นเอาไว้ว่า ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไปเป็นบุคคลที่สามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างมีเหตุมีผล ดังนั้น ในงานศึกษาวิจัยครั้งนี้จะใช้แบบสอบถาม สอบถามกับผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป

2.8 แนวคิดสวนสัตว์กลางคืน และโครงการสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่

2.8.1 ความหมายของสวนสัตว์กลางคืน

สวนสัตว์กลางคืน คือกิจการสวนสัตว์ที่เป็นแนวคิดใหม่ ที่ค้นคิดขึ้นมาโดยใช้หลักการดำรงชีวิตของสัตว์ป่าในสภาพธรรมชาติที่มีการแสดงพฤติกรรมที่ต่างเวลาจากช่วงกลางวัน โดยมีข้อมูลสนับสนุนทั้งจากทางการศึกษาพฤติกรรมสัตว์ป่าในธรรมชาติ และในสภาพที่เลี้ยงที่พบว่าสัตว์ป่าส่วนใหญ่ดำรงชีวิตในช่วงเวลากลางคืน ซึ่งพฤติกรรมที่ศึกษาเกิดขึ้นได้ทั้งกับสัตว์ป่าที่หากินในช่วงเวลากลางคืนและสัตว์ป่าที่หากินในช่วงเวลากลางวันร่วมด้วย ฉะนั้นจึงเป็นแนวทางของการดำเนินกิจการสวนสัตว์ที่จะสามารถพัฒนาให้แปลกใหม่เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวในการ

Copyright by Mahidol University

ได้มาสัมผัสรูปลักษณ์ใหม่ที่มีทั้งสาระและความเพลิดเพลินได้เป็นอย่างดี (ธนภัทร พงษ์ภมร, 2548 : 1-2)

ตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า มาตรา 4 ได้ให้นิยามของคำว่า “สัตว์ป่า” ว่าหมายถึง สัตว์ทุกชนิด ไม่ว่าสัตว์บก สัตว์น้ำ สัตว์ปีก แมลง หรือแมง ซึ่งโดยสภาพธรรมชาติย่อมเกิดและดำรงชีวิตอยู่ในป่า หรือในน้ำ และให้หมายความรวมถึงไข่ของสัตว์ป่าเหล่านั้นทุกชนิดด้วย (ธีระพล อรุณะกสิกร และคณะ, ผู้รวบรวม. 2537 : 8)

2.8.2 ประเภทของสวนสัตว์

Eltringham (อ้างใน ธนภัทร พงษ์ภมร, 2548 : 6-8) ได้ให้นิยามของสวนสัตว์ และวิธีการจัดการที่น่าสนใจของกิจการสวนสัตว์ไว้ดังนี้

สวนสัตว์ หมายถึง สถานที่ที่นำสัตว์มาไว้ในที่เลี้ยง หรือ วิธีการอย่างใดอย่างหนึ่งที่ทำให้สัตว์อยู่ในบริเวณที่ควบคุมดูแลได้ เพื่อแสดงต่อสาธารณะไม่ว่าจะด้วยประโยชน์ใด จะมีการเรียกเก็บค่าผ่านประตู ค่าชมกิจกรรมหรือไม่ ทั้งนี้จะต้องไม่มีวัตถุประสงค์เพื่อกิจการละครสัตว์ หรือร้านขายสัตว์ ดังนี้

1. สวนสัตว์ (zoo) คือ สถานที่ที่ดำเนินกิจการเกี่ยวกับสัตว์ป่า เพื่อแสดงต่อสาธารณะซึ่งสัตว์เหล่านั้นมักถูกจำกัดให้อยู่ในที่เลี้ยง เช่น กรง บ่อ ตู้ คอน แท่น ฯลฯ โดยควรจะมีชนิดและจำนวนของสัตว์ป่าพอสมควรแก่การใช้ประโยชน์ต่อสาธารณะ (ส่วนนิยามของคำว่า “สวนสัตว์” ที่ใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้โปรดดูที่ ข้อ 1.8 บทที่ 1 หน้า 5)

2. สวนสัตว์เปิด (open zoo) คือ สถานที่และกิจการเกี่ยวกับสัตว์ป่า เพื่อแสดงต่อสาธารณะ ซึ่งสัตว์ป่าเหล่านี้มักถูกจำกัดให้อยู่ในที่เลี้ยงกลมกลืนกับลักษณะธรรมชาติทั้งที่เลี้ยงและบริเวณเที่ยวชมจะมีขอบเขตกว้าง จัดบริเวณการอยู่ของสัตว์เป็นหมวดหมู่ ซึ่งอาจจะมีการตกแต่งสลับกับไม้ป่า และไม้ประดับด้วย ที่จำกัดขอบเขตของทางน้ำ หรือทางแอ่งลึกกั้นระหว่างผู้ชมกับที่อยู่ของสัตว์ หากเป็นสัตว์จำเป็นที่จะต้องใช้กรง เช่น นก ก็จะต้องเป็นกรงที่มีขนาดใหญ่

3. ซาฟารี (safari) ในลักษณะสวนสัตว์ไม่ใช่ขบวนการล่าสัตว์หรือถิ่นล่าสัตว์ คือ บริเวณและสถานที่กิจการเกี่ยวกับสัตว์ป่าเพื่อแสดงต่อสาธารณะ โดยสัตว์ต่าง ๆ ถูกจำกัดให้อยู่ในบริเวณที่เป็นธรรมชาติมากที่สุด มีบริเวณแต่ละส่วนกว้างขวางจนไม่เห็นขอบเขตหรือรั้วเด่นชัด ทำให้สัตว์เหมือนอยู่ในธรรมชาติ แต่ละบริเวณ ผู้ชมสามารถเข้าชมภายในบริเวณนั้นด้วยพาหนะที่เหมาะสมภายใต้ระบบการรักษาความปลอดภัยที่รัดกุม จุดสนใจหลักของสวนสัตว์ซาฟารีมักจะเป็นสัตว์ขนาดใหญ่ เช่น ช้าง แรด สิงโต เสือ ยีราฟ กวาง นกกระจอกเทศ ลิง ฝูงนก ฯลฯ

Copyright by Mahidol University

4. สวนธรรมชาติและสวนสัตว์ (wild animal park) คือ บริเวณและสถานที่กิจการเกี่ยวกับทำเลธรรมชาติและสัตว์ป่าเพื่อแสดงต่อสาธารณะ โดยจะมีทั้งพื้นที่จัดแต่ง หรือดัดแปลงให้เป็นธรรมชาติ ซึ่งมักเป็นธรรมชาติมากกว่าสิ่งประดิษฐ์ เช่น พรรณพืช หิน ขอนไม้ และส่วนที่เป็นสวนสัตว์ ผู้เข้าชมใช้ประโยชน์ได้ทั้งการพักผ่อนร่มเย็นเป็นธรรมชาติและการชมสัตว์ป่า จะจัดเป็นสัดส่วนไม่ปนกันมากนักระหว่างบริเวณพักผ่อนกับบริเวณที่เลี้ยงสัตว์ โดยเฉพาะถ้าเป็นสัตว์ใหญ่จะถูกจัดให้ห่างจากบริเวณพักผ่อน สัตว์ที่นำมาไว้รวมกับบริเวณพักผ่อนมักจะเป็นสัตว์สวยงามที่มีขนาดเล็ก มีกลิ่นน้อย เช่น นก กระรอก กิ้งก่า แมลง ฯลฯ

5. สวนสัตว์ชนิดที่จัดแสดงสัตว์เฉพาะประเภท จะเป็นสัตว์ป่าหรือสัตว์เลี้ยงก็ได้เพื่อแสดงต่อสาธารณะ ส่วนมากจะไม่เรียกโดยตรงว่าสวนสัตว์ แต่มักเรียกเป็นชื่อเฉพาะ เช่น

- สวนงู (snake collection)
- สถานที่จัดแสดงพันธุ์ปลาหรือสัตว์น้ำ “อควาเรี่ยม” (aquarium)
- สถานที่จัดแสดงสัตว์เลื้อยคลาน (terrarium)
- สถานที่จัดแสดงแมลง (insectanium)

ส่วนแสดงประเภทนี้ ส่วนใหญ่จะจัดเป็นสถานที่ในร่มขอบเขตจึงมีจำกัด ที่พบเห็นแพร่หลายก็จะเป็นการจัดแสดงด้วยตู้กระจกตกแต่งสวยงามมีขนาดต่างๆ ที่มีขนาดใหญ่ก็เพราะแสดงสัตว์ขนาดใหญ่และต้องการจัดสภาพภายในตู้ให้เป็นสภาพธรรมชาติ จนถึงตู้ขนาดเล็ก ๆ เพื่อให้แสดงแมลงตัวเล็กๆ อย่างไรก็ตามหากจะเรียกเป็นสวนประเภทไหนก็ควรจะต้องมีสัตว์ประเภทนั้น ๆ ประมาณ 80 % ของจำนวนสัตว์ทั้งหมด

6. สวนสัตว์เลี้ยง (domestic animal) คือ สถานที่และกิจการที่นำสัตว์เลี้ยงมาแสดงต่อสาธารณะ สัตว์ทั้งหมดไม่ใช่สัตว์ป่าโดยแท้ ต้องเป็นสัตว์เลี้ยงหรือสัตว์ป่าที่ถูกนำมาเลี้ยงขยายพันธุ์หลายช่วงพันธุ์จนมีจำนวนมาก และเป็นที่ยอมรับในสังคมนักเลี้ยงสัตว์จนถือได้ว่าเปลี่ยนสภาพเป็นสัตว์เลี้ยงไปแล้ว สัตว์ที่นำมาแสดงมักเป็นที่รู้จักแพร่หลาย เช่น สุนัข แมว ปลาสวยงาม ไก่แจ้ หรือ ปลาตู้ นกพิราบ กระต่าย หนู เป็นต้น

สวนสัตว์ประเภทต่างๆ ทีกล่าวมานี้ เป็นประเภทหลักที่พบเห็นตามเมืองสำคัญทั่วโลก อาจมีสวนสัตว์ประเภทอื่น ๆ ผิดแปลกไปกว่านี้ก็ได้ หรืออาจมีสวนสัตว์บางประเภท จัดขึ้นเป็นพิเศษภายในสวนสัตว์ใหญ่ ๆ อีกก็ได้ เช่น สวนสัตว์เด็ก (children zoo) สวนสัตว์ที่ออกหากินกลางคืน (nocturnal animals) สวนสัตว์ที่ใช้ชีวิตอยู่ได้ระดับพื้นดิน (underground animal) หรือจัดแสดงสัตว์ที่มีเฉพาะในภาคพื้นต่าง ๆ เช่น สัตว์ป่าดิบชื้น (rainforest animal) สัตว์ทะเลทราย (desert animals) สัตว์มีพิษ (poisonous animal) เป็นต้น

Copyright by Mahidol University

2.8.3 ความเป็นมาของโครงการสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ (เชียงใหม่ไนท์ซาฟารี)

จังหวัดเชียงใหม่เป็นเมืองใหญ่อันดับที่สองรองจากกรุงเทพมหานคร (พ.ศ.2544) มีโครงสร้างพื้นฐานที่มีศักยภาพที่สามารถรองรับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี จากข้อมูลปี พ.ศ. 2544 พบว่ามีนักท่องเที่ยวมายังจังหวัดเชียงใหม่ประมาณ 3.4 ล้านคน ทำให้จังหวัดเชียงใหม่มีรายได้ถึง 3.77 หมื่นล้านบาท อย่างไรก็ตามการท่องเที่ยวส่วนใหญ่ใช้เวลาการท่องเที่ยวในเวลากลางวัน แหล่งท่องเที่ยวกลางคืนมีเพียงตลาดไนท์บาซาร์ การรับประทานอาหารแบบขันโตก ชมการแสดงวัฒนธรรมพื้นบ้าน และการแสดงช้าง เท่านั้น ทำให้นักท่องเที่ยวขาดแหล่งท่องเที่ยวในเวลากลางคืน จึงได้มีแนวคิดที่จะเพิ่มกิจกรรมและความหลากหลายของการท่องเที่ยวในเวลากลางคืนและต้องเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่แปลกใหม่ ให้ความรู้ และประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นประโยชน์ต่อเศรษฐกิจสังคม ต่อชุมชนในพื้นที่จังหวัดและในภาพรวมของประเทศ การสร้างสวนสัตว์กลางคืนจึงเป็นกิจกรรมที่จะสามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวให้ความสนใจเข้ามาจับจ่ายใช้สอยและเพิ่มวันพำนักในจังหวัดเพิ่มขึ้น (ที่มา : http://www.chiangmainightsafari.com เข้าถึงเมื่อ 16 พ.ค. 49)

ดังนั้น อดีตนายกรัฐมนตรี พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร จึงได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อศึกษาวางแผน และดำเนินการเกี่ยวกับการจัดตั้งสวนสัตว์กลางคืน จังหวัดเชียงใหม่ และกิจกรรมที่เกี่ยวเนื่องเพื่อส่งเสริมการ ท่องเที่ยว (สสค.) โดยมี ดร.ปลอดประสพ สุรัสวดี เป็นประธาน เพื่อดำเนินการเกี่ยวกับการจัดตั้งสวนสัตว์กลางคืน จังหวัดเชียงใหม่ให้แล้วเสร็จ ซึ่ง สสค. ได้มีการประชุมหรือจ้างบริษัท Bernard Harrison & Friends เพื่อดำเนินการจัดทำแผนกรอบแนวความคิดโครงการจัดตั้งสวนสัตว์กลางคืน จังหวัดเชียงใหม่ และกิจกรรมที่เกี่ยวเนื่อง เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว

นักท่องเที่ยวจะได้มีโอกาสเข้าไปสัมผัสกับสัตว์ต่าง ๆ ใกล้ชิดมากขึ้น เป็นการพักผ่อนหย่อนใจ และเป็นการศึกษาหาความรู้ได้อีกทางหนึ่ง การเข้าชมสวนสัตว์เป็นอีกทางหนึ่งที่นักท่องเที่ยวสามารถที่จะเลือกได้ และยังเป็นการช่วยกระจายตัวของนักท่องเที่ยวจากแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติอื่น ซึ่งถือเป็นการฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ได้ด้วย

เชียงใหม่ไนท์ซาฟารี (Chiangmai night Safari; CnS) จัดสร้างขึ้นเพื่อสนองนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการให้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือสำคัญในการเสริมสร้างรายได้ของประเทศ โดยเพิ่มความหลากหลายของรูปแบบและแหล่งท่องเที่ยว เพื่อดึงดูดให้มีนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมและพักอยู่นานขึ้น พร้อมกับยกระดับความสามารถในการแข่งขันกับต่างประเทศให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีมาตรฐานโลกในด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ด้านธรรมชาติ (Nature

Copyright by Mahidol University

Center) ซึ่งจะก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับสัตว์ป่า และการเข้าถึง ทรัพยากรสัตว์ป่าแก่เด็ก นักเรียน เยาวชน ประชาชน และนักท่องเที่ยว อันจะนำไปสู่ความรู้ ความเข้าใจ และตระหนักต่อการอนุรักษ์สัตว์ป่าในธรรมชาติ รวมทั้งทำให้ท้องถิ่นมีรายได้จากกิจกรรมการท่องเที่ยวและธุรกิจการลงทุนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เป็นการสร้างโอกาสในการจ้างงานให้แก่ราษฎรในท้องถิ่น

เชียงใหม่ไนท์ซาฟารี ดำเนินการภายใต้การบริหารงานของ องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.) (องค์การมหาชน) ประกอบกับจังหวัดเชียงใหม่ซึ่งเป็นเมืองหลักของภาคเหนือ มีศักยภาพเป็นศูนย์กลางในเขตภูมิภาคอินโดจีนตอนล่าง ทั้งในแง่การคมนาคม เศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งเชียงใหม่ยังเป็นจังหวัดที่มีความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยวสูง เป็นพื้นที่เป้าหมายในการพัฒนาสินค้าและบริการ แต่จังหวัดเชียงใหม่มีแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวเฉพาะกลางวัน

สำหรับในช่วงกลางคืน ยังไม่มีรูปแบบที่หลากหลายเพียงพอ เชียงใหม่ไนท์ซาฟารีจึงเป็นทางเลือกใหม่ สำหรับการท่องเที่ยวในช่วงกลางคืน ที่ให้ทั้งความรู้ ความบันเทิง การพักผ่อนหย่อนใจ และสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสัตว์ป่าควบคู่กันไป ทั้งนี้เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ใช้เวลาอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดใกล้เคียง ยาวนานขึ้น เชียงใหม่ไนท์ซาฟารีเป็นทางเลือกใหม่ของการท่องเที่ยวในช่วงกลางคืนที่มีศักยภาพในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวชั้นนำของโลก (World Class Destination) เพราะเป็นสวนสัตว์กลางคืนแห่งแรกของประเทศไทย เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และศูนย์กลางการเรียนรู้ด้านธรรมชาติโดยมีจุดเด่นคือสวยที่สุดในโลก ขนาดใหญ่ที่สุดในโลก เป็นธรรมชาติที่สุดในโลก และมีร้านอาหารที่ดีที่สุดในโลก สามารถผสมผสานเอกลักษณ์และวัฒนธรรมความเป็นไทยแบบล้านนาให้เข้ากับความทันสมัยได้อย่างลงตัว (ที่มา : http://www.chiangmainightsafari.com เข้าถึงเมื่อ 16 พ.ค. 49)

วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ (เชียงใหม่ไนท์ซาฟารี)

1. เพื่อจัดตั้งให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศ และภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก

2. เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวรูปแบบใหม่และเพิ่มทางเลือกให้แก่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศ

3. เพื่อยกระดับสินค้าและบริการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่ ให้มีคุณภาพและมาตรฐาน

4. เพื่อก่อให้เกิดการจ้างงานและสร้างรายได้ในจังหวัดเชียงใหม่และภูมิภาค

5 เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และการเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

Copyright by Mahidol University

สภาพทั่วไปและที่ตั้งโครงการสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ (เชียงใหม่ไนท์ซาฟารี)

สำนักงานโครงการสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ ตั้งอยู่ที่ 33 หมู่ 12 ต. หนองควาย อ. หางดง จ. เชียงใหม่ โครงการสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ มีชุมชนที่อยู่โดยรอบพื้นที่โครงการระยะใกล้ที่สุดมี 5 ตำบล ได้แก่ ต. น้ำแพร่ ต. สันผักหวาน ต. หนองควาย อยู่ในเขต อ. หางดง จ. เชียงใหม่ มี ต. แม่เหียะ และ ต. สุเทพ อยู่ในเขต อ. เมือง จ. ชียงใหม่ โดยมี 2 ตำบลที่อยู่ใกล้เคียงกับพื้นที่โครงการมากที่สุด คือ ต. แม่เหียะ และ ต. หนองควาย ซึ่งสามารถสรุปสภาพพื้นที่โดยรวมได้ดังนี้

1. ตำบลแม่เหียะ ห่างจากอำเภอเมืองเชียงใหม่ไปทางทิศใต้เป็นระยะ 15 กิโลเมตร ลักษณะภูมิประเทศส่วนใหญ่ร้อยละ 80 เป็นที่ราบ มีบางส่วนบริเวณบ้านป่าจี้เท่านั้นที่มีพื้นที่ป่าและพบเชิงเขาเล็กน้อย

2. ตำบลหนองควาย อยู่ห่างจากอำเภอหางดงไปทางทิศเหนือประมาณ 7 กิโลเมตร และอยู่ห่างจากพื้นที่โครงการสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ ประมาณ 0.5 กิโลเมตร ภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มเหมาะสำหรับการเพาะปลูก แต่เดิมตำบลหนองควายมีพื้นที่นาเป็นส่วนใหญ่ ปัจจุบันบางส่วนได้แปรสภาพกลายเป็นหมู่บ้านจัดสรรแล้ว

พื้นที่ดำเนินการโครงการสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ (เชียงใหม่ไนท์ซาฟารี)

เชียงใหม่ไนท์ซาฟารีตั้งอยู่ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ – ปุย ในพื้นที่ ต. แม่เหียะ ต. สุเทพ อ. เมือง จ. เชียงใหม่ และ ต. หนองควาย อ. หางดง จ. เชียงใหม่ มีพื้นที่ทั้งหมด 819 ไร่ ห่างจากใจกลางเมืองเชียงใหม่ ประมาณ 12 กิโลเมตร โดยนักท่องเที่ยวสามารถเดินทางโดยรถยนต์จากเมืองเชียงใหม่ไปตามถนนห้วยแก้ว เลี้ยวซ้ายเข้าสู่ทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 121 ไปทางอำเภอหางดง ประมาณ 10 กิโลเมตร แล้วเลี้ยวขวาไปประมาณ 2 กิโลเมตร ก็จะถึงเชียงใหม่ไนท์ซาฟารี

สำหรับพื้นที่ภายในจะประกอบไปด้วยกลุ่มอาคารล้านนา ซึ่งเป็นการก่อสร้างด้วยศิลปะผสมผสานสถาปัตยกรรมแบบล้านนา และแอฟริกา โดยภายในอาคารประกอบไปด้วยร้านขายของที่ระลึก ร้านขายสินค้าพื้นเมือง 3 ตำบล ลานอเนกประสงค์ มุมถ่ายรูปกับสัตว์ ร้านอาหาร ลานน้ำพุดนตรี และเป็นสถานีรับส่งนักท่องเที่ยวไปยังส่วนแสดงสัตว์

เชียงใหม่ไนท์ซาฟารีที่จัดตั้งขึ้นนี้ มุ่งเน้นการให้บริการในตอนเย็นจนถึงกลางคืนเป็นแห่งแรกในประเทศไทย และเป็นแห่งที่สามของโลกมีขนาดเป็น 2 เท่าของไนท์ซาฟารีในสิงคโปร์ มุ่งสู่ระดับความเป็นเลิศของโลก เป็นการยกระดับการท่องเที่ยวของประเทศไทย นอกจากนี้เชียงใหม่ไนท์ซาฟารียังเน้นในความเป็น Natural Theme Park ที่มีสิ่งอำนวยความสะดวก ให้ความรู้ความสุกสนานพักผ่อนหย่อนใจบนพื้นฐานของธรรมชาติ ซึ่งจะแตกต่างจากสวนสัตว์ทั่วๆไป รวมทั้ง Safari ในแอฟริกา โดยเน้นในด้านธรรมชาติวิทยา ชีวิตสัตว์ป่าที่อยู่ในเอเชีย ซึ่ง

Copyright by Mahidol University

นักท่องเที่ยวจะสามารถศึกษาพฤติกรรมของสัตว์ป่าได้อย่างใกล้ชิด หากเปรียบกับในแอฟริกา ก็ยังหาดูพฤติกรรมของสัตว์ป่าได้ยากกว่าที่เชียงใหม่ไนท์ซาฟารี

เชียงใหม่ไนท์ซาฟารี จึงเป็นการจัดสร้างแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่มนุษย์จัดทำขึ้นเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว และในขณะเดียวกันจะเป็นแหล่งศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่า นำไปสู่การอนุรักษ์ นอกจากนี้ยังเป็นการยกระดับมาตรฐานการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่และประเทศไทย ตลอดจนเป็นแหล่งจ้างงาน เป็นการยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนในท้องถิ่นให้ดียิ่งขึ้น

เชียงใหม่ไนท์ซาฟารีประกอบด้วยพื้นที่ส่วนแสดงสัตว์ทั้งหมด 3 ส่วน ได้แก่

1. ส่วน Savanna Safari เป็นส่วนแสดงสัตว์กินพืช สัตว์กีบ (อาณาจักรของผู้ถูกล่า) และสัตว์แอฟริกาที่หาชมได้ยาก ส่วนแสดงนี้ผู้ชมจะได้เพลิดเพลินไปในบรรยากาศทุ่งหญ้าซาวันนาแอฟริกา ชมสัตว์ประเภทที่ไม่มีอันตรายมากนัก เช่น ช้าง ยีราฟ ม้าลาย ฮิปโปเตมัส กระทิง ละมั่ง เลียงผา แรดขาว วอเตอร์บัค และจามรี ซึ่งในการท่องเที่ยวในโซนนี้จะเป็นการเดินทางด้วยรถลากมีลักษณะปิดโล่งเพื่อสัมผัสบรรยากาศภายนอกได้อย่างเต็มที่ โดยรถ 1 ขบวนจะมี 2 ตอน และสามารถบรรจุนักท่องเที่ยวได้ 50 ที่นั่ง พร้อมทั้งผู้บรรยายทั้งภาษาไทยและอังกฤษ มีระยะทางกว่า 2,432 เมตร ใช้เวลาเดินทางประมาณ 30 นาที

2. ส่วน Predator Prowl เป็นส่วนแสดงสัตว์ประเภทที่กินเนื้อ (อาณาจักรของผู้ล่า) ผสมกับการนำสัตว์ผู้ถูกล่ามาไว้ในส่วนแสดงนี้ ผู้ชมจะได้ผจญภัยไปกับการนั่งรถชมสัตว์ดุร้ายอย่างใกล้ชิด สนุกตื่นเต้นระทึกใจในทุกวินาทีกับภาพชีวิตของสัตว์ป่า เช่น แร้งดำหิมาลัย สิงโต เสือโคร่ง เสือโคร่งขาว หมีควาย ไฮยีน่า และจระเข้ เป็นต้น พาหนะที่ใช้จะเป็นรถที่มีส่วนเปิดโล่ง สู่ภายนอกและมีระบบป้องกันอันตรายจากสัตว์ต่างๆ มีระยะทางกว่า 2,130 เมตรใช้เวลาเดินทางประมาณ 30 นาที

3. ส่วน Jaguar Trail เป็นเส้นทางเดินชมสัตว์ป่าขนาดเล็กอยู่รอบบริเวณ ทะเลสาบสวอนเลค (Swan Lake) ส่วนแสดงนี้มีการจัดสวนไม้ป่า และไม้ดอก ที่รายล้อมอยู่ริมทาง และเน้นให้ผู้เข้าชมได้สัมผัสกับการศึกษาธรรมชาติคือ สวนที่มีสัตว์เป็นองค์ประกอบ รวมทั้งมีสัตว์ต่างๆ 40 กว่าชนิด อาทิ นกฟลามิงโก้ ลิง กระรอก อุรังอุตัง สมเสร็จ 2 ชนิด ฮิบโปแคระ ม้าแคระ คาพิบาล่า วาลาบี้ แมวดาว เสือโคร่งขาว เสือจากัวร์ และลีเมอร์ เป็นต้น เฉพาะส่วนแสดงนี้สามารถเข้าชมได้ตั้งแต่ช่วงกลางวัน และยังสามารถเข้าชมในช่วงกลางคืนได้อีกด้วยด้วย

Copyright by Mahidol University

หลักการดำเนินการของเชียงใหม่ไนท์ซาฟารี

- เพื่อการท่องเที่ยว (Tourism)
- เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ (Recreation)
- เพื่อการบันเทิงใจ (Entertainment)
- เพื่อการศึกษา (Education)
- เพื่อการอนุรักษ์ (Conservation)

จุดเด่นของเชียงใหม่ไนท์ซาฟารี

1. สวยที่สุดในโลก
2. ขนาดใหญ่ที่สุดในโลก
3. ทันสมัยที่สุดในโลก
4. เป็นธรรมชาติที่สุดในโลก

กิจกรรมต่าง ๆที่มีภายในสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่นอกเหนือจากการชมสัตว์

1. Fun Plaza

ลานน้ำพุดนตรีที่สามารถร่วมสนุกไปกับการหลบหลีกไม่ให้เปียกน้ำที่ขึ้นลงตามจังหวะดนตรี

2. Musical Fountain with Water Screen

การแสดงน้ำพุดนตรีและม่านน้ำพุดนตรีที่สุดของความอลังการ มีขนาดใหญ่ที่สุด สวยงามมากที่สุดแห่งแรกและแห่งเดียวของประเทศไทย

3. มุมถ่ายรูปกับสัตว์

บริการถ่ายภาพกับลูกสัตว์สมาชิกตัวน้อยหลากชนิดที่เกิดในเชียงใหม่ไนท์ซาฟารี เก็บภาพและประสบการณ์ประทับใจในการได้สัมผัสลูกสัตว์ป่าที่หาไม่ได้จากที่ไหน ไม่ว่าจะเป็นสิงโตไฮยีน่า เสือดำ เสือโคร่ง หมีควาย เป็นต้น

4. บ้านพักซาฟารีรีสอร์ท

บ้านพัก Chiang Mai Night Safari & Resort สถานที่พักผ่อนสไตล์ซาฟารีร่มรื่นด้วยแมกไม้นานาพันธุ์ เพลิดเพลินใจด้วยแว่วเสียงของสัตว์ป่า ชมความน่ารักของสัตว์หลากชนิด สัมผัสบรรยากาศความร่มรื่นสวยงามของป่าธรรมชาติอย่างแท้จริง ตกแต่งภายในด้วยลวดลายของสัตว์ป่าและสวนสวยภายในห้องน้ำ เน้นความเป็นส่วนตัวแก่นักท่องเที่ยว กับที่พักหลากหลายรูปแบบหลากสไตล์ ได้แก่

- บ้านพวงชมพู บ้านพฤกษาสวรรค์ บ้านซาฟารีดอย บ้านสวยท่ามกลางแมกไม้นานาพันธุ์

Copyright by Mahidol University

- บ้านพิรุณพนา สำหรับคู่รักกับห้องน้ำแบบเปิดโล่ง โรแมนติกด้วยเตียงผ้าม่านซีทรู

- บ้านคุ้มพญา สำหรับครอบครัวหรือหมู่คณะที่ต้องการความเป็นส่วนตัว สะดวกสบายด้วย 3 ห้องนอน 2 ห้องน้ำ 1 ห้องรับแขก 1 ห้องครัว และระเบียงชมวิวสัมผัสอากาศบริสุทธิ์บนเนินเขาที่สามารถมองเห็นวิวเมืองเชียงใหม่ทั้งเมือง

- เต้นท์ และพื้นที่กางเต้นท์ สำหรับผู้ที่รักการผจญภัย ต้องการความแปลกใหม่ของชีวิตและใช้ในการฝึกอบรมสำหรับเยาวชนในการศึกษาเรียนรู้ธรรมชาติวิทยาด้านชีวิตสัตว์ป่า

ตารางที่ 1 แสดงราคาบัตรเข้าชมสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ (เชียงใหม่ไนท์ซาฟารี)

เวลากลางวัน	ผู้ใหญ่	เด็ก	ส่วนแสดงสัตว์
ชาวไทย 10.00 น.-16.00 น. (เสาร์-อาทิตย์และวันหยุดนักขัตฤกษ์) 13.00 น.-16.00 น.(จันทร์- ศุกร์) ..... **ชาวต่างประเทศ** 10.00 น.-16.00 น. (เสาร์-อาทิตย์และวันหยุดนักขัตฤกษ์) 13.00 น.-16.00 น.(จันทร์- ศุกร์)	**50** **100**	**25** **50**	- เดินชม Jaguar Trail ..... - เดินชม Jaguar Trail
เวลากลางคืน	ผู้ใหญ่	เด็ก	ส่วนแสดงสัตว์
ชาวไทย 18.00 น. – 22.30 น.	**250**	**125**	- นั่งรถชมสัตว์ 2 ส่วน - เดินชม Juguar Trail 1 ส่วน
ชาวต่างประเทศ 18.00 น. – 22.30 น.	**500**	**300**	- นั่งรถชมสัตว์ 2 ส่วน - เดินชม Juguar Trail 1 ส่วน

Copyright by Mahidol University

ประโยชน์ที่มีต่อท้องถิ่นและประเทศ

1. เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศและภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก

2. พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวรูปแบบใหม่และเพิ่มทางเลือกให้แก่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ

3. ยกระดับสินค้าและบริการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่ ให้มีคุณภาพและมาตรฐาน

4. สร้างรายได้และการจ้างงานในจังหวัดเชียงใหม่และภูมิภาค

5. ส่งเสริมการเรียนรู้และการเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

"เชียงใหม่ไนท์ซาฟารีมีเป้าหมายว่าจะมีกลุ่มนักท่องเที่ยวเข้ามาชมสัตว์ 1.5 ล้านคน/ปี หรือเฉลี่ย 3,500 คน/วัน เนื่องจากสวนสัตว์แห่งนี้ภาครัฐได้ให้การสนับสนุนงบประมาณอยู่ แต่ทางเชียงใหม่ไนท์ซาฟารี ได้ตั้งเป้าหมายว่าภายในอีก 7 ปี ข้างหน้า รวมระยะเวลาตั้งแต่เปิดให้บริการจะต้องคืนทุน และสามารถดำเนินธุรกิจได้ด้วยตนเอง" (ที่มา : เอกสารแนะนำเชียงใหม่ไนท์ซาฟารี, 2549.)

จากเอกสาร "การปรับปรุงการบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ระยะเร่งด่วน พ.ศ. 2550-2551" หน้า 5 ได้กล่าวถึงช่วงที่สวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ เริ่มเปิดให้ประชาชนเข้าชมฟรีเพื่อส่งเสริมด้านการตลาด ตั้งแต่ 16 พฤศจิกายน พ.ศ. 2548 ถึง 31 มกราคม พ.ศ. 2549 และกล่าวถึงช่วงที่มีการเก็บค่าบริการ เริ่มตั้งแต่ 1 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2549 (เปิดอย่างเป็นทางการเมื่อ 6 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2549) ถึง 31 ธันวาคม พ.ศ. 2549 มีรายได้รวมจากการให้บริการรวมทั้งสิ้น จำนวน 66 ล้านบาทเศษ

เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2550 คณะรัฐมนตรีลงมติเห็นชอบในหลักการแผนการบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.) ระยะเร่งด่วน พ.ศ. 2550 -2551 โดย สวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ได้แยกออกจาก "องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.)" (องค์การมหาชน) มาสังกัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยจัดตั้งเป็นบริษัทภายใต้การกำกับของรัฐ รัฐถือหุ้น 100 เปอร์เซ็นต์ (องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน(องค์การมหาชน), บทสรุปสำหรับผู้บริหาร การปรับปรุงการบริหาร การพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ระยะเร่งด่วน พ.ศ. 2550 – 2551 : 3)

ต่อมา เมื่อวันที่ 8 เมษายน พ.ศ. 2551 คณะรัฐมนตรีมีมติตามที่รองนากยกรัฐมนตรี (พลตรีสนั่น ขจรประศาสน์) เสนอให้ยกเลิกมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2550 เรื่องการปรับปรุงการบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนระยะเร่งด่วน พ.ศ. 2550-2551 ทั้งนี้เพื่อให้องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.) เป็นผู้บริหารจัดการโครงการเชียงใหม่ไนท์ซาฟารีต่อไป และมอบให้รองนายกรัฐมนตรี (พลตรีสนั่น

Copyright by Mahidol University

ขจรประศาสน์) รับไปตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินโครงการเชียงใหม่ไนท์ซาฟารีทั้งด้านการบริหารจัดการทรัพย์สินและการใช้พื้นที่ของโครงการ การจัดหาและดูแลสัตว์ในโครงการให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลา 1 ปี นับแต่วันที่คณะรัฐมนตรีมีมติ แล้วนำเสนอคณะรัฐมนตรีต่อไป (ที่มา : http: www. Cabinet.thaigove. go.th เข้าถึงเมื่อวันที่ 12 กรกฎาคม 2551) ดังนั้น สวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่จึงกลับมามีฐานะเป็นองค์การมหาชนอีกครั้งหนึ่ง นับตั้งแต่วันที่คณะรัฐมนตรีมีมติ เมื่อวันที่ 8 เมษายน 2551

Copyright by Mahidol University

2.9 เกณฑ์ขนาดพื้นที่อยู่อาศัยของสัตว์ในสวนสัตว์โดยทั่วไป

สถาบันที่ชื่อว่า The Boston Society of Natural History (อ้างใน ปรัชวนี กรอิสรานุกูล, 2544 : 27-29) ได้รวบรวมมาตรฐานเกี่ยวกับขนาดพื้นที่อยู่อาศัยของสัตว์ในสวนสัตว์ที่ใช้โดยทั่วไป จากการศึกษาการจัดกลุ่มสัตว์ตามลักษณะถิ่นที่อยู่ พฤติกรรม และสังคมสัตว์เป็นพื้นฐาน ร่วมกับการใช้เกณฑ์ขนาดพื้นที่อยู่อาศัยของสัตว์จากสวนสัตว์ต่าง ๆ เป็นข้อมูลในการเปรียบเทียบและอ้างอิง และทำการกำหนดขนาดพื้นที่อยู่อาศัยโดยรวมของสัตว์ทุกประเภทไว้ ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงค่ามาตรฐานขนาดพื้นที่อยู่อาศัยของสัตว์ในสวนสัตว์โดยทั่วไป

ประเภทพื้นที่ / กลุ่มสัตว์	ขนาดพื้นที่ (ตร.ม.)	ขนาดพื้นที่ต่ำ-สูงสุด (ตร.ม. / ตัว)
ประเภทที่ 1 พื้นที่โล่งขนาดใหญ่ - สัตว์กีบที่อยู่รวมกันเป็นฝูงขนาดเล็ก (5-10 ตัว) เช่น กวางขนาดใหญ่ ควายป่า - สัตว์กีบที่อยู่รวมเป็นกลุ่มผสมของสัตว์ต่างกลุ่มหรือสัตว์ในถิ่นที่อยู่ที่มีลักษณะภูมิประเทศต่างกัน - ฝูงนกในกรงแบบเปิด (มากกว่า 10 ตัว ขึ้นอยู่กับชนิดของนก)	9,290-13,935	929.0-2,787.0
ประเภทที่ 2 พื้นที่โล่ง - สัตว์ที่อยู่รวมกันเป็นฝูงตามธรรมชาติ เช่น กวาง สุนัขป่า หรือ กลุ่มสัตว์ที่อยู่รวมเป็นฝูงขนาดใหญ่ (5-10 ตัว)	4,645-9,290	464.5-1,858.0
ประเภทที่ 3 พื้นที่มีลักษณะภูมิประเทศเฉพาะอย่างใดอย่างหนึ่ง - ฝูงสัตว์กีบหรือฝูงสัตว์ที่ไม่สามารถอยู่ร่วมกับสัตว์ต่างกลุ่มได้ (5-10 ตัว) - ฝูงสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมขนาดใหญ่ เช่น ช้าง (2-5 ตัว)	929-4,654	92.9-929.0 92.9-929.0 185.8-2,322.5

Copyright by Mahidol University

ตารางที่ 2 แสดงค่ามาตรฐานขนาดพื้นที่อยู่อาศัยของสัตว์ในสวนสัตว์โดยทั่วไป (ต่อ)

ประเภทพื้นที่ / กลุ่มสัตว์	ขนาดพื้นที่ (ตร.ม.)	ขนาดพื้นที่ต่ำ-สูงสุด (ตร.ม. / ตัว)
ประเภทที่ 4 พื้นที่ขนาดใหญ่ตามลักษณะภูมิประเทศ - กลุ่มสัตว์ล่าเหยื่อขนาดใหญ่ที่มีความแข็งแรง (2-5 ตัว) - ฝูงสัตว์ที่อยู่อาศัยตามลักษณะภูมิประเทศนั้น ๆ (2-5ตัว) - ฝูงนกขนาดใหญ่	465-929	93.0-464.5
ประเภทที่ 5 พื้นที่ที่มีภูมิประเทศเหมาะสมสำหรับสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม - กลุ่มสัตว์ล่าเหยื่อที่ชอบสันโดษหรือมีพฤติกรรมการเคลื่อนที่ต่ำ (1-4 ตัว) - กลุ่มสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมขนาดเล็ก (2-5 ตัว) - อาคารควบคุมอุณหภูมิสำหรับสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม	185-465	37.0-232.5 46.2-465.0 37.0-232.5
ประเภทที่ 6 พื้นที่เฉพาะขนาดเล็ก - กลุ่มสัตว์ล่าเหยื่อขนาดเล็ก (2-4 ตัว) - สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมชั้นสูงขนาดใหญ่ (2-4 ตัว) - กลุ่มสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมขนาดเล็กที่มีกิจกรรมสูง	93-185	23.2-92.5
ประเภทที่ 7 พื้นที่เปิดโล่งหรือพื้นที่ให้ร่มเงาสำหรับสัตว์กีบ - กลุ่มสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมขนาดเล็กที่มีกิจกรรมต่ำ (2-4 ตัว)	55-93	13.7-46.5
ประเภทที่ 8 พื้นที่โล่งหรือพื้นที่แบบมีร่มเงาสำหรับสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมขนาดเล็ก - นกขนาดเล็กที่มีความก้าวร้าวรุนแรง (ขึ้นอยู่กับชนิดของนก) - สัตว์เลื้อยคลานหรือสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมที่ต้องแยกเลี้ยง (สัตว์เฉพาะประเภท) - สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมขนาดเล็ก (ขึ้นอยู่กับชนิดสัตว์)	1-9	1-9

Copyright by Mahidol University

เกณฑ์ที่กำหนดไว้นี้เป็นหลักสำหรับสัตว์โดยทั่วไป ซึ่งสามารถเปรียบเทียบได้ง่ายกับสัตว์บกหรือสัตว์ที่มีขนาดใหญ่และมีถิ่นที่อยู่อาศัยเฉพาะกลุ่ม อย่างไรก็ตาม การกำหนดจำนวนสัตว์ในพื้นที่นั้นต้องขึ้นอยู่กับลักษณะทางสังคมของสัตว์ที่แตกต่างกันไป ในการวิจัยครั้งนี้ได้เลือกใช้เกณฑ์ประเภทกำหนดไว้กับกลุ่มประเภทสัตว์นั้น ๆ โดยพิจารณาตามจำนวนสัตว์ที่มีอยู่ในพื้นที่อยู่อาศัยตามตัวอย่างที่ The Boston Society of Natural History ศึกษาไว้ คือ สำหรับพื้นที่ขนาดใหญ่ หรือพื้นที่เปิดโล่งมักจัดไว้ให้สัตว์อยู่รวมกันเป็นฝูง ขนาดประมาณ 5-10 ตัว พื้นที่ขนาดเล็กหรือพื้นที่ภายในอาคารมักจัดให้สัตว์อยู่รวมกันเป็นกลุ่ม ขนาดประมาณ 2-5 ตัว และสำหรับในพื้นที่เฉพาะหรือพื้นที่อยู่ของสัตว์ที่ชอบสันโดษสามารถแยกเลี้ยงให้สัตว์อยู่โดดเดี่ยวได้ สำหรับค่าต่ำสุด – สูงสุดในการกำหนดขนาดพื้นที่แต่ละประเภทนั้น อ้างอิงวิธีการศึกษาจาก ปรัชวนี กรอิสรานุกูล ซึ่งได้คำนวณค่าต่ำสุดจากขนาดพื้นที่ต่ำสุดหารด้วยจำนวนตัวสัตว์สูงสุด และคำนวณค่าสูงสุดจากขนาดพื้นที่สูงสุดหารด้วยจำนวนตัวสัตว์ต่ำสุดที่มีในแต่ละประเภท เช่น พื้นที่ประเภทที่ 1 จำนวนสัตว์ที่มีต่ำสุดเท่ากับ 5 สูงสุดเท่ากับ 10 เมื่อคำนวณค่าต่ำสุดของขนาดพื้นที่ได้จากค่าขนาดพื้นที่ต่ำสุด 9,290 ตร.ม. หารด้วย10 (จำนวนตัวสัตว์สูงสุดในกลุ่ม) มีค่าเท่ากับ 929 ตร.ม.ต่อตัว คำนวณค่าสูงสุดของขนาดพื้นที่ได้จากค่าขนาดพื้นที่สูงสุด 13,935 ตร.ม. หารด้วย 5 (จำนวนตัวสัตว์ต่ำสุดในกลุ่ม) มีค่าเท่ากับ 2,787 ตร.ม. ต่อตัว ซึ่งค่าที่ได้นี้จะนำไปใช้เป็นเกณฑ์เปรียบเทียบกับขนาดพื้นที่อยู่อาศัยของสัตว์ในสวนสัตว์ทั่วไป

อย่างไรก็ตาม จากสภาพแวดล้อมและสังคมที่มีขีดจำกัดมากกว่าในธรรมชาติ ขนาดของกลุ่มหรือฝูงสัตว์ในสวนสัตว์จึงมักมีจำนวนสัตว์น้อยกว่ากลุ่มสังคมในธรรมชาติ และเนื่องจากสัตว์บางประเภทมีความก้าวร้าวรุนแรง และมักแสดงอาการไม่ยอมรับซึ่งกันและกัน การพิจารณาขนาดของพื้นที่จึงอาจลดลง หรือเพิ่มขึ้นได้ในสัดส่วนที่สัมพันธ์กับจำนวนของสัตว์ หรือหากสวนสัตว์ใดมีพื้นที่มาก ก็สามารถกำหนดพื้นที่ให้มีขนาดใหญ่ขึ้นมากกว่าเกณฑ์ได้ เพราะขนาดพื้นที่ที่กว้างย่อมสามารถส่งเสริมให้มีการจัดสภาพที่อยู่อาศัยของสัตว์ได้สมบูรณ์ และสัตว์จะมีพฤติกรรมเพื่อความสบายตัวได้มากขึ้น (ปรัชวนี กรอิสรานุกูล, 2544 : 30)

Copyright by Mahidol University

2.10 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.10.1 งานวิจัยที่เกี่ยวกับธรรมมาภิบาล

สุรศักดิ์ ไชยธนกิจ ศึกษาเรื่อง วิเคราะห์ปัจจัยความสำเร็จและล้มเหลวของระบบธรรมาภิบาลบริษัทไทยผ่านกรอบ "ทฤษฎีตรีมิติ" ซึ่งทฤษฎีตรีมิติ นี้ประกอบไปด้วย (1) ขีดความสามารถเชิงอำนาจ (2) การใช้อำนาจควบคุม (ของผู้บริหารบริษัท) (3) ฉันทามติเชิงวัฒนธรรม องค์ประกอบทั้งสามของการมีธรรมาภิบาลบริษัทต้องผสานกันอย่างสมดุล เรียกว่า "แบบจำลองตรีมิติ" การวิจัยได้วิเคราะห์ระบบธรรมาภิบาลบริษัทบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ในสามประเทศ คือไทย สหรัฐอเมริกา และเยอรมนี เปรียบเทียบกัน ซึ่งสองประเทศหลังนี้ถือเป็นต้นแบบของระบบธรรมาภิบาลโลก ผลการวิจัยพบว่า บริษัทจดทะเบียนของไทยส่วนใหญ่ขาดธรรมาภิบาลบริษัท แม้มีจำนวนหนึ่งที่แสดงให้เห็นธรรมาภิบาลบริษัท แต่ก็เกิดขึ้นภายใต้เงื่อนไขความสมัครใจของผู้ถือหุ้นใหญ่ (สุรศักดิ์ ไชยธนกิจ, 2549 : 10 และ 230)

อรุณี ศรีสุขสวัสดิ์ ศึกษาเรื่อง ธรรมาภิบาลขององค์กรอิสระ กรณีศึกษาความเป็นอิสระในการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ พบว่า การดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญนั้น ยังขาดความเป็นอิสระในส่วนของการเข้าสู่อำนาจ และในด้านการทำหน้าที่ของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ส่วนความเป็นอิสระในด้านงบประมาณ และการมีสำนักงานธุรการถือได้ว่ายังมีความเป็นอิสระค่อนข้างดี ไม่พบการแทรกแซงจากภายนอกที่มีผลกระทบรุนแรงต่อการดำเนินงานของทั้งสองด้าน
(อรุณี ศรีสุขสวัสดิ์, 2549 : 102)

มลิวัลย์ นิลรัตน์ ศึกษาเรื่อง ธรรมาภิบาลกับการจัดการทรัพยากรขององค์การบริหารส่วนตำบลบางปลา อำเภอลางเลน จังหวัดนครปฐม พบว่า การปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบลยังไม่ครอบคลุมกับตัวชี้วัดธรรมาภิบาลในการจัดการสิ่งแวดล้อมที่สร้างขึ้นมากนัก วัฒนธรรมไทยในเรื่องระบบอุปถัมภ์ เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาไปสู่การมีธรรมาภิบาลอย่างแท้จริง โดยเฉพาะในด้านหลักนิติธรรมที่ต้องบังคับใช้กฎหมายอย่างเท่าเทียมเสมอภาคกัน แต่ระบบอุปถัมภ์จะนำไปสู่การใช้สิทธิพิเศษ (มลิวัลย์ นิลรัตน์, 2548 :72 - 73)

พรินทร์ เพ็งสุวรรณ ทำการศึกษาเรื่อง ธรรมาภิบาลกับประสิทธิภาพการบริหารงานของเทศบาล จังหวัดสงขลา ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับการบริหารงานของเทศบาลตามหลักธรรมาภิบาล 3 องค์ประกอบ คือ การบริหารแบบมีส่วนร่วม การบริหารแบบโปร่งใส และการบริหารแบบมีความรับผิดชอบ อยู่ในระดับปานกลาง

Copyright by Mahidol University

2. ประสิทธิภาพการบริหารงานของเทศบาลอยู่ในระดับปานกลาง พิจารณาจากความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการของเทศบาลทางด้านโครงสร้างพื้นฐาน ได้แก่ ถนน ประปา ขยะมูลฝอยและตลาด

3. ปัจจัยการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล 3 องค์ประกอบ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพการบริหารงานของเทศบาล (พรินทร์ เพ็งสุวรรณ, 2548 : 99 - 102)

กัญจนา ไชยวงศ์ ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลของสถานประกอบการอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม ในจังหวัดปทุมธานี เพื่อศึกษาระดับการปฏิบัติและปัจจัยที่สัมพันธ์กับการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลของสถานประกอบการอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม ในจังหวัดปทุมธานี ผลการศึกษาพบว่า

1. สถานประกอบการอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดปทุมธานี มีการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลโดยรวมและเป็นรายด้านอยู่ในระดับมาก

2. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับระดับการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลของสถานประกอบการอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดปทุมธานี มี 5 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยการตระหนักถึงความสำคัญของหลักธรรมาภิบาล ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาล ระดับการศึกษา การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาล และประเภทของกิจการ โดยตัวแปรดังกล่าวสามารถร่วมกันพยากรณ์ระดับการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลของสถานประกอบการอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดปทุมธานีได้ร้อยละ 15.5
(กัญจนา ไชยวงศ์, 2548 : 83 - 85)

ญาดา ฉิมคล้าย ศึกษาเรื่อง ศักยภาพของบุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมตามแนวคิดธรรมาภิบาล ศึกษากรณี อ. เมือง จ. นนทบุรี พบว่า จากกลุ่มตัวอย่าง 160 คน มีเพียง 1 คนเท่านั้นที่มีความพร้อมในการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมในระดับต่ำ กลุ่มเป้าหมาย 65 คน มีความพร้อมในการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมในระดับสูง และอีก 94 คน มีความพร้อมในการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมในระดับปานกลาง สรุปแล้ว การวิจัยชี้ว่า การกระตุ้นให้เกิดธรรมาภิบาลขึ้นในการจัดการสิ่งแวดล้อมควรใช้ข้อมูลข่าวสาร และนโยบายสนับสนุน (ญาดา ฉิมคล้าย, 2547 : 108-109)

มนฤดี งามสมโสด ศึกษา แนวคิดธรรมาภิบาลในรัฐวิสาหกิจไทย ศึกษาจากความคิดเห็นของพนักงานการรถไฟฟ้าขนส่งมวลชนแห่งประเทศไทย พบว่า พนักงานการรถไฟฟ้าขนส่งมวลชนแห่งประเทศไทยมีระดับความคิดเห็นต่อแนวคิดธรรมาภิบาลในรัฐวิสาหกิจไทยอยู่ในระดับมาก ปัจจัยที่มีผลต่อระดับความคิดเห็น ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือนของครอบครัว ตำแหน่งงาน และความคิดเห็นต่อประชาธิปไตย ส่วนปัจจัย เพศ สถานภาพสมรส และ

Copyright by Mahidol University

การติดตามข่าวสารบ้านเมือง ไม่มีผลต่อระดับความคิดเห็นของพนักงานการรถไฟฟ้าขนส่งมวลชนแห่งประเทศไทยที่มีต่อแนวความคิดธรรมาภิบาลในรัฐวิสาหกิจไทย
(มนฤดี งามสมโสด, 2547 : 104 -105)

เบญจวรรณ วันดีศรี ศึกษาเรื่อง ความเป็นธรรมาภิบาลของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่า นายกองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดร้อยเอ็ดมีธรรมาภิบาลรวมอยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความมีประสิทธิภาพ ด้านความรับผิดชอบ ด้านคุณธรรม ด้านนิติธรรม มีธรรมาภิบาลระดับสูง ส่วนด้านความโปร่งใส ด้านการมีส่วนร่วม มีธรรมาภิบาลระดับต่ำ สำหรับปัจจัยต่าง ๆ ซึ่งได้แก่ความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ และความรู้ความเข้าใจในการปกครองด้วยหลักธรรมาภิบาล ผลการวิจัยพบว่ามีความสัมพันธ์กับธรรมาภิบาลของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ขณะที่อายุ ระดับการศึกษา ไม่มีความสัมพันธ์กับธรรมาภิบาลของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดร้อยเอ็ด (เบญจวรรณ วันดีศรี, 2546 : 98 -99)

สถาบันพระปกเกล้า ศึกษาเรื่อง ตัวชี้วัดธรรมาภิบาล โดยใช้วิธีวิจัยเอกสาร ผลการวิจัยพบว่า การใช้คำว่า ธรรมาภิบาล มีความหลากหลาย ในต่างประเทศก็มีการใช้คำว่า good governance หลากหลายตามกลุ่มผู้ใช้ แบ่งได้เป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มธรรมาภิบาลอำนาจนิยม กลุ่มธรรมาภิบาลเสรีนิยม และกลุ่มธรรมาภิบาลชุมชนนิยม แม้แต่ละกลุ่มจะแตกต่างในส่วนของกรอบความคิด แต่ทุกกลุ่มมีเป้าหมายตรงกันที่จะนำหลักธรรมาภิบาลไปปรับใช้เพื่อประโยชน์ของการปฏิรูปเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และการปกครอง (สถาบันพระปกเกล้า, 2544 : 6

2.10.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักธรรมาภิบาลรายข้อ

(1) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักนิติธรรม

อรฉัตร จันทรัตน์ ศึกษาเรื่อง สิทธิการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพิจารณาโครงการของรัฐ : ศึกษากรณีโครงการที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยพิจารณาเทียบเคียงหลักเกณฑ์ทางกฎหมายว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนซึ่งเป็นขั้นตอนหนึ่งในกระบวนการพิจารณาอนุญาตให้ดำเนินโครงการที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมตามกฎหมายไทยกับต่างประเทศ คือ เยอรมนี ฝรั่งเศส และสหรัฐอเมริกา พบว่า หลักเกณฑ์ทางกฎหมายของต่างประเทศมีหลักประกันการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพิจารณาอนุญาตมากกว่าที่ปรากฏในกฎหมายไทย โดยเฉพาะการกำหนดให้หน่วยงานของรัฐต้องนำข้อคิดเห็นของประชาชนที่ได้จากการเปิดให้มีการรับฟังไปประกอบการพิจารณาตัดสินใจในขั้นสุดท้าย และกำหนดกลไกหรือเครื่องมือให้แก่ประชาชนในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ด้วยการให้ประชาชนมีสิทธิเข้าตรวจดูข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการพิจารณาเรื่องดังกล่าวได้ ภายใต้กฎหมายว่าด้วยข้อมูลข่าวสาร

Copyright by Mahidol University

ของราชการ และกฎหมายว่าด้วยข้อมูลส่วนบุคคล ในการศึกษาเทียบเคียงดังกล่าว ยังพบด้วยว่า กระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในเยอรมนีและสหรัฐอเมริกา ปรากฏอยู่ในกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาทางปกครอง สำหรับฝรั่งเศส ปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายว่าด้วยสิ่งแวดล้อม โดยมิได้บัญญัติกฎหมายว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนขึ้นเป็นการเฉพาะแต่อย่างใด ดังนั้น การกำหนดหลักประกันการมีส่วนร่วมของประชาชนจึงมีความสมบูรณ์เมื่อปรากฏอยู่ในกฎหมายซึ่งได้กำหนดให้การรับฟังความคิดเห็นของประชาชนเป็นส่วนย่อยในกฎหมายของตน สำหรับประเทศไทย มีแนวคิดบัญญัติกฎหมายว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนเป็นการเฉพาะ จึงมีข้อพิจารณาว่าด้วยการกำหนดหลักเกณฑ์ดังกล่าวไว้ในกฎหมายว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนอาจเป็นการเกินเลยไปจากขอบเขตของการเป็นกฎหมายว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน แต่หากมิได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ดังกล่าวไว้ในกฎหมายใดก็จะทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนไม่เป็นไปตามสิทธิที่พึงมี อรฉัตร จันทรัตน์ มีข้อเสนอแนะว่า ควรเพิ่มเติมบทบัญญัติว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนเข้าไว้ในพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 แทนการบัญญัติเป็นกฎหมายเฉพาะ โดยกำหนดให้การรับฟังความคิดเห็นของประชาชนเป็นขั้นตอนหนึ่งในการปฏิบัติราชการทางปกครองของหน่วยงานของรัฐ และมีบทบัญญัติที่ว่าด้วยวิธีการพิจารณาข้อคิดเห็นของประชาชนที่ได้จากการรับฟังความคิดเห็น รวมทั้งการเปิดเผยผลการพิจารณาข้อคิดเห็นดังกล่าวต่อประชาชนไว้ในพระราชบัญญัติ ในส่วนกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน มีข้อเสนอแนะว่า ประเภทของโครงการหรือกิจกรรมที่ต้องจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็น ต้องกำหนดโดยกฎหมาย หรือโดยอาศัยอำนาจตามกฎหมาย เพื่อความชัดเจนในโครงการที่ประชาชนจะมีสิทธิเข้าร่วมแสดงความคิดเห็น ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเกี่ยวกับโครงการที่ต้องแจ้งในการรับฟังความคิดเห็น ต้องประกอบด้วยรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่จัดทำขึ้นตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 เพื่อความครบถ้วนของข้อมูลข่าวสารที่ประชาชนจะได้ใช้ในการศึกษาและแสดงความคิดเห็น โต้แย้ง หรือคัดค้านโครงการ ผู้ดำเนินการรับฟังความคิดเห็นต้องกำหนดคุณสมบัติ หน้าที่ความรับผิดชอบ และค่าตอบแทนการทำหน้าที่อย่างชัดเจน เพื่อเป็นหลักประกันการทำหน้าที่อย่างเป็นกลาง และต้องกำหนดผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการดำเนินการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนไว้อย่างชัดแจ้งอีกประการหนึ่งด้วย

(อรฉัตร จันทรัตน์, 2549 : 118 - 125)

Copyright by Mahidol University

ศิริยา ชลทนุบำรุง ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ผลการศึกษาพบว่า ปัจจุบัน ไม่มีกฎหมายที่บัญญัติเกี่ยวกับเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมไว้โดยตรง พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ที่บัญญัติเกี่ยวกับการจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมก็ไม่ได้บัญญัติเรื่องนี้ไว้โดยตรง มีเพียงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปี พ.ศ. 2540 มาตรา156 และมาตรา 59 ที่ได้บัญญัติรับรองการมีส่วนร่วมของประชาชนในการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ ตามกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนที่กฎหมายบัญญัติ ซึ่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มาตรา 46 กำหนดให้รัฐมนตรีกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติมีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษากำหนดประเภทและขนาดของโครงการ หรือกิจการ ซึ่งต้องจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ในประกาศดังกล่าว ให้กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติแนวทางการจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ตลอดจนเอกสารที่เกี่ยวข้อง ทำให้สามารถใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้กำหนดให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมได้ ศิริยา ชลทนุบำรุง มีข้อเสนอว่า ในการแก้ไขกฎหมาย ควรให้มีการออกประกาศตามมาตรา 46 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ซึ่งควรออกประกาศกำหนดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมตั้งแต่ชั้นเริ่มต้นทำการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม และให้มีส่วนร่วมในทุก ๆ ขั้นตอน ต่อเนื่องกันไปอย่างเป็นระบบ ข้อเสนอแนะต่าง ๆ ที่ได้จากประชาชนจะต้องถูกนำมาพิจารณาด้วยเสมอในทุกขั้นตอนโดยอาจนำความคิดเห็นต่าง ๆ ที่ได้จากประชาชนทำเป็นเอกสารแนบท้ายเพื่อให้ประชาชนตรวจสอบได้ง่าย และถ้าผู้มีอำนาจตัดสินใจเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับข้อคิดเห็นของประชาชนอย่างไร ก็ควรต้องชี้แจงเป็นลายลักษณ์อักษรประกอบเหตุผลอย่างชัดเจนด้วย นอกจากนี้แล้ว ศิริยา ชลทนุบำรุง ยังมีความเห็นว่า ผลของการจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่ประกอบไปด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชนย่อมส่งผลให้เกิดความสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพยิ่งกว่ารายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน นอกจากนี้แล้วยังช่วยลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างเจ้าของโครงการหรือกิจการกับประชาชน และก่อให้เกิดการยอมรับจากประชาชนมากขึ้นด้วย (ศิริยา ชลทนุบำรุง, 2548 : 114 - 124)

Copyright by Mahidol University

อัญชัญ พงษ์ประดิษฐ์ ศึกษาเรื่อง บทบาทของประชาชนในการดำเนินคดีอาญาความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ผลการศึกษา พบว่า การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีอาญาความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมมีด้วยกันสองรูปแบบ คือ 1. การให้ประชาชนเข้ามาทำหน้าที่เฝ้าระวังและรายงานการกระทำความผิดให้รัฐทราบ และ2. การให้ประชาชนสามารถฟ้องคดีอาญาได้ ซึ่งในกฎหมายไทย โดยทั่วไปประชาชนสามารถกล่าวโทษผู้กระทำผิดได้ตามหลักวิธีพิจารณาความอาญาของไทยได้อยู่แล้ว แต่สำหรับการฟ้องคดีอาญาในความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมนั้น โดยหลักการแล้ว รัฐต้องเป็นผู้ฟ้องคดี เว้นแต่บุคคลใดได้รับความเสียหายเป็นพิเศษ บุคคลนั้นมีสิทธิฟ้องคดีได้ อย่างไรก็ตาม ในกฎหมายสิ่งแวดล้อมบางฉบับ เช่น พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 หรือ พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 หรือพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 ได้เปิดกว้างให้ประชาชนที่ไม่ได้รับความเสียหายสามารถฟ้องคดีอาญาในความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมได้ แต่การดำเนินคดีอาญาของประชาชนกลับมีข้อจำกัด ดังนี้

1. ประชาชนไม่มีความรู้ทางกฎหมาย
2. ประชาชนไม่มีความตระหนักในการดำเนินคดีอาญากับผู้กระทำความผิด
3. ประชาชนไม่มีเครื่องมือทางกฎหมายที่จะได้พยานหลักฐาน
4. ปัญหาในเรื่องการพิสูจน์ความผิดของจำเลย
5. ค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี
6. การประสานงานกับพนักงานอัยการ

(อัญชัญ พงษ์ประดิษฐ์, 2548 : 102 – 104)

อารยา หุณฑนะเสวี ศึกษาเรื่อง มาตรการทางกฎหมายในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว : ศึกษาเฉพาะกรณีระบบอุทยานแห่งชาติทางบก ผลการศึกษาพบว่าปัญหาจากการท่องเที่ยวมิใช่สาเหตุเพียงประการเดียวที่มีส่วนทำให้อุทยานแห่งชาติเสื่อมโทรม แต่ยังมีปัญหาอื่น ๆ ที่ทำให้อุทยานแห่งชาติเสื่อมโทรมด้วย คือ ปัญหาจากการบุกรุกและใช้ประโยชน์จากพื้นที่ ปัญหาจากไฟป่า และปัญหาจากภัยธรรมชาติ ทุกปัญหาล้วนแต่ส่งผลให้อุทยานแห่งชาติเสื่อมโทรมมากขึ้นเรื่อยมา ไม่มีท่าทีว่าจะลดลง ย่อมแสดงให้เห็นว่ากฎหมายและการดำเนินการของรัฐในเรื่องนี้ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพซึ่งพิจารณาได้จาก

Copyright by Mahidol University

1. ด้านการจัดการ พบว่ามีข้อบกพร่องดังนี้

ก. รัฐไม่มีนโยบายและแนวทางที่ชัดเจน แน่นอน และต่อเนื่องในการพัฒนาการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ กล่าวคือ รัฐได้กำหนดนโยบายในการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวไว้อย่างกว้าง ๆ ครอบคลุมแหล่งท่องเที่ยวทุกประเภท แต่รัฐไม่มีนโยบายหรือแนวทางในการจัดการที่จะนำไปปฏิบัติสำหรับอุทยานแห่งชาติซึ่งเป็นพื้นที่ที่แตกต่างจากแหล่งท่องเที่ยวประเภทอื่น

ข. ในบางเรื่อง แม้ว่ารัฐมีนโยบายที่แน่นอนแล้ว แต่รัฐยังไม่มีมาตรการรองรับสำหรับนโยบายที่กำหนดไว้ จึงทำให้ไม่สามารถปฏิบัติตามนโยบายดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ เห็นได้จากการที่รัฐมีนโยบายและให้ความสำคัญต่อจำนวนและเนื้อที่ของอุทยานแห่งชาติในเชิงปริมาณ แต่เมื่อพิจารณาในแง่คุณภาพของอุทยานแห่งชาติแล้ว รัฐยังไม่ได้ให้ความสำคัญกับเรื่องนี้เท่าที่ควร ซึ่งจะเห็นได้จากการที่อุทยานแห่งชาติที่จัดตั้งขึ้นหลายแห่งขาดการดูแลเอาใจใส่และมีปัญหาหลาย ๆ เรื่อง เช่น ปัญหาเรื่องแนวเขตอุทยานแห่งชาติที่ยังไม่มีความชัดเจนเพราะขาดงบประมาณที่จะทำการสำรวจรังวัดอย่างละเอียดจึงทำให้เกิดความขัดแย้งกับราษฎรในพื้นที่เสมอ

2. ด้านกฎหมาย พบว่ามีปัญหาดังนี้

ก. บทบัญญัติของกฎหมาย ในเรื่องนี้พบว่า มีข้อบกพร่องอยู่เพียงเล็กน้อย คือ พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 มาตรา 4(2) ไม่ได้บัญญัติให้รวมถึงวนอุทยานด้วย ทั้ง ๆ ที่วนอุทยานก็อยู่ในระบบอุทยานแห่งชาติ และมีวัตถุประสงค์ที่เหมือนกับอุทยานแห่งชาติอยู่ข้อหนึ่ง คือ การให้ประชาชนใช้เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ด้วยเหตุนี้ วนอุทยานจึงไม่มีกฎหมายคุ้มครองดูแลโดยตรง จึงพบว่าวนอุทยานแห่งชาติหลายแห่งเริ่มเสื่อมโทรมและถูกทำลายมากขึ้น

ข. การบังคับใช้กฎหมาย ในเรื่องนี้นับว่าเป็นข้อบกพร่องอย่างแท้จริง ประกอบกับปัจจัยอื่น ๆ ที่มีส่วนส่งเสริมด้วย คือ (1) นโยบายของรัฐบาล (2) ความยากจนของราษฎร (3) การเพิ่มขึ้นของความต้องการที่ดินเพื่อการลงทุน (4) การขาดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ (5) ความไม่แน่นอนของแนวเขตอุทยานแห่งชาติ (6) การขาดบุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ของเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมาย (7) พนักงานเจ้าหน้าที่รับสินบนหรือทุจริตต่อหน้าที่ (8) การใช้อำนาจข่มขู่ หรือให้สินบนของผู้กระทำผิด

ในเรื่องของการบังคับใช้กฎหมาย อารยา หุณฑนะเสวี แยกพิจารณาเป็น 3 กรณี คือ

กรณีแรก การบังคับทางปกครอง พบว่าเจ้าหน้าทีละเลยไม่ใช้กลไกของกฎหมายที่มีอยู่มีผลทำให้การบังคับใช้ไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

กรณีที่สอง การบังคับทางอาญา พบว่า พระราชบัญญัติอุทยาแห่งชาติ พ.ศ. 2504 มีข้อบกพร่องในเรื่องต่อไปนี้คือ (1) กฎหมายกำหนดอัตราโทษจำคุกและปรับต่ำเกินไป (2) การตีความของศาลในเรื่องริบทรัพย์สินในมาตรา 29 ที่จะไม่ริบทรัพย์สินของบุคคลที่มิได้รู้เห็นเป็นใจ

Copyright by Mahidol University

ในการกระทำผิด ทำให้ผู้กระทำผิดบางคนหลีกเลี่ยงกฎหมายด้วยการนำบุคคลอื่นมาอ้างว่าเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์และขอคืนทรัพย์สินนั้น (3) การไม่มีบทกำหนดโทษสำหรับพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้กระทำผิด หรือผู้มีส่วนสนับสนุนในการกระทำผิดให้รับโทษหนักกว่าบุคคลธรรมดา (4) สำหรับความผิดลหุโทษนั้น การขาดสภาพบังคับใช้ส่วนใหญ่เกิดจากการไม่รู้ไม่สนใจและไม่เคารพต่อกฎหมาย

กรณีที่สาม การบังคับทางแพ่ง พบว่า พระราชบัญญัติแห่งชาติ พ.ศ. 2504 ไม่ได้บัญญัติไว้ แต่มาตรการนี้ปรากฏในพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มาตรา 97 ที่กำหนดให้ผู้กระทำความเสียหายแก่ทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นของรัฐ หรือสาธารณสมบัติของแผ่นดิน ต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายแก่รัฐตามมูลค่าทั้งหมดของทรัพยากร โดยที่มาตรการนี้เป็นเรื่องใหม่ และยังไม่เคยมีคำพิพากษาของศาลฎีกาเป็นบรรทัดฐานในการตีความ

3. ด้านการบริหาร พบว่า มีปัญหาดังนี้

ก. ปัญหาขององค์กรบริหารและการจัดการอุทยานแห่งชาติโดยตรง พบว่ามีปัญหา 2 ปัญหาใหญ่ ๆ คือ การบริหารงานวนอุทยานแห่งชาติอยู่ในความรับผิดชอบของหลายหน่วยงาน คือ ส่วนอุทยานแห่งชาติ สำนักงานป่าไม้เขต สำนักงานป่าไม้จังหวัด และโรงเรียนป่าไม้แพร่ ทำให้การปฏิบัติงานของวนอุทยานแห่งชาติไม่เป็นไปในแนวทางเดียวกัน อีกปัญหาหนึ่งคือ การขาดบุคลกร งบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์

ข. ปัญหาขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในอุทยานแห่งชาติซึ่งมีองค์กรและหน่วยงานหลายแห่งเข้ามาเกี่ยวข้อง แต่ละองค์กรก็จะมีนโยบาย วัตถุประสงค์ และการปฏิบัติที่แตกต่างกันออกไปเช่น พระราชบัญญัติการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2522 มาตรา 9(5) ที่ให้การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยสำรวจ กำหนดพื้นที่ และสถานที่เป็นสถานที่ท่องเที่ยว และจัดทรัพยากรทางการท่องเที่ยวให้เป็นของรัฐ ซึ่งซ้ำซ้อนกับพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 ซึ่งเป็นกฎหมายของหน่วยงานของรัฐที่ดูแลรับผิดชอบโดยตรง

โดยสรุปแล้ว กฎหมายของรัฐ และการดำเนินการของรัฐในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว : ศึกษาเฉพาะกรณีระบบอุทยานแห่งชาติทางบกไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร จึงไม่สามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับอุทยานแห่งชาติได้ (อารยา หุณฑนะเสวี, 2538 : 168-17

(2) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักคุณธรรม

สมพร รัตนละออ ศึกษาเรื่อง ความตระหนักในคุณธรรมและความพึงพอใจในการปฏิบัติธรรมตามแนวการฟื้นฟูพุทธจิตของผู้ปฏิบัติธรรมในมูลนิธิคุณธรรมนำใจร่วม ตลาดน้ำ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี พบว่า ผู้เข้าร่วมปฏิบัติธรรมมีความตระหนักในคุณธรรม ในภาพรวม

Copyright by Mahidol University

และรายด้าน คือ ด้านความยุติธรรม ด้านความเสียสละ และด้านความซื่อสัตย์ อยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้น ด้านความกตัญญู และด้านความเมตตาเท่านั้นอยู่ในระดับดีมาก ปัจจัยด้านภูมิลำเนาและด้านการศึกษา มีผลทำให้ความตระหนักในคุณธรรมของผู้เข้าร่วมปฏิบัติธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ส่วนปัจจัยด้านเพศ และสถานภาพสมรส ไม่มีผลต่อความตระหนักในคุณธรรม ผู้เข้าร่วมปฏิบัติธรรมมีความพึงพอใจในการปฏิบัติธรรมโดยภาพรวมและรายด้าน คือ ด้านการมีส่วนร่วมจัดงานบรรยายธรรม และส่งเสริมการบำเพ็ญธรรม ด้านการปลูกฝังฝึกฝนยกระดับคุณธรรมแก่ญาติธรรม ด้านการร่วมงานทำอาหารจัดเลี้ยงในงานบรรยายธรรม และด้านการร่วมปฏิบัติพิธีกรรมสวดมนต์ไหว้พระ และด้านการช่วยเหลือผู้ประสบเคราะห์ภัย ไปเยี่ยมไข้อนุเคราะห์คนทุกข์ยากและไว้อาลัยผู้ตาย อยู่ในระดับมากปัจจัยด้านภูมิลำเนาและด้านการศึกษา มีผลทำให้ความพึงพอใจในการปฏิบัติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ส่วนปัจจัยด้านเพศและสถานภาพสมรสไม่มีผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติธรรม (สมพร รัตนละออ, 2548 : 60 – 61)

สงกรานต์ เนินหาด ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมด้านคุณธรรมของผู้บริหารโรงเรียน ในทัศนะของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดนครปฐมพบว่า (1) พฤติกรรมด้านคุณธรรมของผู้บริหารโรงเรียน ในทัศนะของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดนครปฐม ทั้งโดยภาพรวม และรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย คือ ด้านความเป็นผู้รู้จักประมาณ ความเป็นผู้รู้รักกาล ความเป็นผู้รู้จักชุมชน ความเป็นผู้รู้จักบุคคล ความเป็นผู้รู้จักผล ความเป็นผู้รู้จักตน และความเป็นผู้รู้จักเหตุ (2) พฤติกรรมด้านคุณธรรมของผู้บริหารโรงเรียนตามทัศนะของครูชายและครูหญิงทั้งโดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกด้าน (3) พฤติกรรมด้านคุณธรรมของผู้บริหารโรงเรียน ในทัศนะของครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่ำกว่า 10 ปี 10-20 ปี และ 21 ปีขึ้นไป ทั้งโดยภาพรวม และรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกด้าน (สงกรานต์ เนินหาด, 2547 : 75 – 78)

(3) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักความโปร่งใส

วิรัชนี ลักขีพินิจศกุล ศึกษาเรื่อง การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารซึ่งอยู่ในความครอบครองขององค์กรนิติบัญญัติ และองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ พบว่าการที่รัฐสภาปฏิเสธไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารนั้นเกิดจากสาเหตุหลักสำคัญสองประการ คือ ความไม่ชัดเจนว่ารัฐสภาต้องอยู่ภายใต้บังคับของพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 หรือไม่ อีกสาเหตุหนึ่ง คือ หากพิจารณาได้ว่ารัฐสภาต้องอยู่ภายใต้บังคับของพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ. 2540 แนวทางในการวิเคราะห์ว่าข้อมูลข่าวสารลักษณะใดที่ต้องเปิดเผย และลักษณะใดที่ไม่ต้องเปิดเผยควรเป็นเช่นไร ซึ่งผลจากการศึกษา พบว่า รัฐสภาควรอยู่ภายใต้บังคับของพระราชบัญญัติ

Copyright by Mahidol University

ข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 จึงควรมีการบัญญัติให้ชัดเจนในประเด็นดังกล่าว สำหรับแนวทางในการวิเคราะห์แยกข้อมูลข่าวสารที่เปิดเผยได้และไม่ได้ ควรพิจารณาที่ลักษณะข้อมูลว่าเป็นข้อมูลข่าวสารที่เกิดจากการใช้อำนาจนิติบัญญัติโดยแท้ของรัฐสภาหรือไม่ หากเกิดจากการใช้อำนาจนิติบัญญัติโดยแท้ ก็จะอยู่ในดุลยพินิจของรัฐสภาเช่นเดียวกับกรณีของศาลในส่วนที่เกี่ยวกับการพิจารณาพิพากษาคดีที่ไม่ต้องอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการพ.ศ. 2540 แต่หากเป็นข้อมูลข่าวสารที่ไม่ได้เกิดจากการใช้อำนาจนิติบัญญัติโดยแท้ของรัฐสภาพก็ต้องอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ของพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540

ในส่วนของสภาพปัญหาของการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่อยู่ในความครอบครองหรือควบคุมดูแลขององค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ เช่น คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ และคณะกรรมการการเลือกตั้ง พบว่า การที่องค์กรอิสระเหล่านั้นปฏิเสธไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารนั้นเกิดจากสาเหตุหลักสำคัญ คือ ความไม่ชัดเจนว่าองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญต้องอยู่ภายใต้บังคับของพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสาร พ.ศ. 2540 หรือไม่ ซึ่งจากการศึกษาพบว่าองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญทั้งหลายต้องอยู่ภายใต้บังคับของพระราชบัญญัติดังกล่าว จึงควรมีการบัญญัติให้ชัดเจนในเรื่องนี้

ปัญหาที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ ปัญหาเกี่ยวกับสภาพบังคับของคำวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารซึ่งเกิดจากความเข้าใจผิดเกี่ยวกับสถานภาพของคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร โดยที่หน่วยงานทั้งหลายมองว่าเป็นองค์กรของฝ่ายบริหาร และไม่มีความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ ทั้งนี้เนื่องมาจากกฎหมายกำหนดให้คณะรัฐมนตรีเป็นผู้แต่งตั้ง และให้หน่วยธุรการ คือ สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการอยู่ในสังกัดของสำนักนายกรัฐมนตรี ซึ่งในกรณีนี้ต้องแยกพิจารณาว่ามีคณะกรรมการสองคณะที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ได้แก่ คณะกรรมการบริหาร คือ คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ และคณะกรรมการผู้ชำนาญ คือ คณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร จึงต้องมีการแก้ไขเกี่ยวกับสถานภาพของคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารดังกล่าวให้ชัดเจน โดยอาจยกฐานะของคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารให้เป็นองค์กรอิสระ และกำหนดให้คำวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารผูกพันองค์กรอื่นให้ต้องปฏิบัติตาม หรืออาจกำหนดให้คณะกรรมการวินิจฉัยเปิดเผยข้อมูลข่าวสารสามารถยื่นเรื่องต่อศาลเพื่อขอให้สั่งบังคับให้หน่วยงานของรัฐปฏิบัติตามคำวินิจฉัยได้ (วิรัชนี ลักขีพินิจศกุล, 2549 : 116 - 125)

Copyright by Mahidol University

ธนิตา ฐิติภากร ศึกษาเรื่อง การเปรียบเทียบความโปร่งใสในการบริหารงานของเทศบาลตำบลและองค์กรบริหารส่วนตำบล จังหวัดนครปฐม พบว่า ความโปร่งใสของเทศบาลตำบลอยู่ในระดับปานกลาง และองค์การบริหารส่วนตำบลอยู่ในระดับมาก เมื่อเปรียบเทียบความโปร่งใสในการบริหารงานเทศบาลตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลพบว่าทั้ง 2 หน่วยงานมีความโปร่งใสในแต่ละด้านดังต่อไปนี้ไม่แตกต่างกัน คือ 1) การเปิดเผยข้อมูล 2) การให้ประชาชน มีส่วนร่วมในกิจกรรมของรัฐ 3) ความรับผิดชอบในการบิหารงาน อยู่ในระดับมาก แต่ในด้าน 4) การให้ประชาชนติดตาม ตรวจสอบการบริหารงาน มีความแตกต่างกัน คือ เทศบาลตำบลได้ให้ประชาชนติดตาม ตรวจสอบการบริหารงานน้อยกว่าองค์การบริหารส่วนตำบล(ธนิตา ฐิติภากร, 2547 : 95 – 97)

บุญรุ่ง บุญเอิบ ศึกษาเรื่อง บทบาทของหนังสือพิมพ์ในการใช้สิทธิได้รู้ (Right to know) ตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 พบว่า

1) ตามเนื้อหาของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 19 อันเป็นจุดเริ่มต้นของแนวความคิดสิทธิการสื่อสาร (Right to communicate) ได้เน้นถึงสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในอันที่จะแสวงหา รับ และแจกจ่ายข่าวสารหรือที่เรียกว่าสิทธิได้รู้ (Right to know) นั่นเอง ซึ่งในสังคมประชาธิปไตย ประชาชนมีสิทธิได้รู้ในเรื่องที่ต้องการจะรู้ เป็นอำนาจที่กฎหมายให้แก่ประชาชนเพื่อประโยชน์ที่บุคคลมุ่งประสงค์ โดยมีหนังสือพิมพ์เป็นผู้ช่วยให้ประชาชนได้ใช้สิทธิได้รู้นั้นตามข้อเท็จจริง สิทธิได้รู้เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่เป็นจุดมุ่งหมาย ในขณะที่สิทธิเสรีภาพในการพูด การเขียน การพิมพ์ และการโฆษณา เป็นหนทางนำไปสู่จุดมุ่งหมายนั้น เนื่องจากสิทธิได้รู้เป็นสิทธิในการรับรู้รับทราบหรือเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร แต่สิทธิในการพูด การเขียน การพิมพ์ และการโฆษณาเป็นสิทธิในการแสดงออก (Right to expression)

อย่างไรก็ดี สิทธิได้รู้ของประชาชน กับหน้าที่การให้ข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานของรัฐเป็นเพียงกลไก หรือวิธีการที่จะไปสู่การปกครองในระบอบประชาธิปไตย มีการบริหารงานที่โปร่งใส (Transparency) มีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (Good governance) และสอดคล้องกับผลประโยชน์ของสาธารณชน พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 จึงมีขึ้นเพื่อรองรับสิทธิได้รู้ของประชาชนซึ่งเป็นแกนสำคัญของประชาธิปไตยในสองบทบาท คือ สิทธิในทางการเมืองที่ให้ประชาชนมีบทบาทในการมีส่วนร่วมในทางการปกครอง การติดตามตรวจสอบการใช้การใช้อำนาจรัฐ และสิทธิในการพิทักษ์สิทธิประโยชน์ของตนเอง โดยมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลายประการ อาทิ นโยบายของรัฐ การเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม หน่วยงานภาครัฐ ภาคประชาชน รวมทั้งองค์กรหนังสือพิมพ์

2) สภาพการใช้สิทธิได้รู้ตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ของหนังสือพิมพ์ ในช่วง 5 ปี ตั้งแต่วันที่ 9 ธันวาคม พ.ศ.2540 ถึง วันที่ 9 ธันวาคม พ.ศ. 2545 ปรากฏ

Copyright by Mahidol University

ว่า หนังสือพิมพ์ยังใช้สิทธิไม่มากนัก โดยหนังสือพิมพ์ส่วนกลางใช้สิทธิเฉลี่ยปีละประมาณ 12 เรื่องเท่านั้น ส่วนหนังสือพิมพ์ส่วนภูมิภาคยิ่งนับว่าน้อยมาก อย่างไรก็ดี นักหนังสือพิมพ์ก็มีความพอใจกับสภาพการใช้สิทธิได้รู้ ในขณะที่กรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ (กขร.) กรรมการวินิจฉัย (กวฉ.) นักวิชาการ และนักการเมือง ยังไม่พอใจกับสภาพการใช้สิทธิได้รู้ของหนังสือพิมพ์

3) ปัญหาอุปสรรคในการใช้สิทธิได้รู้ของหนังสือพิมพ์ ขึ้นอยู่กับแนวนโยบายการทำธุรกิจของนายทุน เจ้าของหนังสือพิมพ์ และที่สำคัญคือการขาดความสนใจของนักหนังสือพิมพ์ในทุกระดับ นักข่าวมักจับข่าวเป็นรายวัน (Current issue) เพราะกลัวตกข่าว หากหนังสือพิมพ์ใช้พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 จะมีปัญหาข่าวไม่สด มีขั้นตอนยุ่งยากในการขอข้อมูล และไม่เหมาะกับสังคมไทย เจ้าหน้าที่รัฐมีทัศนคติที่ไม่เอื้อต่อการปฏิบัติตามกฎหมายข้อมูลข่าวสาร การที่สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการไม่ได้เป็นองค์กรอิสระ ทำให้การตรวจสอบฝ่ายบริหารทำได้ยาก พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ไม่เป็นกฎหมายที่เกิดตามมาตรา 58 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และที่เป็นปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่งคือ ไม่มีความตื่นตัวของภาคประชาชน

4) บทบาทของหนังสือพิมพ์ที่สังคมคาดหวัง คือ หนังสือพิมพ์ที่พยายามแสวงหาข้อมูลที่บ่งชี้ว่า อาจมีการทุจริตคอรัปชั่นหรือไม่เป็นธรรมซึ่งประชาชนอยากจะรู้ เพื่อที่ประชาชนจะสามารถนำไปตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐได้ ควรเป็นแบบอย่าง เป็นผู้นำในการใช้สิทธิได้รู้ และประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้ทราบด้วยการเสนอข่าวเรียกร้อง และกระตุ้นให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้ตระหนักในเรื่องสิทธิได้รู้ ควรมีบทบาทในการริเริ่มให้ส่วนราชการเปลี่ยนแปลงวิธีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร รวมทั้งการกระทำหน้าที่ของสื่อให้ครบถ้วน เสนอข่าวได้ถูกต้อง ตรงตามความเป็นจริง เหมาะสม และทันเหตุการณ์ (บุญรุ่ง บุญเอิบ, 2546 : 231 - 251)

ศศิพร ต่ายคำ ศึกษาเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบกรณีที่ปกปิดข้อมูลข่าวสารและเปิดเผยข้อมูลข่าวสารตาม พ.ร.บ. ข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 พบว่า คณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารพิจารณาเหตุผลการปฏิเสธการให้ข้อมูลข่าวสารของหน่วยงาน ด้วยการชั่งน้ำหนักระหว่างประโยชน์สาธารณะกับประโยชน์ของหน่วยงานราชการ โดยยึดการเปิดเผยเป็นหลัก จะปกปิดเฉพาะข้อมูลที่ได้รับการยกเว้นตามกฎหมาย อาทิ ข้อมูลส่วนบุคคลและข้อมูลที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศ ปัญหาและอุปสรรคในการเข้าถึงข้อมูลของสื่อมวลชนเกิดจาก 1) หน่วยงานราชการปฏิเสธการให้ข้อมูล 2) กระบวนการอุทธรณ์และวินิจฉัยเกิดความล่าช้าเนื่องจากหน่วยงานไม่ยอมเปิดเผยข้อมูล 3) สื่อมวลชนส่วนใหญ่ขาดความตื่นตัวในการใช้สิทธิเพื่อการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของราชการโดยอาศัยบทบัญญัติของพระราชบัญญัติฉบับนี้

Copyright by Mahidol University

จึงมีเพียงนักหนังสือพิมพ์กลุ่มเล็ก ๆ เท่านั้นที่สนใจและใช้สิทธิอย่างจริงจัง (ศศิพร ต่ายคำ, 2543 : 189-204)

หิรัญญา บุญจำรูญ ศึกษาเรื่อง สิทธิของประชาชนตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ศึกษากรณีปัญหา และอุปสรรคที่ก่อให้เกิดการใช้สิทธิอุทธรณ์และร้องเรียน พบว่า พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ได้รับรองสิทธิของประชาชนในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของราชการไว้อย่างชัดเจนในหลายกรณี และในขณะเดียวกันก็คุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลในส่วนของข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลอีกด้วย สิทธิของประชาชนตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ได้แก่ สิทธิในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของราชการ สิทธิในการขอสำเนาหรือขอสำเนาที่มีคำรับรอง สิทธิได้รับคำแนะนำจากหน่วยงานของรัฐ สิทธิอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ และสิทธิร้องเรียนต่อคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการในความเป็นอยู่ส่วนตัว สิทธิรับรู้และขอแก้ไขข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับตน สิทธิเสนอคำคัดค้านการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร และสิทธิในการศึกษาค้นคว้าเอกสารทางประวัติศาสตร์ นอกจากนั้น จากเรื่องร้องเรียน และอุทธรณ์ที่เข้ามายังสำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการพบว่า ปัญหาและอุปสรรคที่ก่อให้เกิดการใช้สิทธิดังกล่าวมีสาเหตุมาจากทั้งทางด้านประชาชนผู้ใช้สิทธิ และจากทางด้านหน่วยงานของรัฐ กล่าวคือ ประชาชนยังไม่เข้าใจถึงสิทธิและขั้นตอนในการใช้สิทธิตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ ทางด้านหน่วยงานของรัฐก็ใช้เวลาในการพิจารณาคำขอนานเกินควร อีกทั้งบางกรณีแม้มีคำวินิจฉัยให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารแล้วก็ตาม ประชาชนผู้ใช้สิทธิก็ยังไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของราชการได้ (หิรัญญา บุญจำรูญ, 2542 : 65 – 66)

จารุณี บุญนิพัทธ์ ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสาร กับความตระหนัก ทัศนคติ และการมีส่วนร่วมเรื่องสิ่งแวดล้อมของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรม เขตอำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า

1) พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารเรื่องสิ่งแวดล้อมจากสื่อวิทยุ และสื่อบุคคลคือเพื่อนฝูงและ เพื่อนร่วมงานมีความสัมพันธ์กับความตระหนักในการรักษาสิ่งแวดล้อม

4) พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารเรื่องสิ่งแวดล้อมจากสื่อบุคคล เพื่อนฝูงและเพื่อนร่วมงาน และเจ้าหน้าที่ในที่ทำงาน มีความสัมพันธ์กับทัศนคติที่มีต่อการรักษาสิ่งแวดล้อม

4) พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารเรื่องสิ่งแวดล้อมจากสื่อวิทยุ หนังสือพิมพ์และสื่อบุคคล คือ บุคคลในครอบครัว เพื่อนบ้าน เพื่อนฝูง / เพื่อนร่วมงาน และเจ้าหน้าที่ในที่ทำงาน มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการรักษาสิ่งแวดล้อม

Copyright by Mahidol University

5) ทัศนคติที่มีต่อการรักษาสิ่งแวดล้อม มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการรักษาสิ่งแวดล้อม (จารุณี บุญนิพัทธ์, 2539 : 83 - 85)

(4) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักการมีส่วนร่วม

วรรณา มุ่งพึ่งกลาง ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของผู้สื่อข่าวด้านสิ่งแวดล้อมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ พบว่า ประชากรส่วนใหญ่ที่ใช้ในการศึกษามีส่วนร่วมในการเผยแพร่ความรู้ด้านทรัพยากรป่าไม้เป็นบางครั้ง และมีความคิดเห็นต่อบทบาทของสื่อมวลชนในการนำเสนอข่าวสิ่งแวดล้อมด้านทรัพยากรป่าไม้ว่า ควรนำเสนอเป็นประจำทุกวันอย่างต่อเนื่อง ประชากรส่วนใหญ่เห็นว่าปริมาณการนำเสนอข่าวสิ่งแวดล้อมด้านทรัพยากรป่าไม้ยังน้อยเกินไป และปัญหาในการเสนอข่าวสิ่งแวดล้อมด้านทรัพยากรป่าไม้ คือ ขาดแหล่งข้อมูลหรือผู้รู้ สำหรับรูปแบบที่เหมาะสมในการเสนอข่าวสิ่งแวดล้อมด้านทรัพยากรป่าไม้ เห็นว่า ควรรวมกันในรูปแบบของสารคดี บทความ/บทวิเคราะห์/คอลัมน์/ข่าวประจำวัน ประชากรส่วนใหญ่เห็นว่าควรสอดแทรกการกระตุ้นจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมในเนื้อหาข่าวที่นำเสนอในแต่ละวันเป็นบางครั้ง และให้ความสำคัญกับข่าวสิ่งแวดล้อมเป็นอันดับที่ 3 รองจากข่าวการเมือง และข่าวเศรษฐกิจ ประชากรส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าภาครัฐเปิดโอกาสให้สื่อมวลชนนำเสนอข่าวสิ่งแวดล้อมด้านทรัพยากรเป็นบางข่าว ประชากรส่วนใหญ่ไม่เป็นสมาชิกชมรมหรือกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และไม่เคยเข้าร่วมประชุม/อบรม/สัมมนา เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในรอบปีที่ผ่านมา (วรรณา มุ่งพึ่งกลาง, 2544 : 69 – 71)

พนิดา วิมานรัตน์ ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กรณีศึกษา บึงบอระเพ็ด จังหวัดนครสวรรค์ โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอเมือง อำเภอชุมแสง อำเภอท่าตะโก จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 190 คน ผลการศึกษา พบว่าการมีส่วนร่วมของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมบึงบอระเพ็ดอยู่ในระดับต่ำ และปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมบึงบอระเพ็ดสรุปได้ดังนี้ ระดับการศึกษา อาชีพหลัก การเข้ารับการอบรม การรับรู้ข่าวสาร สถานภาพในองค์การบริหารส่วนตำบล มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมบึงบอระเพ็ดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p-value<0.00) การใช้ประโยชน์จากบึงบอระเพ็ด มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมบึงบอระเพ็ดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p-value<0.01) ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมบึงบอระเพ็ดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p-value<0.05) นอกจากนี้ พบว่าอายุ มีความสัมพันธ์เชิงลบต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมบึงบอระเพ็ด ส่วนระยะเวลาที่อาศัยในท้องถิ่นมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมบึงบอระเพ็ด(พนิดา วิมานรัตน์, 2543 : 107 – 108)

Copyright by Mahidol University

เบญจพล รอดสวาสดิ์ ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการทำลายทรัพยากรป่าไม้ ศึกษากรณีเฉพาะผู้นำชุมชนในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้นำชุมชนทั้งผู้ใหญ่บ้าน และสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ในเขตจังหวัดภาคเหนือตอนบนได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย แพร่ และลำปาง รวมทั้งหมด 360 คน ผลการศึกษาพบว่า

1. ผู้นำชุมชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการประชุมร่วมกับกรรมการหมู่บ้าน อบต. และทางอำเภอมากกว่าการร่วมประชุมกับทางจังหวัด เจ้าหน้าที่ตำรวจท้องที่ เจ้าหน้าที่ป่าไม้ และเจ้าหน้าที่ตำรวจป่าไม้

2. ผู้นำชุมชนแจ้งข่าวและตรวจตราสอดส่องการทำลายทรัพยากรป่าไม้เป็นส่วนใหญ่โดยมีการร่วมในการตรวจตราและปราบปรามเป็นส่วนน้อย

3. ผู้นำชุมชนที่มีอายุน้อยกว่า 50 ปี มีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการทำลายทรัพยากรป่าไม้มากกว่าผู้นำชุมชนที่มีอายุสูงกว่า 50 ปีขึ้นไป

4. ผู้นำชุมชนที่มีระยะเวลาดำรงตำแหน่งนานกว่ามีส่วนร่วมในการป้องกันปราบปรามการทำลายทรัพยากรป่าไม้มากกว่า

5. ผู้นำชุมชนที่มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้มีส่วนร่วมในการป้องกันปราบปรามการทำลายทรัพยากรป่าไม้มากกว่าผู้นำชุมชนที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้ (เบญจพล รอดสวาสดิ์, 2542 : 91 – 93)

ชื่นใจ บูชาธรรม ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมอนุรักษ์สภาพแวดล้อมของผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวบริเวณชายหาดบางแสน จังหวัดชลบุรี ผลการศึกษาพบว่า ผู้ประกอบการมีส่วนร่วมอนุรักษ์สภาพแวดล้อมในระดับปานกลางถึงสูง และพบว่ามีความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านบุคคล ได้แก่ ระยะเวลาดำเนินกิจการ ประเภทกิจการ การอบรมประชุม หรือสัมมนาเกี่ยวกับการอนุรักษ์สภาพแวดล้อม และความเกี่ยวข้องกับผู้นำชุมชนในพื้นที่กับการมีส่วนร่วมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ปัญหาอุปสรรคของการมีส่วนร่วม คือ การมีเวลาไม่เพียงพอในการปฏิบัติกิจกรรมอนุรักษ์สภาพแวดล้อมชายหาด แต่ทั้งนี้ผู้ประกอบการยินดีจ่ายเงิน ในจำนวนที่เหมาะสมในกรณีที่มีการขอความร่วมมือเพื่อสนับสนุนการอนุรักษ์สภาพแวดล้อม (ชื่นใจ บูชาธรรม, 2542 : 104 - 105)

(5) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักความรับผิดชอบ

ปวี จำปาทอง ศึกษาเรื่อง ปัจจัยทางสังคม และจิตวิทยาที่มีผลต่อพฤติกรรมการแยกทิ้งขยะของประชาชนเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งปัจจัยทางสังคมประกอบไปด้วย อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และปัจจัยทางจิตวิทยาประกอบไปด้วย ความตระหนักต่อปัญหาขยะ ความคิดเห็นต่อถังขยะแยกประเภท และอุปนิสัยในการซื้อสินค้า

Copyright by Mahidol University

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษามีพฤติกรรมการแยกทิ้งขยะไม่ถูกต้องเหมาะสม สาเหตุส่วนใหญ่ของการไม่แยกทิ้งขยะมักเนื่องมาจาก การที่กลุ่มตัวอย่างเห็นบุคคลอื่น หรือเห็นเจ้าหน้าที่กรุงเทพมหานครไม่แยกทิ้งขยะ รวมถึงการทิ้งขยะผิดประเภทของถังขยะที่รองรับ เช่น การทิ้งขยะสดลงถังขยะแห้ง การทิ้งขยะแห้งลงถังขยะสด ทำให้การนำถังขยะแยกประเภทมาใช้นั้นไม่เกิดประสิทธิภาพ ผลการวิเคราะห์พบว่า อุปนิสัยในการซื้อสินค้า ผู้ปฏิบัติงานที่ใช้วิชาชีพ วิชาการ และการรับรู้ข่าวสารทางโทรทัศน์ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการแยกทิ้งขยะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (ปวี จำปาทอง, 2538 : 53)

(6) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักความคุ้มค่า

รณินทร์ กิจกล้า ศึกษาเรื่อง การศึกษาวิจัยผลกระทบของประเพณีการแข่งเรือยาวต่อคุณค่าเชิงสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมท้องถิ่น กรณีศึกษาชุมชนสวนหงษ์-บางปลาม้า และชุมชนเก้าห้อง-ลานคา อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการศึกษาพบว่า ประเพณีการแข่งเรือยาวส่งผลกระทบต่อคุณค่าเชิงสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมท้องถิ่น 5 ประเภท คือ 1) วัฒนธรรมประเภทเผ่าพันธุ์และการดำรงชีวิตในด้านคติชนวิทยา ด้านนันทนาการในสังคม ด้านโชคลางแบบต่าง ๆ ด้านเทคโนโลยีพื้นบ้านภูมิปัญญาท้องถิ่น 2) วัฒนธรรมภาษา ในด้านวรรณกรรม 3) วัฒนธรรมประเภทศาสนาจริยธรรมคุณธรรม ในด้านศาสนบุคคลในพุทธศาสนา 4) วัฒนธรรมประเภทสุนทรียศาสตร์ ศิลปะและกีฬาการละเล่นของไทย 5) วัฒนธรรมประเภทสังคมเศรษฐกิจ และการเมือง ในด้านสถาบันทางสังคม ด้านเศรษฐกิจชุมชน ด้านการท่องเที่ยว รณินทร์ กิจกล้า มีข้อเสนอแนะดังนี้ 1) องค์ความรู้ด้านเทคโนโลยีพื้นบ้านภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมถึงพิธีกรรมความเชื่อเกี่ยวกับเรือยาว ควรมีการฟื้นฟูและสืบสานองค์ความรู้เหล่านี้ให้เป็นระบบต่อไป 2) ควรมีการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการแข่งเรือยาวซึ่งเป็นกีฬานันทนาการไทยไม่ให้กลายเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการพนัน 3) ควรพัฒนากิจกรรมการแข่งเรืองยาวอย่างต่อเนื่องเพื่อสนับสนุนกิจกรรมการท่องเที่ยวให้เป็นที่ยอมรับในระดับกว้างขวางกว่าปัจจุบัน 4) ควรคำนึงถึงค่าใช้จ่ายในการจัดการแข่งขันที่มีภาระค่าใช้จ่ายสูงมากอาจก่อให้เกิดความไม่ยั่งยืนของประเพณีการแข่งเรือยาวซึ่งควรพิจารณาหาทางออกที่เหมาะสมต่อไป

(รณินทร์ กิจกล้า, 2545 : 64 - 67)

Copyright by Mahidol University

บุญลือ คะเชนทร์ชาติ ศึกษาเรื่อง การประเมินคุณค่าด้านสุนทรียภาพเพื่อการพัฒนาสิ่งแวดล้อมบริเวณกว๊านพะเยา อำเภอเมือง จังวัดพะเยา เพื่อศึกษาองค์ประกอบที่ก่อให้เกิดคุณค่าสุนทรียภาพ และระดับคุณค่าสุนทรียภาพจากประสบการณ์ การรับรู้ และการให้คุณค่าของผู้ใช้พื้นที่ ซึ่งประชากรตัวอย่างเป็นกลุ่มประชาชน และกลุ่มนักท่องเที่ยว ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะทางกายภาพ ชีวภาพ และประเพณี วัฒนธรรม เป็นองค์ประกอบที่ก่อให้เกิดคุณค่าสุนทรียภาพ การให้ระดับคุณค่าสุนทรียภาพอยู่ในเกณฑ์ปานกลางถึงสูง ซึ่งขึ้นอยู่กับเงื่อนไข 2 ประการคือ (1) สุนทรียภาพจากการเห็นทัศนียภาพ (2) สุนทรียภาพจากสัญลักษณ์และการสื่อความหมายของลักษณะภูมินิทัศน์ ประเพณี วัฒนธรรม งานศิลปะ สถาปัตยกรรม วิถีชีวิตของชุมชนที่เป็นความงามร่วม เป็นจินตภาพสาธารณะ ทั้งนี้กลุ่มประชาชนมีการให้คุณค่าสุนทรียภาพมากกว่ากลุ่มนักท่องเที่ยวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนกลุ่มนักท่องเที่ยว ไม่พบตัวแปรอิสระตัวใดมีความสัมพันธ์กับการให้คุณค่าสุนทรียภาพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 กลุ่มประชาชนและนักท่องเที่ยวเห็นว่าคุณค่าสุนทรียภาพมีความสัมพันธ์กับคุณภาพสิ่งแวดล้อม การใช้ประโยชน์ทำได้ในแง่ของการนันทนาการและการท่องเที่ยว (บุญลือ คะเชนทร์ชาติ, 2541 : 108 - 114)

โดยสรุปแล้ว จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องยังไม่พบว่ามีการนำหลักธรรมาภิบาลทั้งหมด 6 ประการไปศึกษาในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดังนั้นผู้ศึกษาจึงมีแนวคิดในการนำหลักธรรมาภิบาลไปศึกษาเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ซึ่งได้ดำเนินการเกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในหลายด้าน รวมทั้งยังมีส่วนเกี่ยวข้องกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลายฝ่าย ทั้งชาวบ้านชุมชนที่อยู่อาศัยใกล้ชิด นักท่องเที่ยว รัฐบาล และสังคมประเทศชาติโดยส่วนรวม

Copyright by Mahidol University

บทที่ 3
วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการดำเนินงานตามหลักธรรมมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนแรก ศึกษาจากการสอบถามประชาชนจำนวน 5 หมู่บ้านที่อาศัยอยู่โดยรอบโครงการสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ และใช้การสัมภาณ์แบบเจาะลึกเสริมความเข้าใจจากแบบสอบถามเพื่อให้ได้ข้อคิดเห็น มุมมอง ประเด็น ต่าง ๆ ที่ครอบคลุมเพื่อตอบคำถามในการวิจัย ให้ชัดเจนขึ้น ส่วนที่สอง ศึกษาสภาพความหนาแน่นของสัตว์ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ส่วนแรก ใช้การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) สอบถามการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล และผลการดำเนินงานเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของ สวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษางานวิจัยอื่นที่เกี่ยวข้อง ศึกษาตัวอย่างของหน่วยงานที่ประสบความสำเร็จในการนำธรรมาภิบาลมาประยุกต์ใช้และได้รับรางวัลธรรมาภิบาลดีเด่นของสถาบันป๋วย อึ้งภากรณ์ แห่งหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปี พ.ศ. 2544 ศึกษาการใช้ธรรมภิบาลของเอกชน เช่น ศึกษาจรรยาบรรณของเครือซิเมนต์ไทย จรรยาบรรณของบริษัทเครือเอสโซ่ ศึกษาหลักการกำกับดูแลกิจการที่ดีของบริษัทไทยโอเลฟินจำกัด (มหาชน) ศึกษานโยบายการกำกับดูแลกิจการบริษัทบางจากปิโตรเลี่ยม จำกัด (มหาชน) และศึกษาตำรา วารสาร เอกสารประกอบการบรรยาย เอกสารประกอบการประชุมสัมมนา และงานวิจัยทางด้านธรรมาภิบาลเพื่อนำมาประกอบในการสร้างแบบสอบถาม

นอกจากจะใช้การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) แล้ว การวิจัยครั้งนี้ยังได้ใช้วิธีการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในการเก็บข้อมูลจากประชากรที่มีลักษณะพิเศษ และมีขนาดเล็ก เช่น ผู้บริหารระดับสูง ผู้นำทางวิชาการ เป็นข้อมูลเสริมความเข้าใจและช่วยในการตีความหมายผลที่ได้จากการวิเคราะห์เชิงปริมาณ (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2544 : 289)

ส่วนที่สอง จะนำการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มาศึกษาความหนาแน่นของสัตว์ในสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อศึกษาถึงความเป็นธรรมาภิบาลในแง่ความมีคุณธรรมในการดำเนินการเกี่ยวกับสัตว์อีกทางหนึ่ง

Copyright by Mahidol University

3.1 ประชากรเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง และวิธีการสุ่มตัวอย่าง

ประชากรเป้าหมายที่ตอบแบบสอบถาม คือ ประชาชนในหมู่บ้านที่มีพื้นที่ติดกับสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ จำนวน 5 หมู่บ้าน 170 ครัวเรือน จากทั้งหมด 1,716 ครัวเรือน (ใช้ตัวอย่าง 10 %)

การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้เกณฑ์ (บุญชม ศรีสะอาด, 2535 : 38) ซึ่งมีเกณฑ์ดังนี้

- จำนวนประชากรทั้งหมดเป็นหลักร้อย ใช้กลุ่มตัวอย่าง 15-30 %
- จำนวนประชากรทั้งหมดเป็นหลักพัน ใช้กลุ่มตัวอย่าง 10-15 %
- จำนวนประชากรทั้งหมดเป็นหลักหมื่น ใช้กลุ่มตัวอย่าง 5-10 %

ตารางที่ 3 แสดงการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากประชากรกลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มประชากรเป้าหมาย	จำนวนประชากร (ครัวเรือน)	ร้อยละจากกลุ่มเป้าหมาย	จำนวนตัวอย่าง (ครัวเรือนละ 1 ราย)
ประชาชนที่อยู่ในหมู่บ้านที่มีพื้นที่ติดกับสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ ได้แก่			
1) บ้านตองกายเหนือ ต. หนองควาย	336	รวมทั้งหมด 1,716 ครัวเรือน ใช้ตัวอย่าง 10 %	33
2) บ้านตองกาย ต. หนองควาย	411		41
3) บ้านฟ่อน ต. หนองควาย	253		25
4) บ้านไร่- กองขิง ต.หนองควาย	447		44
5) บ้านหนองควาย ต. หนองควาย	269		27
รวม			170

วิธีการสุ่ม

ใช้วิธีการสุ่มแบบบังเอิญจนกว่าจะครบตามจำนวนที่ต้องการดังที่กำหนดในแต่ละหมู่บ้านตามตารางที่ 3 โดยคุณสมบัติของผู้ที่ให้ตอบแบบสอบถาม ต้องมีอายุ 15 ปี ขึ้นไป ครัวเรือนละ 1 ราย เท่านั้น และต้องเป็นผู้ที่เคยเข้าชมสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่แล้วอย่างน้อย 1 ครั้ง จึงจะให้ตอบแบบสอบถาม เนื่องจากผู้ที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไปสามารถความคิดเห็นได้อย่างมีเหตุผลได้แล้ว และจะต้องเคยเข้าชมสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่แล้วอย่างน้อย 1 ครั้ง เนื่องจากผู้ตอบจะต้องเคยเห็นบรรยากาศ สิ่งแวดล้อม การบริการ การจัดส่วนแสดงสัตว์ จึงจะให้คำตอบจากแบบสอบถามได้

Copyright by Mahidol University

ประชากรที่ใช้ในการสัมภาษณ์เจาะลึก ได้แก่

1. ดร. อุปถัมภ์ ภวภูตานนท์ ณ มหาสารคาม รักษาการผู้อำนวยการใหญ่ (CEO) ของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่

2. นายอภิวัฒน์ คุณารักษ์ ผู้อำนวยการสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาค 1 จ.ชียงใหม่

3. นายนิคม พุทธา ผู้ประสานงานเครือข่ายคุ้มครองสัตว์ป่าไทย (คคส.)

4. นายอาคม สุวรรณกันธา ผู้จัดการหอการค้า จ. เชียงใหม่

5. นายดี จันทคลักษณ์ กำนันตำบลแม่เหียะ อ. เมือง จ. เชียงใหม่

6. นายนาวิน ทาคำสั่ง รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองควาย อ.หางดง จ.เชียงใหม่

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.2.1 แบบสอบถาม

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการสร้างแบบสอบถาม (Questionnaire) เพื่อสอบถามประชากรกลุ่มเป้าหมาย (ดูภาคผนวก ก. แบบสอบถาม) มีรายละเอียดของเครื่องมือที่ใช้ ในการวิจัย แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยทางด้าน เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ ระยะเวลาในการประกอบอาชีพ ความเข้าใจธรรมาภิบาล การปฏิบัติตนด้านสิ่งแวดล้อม ความถี่ในการเข้าชมสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ในข้อที่มีการให้คะแนนมีวิธีการดำเนินการกับข้อมูล ดังนี้

ความเข้าใจธรรมาภิบาล หมายถึง ความรู้ความเข้าใจทั่วไปเกี่ยวกับธรรมาภิบาล นับตั้งแต่นิยาม ความเป็นมา องค์ประกอบ การนำไปใช้ประโยชน์ การประยุกต์ใช้ ข้อดี ข้อจำกัดของการใช้ ความสัมพันธ์กับบุคคล องค์กร และศาสตร์แขนงอื่น ๆ

เกณฑ์การให้คะแนน แบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ ใช่ และไม่ใช่ ซึ่งมีการให้คะแนนดังนี้

คำถามเชิงบวก ตอบว่าใช่ ให้คะแนน 1 ตอบว่า ไม่ใช่ ให้ คะแนน 0

คำถามเชิงลบ ตอบว่าใช่ ให้ คะแนน 0 ตอบว่า ไม่ใช่ ให้คะแนน 1

คำถามเชิงบวก ได้แก่ข้อ 1– 2 – 3 – 4 – 5 – 7 – 8 – 9 – 10 – 11

คำถามเชิงลบ ได้แก่ข้อ 6 และ 12

Copyright by Mahidol University

คะแนนทั้งหมดนำมาหาค่าเฉลี่ย แล้วใช้ค่าเฉลี่ยเป็นเกณฑ์ในการแปลความ โดยกำหนดว่า ได้คะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ย และเท่ากับค่าเฉลี่ย หมายถึง มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมาภิบาลน้อย แต่ถ้าได้คะแนนสูงกว่าค่าเฉลี่ย หมายถึง มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ ธรรมาภิบาลมาก

การปฏิบัติตนด้านสิ่งแวดล้อม หมายถึง การปฏิบัติตนในชีวิตประจำวันที่อาจส่งผลผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมไปในทางใดทางหนึ่งที่ดี หรือไม่ดีต่อสิ่งแวดล้อม

เกณฑ์การให้คะแนน แบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ ใช่ และไม่ใช่ ซึ่งมีการ ให้คะแนนดังนี้

ตอบคำถามว่า ใช่ ให้คะแนน 1

ตอบคำถามว่า ไม่ใช่ ให้คะแนน 0

คำถามในด้านการปฏิบัติตนด้านสิ่งแวดล้อมนี้ เป็นคำถามเชิงบวกทุกข้อ

นำคะแนนทั้งหมดมาหาค่าเฉลี่ย แล้วใช้ค่าเฉลี่ยเป็นเกณฑ์ในการ แปลความ โดยกำหนดว่า ได้คะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ย และเท่ากับค่าเฉลี่ย หมายถึง ปฏิบัติตนอย่างไม่ถูกต้องและเป็นประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อมน้อย แต่ถ้าได้คะแนนสูงกว่าค่าเฉลี่ย หมายถึง ปฏิบัติตนได้ถูกต้องและเป็นประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อมมาก

การรับทราบข้อมูลข่าวสาร หมายถึง การทราบข้อมูลข่าวสารจากการอ่าน หรือฟัง หรือรับชม หรือเข้าชมข้อมูลผ่านสื่อ 5 ชนิด ได้แก่ โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ เอกสารแนะนำหรือแผ่นพับหรือจดหมายข่าว และอินเตอร์เน็ต เกณฑ์การให้คะแนนในการรับรู้ข่าวสารผ่านสื่อแต่ละชนิด แบ่งเป็น 5 ระดับ ดังนี้

รับทราบข้อมูลข่าวสารทุกวัน	ให้คะแนน 5
รับทราบข้อมูลข่าวสารเกือบทุกวัน	ให้คะแนน 4
รับทราบข้อมูลข่าวสารสัปดาห์ละ 1-2 วัน	ให้คะแนน 3
รับทราบข้อมูลข่าวสารเดือนละ 1-2 วัน	ให้คะแนน 2
รับทราบข้อมูลข่าวสารน้อยมากหรือไม่รับรู้ข่าวสารเลย	ให้คะแนน 1

จากคะแนนของกลุ่มตัวอย่าง 5 ระดับ มีสูตรคำนวณ ดังนี้

$$\left(\frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}}\right) = \frac{(5-1)}{3} = 1.33$$

(ในงานศึกษาวิจัยนี้แบ่งเป็น 3 ชั้น เพื่อให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจและแปลความหมายต่อไป)

Copyright by Mahidol University

จากหลักเกณฑ์ดังกล่าว สามารถแบ่งและแปลความหมายของระดับคะแนนได้ดังนี้

ระดับการรับทราบข้อมูลข่าวสาร	**ระดับคะแนน**
ระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารมาก	3.68 – 5.00
ระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารปานกลาง	2.34 – 3.67
ระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารน้อย	1.00 – 2.33

ตอนที่ 2 ข้อมูลความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยการกำหนดค่าของคะแนนในแต่ละข้อ ให้คะแนน ดังนี้

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ให้คะแนน 5
เห็นด้วย	ให้คะแนน 4
ไม่แน่ใจ	ให้คะแนน 3
ไม่เห็นด้วย	ให้คะแนน 2
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ให้คะแนน 1

จากคะแนนของกลุ่มตัวอย่าง 5 ระดับ มีสูตรคำนวณ ดังนี้

$$\left(\frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}}\right) = \frac{(5-1)}{3} = 1.33$$

จากหลักเกณฑ์ดังกล่าว สามารถแบ่งและแปลความหมายของระดับคะแนนได้ดังนี้

ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่	ระดับคะแนน
ความคิดเห็นว่าสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลมาก	3.68 – 5.00
ความคิดเห็นว่าสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลปานกลาง	2.34 – 3.67
ความคิดเห็นว่าสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลน้อย	1.00 – 2.33

ตอนที่ 3 ข้อมูลความเห็นต่อผลการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผลทางด้านเศรษฐกิจ สังคม ความพึงพอใจต่อสถานที่และการบริการของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่

คำถามเชิงบวก ได้แก่ข้อ 1-2 - 3 - 4 - 5 - 6 - 7- 9 - 10 - 11- 12 - 13 - 14 - 15 - 17 - 18 - 19 - 20 - 24 - 25 - 26 - 27 - 28 - 29 - 30 - 31- 32 - 34 - 35 - 36 - 37 - 38 - 39 - 40 - 41- 42 - 43 - 44

คำถามเชิงลบ ได้แก่ข้อ 8 - 16 - 21- 22 - 23 - 33

แปลความหมายของข้อมูลโดย อธิบาย ค่าร้อยละ ค่าสูงสุด ต่ำสุดของความเห็นแต่ละด้านที่มีต่อผลการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม ความพึงพอใจต่อสถานที่และการบริการของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ หากเป็นคำถามเชิงบวก ค่าร้อยละยิ่งมากยิ่งดีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดีต่อเศรษฐกิจ สังคม และแสดงว่ามีความพึงพอใจต่อ

Copyright by Mahidol University

สถานที่และการบริการของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่สูง แต่ถ้าหากเป็นคำถามเชิงลบ ค่าร้อยละที่ได้ยิ่งน้อยยิ่งเป็นผลดีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดีต่อเศรษฐกิจ สังคม และแสดงว่ามีความพึงพอใจต่อสถานที่และบริการของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่สูง

3.2.2 คำถามในการสัมภาษณ์เจาะลึก

แนวคำถามที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงาน ผลการดำเนินงานของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ (นับตั้งแต่เปิดให้ประชาชนเข้าชมเมื่อ 16 พฤศจิกายน พ.ศ. 2548 จนถึงสิ้นปี พ.ศ. 2550) มีแนวคำถามดังนี้

1. ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล ซึ่งประกอบด้วย(1) หลักนิติธรรม (2) หลักคุณธรรม (3) หลักความโปร่งใส (4) หลักความมีส่วนร่วม (5) หลักความรับผิดชอบ (6) หลักความคุ้มค่า ของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่

2. ระดับความสำเร็จของการดำเนินงานของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ตามวัตถุประสงค์และหลักการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ ประกอบด้วย

2.1 ด้านการจัดตั้งให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว พัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่เพิ่มทางเลือกให้แก่นักท่องเที่ยว และยกระดับมาตรฐานการท่องเที่ยว การพักผ่อนหย่อนใจ การบันเทิง (นันทนาการ)

2.2 ด้านการยกระดับสินค้าและบริการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่ให้มีคุณภาพและมาตรฐาน (เศรษฐกิจ)

2.3 ด้านการสร้างงาน สร้างรายได้ในจังหวัดเชียงใหม่ และภูมิภาคและการยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนในท้องถิ่น (เศรษฐกิจ)

2.4 ด้านการส่งเสริมการเรียนรู้ การเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติ ศึกษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (การให้การศึกษา การค้นคว้าวิจัย)

2.5 ด้านการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสัตว์ป่า(การอนุรักษ์)

3. ผลการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ในด้านทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม

4. ความพึงพอใจในภาพรวมด้านสถานที่ และการบริการ

5. ข้อแนะนำ อื่น ๆ แก่ทางสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่

จดบันทึกผลการสัมภาษณ์เจาะลึกลงในแบบบันทึก (ดูภาคผนวก ข. แบบบันทึกการสัมภาษณ์เจาะลึก) และใช้เทปบันทึกเสียงการให้สัมภาษณ์

Copyright by Mahidol University

3.2.3 การคำนวณหาค่าความหนาแน่นของสัตว์ในสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่

คำนวณหาค่าความหนาแน่นของสัตว์ในสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ ใช้สูตรในการคำนวณหาค่าความหนาแน่นของสัตว์แต่ละประเภทดังนี้

$$\text{ความหนาแน่นของสัตว์แต่ละประเภท (ตร.ม./ตัว)} = \frac{\text{ขนาดพื้นที่อยู่อาศัยของสัตว์ (ตร.ม)}}{\text{จำนวนสัตว์ในพื้นที่นั้น (ตัว)}}$$

การแปลความหมายของข้อมูล นำค่าความหนาแน่นที่ได้ไปเปรียบเทียบกับค่ามาตรฐาน (ในข้อ 2.9 บทที่ 2) ถ้าความหนาแน่นของสัตว์แต่ละประเภทเป็นไปตามมาตรฐาน หรือสูงกว่าค่ามาตรฐานแสดงว่าดีต่อความสบายตัวของสัตว์ในสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ แต่ถ้าหากค่าความหนาแน่นน้อยกว่าค่ามาตรฐานก็แสดงว่าต้องเพิ่มพื้นที่ให้มากขึ้นอย่างเพียงพอต่อความต้องการของสัตว์ หรือหาทางย้ายสัตว์ไปไว้ยังสวนสัตว์อื่น หรือพื้นที่อื่นที่มีความเหมาะสมต่อไป

3.3 การสร้าง การทดสอบ และพัฒนาเครื่องมือ

1. การจัดสร้างแบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ โดยอาศัยศึกษาจากทฤษฎี เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ศึกษาจากองค์กรที่ประสบความสำเร็จในการนำหลักธรรมาภิบาลไปใช้ในหน่วยงาน แล้วนำมาเรียบเรียงเป็นประเด็นคำถามให้เหมาะสมกับงานวิจัย

2. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปปรึกษาคณะกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการใช้เครื่องมือ (แบบสอบถาม) ในการวิจัย และผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา (ธรรมาภิบาล) ตรวจสอบอีกครั้งหนึ่ง เพื่อตรวจสอบความชัดเจนและเที่ยงตรงของเนื้อหาแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้ได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์ต่อไป

3. นำแบบสอบถามที่ได้แก้ไขเรียบร้อยแล้วไปทดลองใช้กับประชากรในบ้านต้นเกว๋น หมู่ที่ 4 ต. หนองควาย อ. หางดง จ. เชียงใหม่ รวม 40 ชุด ซึ่ง บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์ อธิบายว่า ประชากรที่ใช้ในการทดลองต้องมีคุณสมบัติต่าง ๆ ใกล้เคียงกับประชากรกลุ่มเป้าหมายที่จะทำการศึกษาวิจัย และควรจะนำแบบสอบถามไปทดลองใช้สอบถามอย่างน้อย 30 ชุด และเพื่อความสะดวกในการคำนวณค่าอำนาจจำแนกต้องใช้ 40 ชุด (บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์, 2549 : 272 และ 311)

Copyright by Mahidol University

4. นำแบบสอบถามที่ได้ทำการทดสอบแล้วมาหาค่าความเชื่อมั่น(Reliability)โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่า (Coefficient Alpha)ตามแบบของครอนบาช (Cronbach) (บุญชม ศรีสะอาด, 2535 : 96)

$$\text{สูตร} \quad \alpha = \frac{k}{k-1}\left[1 - \frac{\Sigma S_i^2}{S_t^2}\right]$$

เมื่อ α = ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น

k = จำนวนข้อของเครื่องมือวัด(แบบสอถาม)

ΣS_i^2 = ผลรวมค่าความแปรปรวนของคะแนนแต่ละข้อ

S_t^2 = ความแปรปรวนของคะแนนรวม

ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามที่ได้จากการทดลอง = 0.88

(ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไปถึง 1.0 เป็นค่าที่ยอมรับได้ทั้งหมด 0.6 -0.7 เป็นค่าความเชื่อมั่นในระดับ ปานกลาง 0.8 – 1.0 เป็นค่าที่มีความเชื่อมั่นสูง)

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ขอหนังสือราชการจากคณะสิ่งแวดล้อม และทรัพยากรศาสตร์ส่งถึงหัวหน้าส่วนราชการหน่วยงานที่จะขอสัมภาษณ์ โดยใช้แบบสอบถาม และขอข้อมูลชนิด จำนวน และพื้นที่อยู่อาศัยของสัตว์ในสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่

2. ประชุมชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับข้อคำถามในแบบสอบถาม รวมทั้งรายละเอียดเกี่ยวกับการวิจัยให้ผู้ช่วยวิจัยทราบและเข้าใจ และช่วยเก็บแบบสอบถามจากประชากรกลุ่มเป้าหมาย

3. ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถามแต่ละชุดก่อนเก็บรวมรวมเพื่อนำไปแปรผลข้อมูลต่อไป

4. ใช้เทปบันทึกเสียงการให้สัมภาษณ์ และจดบันทึกผลการสัมภาษณ์เจาะลึกลงในแบบบันทึก

Copyright by Mahidol University

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิจัย

3.5.1 การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากรวบรวมแบบสอบถามและตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์แล้ว ดำเนินการดังนี้

- สร้างคู่มือลงรหัส (Code book)
- แปลงข้อมูลที่ได้เป็นรหัส แล้วลงใน Coding sheet
- ประมวลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Window

3.5.2 สถิติที่ใช้ในการแปรผลข้อมูลกับตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

- ใช้สถิติ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าสูงสุด (Maximum) ต่ำสุด (Minimum) และอันดับ (Rank) ในการอธิบายคุณลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง (ตอนที่ 1) และ อธิบายระดับความคิดเห็นต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ตอนที่ 2) ใช้ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าสูงสุด (Maximum) ต่ำสุด (Minimum) อธิบายความเห็นต่อผลการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ (ตอนที่ 3)
- แบบสัมภาษณ์เจาะลึก (In-dept Interview)ใช้กระบวนการอุปนัย (Induction process) สรุปเป็นภาษา คำ หรือข้อความ (บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์, 2549 : 213)

3.5.3 การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

การทดสอบสมมติฐานหรือหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่มีความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของ 2 กลุ่มใช้ค่าวิเคราะห์ทางสถิติ t - test และทดสอบสมมติฐานหรือหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่มีความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของ 3 กลุ่มขึ้นไปใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวน (Analysis of Variance) ที่ใช้ตัวย่อว่า ANOVA หรือ F – test (บุญชม ศรีสะอาด, 2535 : 115)

Copyright by Mahidol University

บทที่ 4
ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนแรก ต้องการศึกษาจากการสอบถามประชาชนจำนวน 5 หมู่บ้านที่อาศัยอยู่โดยรอบพื้นที่สวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ และใช้การสังเกตและการสัมภาษณ์เจาะลึกเสริมความเข้าใจจากแบบสอบถาม ส่วนที่สอง ต้องการศึกษาสภาพความหนาแน่นของสัตว์ แต่เนื่องจากทางสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ไม่มีฐานข้อมูลในด้านขนาดพื้นที่อยู่อาศัยของสัตว์จึงทำให้ไม่สามารถคำนวณหาความหนาแน่นของสัตว์ เพื่อนำไปเปรียบเทียบกับค่ามาตรฐาน (ในข้อ 2.9 บทที่ 2) ได้

แบบสอบถามในการเก็บข้อมูลมีจำนวน 170 ชุด การสัมภาษณ์เจาะลึก (In-dept Interview) โดยสัมภาษณ์จากผู้นำชุมชนในท้องถิ่น ผู้บริหาร นักวิชาการ นักรณรงค์ นักธุรกิจ ในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 6 ท่าน แล้วทำการวิเคราะห์ผล นอกจากนั้นแล้ว ผู้ศึกษายังได้สังเกตและสัมภาษณ์แหล่งข้อมูลอื่นในประเด็นซึ่งเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่จากการลงพื้นที่ภาคสนาม ณ จังหวัดเชียงใหม่เพิ่มเติมด้วยอีกส่วนหนึ่ง (ผลการวิจัยข้อที่ 4) เพื่อใช้ประกอบการวิเคราะห์ผลการศึกษาที่ได้จากการใช้แบบสอบถามและสัมภาษณ์เชิงลึกดังกล่าวข้างต้น ผลการศึกษาวิจัยที่ได้ทั้งหมดมี 7 หัวข้อ ดังนี้

1. ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง
   - 1.1 คุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง
   - 1.2 ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมาภิบาล
   - 1.3 การปฏิบัติตนด้านสิ่งแวดล้อม
   - 1.4 ความถี่ในการเข้าชมสวนสัตว์
   - 1.5 ระดับการรับทราบข้อมูลข่าวสาร

2 ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

3. ความคิดเห็นต่อผลการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความคิดเห็นต่อผลทางด้านเศรษฐกิจ สังคม ความพึงพอใจต่อสถานที่และการบริการของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่

Copyright by Mahidol University

4. การบริหารสิ่งแวดล้อมของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่จากการสังเกต สัมภาษณ์

5. ผลการทดสอบสมมติฐานในการวิจัย

6. ผลการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview)

7. ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะต่อสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่

4.1 ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

4.1.1 คุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง

คุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง ดังแสดงไว้ในตารางที่ 4 สามารถอธิบายข้อมูลผลการศึกษาได้ดังนี้

1. เพศ

กลุ่มตัวอย่าง จำนวนทั้งสิ้น 170 คน จำแนกตามเพศ ประกอบด้วยเพศชาย 105 คน คิดเป็นร้อยละ 61.8 เพศหญิง 65 คน คิดเป็นร้อยละ 38.2

2. อายุ

กลุ่มตัวอย่าง มีอายุเฉลี่ย 33.76 ปี อายุสูงสุด 65 ปี อายุต่ำสุด 15 ปี เมื่อพิจารณาตามกลุ่มอายุ พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่ มีอายุอยู่ระหว่าง 20-29 ปี จำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 29.4 รองลงมา คือ กลุ่มอายุระหว่าง 30-39 ปี และ กลุ่มอายุระหว่าง 40-49 ปี จำนวน 49 คน และ 39 คน คิดเป็นร้อยละ 28.8 และ 22.9 ตามลำดับ กลุ่มอายุที่มีจำนวนน้อยที่สุด คือ กลุ่มผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 4 คน คิดเป็น ร้อยละ 2.4

3. การศึกษา

ระดับทางการศึกษา กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 146 คน คิดเป็นร้อยละ 85.9 รองลงมามีการศึกษาในระดับปริญญาตรี จำนวน 22 คนคิดเป็นร้อยละ 12.9 มีการศึกษาในระดับปริญญาโท จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 1.2

4. อาชีพ

กลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้าง จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 25.4 รองลงมาเป็นนักเรียนนักศึกษา เกษตรกร และพนักงานบริษัท/ห้าง/ร้าน จำนวน 33 คน 29 คน และ28 คน ตามลำดับ คิดเป็นร้อยละ 19.5 ร้อยละ17.2 และร้อยละ 16.6 ตามลำดับ มีกลุ่มตัวอย่าง ประกอบอาชีพเป็นพนักงานองค์การมหาชนจำนวนน้อยที่สุด คือ มีจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.6

Copyright by Mahidol University

5. ระยะเวลาในการประกอบอาชีพ

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีช่วงระยะเวลาในการประกอบอาชีพระหว่าง 1-10 ปี จำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 39.9 รองลงมา มีช่วงระยะเวลาในการประกอบอาชีพระหว่าง 11-20 ปี จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 25.6 รองลงมาอีก มีช่วงระยะเวลาในการประกอบอาชีพ 0 ปี (ไม่ได้ประกอบอาชีพ) จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 16.7 และช่วงระยะเวลาในการประกอบอาชีพ 31 ปี ขึ้นไป มีจำนวน 11 คน ซึ่งเป็นช่วงที่มีจำนวนน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 6.5

ตารางที่ 4 แสดงจำนวน และร้อยละตามคุณลักษณะกลุ่มตัวอย่าง

คุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	105	61.8
หญิง	65	38.2
รวม	170	100.0
2. อายุ (ปี)		
ต่ำกว่า 20	17	10.0
20-29	50	29.4
30-39	49	28.8
40-49	39	22.9
50-59	11	6.5
60 ปีขึ้นไป	4	2.4
รวม	170	100.0
อายุเฉลี่ย (ปี)	33.76	
ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานอายุ (ปี)	11.22	
อายุสูงสุด - ต่ำสุด (ปี)	15 - 65	
3. การศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	146	85.9
ปริญญาตรี	22	12.9
ปริญญาโท	2	1.2
รวม	170	100.0

Copyright by Mahidol University

ตารางที่ 4 แสดงจำนวน และร้อยละตามคุณลักษณะกลุ่มตัวอย่าง (ต่อ)

คุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง	จำนวน (คน)	ร้อยละ
4. อาชีพ		
เกษตรกร	29	17.2
รับราชการ	12	7.1
นักเรียน นักศึกษา	33	19.5
พนักงานรัฐวิสาหกิจ	4	2.4
ธุรกิจส่วนตัว	19	11.2
พนักงานบริษัท/ห้าง/ร้าน	28	16.6
พนักงานองค์การมหาชน	1	0.6
รับจ้าง	43	25.4
รวม	169	100.0
5. ระยะเวลาในการประกอบอาชีพ (ปี)		
0 (ไม่ได้ประกอบอาชีพ)	28	16.7
1-10	67	39.9
11-20	43	25.6
21-30	19	11.3
31 ปีขึ้นไป	11	6.5
ระยะเวลาเฉลี่ย (ปี)	11.32	
ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (ปี)	11.00	
ระยะเวลาสูงสุด- ต่ำสุด (ปี)	45 - 0	

Copyright by Mahidol University

4.1.2 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมาภิบาล

การศึกษาความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมาภิบาลของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกเป็นรายข้อ ดังแสดงไว้ในตารางที่ 5 สามรถอธิบายข้อมูลได้ดังนี้

ผลการศึกษาความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมาภิบาลของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า มีความรู้ความเข้าใจถูกต้อง ตั้งแต่ร้อยละ 80 ขึ้นไป มีจำนวน 8 ข้อ สามารถเรียงลำดับจากมากไปน้อยได้แก่

1. ธรรมาภิบาล มีส่วนเกี่ยวข้องกับคุณธรรม จริยธรรม (ร้อยละ 94.0)

2. ธรรมาภิบาลประกอบไปด้วยหลัก 6 ประการ คือ (1) นิติธรรม (2) คุณธรรม (3) ความโปร่งใส (4) ความมีส่วนร่วม (5) ความรับผิดชอบ (6) ความคุ้มค่า (ร้อยละ 89.3)

3. ธรรมาภิบาล มีความจำเป็นสำหรับการพัฒนา (ร้อยละ 88.8)

4. ธรรมาภิบาลมีส่วนสำคัญในการกำหนดความเป็นไปของบ้านเมือง (ร้อยละ 88.2)

5. “ธรรมรัฐ” / “ การบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี” / “สุประศาสนการ” / “กลไกประชารัฐที่ดี” / “การปกครองที่ดี” คำเหล่านี้มีความหมายเช่นเดียวกับคำว่า “ธรรมาภิบาล” (ร้อยละ 83.5)

6. ธรรมาภิบาลจะช่วยสร้างความโปร่งใส เป็นธรรมในสังคม (ร้อยละ 82.4)

7. การมีบุญคุณต่อกันอาจเป็นอุปสรรคต่อการใช้ธรรมาภิบาล (ร้อยละ 81.2)

8. ธรรมาภิบาลประยุกต์ใช้ได้ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การทหาร สิ่งแวดล้อม ภาครัฐ ภาคเอกชน (ร้อยละ 80.6)

ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมาภิบาลที่กลุ่มตัวอย่าง มีความรู้ความเข้าใจถูกต้องต่ำกว่าร้อยละ 80 ลงไป มีจำนวน 4 ข้อ สามารถเรียงลำดับข้อจากมากไปน้อยได้แก่

1. ธรรมาภิบาล เป็นแนวความคิดที่มีอยู่ในสังคมไทยมานานแล้ว (ร้อยละ 75.7)

2. ธรรมาภิบาลใช้ในแวดวงนักวิชาการ และผู้บริหารเท่านั้น (ร้อยละ 64.7)

3. ธนาคารโลก (world bank) นำคำว่า “ธรรมาภิบาล” มาใช้ในการกำหนดนโยบายการกู้เงินให้กับประเทศกำลังพัฒนา (ร้อยละ 64.1)

4. การรับฟังความคิดเห็น การมีส่วนร่วม ไม่เกี่ยวข้องกับการมีธรรมาภิบาล (ร้อยละ 40.0)

Copyright by Mahidol University

ตารางที่ 5 แสดง จำนวน ร้อยละของความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมาภิบาลของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกเป็นรายข้อ

ข้อที่	ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมาภิบาล	มีความรู้ความเข้าใจถูกต้อง		อันดับที่
		จำนวน	ร้อยละ	
1.	ธรรมาภิบาล มีส่วนเกี่ยวข้องกับคุณธรรม จริยธรรม	157	94.0	1
2.	ธรรมาภิบาลประกอบไปด้วยหลัก 6 ประการ คือ (1) นิติธรรม (2) คุณธรรม (3) ความโปร่งใส (4) ความมีส่วนร่วม (5) ความรับผิดชอบ (6) ความคุ้มค่า	151	89.3	2
3.	ธรรมาภิบาล มีความจำเป็นสำหรับการพัฒนา	151	88.8	3
4.	ธรรมาภิบาลมีส่วนสำคัญในการกำหนดความเป็นไปของบ้านเมือง	150	88.2	4
5.	“ธรรมรัฐ” / “ การบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี” / “สุประศาสนการ” / “กลไกประชารัฐที่ดี” / “การปกครองที่ดี” คำเหล่านี้มีความหมายเช่นเดียวกับคำว่า “ธรรมาภิบาล”	142	83.5	5
6.	ธรรมาภิบาลจะช่วยสร้างความโปร่งใส เป็นธรรมในสังคม	140	82.4	6
7.	การมีบุญคุณต่อกันอาจเป็นอุปสรรคต่อการใช้ธรรมาภิบาล	138	81.2	7
8.	ธรรมาภิบาลประยุกต์ใช้ได้ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การทหาร สิ่งแวดล้อม ภาครัฐ ภาคเอกชน	137	80.6	8
9.	ธรรมาภิบาล เป็นแนวความคิดที่มีอยู่ในสังคมไทยมานานแล้ว	128	75.7	9
10.	ธรรมาภิบาลใช้ในแวดวงนักวิชาการ และผู้บริหารเท่านั้น	110	64.7	10
11.	ธนาคารโลก (world bank) นำคำว่า “ธรรมาภิบาล” มาใช้ในการกำหนดนโยบายการกู้เงินให้กับประเทศกำลังพัฒนา	109	64.1	11
12.	การรับฟังความคิดเห็น การมีส่วนร่วม ไม่เกี่ยวข้องกับการมีธรรมาภิบาล	68	40.0	12

Copyright by Mahidol University

วิเคราะห์ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมาภิบาลของกลุ่มตัวอย่าง

การแปลผลความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมาภิบาลของกลุ่มตัวอย่าง แบ่งเป็น 2 ระดับ คือ
ระดับน้อย หมายถึง มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมาภิบาลน้อย
ระดับมาก หมายถึง มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมาภิบาลมาก

การศึกษาระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมาภิบาลของกลุ่มตัวอย่างได้แสดงไว้ในตารางที่ 6 สามารถอธิบายข้อมูลได้ดังนี้

ผลการศึกษาระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมาภิบาลของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมาภิบาลมาก มีจำนวน 105 คน คิดเป็นร้อยละ 61.8 และมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมาภิบาลน้อย มีจำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 38.2 กลุ่มตัวอย่างมีความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมาภิบาลถูกต้องเฉลี่ย 9.34 ข้อ/คน มีผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมาภิบาลถูกต้องสูงสุด 12 ข้อ ในขณะที่มีผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจถูกต้องน้อยที่สุด 3 ข้อ

ตารางที่ 6 แสดง จำนวน ร้อยละของระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมาภิบาลของกลุ่มตัวอย่าง

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมาภิบาลของกลุ่มตัวอย่าง	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ความเข้าใจน้อย (0 – 9 คะแนน)	65	38.2
ความเข้าใจมาก (10 -12 คะแนน)	105	61.8
รวม	170	100.00
ความเข้าใจถูกต้องเฉลี่ย (ข้อ/คน)	9.34	
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	1.89	
ค่าสูงสุด - ต่ำสุด	12 - 3	

Copyright by Mahidol University

4.1.3 การปฏิบัติตนด้านสิ่งแวดล้อม

การศึกษาการปฏิบัติตนด้านสิ่งแวดล้อมของกลุ่มตัวอย่าง ดังแสดงไว้ในตารางที่ 7 อธิบายข้อมูลได้ ดังนี้

ผลการศึกษาการปฏิบัติตนด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่ปฏิบัติตนทางสิ่งแวดล้อมได้ถูกต้อง เพราะเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้ว พบว่ามีผู้ปฏิบัติตนด้านสิ่งแวดล้อมได้ถูกต้องเกินร้อยละ 80 ทุกข้อ สามารถเรียงลำดับข้อตามจำนวนผู้ปฏิบัติได้ถูกต้องจากมากไปน้อย มีจำนวน 10 ข้อ ดังนี้

1. ท่านพยายามใช้กระดาษหรือสิ่งของต่างๆ ให้คุ้มค่าที่สุด (ร้อยละ 97.1)
2. ท่านเป็นคนที่ช่วยชาติประหยัดพลังงานด้วยการเดินในระยะใกล้ ๆ หรือปิดเครื่องใช้ไฟฟ้าที่ไม่จำเป็น (ร้อยละ 97.1)
3. ท่านไม่สนับสนุนให้เผาป่า เผาฝางข้าว ตอซังข้าวโพด หรือเศษพืชไร่อื่น ๆ (ร้อยละ 93.5)
4. ท่านตรึกตรองคิดใคร่ครวญถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมก่อนทำสิ่งใดๆ (ร้อยละ 93.5)
5. ท่านไม่สนับสนุนให้ใช้สารเคมี ในการปลูกพืช ผัก ผลไม้ (ร้อยละ 92.9)
6. ท่านเคยร่วมโครงการปลูกป่า ทำทำนบกั้นน้ำ หรือเข้าร่วมการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอื่นๆ เช่น กิจกรรม 5 ส. ทำความสะอาดชุมชน (ร้อยละ 92.4)
7. ท่านใช้ หรือ แนะนำ ส่งเสริมให้ใช้ปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพ (ร้อยละ 89.4)
8. ท่านเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (ร้อยละ 87.6)
9. ท่านแยกประเภทขยะก่อนทิ้ง (ร้อยละ 87.1)
10. ท่านอ่านหนังสือพิมพ์หรือรับฟัง รับชมข่าวที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม (ร้อยละ 87.1)

Copyright by Mahidol University

ตารางที่ 7 แสดง จำนวน ร้อยละของการปฏิบัติตนด้านสิ่งแวดล้อมของกลุ่มตัวอย่างรายข้อ

ข้อที่	การปฏิบัติตนด้านสิ่งแวดล้อม	ปฏิบัติตนได้ถูกต้อง		อันดับที่
		จำนวน	ร้อยละ	
1	ท่านพยายามใช้กระดาษหรือสิ่งของต่าง ๆ ให้คุ้มค่าที่สุด	165	97.1	1
2	ท่านเป็นคนที่ช่วยชาติประหยัดพลังงานด้วยการเดินในระยะใกล้ ๆ หรือปิดเครื่องใช้ไฟฟ้าที่ไม่จำเป็น	165	97.1	1
3	ท่านไม่สนับสนุนให้เผาป่า เผาฝางข้าว ตอซังข้าวโพด หรือเศษพืชไร่อื่น ๆ	159	93.5	2
4	ท่านคิดใคร่ครวญถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมก่อนทำสิ่งใด ๆ	159	93.5	2
5	ท่านไม่สนับสนุนให้ใช้สารเคมี ในการปลูกพืช ผัก ผลไม้	158	92.9	3
6	ท่านเคยร่วมโครงการปลูกป่า ทำทำนบกั้นน้ำ หรืออนุรักษ์ธรรมชาติอื่น ๆ เช่น กิจกรรม 5 ส. ทำความสะอาดชุมชน	157	92.4	4
7	ท่านใช้ หรือ แนะนำ ส่งเสริมให้ใช้ปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพ	152	89.4	5
8	ท่านเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม	149	87.6	6
9	ท่านแยกประเภทขยะก่อนทิ้ง	148	87.1	7
10	ท่านอ่านหนังสือพิมพ์หรือรับฟัง รับชมข่าวที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม	148	87.1	7

Copyright by Mahidol University

วิเคราะห์การปฏิบัติตนด้านสิ่งแวดล้อมของกลุ่มตัวอย่าง

การแปลผลการปฏิบัติตนด้านสิ่งแวดล้อมของกลุ่มตัวอย่าง แบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ

ระดับน้อย หมายถึง ปฏิบัติตนไม่ถูกต้องและเป็นประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อมน้อย

ระดับมาก หมายถึง ปฏิบัติตนได้ถูกต้องและเป็นประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อมมาก

การศึกษาระดับการปฏิบัติตนด้านสิ่งแวดล้อมของกลุ่มตัวอย่างได้แสดงไว้ในตารางที่ 8 สามารถอธิบายข้อมูลผลการศึกษาได้ดังนี้

ผลการศึกษาระดับการปฏิบัติตนด้านสิ่งแวดล้อมของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการปฏิบัติตนได้ถูกต้องและเป็นประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อมมาก มีจำนวน 107 คน คิดเป็นร้อยละ 62.9 กับ มีการปฏิบัติตนไม่ถูกต้องและเป็นประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อมน้อย มีจำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 37.1 ค่าเฉลี่ยของการปฏิบัติตนที่เป็นประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อม คือ 9.17 ข้อ/คน มีผู้ที่ปฏิบัติตนได้ถูกต้องและเป็นประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อมมากที่สุดจำนวน 10 ข้อ ในขณะที่มีผู้ปฏิบัติตนไม่ถูกต้องและเป็นประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด จำนวน 3 ข้อ

ตารางที่ 8 แสดง จำนวน ร้อยละ และค่าเฉลี่ยของระดับการปฏิบัติตนด้านสิ่งแวดล้อมของกลุ่มตัวอย่าง

ระดับการปฏิบัติตนที่เป็นประโยชน์ด้านสิ่งแวดล้อม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
น้อย (0 – 9 คะแนน)	63	37.1
มาก (10 คะแนน)	107	62.9
รวม	170	100.00
การปฏิบัติตนที่เป็นประโยชน์ด้านสิ่งแวดล้อมเฉลี่ย (ข้อ/คน)	9.17	
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	1.45	
ค่าสูงสุด - ต่ำสุด	10 – 3	

Copyright by Mahidol University

4.1.4 ความถี่ในการเข้าชมสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ของกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาความถี่ในการเข้าชมสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ของกลุ่มตัวอย่าง ดังแสดงในตารางที่ 9 สามรถอธิบายข้อมูลได้ดังนี้

ผลการศึกษาความถี่ในการเข้าชมสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ผู้ที่เข้าชมสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่จำนวน 1 ครั้งมีมากที่สุด มี 75 คน คิดเป็นร้อยละ 44.1 รองลงมาคือ เข้าชมจำนวน 2 ครั้ง มี 44 คน คิดเป็นร้อยละ 25.9 รองลงมาคือ เข้าชม จำนวน 3 ครั้ง มี 28 คน คิดเป็นร้อยละ 16.5 รองลงมาคือเข้าชม 5 ครั้ง มี15 คน คิดเป็นร้อยละ 8.8 และจำนวนครั้งที่มีผู้เข้าชมน้อยที่สุด จำนวน 4 ครั้ง มี 8 คน คิดเป็นร้อยละ 4.7 ค่าเฉลี่ยในการเข้าชมสวนสัตว์ จำนวน 2.08 ครั้ง/คน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.26 ส่วนจำนวนครั้งในการเข้าชมต่ำสุด คือ 1 ครั้ง ระยะเวลาในการ เข้าชมสูงสุด คือ 5 ครั้ง

ตารางที่ 9 แสดง จำนวน ร้อยละของความถี่ในการเข้าชมสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ของกลุ่มตัวอย่าง

ความถี่ในการเข้าชมสวนสัตว์ (ครั้ง)	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1	75	44.1
2	44	25.9
3	28	16.5
4	8	4.7
5	15	8.8
รวม	170	100.00
ค่าเฉลี่ยในการเข้าชมสวนสัตว์ (ครั้ง/คน)	2.08	
ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน	1.26	
จำนวนครั้งในการเข้าชมสูงสุด - ต่ำสุด	5 - 1	

Copyright by Mahidol University

4.1.5 การรับทราบข้อมูลข่าวสาร

จำนวน และร้อยละของการรับทราบข้อมูลข่าวสารของกลุ่มตัวอย่าง ได้แสดงไว้ในตารางที่ 10 สามรถอธิบายข้อมูลผลการศึกษาได้ดังนี้

1. การรับทราบข้อมูลข่าวสารทุกวันของกลุ่มตัวอย่างผ่านช่องทางโทรทัศน์มีมากที่สุดกว่าสื่ออื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 69.6 รองลงมาคือ การรับทราบข้อมูลผ่านทางวิทยุ คิดเป็นร้อยละ 39.4 อ่านหนังสือพิมพ์ คิดเป็นร้อยละ 25.3 การเข้าชมข้อมูลทางอินเตอร์เน็ต คิดเป็นร้อยละ 5.9 และช่องทางการรับทราบข้อมูลข่าวสารที่น้อยที่สุดคือ การอ่านเอกสารแนะนำหรือแผ่นพับหรือจดหมายข่าว คิดเป็นร้อยละ 1.2

2. การรับทราบข้อมูลข่าวสารเกือบทุกวันของกลุ่มตัวอย่างผ่านช่องทางสื่อวิทยุมีมากกว่าสื่ออื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 41.2 รองลงมาคือ การอ่านหนังสือพิมพ์ คิดเป็นร้อยะละ 32.9 การดูโทรทัศน์ คิดเป็นร้อยละ 24.4 และ การรับทราบข้อมูลผ่านสื่ออินเตอร์เน็ต มีจำนวนเท่ากันกับการรับทราบข้อมูลผ่านการอ่านเอกสารแนะนำ/แผ่นพับ/จดหมายข่าว คิดเป็นร้อยละ 11.8

3. การรับทราบข้อมูลข่าวสารสัปดาห์ละ 1-2 ครั้ง ของกลุ่มตัวอย่างผ่านช่องทางการอ่านเอกสารแนะนำหรือแผ่นพับหรือจดหมายข่าว มีมากกว่าสื่ออื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 37.1 รองลงมาคืออ่านหนังสือพิมพ์ คิดเป็นร้อยละ 25.3 น้อยที่สุดคือ การดูโทรทัศน์ คิดเป็นร้อยละ 3

4. การรับทราบข้อมูลข่าวสารเดือนละ 1-2 ครั้งของกลุ่มตัวอย่างผ่านช่องทางทางการอ่านเอกสารแนะนำหรือแผ่นพับหรือจดหมายข่าว มีมากกว่าสื่ออื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 28.2 รองลงมาคือการเข้าชมข้อมูลทางอินเตอร์เน็ต น้อยที่สุด คือ การดูโทรทัศน์

5. การรับทราบข้อมูลข่าวสารน้อยมากหรือไม่ได้รับทราบข้อมูลข่าวสารเลย (น้อยมากหรือไม่ดู/ไม่ฟัง/ไม่อ่าน/ไม่เข้าชมข้อมูล) ของกลุ่มตัวอย่างผ่านช่องทางสื่ออินเตอร์เน็ตมีจำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 52.4 รองลงมาคือ การไม่ได้รับทราบข้อมูลผ่านช่องทางสื่อเอกสารแนะนำหรือแผ่นพับหรือจดหมายข่าว คิดเป็นร้อยละ 21.8 น้อยที่สุด คือการไม่ได้รับทราบข้อมูลข่าวสารผ่านช่องทางสื่อโทรทัศน์ คิดเป็นร้อยละ 2

Copyright by Mahidol University

ตารางที่ 10 แสดง จำนวน ร้อยละของการรับทราบข้อมูลข่าวสารของกลุ่มตัวอย่าง

วิธีการรับรู้ข้อมูลผ่านสื่อแต่ละระดับชนิด / การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร	ทุกวัน (5) (จำนวน) (ร้อยละ)	เกือบทุกวัน (4) (จำนวน) (ร้อยละ)	สัปดาห์ละ 1-2 ครั้ง (3) (จำนวน) (ร้อยละ)	เดือนละ 1-2 ครั้ง (2) (จำนวน) (ร้อยละ)	น้อยมากหรือไม่ได้รับทราบข้อมูลข่าวสารเลย (1) (จำนวน) (ร้อยละ)
1. ดูโทรทัศน์	117 69.6	41 24.4	5 3.0	3 1.8	2 1.2
2. ฟังวิทยุ	67 39.4	70 41.2	21 12.4	4 2.4	8 4.7
3. อ่านหนังสือพิมพ์	43 25.3	56 32.9	43 25.3	18 10.6	10 5.9
4. อ่านเอกสารแนะนำหรือแผ่นพับหรือจดหมายข่าว	2 1.2	20 11.8	63 37.1	48 28.2	37 21.8
5. เข้าชมข้อมูลทางอินเตอร์เน็ต	10 5.9	20 11.8	31 18.2	20 11.8	89 52.4

Copyright by Mahidol University

วิเคราะห์การรับทราบข้อมูลข่าวสารของกลุ่มตัวอย่าง

การแปลผลการรับทราบข้อมูลข่าวสารของกลุ่มตัวอย่าง แบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ

ระดับมาก หมายถึง กลุ่มตัวอย่างมีการรับทราบข้อมูลข่าวสารทุกวันหรือเกือบทุกวัน

ระดับปานกลาง หมายถึง กลุ่มตัวอย่างมีการรับทราบข้อมูลข่าวสารอยู่ในย่านกลาง หรือ อาทิตย์ละ 1-2 ครั้ง

ระดับน้อย หมายถึง กลุ่มตัวอย่างมีการรับทราบข้อมูลข่าวสารเดือนละ 1-2 ครั้ง หรือน้อยมาก หรือไม่ได้รับรู้ข่าวสารเลย

การศึกษาการรับทราบข้อมูลข่าวสารของกลุ่มตัวอย่าง ได้แสดงไว้ในตารางที่ 11 สามารถอธิบายข้อมูลได้ดังนี้

ผลการศึกษาการรับทราบข้อมูลข่าวสารของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า มีการรับทราบข้อมูลข่าวสารทางสื่อโทรทัศน์ และวิทยุ อยู่ในระดับ “มาก” มีค่าเฉลี่ย 4.60 และ 4.08 ตามลำดับ มีการรับทราบข้อมูลข่าวสารทางสื่อหนังสือพิมพ์ และสื่อเอกสารแนะนำหรือแผ่นพับหรือจดหมายข่าวอยู่ในระดับ“ปานกลาง” มีค่าเฉลี่ย 3.61 และ 2.42 ตามลำดับ มีการรับทราบข้อมูลข่าวสารผ่านสื่ออินเตอร์เน็ต อยู่ในระดับ “น้อย” คิดเป็นค่าเฉลี่ย 2.07 หากศึกษาในภาพรวม พบว่า กลุ่มตัวอย่าง มีการรับทราบข้อมูลข่าวสารอยู่ในระดับ “ปานกลาง” คิดเป็นค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.35

ตารางที่ 11 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการรับทราบข้อมูลข่าวสารของ กลุ่มตัวอย่าง

วิธีการรับทราบข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อแต่ละชนิด / ระดับการรับทราบข้อมูลข่าวสาร	$\overline{X}$	S.D.	แปลผลระดับการรับทราบข้อมูลข่าวสาร
1. โทรทัศน์	4.60	0.74	มาก
2. วิทยุ	4.08	1.01	มาก
3. หนังสือพิมพ์	3.61	1.14	ปานกลาง
4. เอกสารแนะนำหรือแผ่นพับหรือจดหมายข่าว	2.42	0.99	ปานกลาง
5. อินเตอร์เน็ต	2.09	1.30	น้อย
รวม	3.35	0.67	ปานกลาง

Copyright by Mahidol University

4.2 ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

การแปลผลความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของกลุ่มตัวอย่าง แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ

ระดับน้อย หมายถึง กลุ่มตัวอย่าง ไม่ค่อยเห็นการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ระดับปานกลาง หมายถึง กลุ่มตัวอย่าง เห็นการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในย่านกลาง

ระดับมาก หมายถึง กลุ่มตัวอย่าง เห็นการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมค่อนข้างมาก

การศึกษาความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (นับตั้งแต่เปิดให้ประชาชนเข้าชมจนถึงสิ้นปี พ.ศ. 2550) ของกลุ่มตัวอย่าง ได้แสดงไว้ในตารางที่ 12 สามารถอธิบายข้อมูลได้ดังนี้

ผลการศึกษาความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ว่า “เห็นด้วยอย่างยิ่ง” สูงที่สุดคือข้อ 6.4 ที่ว่า “สวนสัตว์สามารถรักษาทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์ยั่งยืน” คิดเป็นร้อยละ 14.7 ความคิดเห็นว่า “เห็นด้วย” สูงที่สุดคือข้อ 1.1 ที่ว่า “มีการออกกฎ ระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ ภายในองค์กร” คิดเป็นร้อยละ 50.6 ความคิดเห็นว่า “ไม่แน่ใจ” สูงที่สุด คือข้อ 2.4 ที่ว่า “ห่วงใยสิ่งแวดล้อมของชุมชนรอบสวนสัตว์” คิดเป็นร้อยละ 39.6 ความคิดเห็นว่า “ไม่เห็นด้วย” สูงที่สุด คือข้อ 4.3 ที่ว่า “ให้ประชาชนมีส่วนร่วมตัดสินใจ” คิดเป็นร้อยละ 24.1 ความคิดเห็นว่า “ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง” สูงที่สุดคือข้อ 6.2 ที่ว่า “การลงทุนของสวนสัตว์จะคุ้มทุนภายในระยะเวลา 7 ปี (2549 – 2556)” คิดเป็นร้อยละ 24.1

จากค่าร้อยละรวม กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่คิดว่า “เห็นด้วย” ว่าสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่มีการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คิดเป็นร้อยละ 38.02 ส่วนน้อยที่คิดว่า “ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง” ว่าสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่มีการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คิดเป็นร้อยละ 9.26

ค่าเฉลี่ยรายข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือข้อ 1.1 ที่ว่ามีสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่มีการออกกฎระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ภายในองค์กร ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 3.70 ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ข้อ 4.3 ที่ว่าให้ประชาชนร่วมตัดสินใจ มีค่าเฉลี่ย 2.89

Copyright by Mahidol University

ตารางที่ 12 แสดง ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

การดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่	ระดับความคิดเห็น					$\overline{X}$	S.D.	การแปลผล
	เห็นด้วยอย่างยิ่ง (จำนวน) (ร้อยละ)	เห็นด้วย (จำนวน) (ร้อยละ)	ไม่แน่ใจ (จำนวน) (ร้อยละ)	ไม่เห็นด้วย (จำนวน) (ร้อยละ)	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง (จำนวน) (ร้อยละ)			
1. หลักนิติธรรม 1.1 มีการออกกฎ ระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ ภายในองค์กร	23 13.5	86 50.6	50 29.4	9 5.3	2 1.2	3.70	0.81	มาก
1.2 นำ กฎ ระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ ไปใช้จริง	11 6.5	85 50.0	61 35.9	10 5.9	3 1.8	3.54	0.77	ปานกลาง
1.3 ปฏิบัติตามระเบียบแบบแผน กฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง	24 14.1	64 38.2	65 38.8	9 5.3	6 3.5	3.54	0.92	ปานกลาง
1.4 มีการเผยแพร่ หรือแจ้งประกาศ กฎ ระเบียบของสวนสัตว์ให้สาธารณะชนทราบ	16 9.5	65 38.5	52 30.8	25 14.8	11 6.5	3.30	1.04	ปานกลาง
2. หลักคุณธรรม 2.1 มีเมตตาต่อสัตว์ที่นำมาเลี้ยง	21 12.4	81 47.6	44 25.9	19 11.2	5 2.9	3.55	0.94	ปานกลาง
2.2 ให้ความช่วยเหลือชุมชนตามสมควร	10 5.9	64 37.6	47 27.6	29 17.1	20 11.8	3.09	1.11	ปานกลาง
2.3 รักษาสิ่งแวดล้อมภายในสวนสัตว์	11 6.5	54 31.8	60 35.3	26 15.3	19 11.2	3.07	1.08	ปานกลาง
2.4 ห่วงใยสิ่งแวดล้อมของชุมชนรอบสวนสัตว์	17 10.1	52 30.8	67 39.6	22 13.0	11 6.5	3.25	1.02	ปานกลาง

Copyright by Mahidol University

ตารางที่ 12 แสดง ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ต่อ)

การดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่	ระดับความคิดเห็น					$\overline{X}$	S.D.	การแปลผล
	เห็นด้วยอย่างยิ่ง (จำนวน) (ร้อยละ)	เห็นด้วย (จำนวน) (ร้อยละ)	ไม่แน่ใจ (จำนวน) (ร้อยละ)	ไม่เห็นด้วย (จำนวน) (ร้อยละ)	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง (จำนวน) (ร้อยละ)			
3. หลักความโปร่งใส								
3.1 มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร	12 7.1	67 39.4	39 22.9	32 18.8	20 11.8	3.11	1.15	ปานกลาง
3.2 ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของสวนสัตว์ได้ง่าย	17 10.0	46 27.1	54 31.8	31 18.2	22 12.9	3.03	1.17	ปานกลาง
3.3 ให้ข้อมูลข่าวสารต่อสื่อมวลชน คนภายนอก	18 10.6	52 30.6	55 32.4	29 17.1	16 9.4	3.16	1.12	ปานกลาง
3.4 จัดทำเอกสารรายงานประจำปีส่งออกมาเผยแพร่ให้ชุมชน สาธารณะชนทราบ	18 10.6	54 31.8	39 22.9	20 11.8	39 22.9	2.95	1.33	ปานกลาง
4. หลักความมีส่วนร่วม								
4.1 ให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้ข้อมูลข่าวสาร	10 5.9	56 33.1	47 27.8	36 21.3	20 11.8	3.00	1.12	ปานกลาง
4.2 ให้ประชาชนร่วมคิดร่วมทำ	15 9.0	53 31.9	40 24.1	34 20.5	24 14.5	3.01	1.21	ปานกลาง
4.3 ให้ประชาชนร่วมตัดสินใจ	16 9.4	45 26.5	41 24.1	41 24.1	27 15.9	2.89	1.23	ปานกลาง
4.4 ให้ประชาชนร่วมรับผลประโยชน์	16 9.4	54 31.8	34 20.0	30 17.6	36 21.2	2.91	1.31	ปานกลาง

Copyright by Mahidol University

ตารางที่ 12 แสดง ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ต่อ)

การดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่	ระดับความคิดเห็น					$\overline{X}$	S.D.	การแปลผล
	เห็นด้วยอย่างยิ่ง (จำนวน) (ร้อยละ)	เห็นด้วย (จำนวน) (ร้อยละ)	ไม่แน่ใจ (จำนวน) (ร้อยละ)	ไม่เห็นด้วย (จำนวน) (ร้อยละ)	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง (จำนวน) (ร้อยละ)			
5. หลักความรับผิดชอบ 5.1 มีนโยบาย แผนงาน ที่แสดงถึงความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม	20 11.8	71 41.8	47 27.6	21 12.4	11 6.5	3.40	1.05	ปานกลาง
5.2 รับผิดชอบต่อความเป็นอยู่ของสัตว์ที่นำมาเลี้ยง	21 12.4	80 47.1	40 23.5	20 11.8	9 5.3	3.49	1.02	ปานกลาง
5.3 รับผิดชอบต่อนักท่องเที่ยว	21 12.4	72 42.4	48 28.2	22 12.9	7 4.1	3.46	1.00	ปานกลาง
5.4 รับผิดชอบต่อ สังคม และสิ่งแวดล้อม	22 12.9	74 43.5	42 24.7	22 12.9	10 5.9	3.45	1.06	ปานกลาง
6. หลักความคุ้มค่า 6.1 บริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อส่วนรวม	17 10.0	72 42.4	49 28.8	25 14.7	7 4.1	3.39	0.99	ปานกลาง
6.2 การลงทุนจะคุ้มทุนภายใน 7 ปี (2549-2556)	14 8.2	53 31.2	51 30.0	11 6.5	41 24.1	2.93	1.29	ปานกลาง
6.3 สวนสัตว์มีกลวิธีในการสร้างจิตสำนึกให้นักท่องเที่ยวหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และสัตว์ป่า	15 8.9	77 45.6	38 22.5	34 20.1	5 3.0	3.37	0.99	ปานกลาง
6.4 สวนสัตว์สามารถรักษาทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์ยั่งยืน	25 14.7	70 41.2	41 24.1	28 16.5	6 3.5	3.47	1.04	ปานกลาง
รวม	(ร้อยละ) 10.07	(ร้อยละ) 38.02	(ร้อยละ) 28.27	(ร้อยละ) 14.37	(ร้อยละ) 9.26	3.24	0.85	ปานกลาง

Copyright by Mahidol University

วิเคราะห์ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

การศึกษาระดับความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของกลุ่มตัวอย่าง ได้แสดงไว้ในตารางที่ 13 สามรถอธิบายข้อมูลได้ดังนี้

ผลการศึกษาระดับความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมจากกลุ่มตัวอย่าง พบว่า การดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลรายข้อทุกข้อ อยู่ในระดับ “ปานกลาง” เรียงตามค่าเฉลี่ย ดังนี้ หลักนิติธรรม มีค่าเฉลี่ย 3.51 หลักความรับผิดชอบ มีค่าเฉลี่ย 3.45 หลักความคุ้มค่า มีค่าเฉลี่ย 3.29 หลักหลักคุณธรรม มีค่าเฉลี่ย 3.23 หลักความโปร่งใส มีค่าเฉลี่ย 3.06 หลักความมีส่วนร่วมมีค่าเฉลี่ย 2.95 และหากพิจาณาในภาพรวม กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่าสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ ดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับ “ปานกลาง” มีค่าเฉลี่ย 3.24

ตารางที่ 13 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผล ความคิดเห็นต่อการ ดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

การดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่	$\overline{X}$	S.D.	การแปลผลระดับความคิดเห็น
1. หลักนิติธรรม	3.51	0.70	ปานกลาง
2. หลักคุณธรรม	3.23	0.91	ปานกลาง
3. หลักความโปร่งใส	3.06	1.08	ปานกลาง
4. หลักความมีส่วนร่วม	2.95	1.15	ปานกลาง
5. หลักความรับผิดชอบ	3.45	0.92	ปานกลาง
6. หลักความคุ้มค่า	3.29	0.92	ปานกลาง
รวม	3.24	0.85	ปานกลาง

Copyright by Mahidol University

4.3 คิดเห็นต่อผลการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม ความพึงพอใจต่อสถานที่ และการบริการของสวนสัตว์กลางคืนเชียงให

การแปลผลของข้อมูลที่ได้จากการศึกษา ซึ่งอธิบายในรูปของ ค่าร้อยละ ค่าสูงสุด ต่ำสุดของความเห็นแต่ละด้าน มี 2 ลักษณะดังนี้

1. คำถามเชิงบวก ค่าร้อยละยิ่งมากยิ่งดีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดีต่อเศรษฐกิจ สังคม และแสดงว่ามีความพึงพอใจต่อสถานที่และการบริการของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่สูง

2. คำถามเชิงลบ ค่าร้อยละที่ได้ยิ่งน้อยยิ่งเป็นผลดีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดีต่อเศรษฐกิจ สังคม และแสดงว่ามีความพึงพอใจต่อสถานที่และบริการของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่สูง

ผลการศึกษาความคิดเห็นต่อผลการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม ความพึงพอใจต่อสถานที่และการบริการของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่จากกลุ่มตัวอย่าง ได้แสดงไว้ในตารางที่ 14 สามารถอธิบายข้อมูลผลการศึกษาได้ดังนี้

ด้านทรัพยากรธรรมชาติ

จากค่า ร้อยละรายข้อ ข้อที่มีค่าร้อยละสูงสุดด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ คือ ข้อที่ 4 ที่ว่า “สวนสัตว์มีส่วนช่วยในการรักษาพื้นที่ป่าไม้ในสวนสัตว์ไม่ให้ชาวบ้านบุกรุก” คิดเป็นร้อยละ 72.2 ข้อที่มีค่าร้อยละต่ำสุด คือ ข้อที่ 3 ที่ว่า “สวนสัตว์มีส่วนช่วยในการอนุรักษ์น้ำไว้ใช้ในชุมชนรอบพื้นที่สวนสัตว์” คิดเป็นร้อยละ 40.2

ด้านสิ่งแวดล้อม

จากค่า ร้อยละรายข้อ ข้อที่มีค่าร้อยละสูงสุดด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม คือ ข้อที่ 14 ที่ว่า “มีการปลูกไม้ดอกไม้ประดับเพื่อเพิ่มความร่มรื่นสวยงาม” คิดเป็นร้อยละ 95.3 ข้อที่มีค่าร้อยละต่ำสุด คือ ข้อที่ 8 ที่ว่า “มีการปล่อยน้ำเสียลงสู่ลำธารสาธารณะ” คิดเป็นร้อยละ 38.7

ด้านเศรษฐกิจ และสังคม

จากค่า ร้อยละรายข้อ ข้อที่มีค่าร้อยละสูงสุดด้านเศรษฐกิจ และสังคม คือ ข้อที่ 19 ที่ว่า “สวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่สร้างงานให้แก่คนในชุมชน และในจังหวัดเชียงใหม่” คิดเป็นร้อยละ 79.3 ข้อที่มีค่าร้อยละต่ำสุด คือ ข้อที่ 23 ที่ว่า “มีโรคติดต่อจากสัตว์ในสวนสัตว์สู่คนหรือสัตว์ในชุมชน” คิดเป็นร้อยละ 12.6

Copyright by Mahidol University

ด้านความพึงพอใจต่อการบริหารจัดการ สถานที่ การดูแลสัตว์ที่นำมาแสดง และการให้บริการในภาพรวม

จากค่า ร้อยละรายข้อ ข้อที่มีค่าร้อยละสูงสุดด้านความพึงพอใจต่อการบริหารจัดการ สถานที่ การดูแลสัตว์ที่นำมาแสดง และการให้บริการในภาพรวม คือ ข้อที่ 41 ที่ว่า “สวนสัตว์มีส่วนส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่” คิดเป็นร้อยละ 90.6 ข้อที่มีค่าร้อยละต่ำสุด คือ ข้อที่ 32 ที่ว่า “มีการให้อาหารสัตว์เฉพาะตอนที่นักท่องเที่ยวเข้าชม” คิดเป็นร้อยละ 30.0

ตารางที่ 14 แสดง จำนวน ร้อยละ ของความคิดเห็นต่อผลการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม ความพึงพอใจต่อสถานที่ และการบริการของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่

ข้อที่	การดำเนินงานของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่	ระดับความคิดเห็น			
		ใช่		ไม่ใช่	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
	ด้านทรัพยากรธรรมชาติ	//////////	//////////	//////////	//////////
1.	สวนสัตว์มีส่วนช่วยในการป้องกันไฟป่าที่จะมาสู่ชุมชน	121	71.2	49	28.8
2.	สวนสัตว์มีส่วนช่วยในการป้องกันน้ำท่วม	80	47.1	90	52.9
3.	สวนสัตว์มีส่วนช่วยในการอนุรักษ์น้ำไว้ใช้ในชุมชนรอบพื้นที่สวนสัตว์	68	40.2	101	59.8
4.	สวนสัตว์มีส่วนช่วยในการรักษาพื้นที่ป่าไม้ในสวนสัตว์ไม่ให้ชาวบ้านเข้าไปบุกรุกป่า	122	72.2	47	27.8
5.	สวนสัตว์มีการป้องกันการกัดเซาะพังทลายของดิน	104	61.2	66	38.8
6.	มีการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวสูงสุดต่อวันเพื่อช่วยรักษาสภาพธรรมชาติ	94	55.3	76	44.7
7.	มีการจำกัดจำนวนรอบในการนำเที่ยวสูงสุดต่อวันเพื่อรักษาสภาพธรรมชาติ	101	59.4	69	40.6
	ด้านสิ่งแวดล้อม	//////////	//////////	//////////	//////////
8.	มีการปล่อยน้ำเสียลงสู่ลำธารสาธารณะ	65	38.7	103	61.3
9.	มีการรักษาคุณภาพของน้ำในอ่างเก็บน้ำ (Swan Lake)	133	79.2	35	20.8
10.	มีถังขยะแบบแยกประเภทขยะ	148	87.1	22	12.9
11.	มีการกำจัดขยะอย่างเหมาะสม	142	84.0	27	16.0

Copyright by Mahidol University

ตารางที่ 14 แสดง จำนวน ร้อยละ ของความคิดเห็นต่อผลการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม ความพึงพอใจต่อสถานที่ และการบริการของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ (ต่อ)

ข้อที่	การดำเนินงานของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่	ระดับความคิดเห็น			
		มี		ไม่มี	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
12.	มีระบบการจัดการมูลสัตว์ และซากสัตว์อย่างเหมาะสม	137	81.1	32	18.9
13.	มีการรักษาคุณภาพอากาศภายในสวนสัตว์ด้วยการไม่เผาขยะ กิ่งไม้ ใบหญ้าในสวนสัตว์รบกวนสัตว์และนักท่องเที่ยว	144	84.7	26	15.3
14.	มีการปลูกไม้ดอกไม้ประดับเพื่อเพิ่มความร่มรื่นสวยงาม	162	95.3	8	4.7
15.	มีการปลูกป่าไม้เพิ่มเติม	116	68.2	54	31.8
16.	มีการบุกเบิกพื้นที่	106	62.4	64	37.6
	ด้านเศรษฐกิจและสังคม	////////	////////	///////	///////
17.	สวนสัตว์มีกิจกรรมกับชุมชนโดยรอบมากกว่า 1 ครั้งต่อปี	108	63.9	61	36.1
18.	สวนสัตว์มีการตอบแทนหรือคืนกำไรสู่ชุมชนตามสมควร	106	62.4	64	37.6
19.	สวนสัตว์สร้างงานให้แก่คนในชุมชน และในจังหวัดเชียงใหม่	134	79.3	35	20.7
20.	สวนสัตว์สร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชนและในจังหวัดเชียงใหม่	131	77.5	38	22.5
21.	มีเสียงร้องของสัตว์รบกวนชุมชนโดยรอบ	54	32.0	115	68.0
22.	มีกลิ่นที่ไม่พึงประสงค์จากสวนสัตว์สู่ชุมชม	48	28.2	122	71.8
23.	มีโรคติดต่อจากสัตว์ในสวนสัตว์สู่คนหรือสัตว์ในชุมชน	21	12.6	146	87.4
24.	การนำเอกลักษณ์ความเป็นล้านนามาผสมผสานในอาคารบ้านพัก และของใช้สิ่งอำนวยความสะดวกในสวนสัตว์มีความเหมาะสม	104	61.2	66	38.8
25.	สวนสัตว์มีความสามารถที่จะคืนทุนภายในระยะเวลา 7 ปี	90	53.3	79	46.7
26.	หากจัดให้สวนสัตว์เป็นสวัสดิการแก่สังคม ถือว่ามีความคุ้มค่า	108	63.5	62	36.5

Copyright by Mahidol University

ตารางที่ 14 แสดง จำนวน ร้อยละ ของความคิดเห็นต่อผลการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม ความพึงพอใจต่อสถานที่ และการบริการของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ (ต่อ)

ข้อที่	การดำเนินงานของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่	ระดับความคิดเห็น			
		มี		ไม่มี	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
	ด้านความพึงพอใจต่อการบริหารจัดการ สถานที่ การดูแลสัตว์ที่นำมาแสดง และการให้บริการในภาพรวม	//////////////////	////////	///////	////////
27.	สวนสัตว์มีความสะอาด	144	84.7	26	15.3
28.	สวนสัตว์ให้บริการอย่างเป็นระบบ	148	87.6	21	12.4
29.	สวนสัตว์มีบรรยากาศร่มรื่น สวยงาม	150	88.2	20	11.8
31.	สวนสัตว์มีบรรยากาศร่มรื่น สวยงาม	150	88.2	20	11.8
32.	มีการให้อาหารสัตว์ตอนที่นักท่องเที่ยวเข้าชม	51	30.0	119	70.0
33.	มีการบังคับเพื่อให้สัตว์ออกมาปรากฏตัว	93	55.4	75	44.6
34.	ความหนาแน่นของสัตว์ในพื้นที่แต่ละคอกหรือกรงมีความพอดี	135	79.9	34	20.1
35.	เสียงบรรยายจากวิทยากรมีความดังเหมาะสมที่จะไม่ทำให้สัตว์เครียด	132	77.6	38	22.4
36.	ความสว่างของสปอร์ตไลท์ส่องสัตว์มีความเหมาะสมไม่เป็นอันตรายต่อสัตว์	143	84.1	27	15.9
37.	มีการห้ามถ่ายภาพแบบใช้แฟลชซึ่งอาจเป็นอันตรายต่อสายตา ของสัตว์	149	87.6	21	12.4
38.	มีการใช้ลวดไฟฟ้ากั้นสัตว์ตามความเหมาะสมกับชนิดสัตว์	144	84.7	26	15.3
39.	การใช้น้ำมันในรถนำเที่ยวมีความเหมาะสมที่จะไม่เป็นอันตรายต่อสัตว์	128	75.3	42	24.7
40.	สวนสัตว์มีการให้บริการโดยรวมอยู่ในระดับน่าประทับใจ	152	89.4	18	10.6

Copyright by Mahidol University

ตารางที่ 14 แสดง จำนวน ร้อยละ ของความคิดเห็นต่อผลการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม ความพึงพอใจต่อสถานที่ และการบริการของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ (ต่อ)

ข้อที่	การดำเนินงานของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่	ระดับความคิดเห็น			
		มี		ไม่มี	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
41.	สวนสัตว์มีส่วนส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่	154	0.6	16	9.4
42.	สวนสัตว์มีส่วนส่งเสริมการเรียนรู้ที่ให้ทั้งสาระและความเพลิดเพลิน	155	91.2	15	8.8
43.	สวนสัตว์มีความสามารถในการกระตุ้นให้ท่านเกิดความรู้สึก หวงแหนทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และสัตว์ป่าเพิ่มจากเดิมที่ท่านรู้สึกอยู่	144	84.7	26	15.3
44.	ท่านมีความตั้งใจจะกลับไปเยือนสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่อีก	144	84.7	26	15.3

Copyright by Mahidol University

4.4 การบริหารสิ่งแวดล้อมของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่จากการสังเกต สัมภาษณ์

จากการเข้าไปศึกษาภาคสนามในพื้นที่จริง ณ จังหวัดเชียงใหม่ ผู้ศึกษาได้สังเกต และสัมภาษณ์บุคคลผู้เกี่ยวข้องหลายฝ่าย เช่น เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน ผู้บริหารสวนสัตว์ ประชาชน ผู้นำในท้องถิ่น และนักบวช ระหว่างวันที่ 30 ตุลาคม 2550 – 8 พฤศจิกายน 2550 สามารถสรุปการบริหารสิ่งแวดล้อม การจัดแสดงสัตว์ และการใช้ประโยชน์ที่ดินของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ได้ดังนี้

ก. พื้นที่ส่วนเลี้ยงสัตว์ และแสดงสัตว์

(1) การบริหารสิ่งแวดล้อมของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ สรุปเป็นข้อ ๆ ได้ดังนี้

1) สวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่สามารถรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวสูงสุดคืนละประมาณ 12,800 คน (ที่มา : เอกสารรายงานการประเมินผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมเบื้องต้น(IEE ; Initial Environmental Examination) ก่อนการดำเนินโครงการ สวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ โดยคณะกรรมาธิการสิ่งแวดล้อมของรัฐภา 2545) เพื่อถนอมทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และทางสวนสัตว์เคยรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวจำนวนมากถึง 91,460 คน มาแล้วเมื่อวันที่ 11 ธันวาคม พ.ศ. 2548 ซึ่งเป็นช่วงที่เปิดให้นักท่องเที่ยวเข้าชมฟรีเพื่อส่งเสริมด้านการตลาด (ระหว่างวันที่ 16 พฤศจิกายน พ.ศ. 2548 – วันที่ 31 มกราคม พ.ศ. 2549) (ที่มา : สวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่)

2)ไม่มีการปล่อยน้ำเสีย สิ่งปฏิกูล หรือชะล้างมูลสัตว์ลงสู่แหล่งน้ำลำธารสาธารณะ ถ้าหากมี องค์การบริหารส่วนตำบลหนองควาย เจ้าของพื้นที่ต้องได้รับแจ้ง หากแม้มีการไปร้องเรียนที่หน่วยงานอื่น หน่วยงานนั้น ๆ ก็จะแจ้งกลับมาให้องค์การบริหารส่วนตำบลทราบ แต่ที่ผ่านมายังไม่มีการร้องเรียนเรื่องดังกล่าว ผู้ศึกษาวิจัยก็มีข้อสังเกตว่าอย่างไรก็ตาม ยังมีความจำเป็นจะต้องระวังในฤดูน้ำหลากอาจมีการพัดพาเอาสิ่งปฏิกูลจากสวนสัตว์ที่อยู่ที่สูงลงสู่ชุมชนที่อยู่ต่ำกว่าโดยรอบ สวนสัตว์ (ดูภาคผนวก ฉ. แผนที่แสดงที่ตั้งชุมชนโดยรอบสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่)

3) การรักษาคุณภาพของน้ำภายในอ่างเก็บน้ำหรือทะเลสาบ (Swan Lake) ทางสวนสัตว์ใช้เครื่องตีน้ำเพื่อเพิ่มออกซิเจนให้กับน้ำ สวนสัตว์มีการแยกขยะ มีเตาเผาขยะไฟฟ้าที่ทันสมัยซึ่งได้รับการรับรองจากกรมควบคุมมลพิษว่ามีความปลอดภัยต่อสิ่งแวดล้อม ซากสัตว์ที่ป่วยเป็นโรคตายใช้วิธีเผา หรือฝัง

4) มีเสียงร้องของสัตว์แต่ไม่ถึงขั้นรบกวน ณ จุด บ้านตองกายหมู่ 1 และบ้านตองกายเหนือ หมู่ 12 ที่อยู่ใกล้กับสวนสัตว์กลางคืนมากกว่าหมู่บ้านหมู่อื่น ๆ ส่วนจุดที่ได้ยินเสียงร้องของสัตว์ และถือว่ารบกวนพระสงฆ์ และแม่ชี ในการจำวัด ปฏิบัติกิจของสงฆ์ คือวัดดอยแก้วที่มีพื้นที่ติดกับสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ นอกจากเสียงร้องรบกวนของสัตว์แล้ว เสียงกะเหรี่ยงคน

Copyright by Mahidol University

เลี้ยงช้างที่ดุช้างก็มีรบกวนบ้าง กลิ่นมูลสัตว์ และเสียงเครื่องปั่นไฟก็รบกวนพระสงฆ์ แม่ชี และญาติธรรมของทางวัดด้วยเช่นกัน

5) ไม่มีโรคติดต่อจากสัตว์สู่คน

6) สวนสัตว์มีความสะอาด ร่มรื่น สวยงาม และให้บริการอย่างเป็นระบบ การให้บริการของเจ้าหน้าที่มีความยิ้มแย้มแจ่มใส ตอบคำถาม และให้ความช่วยเหลือเป็นอย่างดี

7) ด้านการให้อาหารสัตว์พบอาหารอยู่ในภาชนะ หรือเห็นการป้อนอาหารสัตว์บ้างตอนที่เดินชมสัตว์ที่อยู่โดยรอบอ่างเก็บน้ำ หรือทะเลสาบ (Swan Lake) และในตอนกลางคืนก็พบการให้อาหารจำพวกหญ้า พืชอื่น ๆ แก่สัตว์ในเขต Savana Safari มีอาหารเหลือบ้างเล็กน้อย และสัตว์ก็ไม่ได้ผ่ายผอม จึงคาดว่าน่าจะมีการให้อาหารสัตว์อย่างเพียงพอ

8) ทางสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่มีโครงการจะนำสัตว์ส่วนหนึ่งไปไว้ที่สวนสัตว์หนองเต็ง อ.จักราช จ. นครราชสีมา (ดู ภาคผนวก ช. บัญชีแสดงชนิด และจำนวนสัตว์ของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่) สัตว์ที่ออกลูกออกหลานเพิ่มมากขึ้น เช่น สัตว์จำพวกกวางต้องหาพื้นที่อื่น ๆ ของสวนสัตว์ให้สัตว์ได้ไปเดินผ่อนคลาย เช่น บริเวณทางเข้าของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ทางสวนสัตว์ได้นำกวางส่วนหนึ่งไปปล่อยในพื้นที่ที่จัดเพิ่มเติมดังกล่าวนี้ด้วย

9) ทางสวนสัตว์ มีการห้ามถ่ายภาพโดยใช้แฟลช (เนื่องจากแสงแฟลชเป็นอันตรายต่อดวงตาของสัตว์) ในตอนที่นักท่องเที่ยวขึ้นรถลากนำเที่ยว (Tram) และได้ย้ำเตือนทุกครั้งที่มีนักท่องเที่ยวเผลอใช้แฟลชถ่ายภาพหรือเมื่อเปลี่ยนไปขึ้นรถนำเที่ยวคันต่อไปที่จะนำเที่ยวในเขตอื่น

10) สำหรับสัตว์ที่มีอันตราย เช่น สิงโต ไฮยีนา เสือ หมี ทางสวนสัตว์ได้นำลวดไฟฟ้ากั้น และมีการขุดคูน้ำกั้นอีกชั้นหนึ่งระหว่างผู้ชมกับสัตว์ชนิดนั้น ๆ

11) ไฟส่องสว่างประจำเสาไฟที่ปักไว้เป็นจุด ๆ ในส่วนแสดงสัตว์กลางคืนเป็นแสงสีนวลเหมือนแสงของดวงจันทร์ กับความส่องสว่างของสปอร์ตไลท์ ไม่เป็นอันตรายหรือสร้างความเครียดแก่สัตว์

12) สวนสัตว์ไม่มีระบบบำบัดน้ำเสียแบบรวมแต่มีการพักน้ำเสียจากคอกสัตว์แต่ละคอกแล้วปล่อยให้ซึมลงชั้นดินไปเองตามธรรมชาติ

13) อาหารสำหรับให้สัตว์ เช่น หญ้า กล้วย แครอท ข้าวโพด ฟักทอง อาหารเม็ด ไก่ เนื้อหมู และมีเนื้อวัวบ้าง แต่เนื่องจากเนื้อวัวค่อนข้างจะราคาแพง ส่วนมากจึงเป็นหมู กับไก่ แต่ก็มีการควบคุมปริมาณอาหารสัตว์ที่เป็นเนื้อหมูเพื่อไม่ให้อ้วนจนเกินไป

14) ส่วนแสดงสัตว์ของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่หลัก มี 3 แบบ คือ 1) Savanna Safari 2) Predator Prowl 3) Jaguar Trail ยังแบ่งย่อยได้เป็น 2 แบบ คือ Exhibit เป็นส่วนแสดงสัตว์ที่มีขอบเขต เช่น เสือ ไฮยีน่า สิงโต มีคูน้ำและลวดไฟฟ้ากั้น กับ Drive เป็นส่วนแสดงสัตว์ที่สามารถ

Copyright by Mahidol University

ปล่อยรวมกันได้และไม่เป็นอันตราย ผู้ชมนั่งรถลาก (Tram) ชมได้อย่างใกล้ชิด ซึ่งทางสวนสัตว์จะปล่อยสัตว์ให้ออกไปเดินในส่วนแสดง Drive ให้นักท่องเที่ยวชมอยู่ระหว่าง 3-10 ชนิด ก่อนที่คนเลี้ยงสัตว์จะกลับไปก็จะให้สัตว์ได้พักผ่อนหลับนอนในคอกของตน (Holding) มีทั้งที่เป็นอาคาร ปูนหิน เหล็กแล้วแต่สัตว์แต่ละชนิด สัตว์บางชนิดก็คุ้นเคยพอเปิดฝาคอกสัตว์ก็จะเดินกลับเข้าคอกเอง หลัง Holding ก็จะมี Backyard (สนาม หรือลาน หรือสวนหลังบ้าน) สัตว์ตัวอื่น ๆ ก็มีสิทธิ์ใช้พื้นที่ในส่วนนี้ได้ โดยเอาไว้ให้สัตว์ที่อาจจะเจ็บป่วยไม่สบายได้ออกมาเดินผ่อนคลายแทนที่จะอยู่แต่ใน Holding

(2) ประเภทของสัตว์ในสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่

สัตว์ในสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ ได้จัดแสดงสัตว์ 3 ประเภท ได้แก่ สัตว์ที่เลี้ยงลูกด้วยนม สัตว์ปีก และสัตว์เลื้อยคลาน จากข้อมูล ณ วันที่ 22 ตุลาคม พ.ศ. 2550 มีสัตว์รวมทั้งสิ้น 1,713 ตัว ในจำนวนนี้มีสัตว์ป่าสงวนของไทยตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 จำนวน 4 ชนิด ได้แก่ กวางผา ละอง-ละมั่ง สมเสร็จ และเลียงผา มีสัตว์ป่าคุ้มครองตามบัญชีแนบท้ายประกาศกฎกระทรวง เรื่องกำหนดให้สัตว์ป่าบางชนิดเป็นสัตว์ป่าคุ้มครอง พ.ศ. 2546 ซึ่งออกตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 จำนวน 30 ชนิด เช่น กระทิง กวางป่า เนื้อทราย แมวดาว หมาจิ้งจอก เสือปลา หมีขอ หมีควาย หมีหมา ช้าง ชะนีมือขาว หมาในวัวแดง นกกระสาคอขาว นกกาบบัว นกแขวก นกแขกเต้า เหยี่ยวดำ เหยี่ยวรุ้ง อีแร้งดำหิมาลัย นกออก นกอีโก้ง ไก่ฟ้าหลังขาว ไก่ฟ้าพญาลอ นกแว่นสีเทา (เหนือ) นกยูงไทย จระเข้น้ำจืด จระเข้น้ำเค็ม (ดู ภาคผนวก ช. บัญชีแสดงชนิด และจำนวนสัตว์ของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่)

ทั้งนี้ สัตว์ป่าสงวนของไทย และสัตว์ป่าคุ้มครอง มีข้อควรทราบดังนี้

สัตว์ป่าสงวน หมายถึง สัตว์ป่าหายาก 15 ชนิด ตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 ได้แก่ แมวลายหินอ่อน พะยูน เก้งหม้อ นกกระเรียน เลียงผากวางผา ละองหรือละมั่ง สมัน กูปรี ควายป่า แรด กระซู่ สมเสร็จ นกแต้วแล้วท้องดำ และ นกเจ้าฟ้าหญิงสิรินธร

สัตว์ป่าคุ้มครอง คือสัตว์ที่มีชื่ออยู่ในบัญชีแนบท้ายประกาศกฎกระทรวง เรื่องกำหนดให้สัตว์ป่าบางชนิดเป็นสัตว์ป่าคุ้มครอง พ.ศ. 2546 ซึ่งออกตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 ประกอบด้วยสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม 201 ชนิด นก 952 ชนิด สัตว์เลื้อยคลาน 91 ชนิด สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก 12 ชนิด แมลง 20 ชนิด ปลา 14 ชนิด และสัตว์ไม่มีกระดูกสันหลังอื่น ๆ 12 ชนิด

Copyright by Mahidol University

ข้อห้าม ข้อบังคับบางประการจากพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 ที่ควรทราบมีดังนี้

1) สัตว์ป่าสงวนและสัตว์ป่าคุ้มครอง เป็นสัตว์ป่าที่ห้ามล่า พยายามล่า ห้ามค้า ห้ามนำเข้าหรือส่งออก เว้นแต่จะได้รับการอนุญาต ผู้ฝ่าฝืนมีโทษจำคุกไม่เกินสี่ปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

2) ในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าไม่ว่าชนิดใด ห้าล่าสัตว์ เก็บรัง ครอบครองที่ดินแผ้วถาง หรือเปลี่ยแปลงแหล่งน้ำ ผู้ฝ่าฝืนมีโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

3) ห้ามครอบครองสัตว์ป่าสงวนและสัตว์ป่าคุ้มครอง เว้นแต่จะได้รับอนุญาต ผู้ฝ่าฝืนมีโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินสามหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ในกรณีที่สัตว์ที่ครอบครองเป็นสัตว์ที่มาจากการเพาะพันธ์ที่ไม่ถูกต้อง จะตอ้งโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

4) ห้ามเพาะพันธุ์สัตว์ป่าสงวนและสัตว์ป่าคุ้มครอง เว้นแต่จะได้รับอนุญาต ผู้ฝ่าฝืนมีโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินสามหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

5) ในกรณีที่การล่าเป็นการล่าเพื่อปกป้องตนเองหรือผู้อื่น หรือทรัพย์สิน หรือเหตุอื่นที่เห็นว่าเป็นการกระทำที่ควรแก่เหตุ ไม่ต้องรับโทษ

6) การห้ามการครอบครองและห้ามค้า มีผลไปถึงไข่และซากของสัตว์เหล่านั้นด้วย

7) ห้ามเก็บหรือทำอันตรายรังของสัตว์ ยกเว้นรังนกอีแอ่น (นกอีแอ่นกินรัง) ซึ่งต้องได้รับอนุญาตเช่นกัน (ที่มา : http://www.verdantplanet.org เข้าถึงเมื่อ 11 เมษายน 2551)

ในส่วนของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ได้จดทะเบียนจัดตั้งเป็นสวนสัตว์ มีสิทธิ์ในการที่จะแลกเปลี่ยน นำสัตว์เข้า-ออกได้ตามกฎหมาย

ข. พื้นที่บริการทั่วไป

การใช้ประโยชน์ที่ดินของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่

สวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ (เชียงใหม่ไนท์ซาฟารี) ตั้งอยู่ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติดอยสุเทพและดอยปุยในพื้นที่ตำบลแม่เหียะ ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง และตำบลหนองควาย อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ มีพื้นที่ทั้งหมด 819 ไร่

สำหรับพื้นที่ภายในจะประกอบไปด้วยกลุ่มอาคารล้านนา ซึ่งเป็นการก่อสร้างด้วยศิลปะผสมผสานสถาปัตยกรรมแบบล้านนา และแอฟริกา โดยภายในอาคารประกอบไปด้วยร้านขายของที่ระลึก ร้านขายสินค้าพื้นเมือง 3 ตำบล ลานอเนกประสงค์ มุมถ่ายรูปกับสัตว์ ร้านอาหาร ลานน้ำพุดนตรี และเป็นสถานีรับส่งนักท่องเที่ยวไปยังส่วนแสดงสัตว์

สวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ ประกอบด้วยพื้นที่ส่วนแสดงสัตว์ทั้งหมด 3 ส่วน ได้แก่

Copyright by Mahidol University

1. ส่วน Savanna Safari เป็นส่วนแสดงสัตว์กินพืช (อาณาจักรของผู้ถูกล่า) และสัตว์แอฟริกาที่หาชมได้ยาก ส่วนแสดงนี้ผู้ชมจะได้เพลิดเพลินไปในบรรยากาศทุ่งหญ้าซาวันนาแอฟริกา ชมสัตว์ประเภทที่ไม่มีอันตรายมากนัก เช่น ช้าง ยีราฟ ม้าลาย ฮิปโปเตมัส กระทิง ละมั่ง เลียงผา แรดขาว เดินทางด้วยรถลาก (Tram) มีลักษณะเปิดโล่งเพื่อสัมผัสบรรยากาศภายนอกได้อย่างเต็มที่ใช้เวลาเดินทางประมาณ 30 นาที

2. ส่วน Predator Prowl เป็นส่วนแสดงสัตว์ประเภทที่กินเนื้อ (อาณาจักรของผู้ล่า) ผสมกับการนำสัตว์ผู้ถูกล่ามาไว้ในส่วนแสดงนี้ เช่น แร้งดำหิมาลัย สิงโต เสือโคร่ง เสือโคร่งขาว หมีควาย ไฮยีน่า และจระเข้ เป็นต้น พาหนะที่ใช้จะเป็นรถลาก (Tram) ที่มีส่วนเปิดโล่งสู่ภายนอกและมีระบบป้องกันอันตรายจากสัตว์ต่าง ๆ ใช้เวลาเดินทางประมาณ 30 นาที

3. ส่วน Jaguar Trail เป็นเส้นทางเดินชมสัตว์ป่าขนาดเล็กอยู่รอบบริเวณอ่างเก็บน้ำหรือทะเลสาบ (Swan Lake) ส่วนแสดงนี้มีการจัดสวนไม้ป่า และไม้ดอก ที่รายล้อมอยู่ริมทาง และเน้นให้ผู้เข้าชมได้สัมผัสกับการศึกษาธรรมชาติคือ สวนที่มีสัตว์เป็นองค์ประกอบ รวมทั้งมีสัตว์ต่างๆ 40 กว่าชนิด อาทิ นกฟลามิงโก้ ลิง กระรอก อุรังอุตัง สมเสร็จ 2 ชนิด ฮิบโปแคระ ม้าแคระคาพิบาล่า วาลาบี้ แมวดาว เสือโคร่งขาว เสือจากัวร์ และลีเมอร์ เป็นต้น เฉพาะส่วนแสดงนี้สามารถเข้าชมได้ตั้งแต่ช่วงกลางวัน และยังสามารถเข้าชมในช่วงกลางคืนได้อีกด้วยด้วย(ดูภาคผนวก จ. แผนผังส่วนแสดงสัตว์ของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่)

นอกจากส่วนแสดงสัตว์แล้ว สวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ ยังได้จัดให้มีบ้านพักซาฟารีรีสอร์ท (Chiang Mai Night Safari & Resort) เป็นสถานที่พักผ่อนในรูปแบบของซาฟารีที่ ร่มรื่นด้วยแมกไม้นานาพันธุ์ เพลิดเพลินใจด้วยเสียงของสัตว์ป่า ชมความน่ารักของสัตว์หลากชนิด สัมผัสบรรยากาศความร่มรื่นสวยงามของป่าธรรมชาติอย่างแท้จริง ตกแต่งภายในด้วยลวดลายของสัตว์ป่าและสวนสวยภายในห้องน้ำ เน้นความเป็นส่วนตัวแก่นักท่องเที่ยว กับที่พักหลากหลายรูปแบบหลากสไตล์ ได้แก่

- บ้านพวงชมพู บ้านพฤกษาสวรรค์ บ้านซาฟารีดอย บ้านสวยท่ามกลางแมกไม้
- บ้านพิรุณพนา สำหรับคู่รักกับห้องน้ำแบบเปิดโล่ง โรแมนติก
- บ้านคุ้มพญา สำหรับครอบครัวหรือหมู่คณะที่ต้องการความเป็นส่วนตัว สามารถมองเห็นวิวเมืองเชียงใหม่ทั้งเมือง
- เต้นท์ และพื้นที่กางเต้นท์ สำหรับผู้ที่รักการผจญภัย ต้องการความแปลกใหม่

ของชีวิตและใช้ในการฝึกอบรมสำหรับเยาวชนในการศึกษาเรียนรู้ธรรมชาติวิทยาด้านชีวิตสัตว์ป่า (ดูภาคผนวก ง. แผนผังการใช้ประโยชน์ที่ดินของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่)

Copyright by Mahidol University

4.5 ผลการทดสอบสมมติฐาน

4.5.1 เพศมีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ตารางที่ 15 การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่าง เพศ กับ ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

การดำเนินงานตาม หลักธรรมาภิบาล ของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่	เพศ		$\overline{X}$	t	P-value
	เพศ	จำนวน			
1. หลักนิติธรรม	ชาย	105	3.43	1.89	0.06
	หญิง	65	3.64		
2. หลักคุณธรรม	ชาย	105	3.12	2.14	0.03*
	หญิง	65	3.42		
3. หลักความโปร่งใส	ชาย	105	2.95	1.69	0.09
	หญิง	65	3.24		
4. หลักความมีส่วนร่วม	ชาย	105	2.88	1.06	0.28
	หญิง	65	3.08		
5. หลักความรับผิดชอบ	ชาย	105	3.40	0.89	0.37
	หญิง	65	3.53		
6. หลักความคุ้มค่า	ชาย	105	3.24	0.90	0.36
	หญิง	65	3.37		
รวม	ชาย	105	3.16	1.58	0.11
	หญิง	65	3.38		

จากการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระคือ เพศ กับ ตัวแปรตามคือ ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยใช้ค่า t – test ที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05 เมื่อพิจารณาในภาพรวม พบว่า เพศต่างกัน มีความเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณาการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลรายข้อ พบว่า เพศต่างกัน มีความเห็นต่อการ

Copyright by Mahidol University

ดำเนินงานตาม “หลักคุณธรรม” เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

4.5.2 อายุมีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ตารางที่ 16 การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่าง อายุ กับ ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

การดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่	อายุ		$\overline{X}$	F	P-value
	กลุ่มอายุ (ปี)	จำนวน			
1. หลักนิติธรรม	ต่ำกว่า 20	17	3.63	0.24	0.94
	20 -29	49	3.46		
	30 – 39	49	3.53		
	40 – 49	39	3.55		
	50 – 59	11	3.38		
	60 ปีขึ้นไป	4	3.43		
2. หลักคุณธรรม	ต่ำกว่า 20	17	3.52	0.83	0.52
	20 -29	50	3.17		
	30 – 39	49	3.32		
	40 – 49	39	3.12		
	50 – 59	10	2.97		
	60 ปีขึ้นไป	4	3.50		
3. หลักความโปร่งใส	ต่ำกว่า 20	17	3.35	0.56	0.73
	20 -29	50	3.11		
	30 – 39	49	3.06		
	40 – 49	39	2.92		
	50 – 59	11	2.79		
	60 ปีขึ้นไป	4	3.31		

Copyright by Mahidol University

ตารางที่ 16 การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่าง อายุ กับ ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ต่อ)

การดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่	อายุ		$\overline{X}$	F	P-value
	กลุ่มอายุ (ปี)	จำนวน			
4. หลักความมีส่วนร่วม	ต่ำกว่า 20	15	3.36	0.54	0.74
	20 -29	49	3.00		
	30 – 39	48	2.91		
	40 – 49	38	2.79		
	50 – 59	11	2.93		
	60 ปีขึ้นไป	4	3.00		
5. หลักความรับผิดชอบ	ต่ำกว่า 20	17	3.77	1.10	0.35
	20 -29	50	3.37		
	30 – 39	49	3.55		
	40 – 49	39	3.41		
	50 – 59	11	3.20		
	60 ปีขึ้นไป	4	2.87		
6. หลักความคุ้มค่า	ต่ำกว่า 20	17	3.63	0.91	0.47
	20 -29	49	3.27		
	30 – 39	49	3.36		
	40 – 49	39	3.19		
	50 – 59	11	2.97		
	60 ปีขึ้นไป	4	3.06		
รวม	ต่ำกว่า 20	15	3.59	0.77	0.57
	20 -29	47	3.21		
	30 – 39	48	3.30		
	40 – 49	38	3.15		
	50 – 59	10	3.01		
	60 ปีขึ้นไป	4	3.19		

Copyright by Mahidol University

จากการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระคือ อายุ กับตัวแปรตาม คือ ความเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยใช้ค่า F – test ที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05 เมื่อพิจารณาภาพรวม และรายข้อ พบว่า อายุต่างกัน มีความเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 17 การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่าง การศึกษา กับ ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

การดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่	การศึกษา		$\overline{X}$	F	P-value
	ระดับการศึกษา	จำนวน			
1. หลักนิติธรรม	ต่ำกว่าปริญญาตรี	145	3.51	0.06	0.93
	ปริญญาตรี	22	3.56		
	ปริญญาโท	2	3.50		
2. หลักคุณธรรม	ต่ำกว่าปริญญาตรี	145	3.24	0.03	0.97
	ปริญญาตรี	22	3.19		
	ปริญญาโท	2	3.25		
3. หลักความโปร่งใส	ต่ำกว่าปริญญาตรี	146	3.05	0.04	0.95
	ปริญญาตรี	22	3.12		
	ปริญญาโท	2	3.00		
4. หลักความมีส่วนร่วม	ต่ำกว่าปริญญาตรี	143	2.94	0.02	0.97
	ปริญญาตรี	21	3.01		
	ปริญญาโท	1	3.00		
5. หลักความรับผิดชอบ	ต่ำกว่าปริญญาตรี	146	3.43	0.42	0.65
	ปริญญาตรี	22	3.51		
	ปริญญาโท	2	4.00		

Copyright by Mahidol University

ตารางที่ 17 การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่าง การศึกษา กับ ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ต่อ)

การดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่	การศึกษา		$\overline{X}$	F	P-value
	ระดับการศึกษา	จำนวน			
6. หลักความคุ้มค่า	ต่ำกว่าปริญญาตรี	145	3.27	0.22	0.80
	ปริญญาตรี	22	3.39		
	ปริญญาโท	2	3.50		
รวม	ต่ำกว่าปริญญาตรี	140	3.24	0.03	0.96
	ปริญญาตรี	21	3.28		
	ปริญญาโท	1	3.37		

จากการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระคือ การศึกษา กับตัวแปรตาม คือ ความเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยใช้ค่า F – test ที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05 เมื่อพิจารณาในภาพรวม และรายข้อ พบว่า ระดับการศึกษาต่างกัน มีความเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไม่แตกต่างกัน

Copyright by Mahidol University

ตารางที่ 18 การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่าง อาชีพ กับ ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

การดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่	อาชีพ		$\overline{X}$	F	P-value
	ประเภทอาชีพ	จำนวน			
1.หลักนิติธรรม	เกษตรกร	29	3.41	2.16	0.04*
	รับราชการ	12	3.39		
	นักเรียน นักศึกษา	33	3.71		
	พนักงานรัฐวิสาหกิจ	4	3.31		
	ธุรกิจส่วนตัว	19	3.13		
	พนักงานบริษัท	28	3.79		
	พนักงานองค์กรมหาชน	1	3.75		
	รับจ้าง	42	3.45		
2.หลักคุณธรรม	เกษตรกร	28	3.08	2.27	0.03*
	รับราชการ	12	3.35		
	นักเรียน นักศึกษา	33	3.53		
	พนักงานรัฐวิสาหกิจ	4	2.75		
	ธุรกิจส่วนตัว	19	2.64		
	พนักงานบริษัท	28	3.46		
	พนักงานองค์กรมหาชน	1	3.25		
	รับจ้าง	43	3.22		
3.หลักความโปร่งใส	เกษตรกร	29	2.80	1.80	0.09
	รับราชการ	12	3.37		
	นักเรียน นักศึกษา	33	3.28		
	พนักงานรัฐวิสาหกิจ	4	2.81		
	ธุรกิจส่วนตัว	19	2.43		
	พนักงานบริษัท	28	3.33		
	พนักงานองค์กรมหาชน	1	3.00		
	รับจ้าง	43	3.09		

Copyright by Mahidol University

ตารางที่ 18 การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่าง อาชีพ กับ ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ต่อ)

การดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่	อาชีพ		$\overline{X}$	F	P-value
	ประเภทอาชีพ	จำนวน			
4. หลักความมีส่วนร่วม	เกษตรกร	28	2.69	1.93	0.07
	รับราชการ	11	3.45		
	นักเรียน นักศึกษา	32	3.24		
	พนักงานรัฐวิสาหกิจ	4	3.18		
	ธุรกิจส่วนตัว	19	2.31		
	พนักงานบริษัท	27	3.12		
	พนักงานองค์กรมหาชน	1	4.00		
	รับจ้าง	42	2.88		
5. หลักความรับผิดชอบ	เกษตรกร	29	3.42	2.01	0.05*
	รับราชการ	12	3.68		
	นักเรียน นักศึกษา	33	3.62		
	พนักงานรัฐวิสาหกิจ	4	3.37		
	ธุรกิจส่วนตัว	19	2.75		
	พนักงานบริษัท	28	3.58		
	พนักงานองค์กรมหาชน	1	3.50		
	รับจ้าง	43	3.48		
6. หลักความคุ้มค่า	เกษตรกร	29	3.09		
	รับราชการ	12	3.54		
	นักเรียน นักศึกษา	32	3.57		
	พนักงานรัฐวิสาหกิจ	4	3.25	3.37	0.002*
	ธุรกิจส่วนตัว	19	2.57		
	พนักงานบริษัท	28	3.65		
	พนักงานองค์กรมหาชน	1	2.75		
	รับจ้าง	43	3.22		

Copyright by Mahidol University

ตารางที่ 18 การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่าง อาชีพ กับ ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ต่อ)

การดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล ของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่	อาชีพ		$\overline{X}$	F	P-value
	ประเภทอาชีพ	จำนวน			
รวม	เกษตรกร	27	3.06	2.64	0.01*
	รับราชการ	11	3.51		
	นักเรียน นักศึกษา	31	3.52		
	พนักงานรัฐวิสาหกิจ	4	3.11		
	ธุรกิจส่วนตัว	19	2.64		
	พนักงานบริษัท	27	3.48		
	พนักงานองค์กรมหาชน	1	3.37		
	รับจ้าง	41	3.20		

จากการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระคือ อาชีพ กับ ตัวแปรตาม คือ ความเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยใช้ค่า F – test ที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05 เมื่อพิจารณาในภาพรวม พบว่า อาชีพต่างกัน มีความเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และเมื่อพิจารณาการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลรายข้อ พบว่า อาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตาม “หลักนิติธรรม” “หลักคุณธรรม” “หลักความรับผิดชอบ” และ “หลักความคุ้มค่า” เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จากการทดสอบความสัมพันธ์รายคู่และพิจารณาในภาพรวม พบว่าอาชีพที่มีความคิดเห็นแตกต่างกันได้แก่ อาชีพเกษตรกร กับ นักเรียนนักศึกษา อาชีพรับราชการ กับ อาชีพธุรกิจส่วนตัว เรียนนักศึกษา กับ อาชีพธุรกิจส่วนตัว อาชีพธุรกิจส่วนตัว กับ อาชีพพนักงานบริษัท และ อาชีพธุรกิจส่วนตัว กับ อาชีพรับจ้าง ผลการศึกษายังพบว่า อาชีพรับราชการ กับ กลุ่มนักเรียนนักศึกษา มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกันที่ โดยมีค่าเฉลี่ยที่ระดับ 3.51 และ 3.52 ตามลำดับทั้งนี้อาจเป็นเพราะเป็นกลุ่มปัญญาชนเช่นเดียวกันจึงมีความคิดเห็นไปในแนวทางเดียวกัน

Copyright by Mahidol University

ตารางที่ 19 การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่าง ระยะเวลาในการประกอบอาชีพ กับ ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

การดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่	ระยะเวลาในการประกอบอาชีพ		$\overline{X}$	F	P-value
	ระยะเวลา (ปี)	จำนวน			
1. หลักนิติธรรม	0 (ไม่ได้ประกอบอาชีพ)	28	3.69	0.79	0.56
	1 – 10	66	3.53		
	11 – 20	43	3.41		
	21 – 30	19	3.47		
	31 ปีขึ้นไป	11	3.40		
2. หลักคุณธรรม	0 (ไม่ได้ประกอบอาชีพ)	28	3.49	1.23	0.29
	1 – 10	67	3.22		
	11 – 20	43	3.15		
	21 – 30	19	2.96		
	31 ปีขึ้นไป	10	3.47		
3. หลักความโปร่งใส	0 (ไม่ได้ประกอบอาชีพ)	28	3.31	1.23	0.29
	1 – 10	67	3.12		
	11 – 20	43	2.87		
	21 – 30	19	2.78		
	31 ปีขึ้นไป	11	3.34		
4. หลักความมีส่วนร่วม	0 (ไม่ได้ประกอบอาชีพ)	26	3.32	2.60	0.03*
	1 – 10	66	2.99		
	11 – 20	42	2.82		
	21 – 30	18	2.34		
	31 ปีขึ้นไป	11	3.43		

Copyright by Mahidol University

ตารางที่ 19การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่าง ระยะเวลาในการประกอบอาชีพ กับ ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ต่อ)

การดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่	ระยะเวลาในการประกอบอาชีพ		$\overline{X}$	F	P-value
	ระยะเวลา (ปี)	จำนวน			
5. หลักความรับผิดชอบ	0 (ไม่ได้ประกอบอาชีพ)	28	3.64	0.98	0.41
	1 – 10	67	3.51		
	11 – 20	43	3.33		
	21 – 30	19	3.17		
	31 ปีขึ้นไป	11	3.522		
6. หลักความคุ้มค่า	0 (ไม่ได้ประกอบอาชีพ)	27	3.52	2.42	0.05*
	1 – 10	67	3.35		
	11 – 20	43	3.20		
	21 – 30	19	2.76		
	31 ปีขึ้นไป	11	3.54		
รวม	0 (ไม่ได้ประกอบอาชีพ)	25	3.53	1.88	0.11
	1 – 10	65	3.27		
	11 – 20	42	3.14		
	21 – 30	18	2.87		
	31 ปีขึ้นไป	10	3.45		

จากการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระคือ ระยะเวลาในการประกอบอาชีพ กับตัวแปรตาม คือ ความเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยใช้ค่า F – test ที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05 เมื่อพิจารณาในภาพรวม พบว่า ระยะเวลาในการประกอบอาชีพต่างกัน มีความเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ

Copyright by Mahidol University

สิ่งแวดล้อม ไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณาการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลรายข้อ พบว่า ระยะเวลาในการประกอบอาชีพต่างกัน มีความเห็นต่อการดำเนินงานตาม “หลักความมีส่วนร่วม” และ “หลักความคุ้มค่า” เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จากการทดสอบความสัมพันธ์รายคู่ของหลักความมีส่วนร่วม หลักที่ 4 พบว่า กลุ่มระยะเวลาในการประกอบอาชีพที่มีความคิดเห็นแตกต่างกันได้แก่ กลุ่มระยะเวลา 21- 30 ปี กับ ระยะเวลา 0 ปี (ไม่ได้ประกอบอาชีพ) ระยะเวลา 21 – 30 ปี กับ ระยะเวลา 1 – 10 ปี และระยะเวลา 21 – 30 ปี กับ 31 ปีขึ้นไป

จากการทดสอบความสัมพันธ์รายคู่ของหลักความคุ้มค่า หลักที่ 6 พบว่า กลุ่มระยะเวลาในการประกอบอาชีพที่มีความคิดเห็นแตกต่างกันได้แก่ กลุ่มระยะเวลา 21- 30 ปี กับ ระยะเวลา 0 ปี (ไม่ได้ประกอบอาชีพ) ระยะเวลา 21 – 30 ปี กับ ระยะเวลา 1 – 10 ปี และระยะเวลา 21 – 30 ปี กับ 31 ปีขึ้นไป เช่นเดียวกันกับหลักที่ 4

Copyright by Mahidol University

ตารางที่ 20 การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่าง ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมาภิบาล กับ ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

การดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่	ความรู้ความ เข้าใจเกี่ยวกับธรรมาภิบาล		$\overline{X}$	t	P-value
	ระดับความเข้าใจ	จำนวน			
1. หลักนิติธรรม	น้อย	65	3.49	0.31	0.75
	มาก	104	3.53		
2. หลักคุณธรรม	น้อย	65	3.07	1.82	0.07
	มาก	104	3.33		
3. หลักความโปร่งใส	น้อย	65	2.91	1.36	0.17
	มาก	105	3.15		
4. หลักความมีส่วนร่วม	น้อย	62	2.78	1.46	0.14
	มาก	103	3.05		
5. หลักความรับผิดชอบ	น้อย	65	3.36	0.89	0.37
	มาก	105	3.50		
6. หลักความคุ้มค่า	น้อย	65	3.18	1.25	0.21
	มาก	104	3.36		
รวม	น้อย	62	3.12	1.38	0.16
	มาก	100	3.32		

จากการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ คือ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมาภิบาล กับ ตัวแปรตาม คือ ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยใช้ค่า t – test ที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05 เมื่อพิจารณาในภาพรวม และรายข้อ พบว่าความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมาภิบาลต่างกัน มีความเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไม่แตกต่างกัน

Copyright by Mahidol University

ตารางที่ 21 การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่าง การปฏิบัติตนด้านสิ่งแวดล้อม กับ ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

การดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่	การปฏิบัติตนด้านสิ่งแวดล้อม		$\overline{X}$	t	P-value
	ระดับการปฏิบัติตน	จำนวน			
1. หลักนิติธรรม	น้อย	62	3.41	1.38	0.16
	มาก	107	3.57		
2. หลักคุณธรรม	น้อย	63	3.12	1.26	0.16
	มาก	106	3.30		
3. หลักความโปร่งใส	น้อย	63	2.98	0.76	0.44
	มาก	107	3.11		
4. หลักความมีส่วนร่วม	น้อย	60	2.95	0.51	0.96
	มาก	105	2.95		
5. หลักความรับผิดชอบ	น้อย	63	3.34	1.09	0.27
	มาก	107	3.50		
6. หลักความคุ้มค่า	น้อย	62	3.18	1.11	0.26
	มาก	107	3.35		
รวม	น้อย	58	3.13	1.21	0.22
	มาก	104	3.30		

จากการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ คือ การปฏิบัติตนด้านสิ่งแวดล้อม กับตัวแปรตาม คือ ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยใช้ค่า t – test ที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05 เมื่อพิจารณาในภาพรวม และรายข้อ พบว่า การปฏิบัติตนด้านสิ่งแวดล้อมต่างกัน มีความเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไม่แตกต่างกัน

Copyright by Mahidol University

ตารางที่ 22 การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่าง ความถี่ในการเข้าชมสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ กับความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

การดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่	ความถี่ในการเข้าชมสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่		$\overline{X}$	F	P-value
	ความถี่ (ครั้ง)	จำนวน			
1. หลักนิติธรรม	1	74	3.33	2.95	0.02*
	2	44	3.64		
	3	28	3.63		
	4	8	4.00		
	5	15	3.60		
2. หลักคุณธรรม	1	75	2.95	4.16	0.003*
	2	43	3.36		
	3	28	3.50		
	4	8	3.93		
	5	15	3.43		
3. หลักความโปร่งใส	1	75	2.85	2.64	0.03*
	2	44	3.03		
	3	28	3.37		
	4	8	3.90		
	5	15	3.18		
4. หลักความมีส่วนร่วม	1	73	2.73	2.85	0.02*
	2	43	2.93		
	3	26	3.04		
	4	8	3.96		
	5	15	3.38		

Copyright by Mahidol University

ตารางที่ 22 การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่าง ความถี่ในการเข้าชมสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ กับความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ต่อ)

การดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่	ความถี่ในการเข้าชม สวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่		$\overline{X}$	F	P-value
	ความถี่ (ครั้ง)	จำนวน			
5. หลักความรับผิดชอบ	1	75	3.25	1.99	0.09
	2	44	3.57		
	3	28	3.52		
	4	8	3.96		
	5	15	3.65		
6. หลักความคุ้มค่า	1	75	3.04	3.28	0.01*
	2	44	3.38		
	3	27	3.50		
	4	8	3.87		
	5	15	3.61		
รวม	1	72	3.01	3.55	0.008*
	2	42	3.31		
	3	25	3.45		
	4	8	3.94		
	5	15	3.47		

จากการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ คือ ความถี่ในการเข้าชมสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ กับ ตัวแปรตาม คือ ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยใช้ค่า F – test ที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05 เมื่อพิจารณาในภาพรวม พบว่า ความถี่ในการเข้าชมสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ต่างกัน มีความเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และเมื่อพิจารณาการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลรายข้อ พบว่า ความถี่ในการเข้าชมสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ต่างกัน มีความเห็นต่อการดำเนินงานตาม “หลักนิติธรรม” “หลักคุณธรรม” “หลักความโปร่งใส” “หลักความมีส่วนร่วม” และ “หลักความคุ้มค่า” เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จากการทดสอบความสัมพันธ์รายคู่และพิจารณาในภาพรวม พบว่า ความถี่ในการเข้าชม สวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ 1 ครั้ง

Copyright by Mahidol University

กับ 3 ครั้ง และ 1 ครั้ง กับ 4 ครั้ง มีความคิดเห็นแตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเข้าชมมากครั้งขึ้นเห็นรายละเอียดในการดำเนินงานมากกว่าจึงมีความคิดเห็นแตกต่าง

ตารางที่ 23 การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่าง การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร กับ ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

การดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่	การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร		$\overline{X}$	F	P-value
	ระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร	จำนวน			
1. หลักนิติธรรม	น้อย	12	3.22	7.19	0.001*
	ปานกลาง	104	3.40		
	มาก	52	3.80		
2. หลักคุณธรรม	น้อย	12	2.87	7.13	0.001*
	ปานกลาง	103	3.08		
	มาก	52	3.60		
3. หลักความโปร่งใส	น้อย	12	2.75	7.76	0.001*
	ปานกลาง	104	2.85		
	มาก	52	3.52		
4. หลักความมีส่วนร่วม	น้อย	12	2.62	7.85	0.001*
	ปานกลาง	102	2.72		
	มาก	49	3.46		
5. หลักความรับผิดชอบ	น้อย	12	3.04	5.92	0.003*
	ปานกลาง	104	3.31		
	มาก	52	3.78		
6. หลักความคุ้มค่า	น้อย	12	2.72	10.11	0.000*
	ปานกลาง	103	3.13		
	มาก	52	3.71		
รวม	น้อย	12	2.87	9.98	0.000*
	ปานกลาง	100	3.07		
	มาก	49	3.66		

Copyright by Mahidol University

จากการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ คือ การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร กับตัวแปรตาม คือ ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยใช้ค่า F – test ที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05 เมื่อพิจารณาในภาพรวม และรายข้อ พบว่า การรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่างกัน มีความเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยที่กลุ่มที่รับรู้ข้อมูลข่าวสารมาก มีค่าเฉลีย 3.66 ในขณะที่กลุ่มรับรู้ข้อมูลข่าวสารน้อย มีค่าเฉลี่ยเพียง 2.87 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะข้อมูลข่าวสารมีผลต่อการตัดสินใจ วิเคราะห์วิจารณ์ และให้ความเห็น ดังนั้นผู้ที่รับรู้ข้อมูลข่าวสารมากกับน้อยจึงมีความคิดเห็นแตกต่างกัน

4.6 ผลการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-dept Intreview)

การสัมภาษณ์เจาะลึก ได้ขอสัมภาษณ์บุคคลสำคัญหลายท่าน แต่บางท่านไม่สะดวกในการให้สัมภาษณ์เนื่องจากระเบียบทางราชการบางประการ บางท่านเดินทางไปต่างประเทศ บางท่านขอไม่ออกความเห็นในหัวข้อที่ขอสัมภาษณ์ ดังนั้นจึงขอสัมภาษณ์ได้เพียง 6 ท่าน (ดังรายชื่อในบทที่ 3) แต่เพื่อป้องกันอคติที่อาจมีต่อผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึกในภายหลัง ดังนั้น ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้จึงได้ใช้คำว่า “ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่...” แทนชื่อจริงของผู้ให้สัมภาษณ์ (ซึ่งจะไม่เรียงบทสัมภาษณ์ตามรายชื่อของผู้ให้สัมภาษณ์ในบทที่ 3)

แนวคำถามที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงาน ผลการดำเนินงานของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ (นับตั้งแต่เปิดให้ประชาชนเข้าชมเมื่อ 16 พฤศจิกายน พ.ศ. 2548 จนถึงสิ้นปี พ.ศ. 2550) มีแนวคำถามดังนี้

1. ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม
2. ความสำเร็จของการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์
3. ผลการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในด้าน ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม
4. ความพึงพอใจในภาพรวมต่อสถานที่ และการบริการ
5. ข้อเสนอแนะแก่สวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่

Copyright by Mahidol University

ผลการสัมภาษณ์เจาะลึกมีดังต่อไปนี้

4.6.1 ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

มีผู้ที่ให้ความเห็นเอาไว้ ดังนี้

(1) ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1 ให้ความเห็นในหลักนิติธรรมว่า “สวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่มีการจดทะเบียนจัดตั้งเป็นสวนสัตว์ และในการจัดหาสัตว์นั้นมีสิทธิที่จะแลกเปลี่ยน นำสัตว์เข้าส่งออก ส่วนกฎระเบียบภายในสวนสัตว์อย่างเช่น มีการห้ามนำอาหารจากข้างนอกมาให้สัตว์ ตอนกลางคืนมีการห้ามถ่ายภาพโดยใช้แฟลช เพราะแฟลชเป็นอันตรายต่อดวงตาของสัตว์ ช่วงกลางวันไม่ให้คนเข้าไปดู และทางสวนสัตว์เก็บสัตว์ไว้ บ่าย ๆ เย็น ๆ ถึงจะปล่อยออกมา” ให้ความเห็นในหลักคุณธรรมว่า “ทางสวนสัตว์ ซึ่งความจริงแล้วเป็น Natural Them Park ประกอบไปด้วยสิ่งอำนวยความสะดวก ความสนุกสนาน พักผ่อนหย่อนใจ ให้ความรู้บนพื้นฐานของธรรมชาติ เปิดให้นักเรียนข้าราชการ นักบวชเข้าไปศึกษาหาความรู้ฟรี มีการร่วมทอดผ้าร่วมกับชาวบ้าน ณ วัดป่าจี้ อุดหนุนกลุ่มแม่บ้าน ให้เสื้อกีฬา ให้สามตำบลจัดหาอาหารสัตว์ ให้คนในสามตำบลที่ติดกับสวนสัตว์เข้าชมฟรีปีละครั้ง”ในหลักความมีส่วนร่วม ให้ความเห็นว่า “สวนสัตว์ตั้งกำนันเป็นกรรมการในการร่วมปรึกษาหารือดูแล” ในหลักความรับผิดชอบให้ความเห็นว่า “ทางสวนสัตว์ให้สัตว์ได้อยู่ดีกินดี มีนักโภชนาการ มีสัตว์แพทย์ดูแล มีโรงพยาบาลสัตว์” ในหลักความคุ้มค่า พิจารณาในประเด็นว่า สวนสัตว์เป็นสวัสดิการแก่สังคม ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1 กล่าวว่า “สวนสัตว์ หรือ Them Park ช่วยสังคมหรือให้สวัสดิการแก่สังคมหลายอย่าง เช่น ให้ใช้สถานที่ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้ใช้สถานที่ในการจัดประชุมเด็กที่นับถือต่างกัน 5 ศาสนา ให้นักบวชมาประชุมกัน ให้การศึกษา ให้ใช้สถานที่เพื่อพักผ่อน”

(2) ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2 ให้ความเห็นว่า ในหลักนิติธรรม “สวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ตั้งแต่เปิดดำเนินการมาเป็นองค์การมหาชนแล้วก็คงดำเนินการตามตามกฎหมาย ส่วนถ้าจะกล่าวถึงตอนก่อตั้ง เห็นว่าทางสวนสัตว์เป็นกิจการที่ไม่ต้องทำการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) หน่วยงานที่มีส่วนร่วมผลักดันก่อตั้งสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ก็คือ สำนักงานบริหารพื้นที่เพื่อการอนุรักษ์ฯที่ 16 เชียงใหม่ แต่โดยหลักการแล้วองค์กรก็ต้องทำตามกฎหมายอยู่แล้ว และต้องแยกกันระหว่างเรื่องของตัวบุคคล กับองค์กรไม่นำไปปะปนกัน เหมือนกับระบบราชการก็ต้องทำตามระเบียบของทางราชการ” ในหลักคุณธรรม เห็นว่า “สวนสัตว์ก็มีหมอ มีสัตว์แพทย์ดูแลสัตว์ และมีพื้นที่กว้างกว่าสวนสัตว์บางแห่งด้วย และคงไม่เป็นการรบกวนสัตว์แต่อย่างใดเนื่องจากเอาสัตว์ที่หากินตอนกลางคืนมาเปิดให้ดูตอนกลางคืนซึ่งสอดคล้องกับวิถีชีวิตของสัตว์” ในหลักความโปร่งใส เห็นว่า “ทางสวนสัตว์ มีการเปิดเผยข้อมูลทางเว็บไซต์ มีแผ่นพับ เพียงแต่บางเรื่องทาง

Copyright by Mahidol University

เทคนิคที่อาจรู้ไม่ได้ แต่ถ้าสงสัยจริง ๆ ไปขอสอบถามคงได้รับคำตอบ” ในหลักความมีส่วนร่วม ทราบว่า “ทางสวนสัตว์ได้ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดหาอาหารโดยปลูกหญ้ามาส่งให้สัตว์” ในหลักความคุ้มค่าเห็นว่า “ไม่มีความเห็นต่อกรณีของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่โดยตรง แต่มีข้อสังเกตว่า ถ้าจะพิจารณาในเรื่องความคุ้มทุนสามารถพิจารณาได้ในหลายมิติ แม้แต่ในหลวงท่านยังกล่าวถึงสิ่งที่ทำกับสาธารณะในด้านกำไร – ขาดทุนว่าบางอย่างอาจได้กำไรในอนาคต คือมองถึงประโยชน์สาธารณะ สังคมจะได้ประโยชน์ทีหลัง แต่สำหรับกับกรณีของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่นี้จะนำมาปรับใช้ได้หรือไม่อันนี้ไม่ยืนยัน” “ความคุ้มค่าสามารถมองได้หลายมิติ ทั้งในด้านความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจหรือเศรษฐศาสตร์ ความคุ้มค่าทางสังคม ความคุ้มค่าทางสิ่งแวดล้อม ความคุ้มค่าทางความมั่นคงเป็นต้น อย่างกรณีที่สัตว์ในธรรมชาติมันเหลืออยู่น้อย แล้วเอามันมาเลี้ยงไว้ในสวนสัตว์แล้วทำการเพาะขยายพันธุ์มันออกไปอย่างนี้ก็อาจคุ้มค่าทางสิ่งแวดล้อมก็ได้ หรืออาจจะเกิดผลต่อจิตใจ เกิดความรู้สึกว่ามันมีน้อย อย่าไปฆ่ามันนะ เป็นผลทางอ้อมที่ว่าจะต้องรักสัตว์อย่าไปฆ่าแกงทำร้ายเขาอย่างนี้ก็เป็นไปได้ นี่คือผลทางจิตใจที่วัดค่าไม่ได้ แต่เราต้องสอนด้วยนะว่า จริง ๆ อยู่ในธรรมชาติก็ดี แต่ถ้าปล่อยไว้ในป่าแล้วคนไปฆ่ามันหมดก็อาจจะสูญพันธุ์ก็ได้ มันก็ไม่คุ้มค่าแล้ว แต่ถ้าเอามาเลี้ยงไว้ แล้วเพาะขยายพันธุ์เพื่อเอาไปปล่อยคืนธรรมชาติทีหลังก็จะช่วยอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าได้ด้วย สวนสัตว์กลางคืนก็ต้องมีกระบวนการให้ความรู้ว่าเอาสัตว์มานี่ไม่ใช่เอามากักมาขังนะ แต่เอามานี่ก็เพื่อสงวนพันธุ์สัตว์ ส่วนเรื่องความบันเทิงนั้นคนเรามีอยู่แล้วล่ะ นั่นคือหลักใหญ่ที่คนเขาไปดูกัน แต่อีกด้านหนึ่งที่มองไม่เห็นก็คือเกิดการอนุรักษ์สัตว์ป่าได้เหมือนกัน เหมือนกับการสร้างวัดสร้างโบสถ์นั่นแหละว่าจะต้องไปสร้างอะไรให้ใหญ่โตทำไม เอาแต่แก่นศาสนาอย่างเดียวเลยไม่ได้หรือ ถ้าไม่มีสิ่งให้เห็นคนก็ไม่เชื่อ สวนสัตว์ก็เหมือนกัน นั่นคือพอไปเชื่อมโยงกับสิ่งที่เห็นได้ ก็ทำให้เกิดความรักสัตว์ได้”

(3) ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3 ให้ความเห็นในเรื่องเดียวกันนี้ ในหลักนิติธรรมว่า “แม้ว่าจะให้กล่าวถึงเฉพาะช่วงหลังจากเปิดให้ประชาชนเข้าชมสวนสัตว์แล้วจนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2550) แต่ก็ยังไม่มีความชัดเจนในเรื่องของกฎหมายอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 มาตั้งแต่แรกจนปัจจุบัน ซึ่งกฎหมายดังกล่าวได้เปิดช่องให้เจ้าหน้าที่ใช้พื้นที่อุทยานแห่งชาติทำเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ ตอนแรกของการก่อตั้งสวนสัตว์ทำภายใต้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ต่อมาโอนให้องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.)ทำแทน ก็ควรให้ นักกฎหมายมาตีความว่า อพท. เป็นเจ้าหน้าที่ของกรมอุทยานแห่งชาติตามกฎหมายหรือไม่ แล้วก็ไม่ได้ทำตาม พ.ร.บ.ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 และต้องไปดูกฎหมาย พ.ร.บ. องค์การมหาชน พ.ศ. 2542 การออก พระราชกฤษฎีกาจัดตั้ง อพท. ในปีพ.ศ. 2545 เป็นองค์การมหาชนนั้น ถ้าอ่านให้ดีจะเห็นว่าขัดกับกฎหมาย” “ทีนี้ ตอนนี้ถ้าจะดันต่อไปข้างหน้ามันผิด

Copyright by Mahidol University

กฎหมายไง ก็เลยดึงกลับมาอยู่ภายใต้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เห็นว่าอาจจะขึ้นอยู่กับกรมอุทยานแห่งชาติฯ เลยมีคำถามอีกว่า กรมอุทยานแห่งชาติฯ พร้อมที่จะรับและดำเนินการต่อยังไง เราไม่เห็นวิธีการ และต้องกลับไปดูในเรื่องของวัตถุประสงค์ของการก่อตั้ง สวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ด้วย" ในหลักคุณธรรม เห็นว่า "คนที่สงสารสัตว์ก็อาจจะมองว่าเป็นการทารุณสัตว์ ในขณะคนที่ชอบก็อาจจะมองว่ามีการตกแต่งอย่างนั้นอย่างนี้ในสวนสัตว์ได้ดี มีสัตว์กลางคืน มีสัตว์กลางวันให้ดู แต่ไม่ทราบว่าเราไปละเมิดสิทธิสัตว์หรือไม่ต้องพิจารณาดู เพราะการที่เอาไฟไปส่องตอนที่เขาหากินนี่มันเป็นไปตามธรรมชาติของเขาหรือเปล่า มันเป็นการสร้างค่านิยมที่ถูกต้องหรือเปล่า มัน สอดคล้องกับจริยธรรมคุณธรรมหรือไม่ก็ต้องพิจารณาดู อัตลักษณ์ หรือเอกลักษณ์ของเมืองเชียงใหม่ได้แก่ความสวยงามของวัฒนธรรม ความสวยงามของธรรมชาติ แทนที่รัฐบาลจะไปฟื้นฟู กลับไปสร้างอะไรขึ้นมา ใหม่ ๆ และก็ทำลายอัตลักษณ์ของจังหวัดเชียงใหม่ไป หากเห็นว่าจะเป็นการสร้างที่เที่ยวเพิ่มเติมให้แก่ฝรั่งในตอนกลางคืนในจังหวัดเชียงใหม่ เอาเข้าจริง ๆ ฝรั่งก็ไม่ได้ไปเที่ยวเยอะ" "รูปแบบการท่องเที่ยวของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่มันอาจจะทำลายอัตลักษณ์ของเชียงใหม่ที่ว่าเป็นเมืองใจบุญสุญทาน แต่ภาพลักษณ์ของสวนสัตว์อาจมองได้ว่าเป็นการทรมานสัตว์ก็ได้" ในหลักความโปร่งใส เห็นว่า "เมื่อปี พ.ศ. 2549 ทางภาคีคนฮักเชียงใหม่ทำจดหมายไปขอทราบรายละเอียดว่าสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่มีสัตว์กี่ชนิด แต่ละชนิดได้มาจากไหน ได้มาอย่างไรก็ไม่ได้รับคำตอบ" ในหลักความมีส่วนร่วม เห็นว่า "เขามักจะปิด เคยเห็นทางภาคีฮักเชียงใหม่ถามว่าจะมีโครงการอะไรต่อเนื่องกับสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ ก็ไม่ได้รับคำตอบ" ในหลักความรับผิดชอบ กล่าวว่า "ไม่ทราบว่า ขยะเขาจัดการอย่างไร น้ำเสียเขาจัดการอย่างไร การกักกันสัตว์เพื่อกักกันเชื้อโรคก็ไม่ได้กักกันในระยะที่กำหนด" ในเรื่องความคุ้มค่า เห็นว่า " ไม่ทราบตัวเลขว่าเขาจะคุ้มทุนหรือขาดทุนขนาดไหน แต่ตอนนี้เท่าที่ทราบนอกจากเงินรายได้ไม่พอแล้วยังจะเลี้ยงตัวเองไม่ได้อีก เป็นภาระให้รัฐบาลต้องมาเลี้ยงดู ซ่อมแซม คิดว่าคงเป็นการประเมินการตลาดที่ผิดพลาด"

(4) ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4 มีความเห็นในหลักนิติธรรมว่า "ระเบียบข้อบังคับภายในสวนสัตว์ เช่น มีการห้ามนำสัตว์เลี้ยงเข้าไปในสวนสัตว์ ห้ามส่งเสียงดังหรือจุดพลุเฉลิมฉลองข้างในสวนสัตว์ การขับรถในสวนสัตว์ต้องระวังเพราะมีการปล่อยสัตว์ ห้ามถ่ายภาพโดยใช้แฟลช เป็นต้น" "ส่วนที่ถามว่า มีการบังคับใช้กฎระเบียบเหล่านั้นจริงจังไหม เท่าที่ทราบก็เห็นว่ามีการอะลุ้มอล่วยกันเพื่อไม่ให้เสียบรรยากาศของการท่องเที่ยว" ต่อคำถามที่ว่า สวนสัตว์มีการเคารพกฎหมายบ้านเมือง เคารพสิทธิชุมชนมากน้อยเพียงใด เห็นว่า "สวนสัตว์ให้สิทธิชุมชนพอสมควร เช่น ให้สิทธิในการเป็นผู้จัดหาอาหารสัตว์ ปลูกหญ้าไปส่งขายให้แก่ทางสวนสัตว์ ให้สิทธิพี่น้องประชาชนในสามตำบลที่มีพื้นที่ใกล้กับสวนสัตว์มีสิทธิเข้าชมฟรี ปีละครั้ง" ในหลักคุณธรรม ต่อคำถามที่ว่า สวน

Copyright by Mahidol University

สัตว์ปฏิบัติต่อนักท่องเที่ยว ปฏิบัติต่อชุมชนอย่างเป็นธรรมเพียงใด เห็นว่า “ในด้านราคาของบัตรเข้าชมสวนสัตว์นั้น มีความเป็นธรรมเหมาะสมแล้ว คือ ไม่ถูกไม่แพงเกินไป เนื่องจากสวนสัตว์ต้องลงทุนเยอะ” ต่อคำถามที่ว่า สวนสัตว์ ปฏิบัติต่อสิ่งแวดล้อม และสัตว์ป่าที่นำมาเลี้ยงอย่างมีคุณธรรมหรือไม่นั้น เห็นว่า “จากสถิติการให้อาหารสัตว์ และที่สังเกตก็จะเห็นว่าสัตว์ก็อยู่ดีกินดี แต่ก็ควรหานักโภชนาการมาไว้เพิ่ม และเลี้ยงสัตว์ด้วยความรักความเมตตาเหมือนกับเป็นเจ้าของจริง ๆ จะดีต่อสัตว์” ในหลักความโปร่งใส เปิดเผยข้อมูล เห็นว่า “ทางสวนสัตว์มีการเปิดเผยข้อมูลตัวเลขจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยชาวต่างประเทศ” ต่อคำถามที่ว่า มีการส่งเอกสารแนะนำ หรือจดหมายข่าวหรือรายงานประจำปีออกมาให้ชุมชนทราบหรือไม่ เห็นว่า “ไม่ค่อยมี สวนสัตว์ค่อนข้างจะอ่อนทางการประชาสัมพันธ์ ไม่ค่อยจะได้สัมพันธ์กับท้องถิ่นเท่าไหร่ สัตว์เกิดใหม่ก็ไม่ค่อยได้ตั้งชื่อเท่าใดนัก เช่นวัวแดง เสือขาว เกิดใหม่กี่ตัว ไม่มีการประชาสัมพันธ์ให้ทราบเลย” ในหลักความมีส่วนร่วม ทั้งร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมแบ่งปันผลประโยชน์ เห็นว่า “ทางสวนสัตว์มีการแบ่งปันผลประโยชน์จากการอนุญาตให้กำนันผู้ใหญ่บ้านเข้าไปใช้พื้นที่จัดประชุมปรึกษาหารือกันได้ฟรี มีแขกผู้หลักผู้ใหญ่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านมาอยากจะพามาเที่ยว เราขอส่วนลดเขาก็ลดให้” ในหลักความรับผิดชอบ ต่อคำถามที่ว่า สวนสัตว์มีมาตรการ แผนงานดูแลสัตว์ ดูแลสิ่งแวดล้อมอย่างไรบ้าง เห็นว่า “สวนสัตว์ต้องเอาคนมืออาชีพจริง ๆ มาไว้ ต้องเป็นนักโภชนาการอย่างสวนสัตว์เชียงใหม่ ไม่ใช่มาจากกรมป่าไม้” ในหลักความคุ้มค่า ต่อคำถามที่ว่า สวนสัตว์จะคุ้มทุนภายในระยะเวลา 7 ปีตามที่เคยประกาศไว้หรือไม่ เห็นว่า “ถ้ายังเป็นลักษณะนี้อยู่ คงเป็นไปได้ยาก ต้องไปเร่งประชาสัมพันธ์ตามสื่อต่าง ๆ ให้คนมาเที่ยวให้มากขึ้น” ต่อคำถามที่ว่า ถ้าหากพิจารณาความคุ้มค่าซึ่งไม่ใช่ในรูปของตัวเงิน แต่เป็นความคุ้มค่าที่จัดให้สวนสัตว์เป็นสวัสดิการแก่สังคม เห็นว่า “ก็มีสวัสดิการระดับหนึ่ง คนได้เที่ยว ได้ศึกษา พระสงฆ์องค์เจ้าได้เข้าไปเยี่ยมชม แต่จะให้เป็นสวัสดิการโดยเป็นภาระแก่รัฐบาลตลอดคงไม่ได้ อย่างน้อย ๆ ก็ควรที่จะมีรายได้เลี้ยงตัวเองได้ มีรายได้พอที่จะซื้ออาหารสัตว์ก็ยังดี” ต่อคำถามที่ว่า สวนสัตว์สร้างความคุ้มค่าทางด้านจิตใจ สวนสัตว์สามารถสร้างความรู้สึกรักและหวงแหนสัตว์ป่ารวมทั้งสิ่งแวดล้อมได้มากน้อยแค่ไหน เห็นว่า “เด็ก ๆ ที่มาเที่ยวคงมีความรู้สึกรักและหวงแหนสัตว์ที่หายากและใกล้จะสูญพันธุ์เพิ่มมากขึ้น”

(5) ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 5 ให้ความเห็นในหลักนิติธรรมว่า “ระเบียบข้อบังคับภายในของสวนสัตว์ไม่ทราบอะไรมาก เท่าที่ทราบเช่น มีป้ายห้ามรบกวนสัตว์ ด้านการจัดเก็บภาษีทราบว่าองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ก็ไม่ได้เข้าไปจัดเก็บภาษีเนื่องจากเป็นพื้นที่พิเศษ” ในหลักคุณธรรม ต่อคำถามที่ว่า สวนสัตว์ปฏิบัติต่อนักท่องเที่ยว ชุมชน สิ่งแวดล้อม และสัตว์ป่าที่นำมาเลี้ยงอย่างไรบ้าง เช่น มีการให้ทุนการศึกษา สนับสนุนกีฬาชุมชน ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า “ยังไม่เป็นที่ปรากฏชัดว่าสวนสัตว์ให้ความช่วยเหลือด้านทุนการศึกษา สนับสนุนกีฬาแต่อย่างใด ส่วน

Copyright by Mahidol University

คุณธรรมทางด้านสิ่งแวดล้อม สัตว์ป่า นักท่องเที่ยวนั้น ทางสวนสัตว์มีป้ายห้ามเข้าแหล่งอนุบาลสัตว์โดยให้เหตุผลว่ากลัวเชื้อโรคจากสัตว์จะติดต่อมาสู่คน" ในหลักความโปร่งใส ต่อคำถามที่ว่า สวนสัตว์มีการเปิดเผยข้อมูลต่อชุมชน ต่อสาธารณะชนหรือไม่ เห็นว่า "ไม่ค่อยได้เปิดเผยสักเท่าใด" ต่อคำถามที่ว่า เคยมีเอกสารแนะนำ หรือแผ่นพับ หรือจดหมายข่าว หรือรายงานประจำปีส่งออกมาเผยแพร่ให้องค์การบริหารส่วนตำบล ผู้นำและชุมชนทราบหรือไม่ เห็นว่า "ไม่มี มีแค่แนะนำการท่องเที่ยว" ในหลักความมีส่วนร่วม ต่อคำถามที่ว่า สวนสัตว์ให้องค์การบริหารส่วนตำบลเข้าไปมีบทบาท มีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ หรือร่วมรับผลประโยชน์อย่างไรหรือไม่ เห็นว่า "ไม่มี" ในหลักความรับผิดชอบ ต่อคำถามที่ว่า สวนสัตว์มีมาตรการ หรือแผนงานดูแลสัตว์ ดูแลสิ่งแวดล้อมอย่างไรบ้าง เห็นว่า "เท่าที่ทราบ เคยมีสัตว์มันหลุดออกมา แต่ก็ไม่ได้ว่าสวนสัตว์ไม่รับผิดชอบ อันนี้สัตว์ป่าจำพวกหมาไฮยีน่าเขาคงขุดหลุมใต้กรงออกมา คงเป็นเหตุสุดวิสัยในตอนนั้น" ในหลักความคุ้มค่า ต่อคำถามที่ว่า สวนสัตว์จะคุ้มทุนภายในระยะเวลา 7 ปี หรือไม่ เห็นว่า "ไม่คุ้ม เพราะคนมาเที่ยวน้อยแล้ว" ต่อคำถามที่ว่า ถ้าหากพิจารณาความคุ้มที่ไม่ใช่ทางเศรษฐกิจ แต่คุ้มในด้านการจัดให้สวนสัตว์เป็นสวัสดิการแก่สังคม เห็นว่า "ก็ยังไม่คุ้มอยู่ดี" ต่อคำถามที่ว่า สวนสัตว์ให้ความคุ้มค่าทางจิตใจในฐานะที่จะช่วยสร้างความรู้สึกรัก และหวงแหนสัตว์ป่าทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เห็นว่า "ยังไม่ถึงขั้นนั้น ยังให้ได้แค่ความรู้ ยังไม่สามารถทำให้ไปถึงขั้นเกิดความรู้สึกอนุรักษ์หวงแหน"

(6) ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 6 ให้ความเห็นว่า "โดยภาพรวมคิดว่าการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลนั้นค่อนข้างน้อย" ในหลักนิติธรรมว่า "สวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เกิดมาจากนโยบายของนักการเมืองที่ต้องการดึงนักท่องเที่ยวให้อยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ให้นานขึ้น ต้องการเพิ่มแหล่งท่องเที่ยว เนื่องจากฤดูกาลท่องเที่ยวจะมีช่วงที่นักท่องเที่ยวมาก กับช่วงที่นักท่องเที่ยวมาน้อย เรียกว่า High Season กับ Low Season ประมาณอย่างละ 6 เดือน ก็เลยมีโครงการดึงดูดนักท่องเที่ยวโดยการสร้างพืชสวนโลก สร้างไนท์ซาฟารี (สวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่) " ในหลักการมีส่วนร่วม เห็นว่า "มีน้อย ถ้าให้ชุมชน เอกชนมีส่วนร่วมภาพของความขัดแย้งจะไม่ปรากฏเลย" ในหลักความโปร่งใส เห็นว่า "มีหลายคนสงสัยในเรื่องความโปร่งใส เรื่องการใช้พื้นที่ของอุทยานแห่งชาติจริง " ในหลักความคุ้มค่า เห็นว่า "ณ ตอนนี้ ถือว่าเชียงใหม่ไนท์ซาฟารีอยู่ในช่วงวิกฤติ อาจจะมองแผนการตลาดผิดพลาด รวมทั้งอาจจะเกิดจากข้อบกพร่องเรื่องการประชาสัมพันธ์ เรื่องการบริหารภายใน การทุ่มงบประมาณกับบางอย่างมากไป เช่น การจัดทำน้ำพุ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ถ้าหากมีการเชื่อมโยงกับบริษัททัวร์ หาแรงจูงใจให้บริษัททัวร์มากขึ้น เชื่อมโยงกับประเพณี วัฒนธรรม เทศกาลสงกรานต์ งานไม้ดอกไม้ประดับ งานยี่เป็งก็คงจะพอช่วยได้ ต้องให้กำลังใจเชียงใหม่ไนท์

Copyright by Mahidol University

ซาฟารีเพราะว่าในขณะนี้เขาต้องแบกรับภาระค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ภายใต้งบประมาณสนับสนุนที่น้อยลง รายได้ที่น้อยลง”

4.6.2 ความสำเร็จของการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ ของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่

มีผู้ที่ให้ความเห็นไว้ดังนี้

(1) ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1 ให้ความเห็นต่อความสำเร็จของการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ว่า “ยังไม่สำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งเอาไว้ทั้งหมด การเป็น Them Parkนั้นมีอีกหลายเรื่องที่น่าจะทำแต่ยังไม่ได้ทำ เช่น ในเรื่องให้ความรู้ ให้ความเพลิดเพลินกับประชาชนยังไม่สำเร็จ ร้านอาหารก็ยังไม่เพียงพอ จะต้องจัดหาให้มีเพียงพอให้เขาได้มาพักผ่อน ได้มากินได้มาดู แต่เรื่องที่เห็นได้ว่าทำสำเร็จแล้วก็มี คือ เรื่องการจัดทำน้ำพุเพื่อความบันเทิง(Entertainment) ในเรื่องการจัดสัมมนา เรื่องการจัดที่พัก (Resort) เรื่องการจัดหาสัตว์”

(2) ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2 ให้ความเห็นต่อความสำเร็จของการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ในด้านการสร้างงานสร้างรายได้ และในด้านส่งเสริมการท่องเที่ยว เห็นว่า “สวนสัตว์สามารถสร้างงานสร้างรายได้ให้ท้องถิ่นและภูมิภาคพอสมควร โดยเฉพาะเชียงใหม่ และยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เพิ่มเข้ามาอีกแห่งหนึ่ง เสมือนมีวัตถุดิบอีกแหล่งหนึ่ง” ในด้านการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ เห็นว่า “สวนสัตว์สามารถทำให้คนมีจิตสำนึกรักสัตว์ป่าเพิ่มขึ้นได้ ซึ่งเป็นผลทางอ้อม”

(3) ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3 ให้ความเห็นต่อความสำเร็จของการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ในด้านส่งเสริมการท่องเที่ยวว่า “จริง ๆ แล้วนักท่องเที่ยวก็ไปไม่เยอะ” ในด้านการให้สวนสัตว์เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ เห็นว่า “อันนี้วัดยาก คนที่สงสารสัตว์ก็อาจจะเห็นว่าเป็นการทรมานสัตว์” ในด้านการยกระดับสินค้าและบริการว่า “เชียงใหม่เป็นเมืองท่องเที่ยวอยู่แล้ว ที่ที่จะให้วางสินค้าพื้นเมือง สินค้า OTOP มีมากมาย สินค้าส่วนหนึ่งมาจากจตุจักรที่กรุงเทพฯ และไม่ทราบว่านักท่องเที่ยวเขาต้องการซื้อหรือไม่ เพราะเวลาไปเที่ยวคนเราก็ไม่อยากหอบอะไรพะรุงพะรัง” ในด้านการสร้างงานสร้างรายได้ให้คนในจังหวัดเชียงใหม่ และภูมิภาค เห็นว่า “เห็นด้วยในหลักการ แต่ไม่มั่นใจว่าจะเป็นจริงตามนั้น” ในด้านที่ว่า ส่งเสริมการเรียนรู้ เห็นว่า “เข้าไปแล้วก็ไม่เห็นได้ความรู้อะไรมากมายเท่าใดนัก”ในด้านที่ว่าสร้างสวนสัตว์เพื่อการอนุรักษ์ เห็นว่า “ไม่ได้ส่งเสริมการอนุรักษ์เพราะเอาสัตว์มากักขังไว้ในกรง สัตว์ล้มตายไปเป็นจำนวนมาก การที่ช้างตายไปล่าสุด 2 ตัว สะท้อนให้เห็นถึงการดูแลที่ยังไม่ดีพอ ทางสวนสัตว์ต้องระวังเพราะอาจจะถูกตั้งคำถามว่าถ้าอย่างนี้เป็นการอนุรักษ์หรือเปล่า” ในด้านการสร้างจิตสำนึกให้รักสัตว์ป่า รักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม เห็นว่า “การสร้างจิตสำนึกนั้นมาจากการทำตัวให้เป็นแบบอย่างก็ได้ การที่สัตว์ล้มหายตายจากไปก็คงไม่มีใครอยากให้มันตาย แต่ก็ต้องระวังในเรื่องนี้ให้มาก ๆ”

Copyright by Mahidol University

(4) ผู้ให้สมัภาษณ์คนที่ 4 ให้ความเห็นต่อความสำเร็จของการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ในด้านส่งเสริมการท่องเที่ยวว่า "มีส่วนส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างแน่นอน การส่องเสริมการท่องเที่ยวดีอยู่แล้ว" ด้านการยกระดับสินค้าและบริการ เห็นว่า "ถ้ามีคนมาเที่ยว ก็จะช่วยส่งเสริมสินค้า OTOP ยิ่งถ้าขายได้หมดก็จะส่งเสริมระบบธุรกิจได้ครบวงจรทั้งรถทัวร์ โรงแรม ชาวบ้าน มีส่วนสร้างงานสร้างรายได้" ในด้านการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม สัตว์ป่า เห็นว่า "เป็นการสร้างจิตสำนึกให้คนได้โดยเฉพาะเด็ก ๆ จะรู้สึกรักและหวงแหนสัตว์ที่หายากและใกล้จะสูญพันธุ์ได้ แต่ถ้ามาเห็นสัตว์หงอย ๆ หรือเห็นสัตว์ตายนี้ก็คงไม่ดี แต่อันนี้มันขึ้นอยู่กับการบริหารจัดการ"

(5) ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 5 ให้ความเห็นต่อความสำเร็จของการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ในด้านส่งเสริมการท่องเที่ยวว่า "ยังน้อย นั่งรถชมสัตว์วนไปวนมาก็จบ แต่สัตว์ที่อยู่รอบ ๆ ทะเลสาบนั้นได้เดินชมอันนั้นดี ได้พักผ่อนหย่อนใจจริง" ในด้านการยกระดับสินค้าและบริการ เห็นว่า "สินค้า OTOP ของสามตำบล คือ แม่เหียะ หนองควาย และสุเทพ ที่ให้เอาไปวางขายในสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่นั้นตอนแรกขายดี แต่ตอนนี้เลิกไปโดยปริยาย" ในด้านการสร้างงาน สร้างรายได้ในจังหวัดเชียงใหม่ และภูมิภาค เห็นว่า "จ้างคนในท้องถิ่นน้อย ส่วนมากมาจากที่อื่น มาจากองค์การสวนสัตว์ คนในพื้นที่มีน้อย มีไม่ถึง 10 % คนในท้องถิ่นส่วนมากจะเป็นการจ้างยาม ปริญญาตรีที่ทำงานในสวนสัตว์กลางคืนมีแค่ 1-2 คน" ในด้านส่งเสริมการเรียนรู้ เห็นว่า "ก็มีให้นักเรียนเข้าไปดูชม ส่วนว่าส่งเสริมการเรียนรู้อย่างไรก็ต้องไปถามคณะครูอาจารย์ที่นำนักเรียนมาเข้าชมว่ามีส่วนส่งเสริมการเรียนรู้กับการศึกษามากน้อยแค่ไหน"ในด้านการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และสัตว์ป่า เห็นว่า "ยังมีส่วนช่วยสร้างความรู้สึก หรือปลุกจิตสำนึกให้อนุรักษ์ได้ไม่มาก"

(6) ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 6 ให้ความเห็นต่อความสำเร็จของการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ในภาพรวมว่า "ยอมรับว่าตามที่สวนสัตว์ต้องการทำให้เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจนั้นเขาทำได้เหนือกว่าสิงคโปร์ เป็นแหล่งนันทนาการที่ดีแห่งหนึ่ง และถ้ามีการเชื่อมต่อกับส่วนอื่น ๆ ได้ จะช่วยยกระดับสินค้าและบริการได้ดี ในด้านการสร้างงานสร้างรายได้นั้นสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ก็พยายามทำอยู่ ในด้านการอนุรักษ์สวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ก็พยายามทำอยู่ เห็นได้จากการที่เปิดให้นักเรียน นักบวชเข้าไปดูฟรี"

Copyright by Mahidol University

4.6.3 ผลการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในด้าน ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม ของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่

มีผู้ที่ให้ความเห็นไว้ดังนี้

(1) ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1 ให้ความเห็นว่า “การกำจัดขยะของทางสวนสัตว์ใช้โรงเผาขยะไฟฟ้า ได้รับการยืนยันจากกรมควบคุมมลพิษว่าควันที่ออกมาได้มาตรฐานไม่มีมลภาวะต่อบริเวณใกล้เคียง มีการแยกขยะ ซากสัตว์ที่ตายหลังจากพิสูจน์โรคแล้วใช้วิธีฝัง บางชนิดก็เผา บางชนิดแช่เย็นไว้ใช้ศึกษา มูลสัตว์เก็บแล้วนำไปตาก มีลานตากนำไปทำเป็นปุ๋ย บางส่วนนำไปทำเป็นปุ๋ยหมัก ทาง สวนสัตว์ไม่มีระบบบำบัดน้ำเสียรวม มีเฉพาะการบำบัดน้ำที่มาจากคอกสัตว์แต่ละคอก ส่วนน้ำที่ใช้แล้วอื่น ๆ ก็ไหลไปตามธรรมชาติ น้ำในทะเลสาบหรืออ่างเก็บน้ำ(Swan Lake) มีเครื่องตีน้ำ ระบบการสูบน้ำเชื่อมต่อกันระหว่างพืชสวนโลกกับสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ การจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวเคยได้กำหนดไว้หลักหมื่นทางสวนสัตว์รับได้ แต่นักท่องเที่ยวต้องรอคิวนาน เจ้าหน้าที่ก็ไม่ไหว สัตว์ก็ไม่ได้พักผ่อน เจ้าหน้าที่ก็ต้องทำงานในวันต่อไปโดยไม่มีวันหยุดเหมือนข้าราชการอื่น ต้องแบ่งเป็นกะและเข้ากะเพิ่ม แต่ถ้าจะให้ดีวันหนึ่งจำนวนนักท่องเที่ยวควรอยู่ระหว่าง 3-5 พันคน/วัน เรื่องไฟป่ามีเจ้าหน้าที่ป่าไม้มาช่วยทำเขตแนวป้องกันไฟป่า บางอย่างก็ทำเอง เช่นหญ้าแห้ง ใบไม้แห้งก็ตัดเองเพื่อกันไฟ ฝนตกมามาก ๆ ไม่มีผลต่อสัตว์ป่าที่นำมาเลี้ยง แต่อากาศหนาวในฤดูหนาวมีผลต่อสัตว์บ้าง ทางสวนสัตว์ก็จะมีเครื่องทำความอุ่นให้ ด้านสิ่งแวดล้อมไม่มีการตัดต้นไม้ มีแต่ปลูกเพิ่ม บางส่วนก็บอนไปไว้ในที่ที่เหมาะสม บางแห่งถ้ามันถิ่มันจะไม่โตเราก็ปรับให้สวยงามเพื่อให้มันโตเอาไปปลูกในที่ที่เหมาะสม ต้นไม้บางส่วนนำมาจากสนามบินก็มีตั้งแต่เมื่อครั้งที่สนามบินเขาสร้างที่จอดรถใหม่เราก็เอามาปลูกเพิ่ม เรื่องโรคติดต่อจากสัตว์สู่คนนั้นไม่มีเป็นที่ปรากกฏ พวกเราอยู่ใกล้สัตว์มากกว่าชาวบ้านเสียด้วยซ้ำ ส่วนช้างที่เพิ่งตายไป 2 ตัวคาดว่าเกิดจากหญ้ามันไม่ย่อย เพราะถ้าเป็นโรคต้องมีการฟ้องแสดงอาการของโรคมาก่อน แต่นี่ไม่มี อยู่ ๆ มันก็แน่นหน้าอก จุกตาย ก็ไม่ทราบว่าจะทำอย่างไรเพราะไม่มีใครอยากให้มันตาย เรื่องน้ำเรามีอ่างเก็บน้ำเอาไว้ใช้ในฤดูแล้ง มีคนบอกว่าที่นี่ทำให้น้ำท่วม ก็ไม่ทราบว่าจะทำให้น้ำท่วมได้อย่างไร มีแต่เก็บกักน้ำเอาไว้ ถ้ามันล้นก็ไหลลงคองชลประทานไป ส่วนหน้าแล้งก็ต้องประหยัดน้ำ และถ้าไม่พอก็ซื้อน้ำโดยสมัครเป็นสมาชิกร่วมกับกลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำจากชลประทานของจังหวัด มีการจัดการน้ำร่วมกัน สูบน้ำไปไว้ที่ พืชสวนโลก บอกเขาไว้ว่านี่น้ำเรานะ แล้วค่อยสูบต่อมายังสวนสัตว์กลางคืน ถ้าน้ำเหลือบ้างก็แบ่ง ๆ กันไป เราสูบจากคลองชลประทานแค่วันเดียวเราก็หยุด แค่เอาน้ำมาประคองน้ำเราไว้เท่านั้น”

Copyright by Mahidol University

(2) ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2 ให้ความเห็นว่า “ในเรื่องน้ำท่วมนั้น เดิมบริเวณที่สร้างสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เป็นที่ลุ่ม ครั้นพอมีการสร้างสวนสัตว์ก็มีการถมที่ ทำถนน พอถึงฤดูฝน น้ำก็เลยเอ่อล้นได้ง่าย” “ส่วนเรื่อง การจัดการน้ำเสีย การจัดการขยะของสวนสัตว์กลางคืน เราไม่มีข้อมูล”

(2) ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3 มีความเห็นสอดคล้องกับ ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2 ว่า “เดิมอ่างเก็บน้ำในพื้นที่ก่อนจะ สร้างสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่นั้นมีอยู่แล้ว แต่เมื่อมีการก่อสร้างแล้วมีการนำดินมาถมแต่งขอบอ่างเก็บน้ำ เลยทำให้พื้นที่รับน้ำน้อยลง ประกอบกับทางสวนสัตว์ได้วางท่อขนาดเล็ก พอน้ำมามากในฤดูฝนระบายน้ำไม่ทันก็เลยท่วมแต่มีปีเดียวที่น้ำท่วม” “ในด้านการกำจัดขยะทราบว่าภายในสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เขาดำเนินการเอง ส่วนเรื่องมูลสัตว์ไม่มีชะล้างมาสู่ชุมชน ทราบว่าสวนสัตว์กลางคืนมีบ่อบำบัด ถ้ามีเรื่องร้องเรียนเรื่องมูลสัตว์ก็ต้องมีเรื่องร้องเรียนผ่านมายัง อบต. เพราะ อบต. เป็นศูนย์รับเรื่องร้องทุกข์ต่าง ๆ ภายในตำบล แม้จะมีคนไปร้องเรียนเรื่องการชะล้างมูลสัตว์ สู่แหล่งน้ำที่อื่นแต่เขาก็ต้องแจ้งกลับมาให้ อบต. ทราบอยู่ดี แต่นี่ไม่เคยมีเรื่องร้องเรียนดังกล่าว”

4.6.4 ความพึงพอใจในภาพรวมต่อสถานที่ และการบริการ

มีผู้ให้ความเห็นไว้ดังนี้

(1) ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1 ให้ความเห็นว่า “พอใจในบรรยากาศ สถานที่ ร่มรื่นดีทีเดียว เราต้องรักษาไว้” “แต่ในด้านการบริการยังไม่เป็นที่พอใจ ต้องดีกว่านี้ เรื่องการต้อนรับ เรื่องระเบียบต่าง ๆ ที่ต้องจัดต้องทำขึ้นมา 2 ปีนี่ถือว่ายังใหม่ อะไรก็ยังไม่เข้ารูปเข้ารอย ต้องฝึก ต้องทำให้รู้จริงว่าอะไรต้องมี ไม่มี คนก็ยังไม่พร้อมเหมือนโรงแรมเขา อาจต้องจ้างคนเป็นแผนก ๆ แต่นี่ขาดอะไรก็มาช่วยกัน คนก็ไม่เข้าใจว่าทำไมค่าบุคลากรเราสูง ที่สูงก็เพราะเราต้องจ่ายค่าเข้ากะเพิ่มให้เขา อย่างผู้บริหารก็ไม่มีวันหยุด”

(2) ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2 มีความเห็นว่า “ไม่พอใจเลย เพราะเราไม่เห็นด้วยตั้งแต่แรกเริ่มตัดสินใจดำเนินโครงการ เพราะเชียงใหม่เติบโตมาได้ก็ด้วยวัฒนธรรมอันดีงาม ธรรมชาติที่สวยงาม วัดวาอาราม โบราณสถาน ผู้คนมีอัธยาศัยไมตรี”

(3) ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3 ให้ความเห็นสอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1 ว่า “ด้านสถานที่มีความพึงพอใจ แต่ในด้านการบริการยังไม่ค่อยพอใจเท่าใดนัก บริการยังช้าอยู่”

(4) ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4 พึงพอใจในสถานที่และบริการ เจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำดี”

Copyright by Mahidol University

4.7 ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะต่อสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่

4.7.1 สรุปข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะจากการตอบแบบสอบถาม มีดังต่อไปนี้

1. ควรเพิ่มการโฆษณาประชาสัมพันธ์
2. แม้ว่าจะส่งเสริมการท่องเที่ยว แต่ชุมชนได้อะไรจากสวนสัตว์น้อยมาก
3. อยากให้เปิดโอกาสให้คนในพื้นที่ได้ทำงานในสวนสัตว์เพิ่มขึ้น
4. ควรมีกิจกรรมร่วมกันกับชุมชนที่อยู่โดยรอบ ให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมมากขึ้น
5. อยากให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารให้มากขึ้น
6. ควรให้ผู้ที่มีร่างกายแข็งแรงได้เดินชมสัตว์ไปพร้อมกับการบรรยายของวิทยากร จะได้บรรยากาศของการท่องเที่ยวไปอีกรูปแบบหนึ่งแทนที่จะนั่งรถ
7. อยากให้สวนสัตว์รักษาสิ่งแวดล้อมให้ดีที่สุด

4.7.2 สรุปข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะจากการให้สัมภาษณ์เจาะลึก มีดังต่อไปนี้

1. อยากให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากขึ้น
2. อยากให้เลิกขังสัตว์ไว้ในกรง อยากให้ปล่อยในพื้นที่กว้าง ๆ
3. อยากให้เลี้ยงสัตว์ด้วยความรัก ไม่เป็นการเลี้ยงตามหน้าที่
4. อาจจะนำไปทำเป็นศูนย์การเรียนรู้เกี่ยวกับสัตว์ป่า
5. สัตว์ที่อันตรายมาก ๆ อาจไม่ต้องนำมาเลี้ยง
6. อยากให้ดูสวัสดิภาพของสัตว์ให้มากขึ้น
7. สำนักงานประชาสัมพันธ์อยู่ที่จังหวัดนนทบุรีนั้นอยู่ไกลเกินไปอาจจะไม่ได้รับทราบว่าประชาชนคิดอย่างไร ต้องการอย่างไร อยากเข้าไปมีส่วนร่วมอย่างไร เกิดปัญหาอะไร ไม่อยากให้คิดว่าข้าราชการ หรือเจ้าหน้าที่เท่านั้นที่ทำได้ จริง ๆ แล้วต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วม ต้องบูรณาการเข้าด้วยกันทั้งข้าราชการ ประชาชน และควรเอาประชานชนจากทั้ง 3 ตำบลให้เข้าไปร่วมบริหารจัดการ (ต. หนองควาย อ. หางดง ต. แม่เหียะ และ ต. สุเทพ อ. เมือง จ. เชียงใหม่)
8. อาจปรับรูปแบบการดำเนินงานให้เป็นค่ายวิทยาศาสตร์ศึกษาระบบนิเวศ พันธุ์พืชพันธุ์สัตว์ และไม่ต้องเก็บเงิน ให้ถือว่าเป็นบริการของรัฐ หรืออาจปรับให้เป็นที่ผจญภัยย่อย ๆ คล้าย ค่ายลูกเสือ หรือเป็นสถานที่ให้คนไปออกกำลังกาย หรือให้คนไปปฏิบัติธรรม ควรปรับรูปแบบการให้ประชาชนเข้าไปใช้ประโยชน์ ไม่ใช่เข้าไปเฉพาะคนไปเที่ยวสวนสัตว์เท่านั้น ให้เหมือนเป็นสาธารณะสมบัติที่รัฐมีหน้าที่ต้องแจกจ่ายให้ประโยชน์แก่คนทุกคน
9. อยากจะให้ปรับปรุงเรื่องการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร การรณรงค์ประชาสัมพันธ์ ต้องวางแผนการตลาด เพิ่มการประชาสัมพันธ์ในสื่อท้องถิ่นและสื่ออื่น ๆ มากขึ้น หรืออาจนำเสนอ

Copyright by Mahidol University

ในรูปแบบของการเผยแพร่ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์สัตว์ ให้ความรู้ มีผลดี ผลเสียอย่างไร หรือเป็นลักษณะคำถาม คำตอบก็ได้

10. การทำไนท์ซาฟารีควรจะเป็นธรรมชาติมากกว่านี้ อาจทำเป็นทางเดินดูสัตว์ข้างบนเชื่อมต่อเป็นทางยาวเหมือนในออสเตรเลีย ให้สัตว์อยู่เป็นธรรมชาติ อาจใช้รถนำเที่ยวเหมือนในแอฟริกา หรือไปทำบ้านอยู่บนต้นไม้ให้คนไปพักซุ่มดูสัตว์เป็นจุด ๆ ซาฟารีก็ควรจะมีพื้นที่ให้กว้างกว่านี้อาจต้องหาพื้นที่อื่น ๆ เช่น เขาใหญ่ แจ้ซ้อนที่ลำปาง หรือป่าทางแม่ฮ่องสอน แต่อย่าให้คนไปทำร้ายสัตว์ได้ รักษาให้ดี อาจประกาศอาณาเขตเป็นแสนไร่ มีน้ำตก ให้สัตว์ได้อยู่อย่างอิสระ ประเทศไทยมีพื้นที่มากอยู่แล้วควรทำให้ต่างจากสิงคโปร์ที่มีเนื้อที่น้อย

Copyright by Mahidol University

บทที่ 5
สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของ สวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมโดยวางแผนการศึกษาเป็น 2 ส่วน ส่วนแรก ศึกษาจากแนวความคิดเห็นของประชาชนที่อาศัยอยู่รอบพื้นที่ สวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ และได้ทำการสัมภาษณ์เจาะลึกเสริม ส่วนที่สอง ศึกษาความหนาแน่นของสัตว์ต่อพื้นที่ แต่เนื่องจากทางสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ไม่ได้จัดทำฐานข้อมูลในด้านขนาดพื้นที่อยู่อาศัยของสัตว์จึงทำให้ไม่สามารถคำนวณหาความหนาแน่นของสัตว์ได้ จึงใช้การสังเกตร่วมกับการสัมภาษณ์เจาะลึกดังกล่าวมาแล้วข้างต้นเพื่อช่วยเสริมความเข้าใจ

การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้ แบบสอบถาม ใช้การบันทึกเสียงสัมภาษณ์ประกอบกับจดบันทึกในการสัมภาษณ์เจาะลึก แล้วนำข้อมูลจากแบบสอบถามมาวิเคราะห์ด้วยคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรม SPSS for Windows สถิติที่ใช้ในการแปรผลข้อมูล ได้แก่ ความถี่หรือจำนวน ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การสัมภาษณ์เจาะลึกใช้กระบวนการอุปนัย (Induction process) สรุปเป็นข้อความ ส่วนสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปร คือ ค่า t – test และ ค่า F – test จากผลการวิจัยในบทที่ผ่านมา สามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.1.1 ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

5.1.1.1 คุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง

1. เพศ กลุ่มตัวอย่าง จำนวนทั้งสิ้น 170 คน จำแนกตามเพศ ประกอบด้วย เพศชาย 105 คน คิดเป็นร้อยละ 61.8 เพศหญิง 65 คน คิดเป็นร้อยละ 38.2

2. อายุ กลุ่มตัวอย่าง มีอายุเฉลี่ย 33.76 ปี อายุสูงสุด 65 ปี อายุต่ำสุด 15 ปี เมื่อพิจารณาตามกลุ่มอายุ พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่ มีอายุอยู่ระหว่าง 20-29 ปี จำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 29.4 กลุ่มอายุที่มีจำนวนน้อยที่สุดคือ กลุ่มผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 2.4

Copyright by Mahidol University

3. การศึกษา กลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 146 คน คิดเป็นร้อยละ 85.9 รองลงมามีการศึกษาในระดับปริญญาตรี จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 12.9 มีการศึกษาในระดับปริญญาโท จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 1.2

4. อาชีพ กลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่ มีอาชีพรับจ้าง จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 25.4 กลุ่มตัวอย่างที่ประกอบอาชีพเป็นพนักงานองค์การมหาชน มีจำนวนน้อยที่สุดคือมีจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.6

5. ระยะเวลาในการประกอบอาชีพ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีช่วงระยะเวลาในการประกอบอาชีพระหว่าง 1-10 ปี จำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 39.9 ส่วนช่วงระยะเวลาในการประกอบอาชีพ 31 ปีขึ้นไป มีจำนวน 11 คน ถือเป็นช่วงที่มีจำนวนน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 6.5

5.1.1.2 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมาภิบาล

กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมาภิบาลมากที่สุดคือข้อที่ว่า “ธรรมาภิบาล มีส่วนเกี่ยวข้องกับคุณธรรม จริยธรรม” จำนวน 157 คน คิดเป็นร้อยละ 94.0 ส่วนข้อที่กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมาภิบาลน้อยที่สุดคือ ข้อที่ว่า “การรับฟังความคิดเห็น การมีส่วนร่วมไม่เกี่ยวข้องกับการมีธรรมาภิบาล” จำนวน 68 คน คิดเป็นร้อยละ 40.0

เมื่อแบ่งระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมาภิบาลของกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 ระดับ คือ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมาภิบาลน้อย กับ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมาภิบาลมาก พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมาภิบาลมาก มีจำนวน 105 คนคิดเป็นร้อยละ 61.8 และมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมาภิบาลน้อย มีจำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 38.2

5.1.1.3 การปฏิบัติตนด้านสิ่งแวดล้อม

ผลการศึกษาการปฏิบัติตนด้านสิ่งแวดล้อมของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ส่วนใหญ่ ปฏิบัติตนทางสิ่งแวดล้อมได้ถูกต้อง เพราะเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้ว พบว่ามีผู้ปฏิบัติตนด้านสิ่งแวดล้อมได้ถูกต้องเกินร้อยละ 80 ทุกข้อ ข้อที่มีผู้ปฏิบัติตนด้านสิ่งแวดล้อมถูกต้องสูงสุดเท่ากันมี 2 ข้อคือ ข้อที่ว่า “ท่านพยายามใช้กระดาษหรือสิ่งของต่างๆ ให้คุ้มค่าที่สุด” กับข้อที่ว่า “ท่านเป็นคนที่ช่วยชาติประหยัดพลังงานด้วยการเดินในระยะใกล้ๆ หรือปิดเครื่องใช้ไฟฟ้าที่ไม่จำเป็น” มีจำนวน 165 คน คิดเป็นร้อยละ 97.1 ส่วนข้อที่มีผู้ปฏิบัติตนด้านสิ่งแวดล้อมถูกต้องน้อยที่สุดเท่ากันมี 2 ข้อ

Copyright by Mahidol University

เช่นเดียวกัน คือ ข้อที่ว่า “ท่านอ่านหนังสือพิมพ์หรือรับฟัง รับชมข่าวที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม” กับข้อที่ว่า “ท่านแยกประเภทขยะก่อนทิ้ง” จำนวน 148 คน คิดเป็น ร้อยละ 87.1

เมื่อแบ่งระดับการปฏิบัติตนด้านสิ่งแวดล้อมออกเป็น 2 แบบ คือ ปฏิบัติตน ไม่ถูกต้องและเป็นประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อมน้อย กับ ปฏิบัติตนได้ถูกต้องและเป็นประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อมมาก พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการปฏิบัติตนได้ถูกต้องและเป็นประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อมมาก จำนวน 107 คน คิดเป็นร้อยละ 62.9 กับ มีการปฏิบัติตนไม่ถูกต้องและเป็นประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อมน้อย จำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 37.1

5.1.1.4 ความถี่ในการเข้าชมสวนสัตว์

ความถี่ในการเข้าชมสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ผู้ที่เข้าชมสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่จำนวน 1 ครั้งมีมากที่สุด มี 75 คน คิดเป็นร้อยละ 44.1 และจำนวนครั้งที่มีผู้เข้าชมน้อยที่สุด คือจำนวน 4 ครั้ง มี 8 คน คิดเป็นร้อยละ 4.7

5.1.1.5 ระดับการรับทราบข้อมูลข่าวสาร

การรับทราบข้อมูลข่าวสารทุกวันของกลุ่มตัวอย่างผ่านช่องทางโทรทัศน์มีมากที่สุดกว่าสื่ออื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 69.6 การรับทราบข้อมูลข่าวสารน้อยมากหรือไม่ได้รับทราบข้อมูลข่าวสารเลย (ไม่ดู/ไม่ฟัง/ไม่อ่าน/ไม่เข้าชมข้อมูลทางอินเตอร์เน็ต) ของกลุ่มตัวอย่างผ่านช่องทางสื่ออินเตอร์เน็ตมีจำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 52.4

เมื่อแบ่งระดับการรับทราบข้อมูลข่าวสาร ออกเป็น 3 ระดับ คือระดับมาก ระดับปานกลาง และระดับน้อย ผลการศึกษาการรับทราบข้อมูลข่าวสารของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า มีการรับทราบข้อมูลข่าวสารทางสื่อโทรทัศน์ และวิทยุ อยู่ในระดับ “มาก” มีค่าเฉลี่ย 4.60 และ 4.08 ตามลำดับ มีการรับทราบข้อมูลข่าวสารทางสื่อหนังสือพิมพ์ และสื่อเอกสารแนะนำหรือแผ่นพับหรือจดหมายข่าวอยู่ในระดับ “ปานกลาง” มีค่าเฉลี่ย 3.61 และ 2.42 ตามลำดับ มีการรับทราบข้อมูลข่าวสารผ่านสื่ออินเตอร์เน็ตอยู่ในระดับ “น้อย” คิดเป็นค่าเฉลี่ย 2.07 หากศึกษาในภาพรวม พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีการรับทราบข้อมูลข่าวสารอยู่ในระดับ “ปานกลาง” คิดเป็นค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.35

Copyright by Mahidol University

5.1.2 ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

การศึกษาระดับความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมจากกลุ่มตัวอย่าง พบว่า การดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลรายข้อทุกข้อ อยู่ในระดับ "ปานกลาง" เรียงตามค่าเฉลี่ย ดังนี้ หลักนิติธรรม มีค่าเฉลี่ย 3.51 หลักความรับผิดชอบ มีค่าเฉลี่ย 3.45 หลักความคุ้มค่า มีค่าเฉลี่ย 3.29 หลักคุณธรรม มีค่าเฉลี่ย 3.23 หลักความโปร่งใส มีค่าเฉลี่ย 3.06 หลักความมีส่วนร่วม มีค่าเฉลี่ย 2.95 และหากพิจาณาในภาพรวม กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่าสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรและธรรมชาติอยู่ในระดับ "ปานกลาง" มีค่าเฉลี่ย 3.24

5.1.3 ความคิดเห็นต่อผลการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม ความ พึงพอใจต่อสถานที่และการบริการของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่

การศึกษาความคิดเห็นต่อผลการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผลทางด้านเศรษฐกิจ สังคม ความพึงพอใจต่อสถานที่และการบริการของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่จากกลุ่มตัวอย่าง สรุปได้ดังนี้

ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

ข้อที่มีค่าร้อยละสูงสุด คือ ข้อที่ว่า "สวนสัตว์มีส่วนช่วยในการรักษาพื้นที่ป่าไม้ในสวนสัตว์ไม่ให้ชาวบ้านบุกรุก" คิดเป็นร้อยละ 72.2 ข้อที่มีค่าร้อยละต่ำสุด คือ ข้อที่ว่า "สวนสัตว์มีส่วนช่วยในการอนุรักษ์น้ำไว้ใช้ในชุมชนรอบพื้นที่สวนสัตว์" คิดเป็นร้อยละ 40.2

ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ข้อที่มีค่าร้อยละสูงสุด คือ ข้อที่ว่า "มีการปลูกไม้ดอกไม้ประดับเพื่อเพิ่มความร่มรื่นสวยงาม" คิดเป็นร้อยละ 95.3 ข้อที่มีค่าร้อยละต่ำสุด คือ ข้อที่ว่า "มีการปล่อยน้ำเสียลงสู่ลำธารสาธารณะ" คิดเป็นร้อยละ 38.7

ผลของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีต่อเศรษฐกิจ และสังคม

ข้อที่มีค่าร้อยละสูงสุด คือ ข้อที่ว่า "สวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่สร้างงานให้แก่คนในชุมชนและในจังหวัดเชียงใหม่" คิดเป็นร้อยละ 79.3 ข้อที่มีค่าร้อยละต่ำสุด คือ ข้อที่ว่า "มีโรคติดต่อจากสัตว์ในสวนสัตว์สู่คนหรือสัตว์ในชุมชน" คิดเป็นร้อยละ 12.6

Copyright by Mahidol University

ด้านความพึงพอใจต่อการบริหารจัดการ สถานที่ การดูแลสัตว์ที่นำมาแสดง และการให้บริการในภาพรวม

ที่มีค่าร้อยละสูงสุดด้านความพึงพอใจต่อการบริหารจัดการ สถานที่ การดูแลสัตว์ที่นำมาแสดง และการให้บริการในภาพรวม คือ ข้อที่ว่า “สวนสัตว์มีส่วนส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่” คิดเป็นร้อยละ 90.6 ข้อที่มีค่าร้อยละต่ำสุด คือ ข้อที่ว่า “มีการให้อาหารสัตว์เฉพาะตอนที่นักท่องเที่ยวเข้าชม” คิดเป็นร้อยละ 30.0

5.1.4 การบริหารสิ่งแวดล้อมของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่จากการสังเกต สัมภาษณ์ สรุปได้ดังนี้

ก. พื้นที่ส่วนเลี้ยงสัตว์ และแสดงสัตว์

- การบริหารสิ่งแวดล้อมของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ สวนสัตว์มีการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยว (จากเวลาเปิด – ปิด) เอาไว้ที่ประมาณคืนละ 12,800 คน เพื่อถนอมทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ไม่มีการปล่อยน้ำเสียสิ่งปฏิกูลมูลสัตว์ลงสู่แหล่งน้ำลำธารสาธารณะ สวนสัตว์ใช้เครื่องตีน้ำเพื่อเพิ่มออกซิเจนให้กับน้ำในอ่างเก็บน้ำ หรือทะเลสาบ (Swan Lake) สวนสัตว์ไม่มีระบบบำบัดน้ำเสียแบบรวมแต่มีการพักน้ำเสียจากคอกสัตว์แต่ละคอกแล้วปล่อยให้ซึมลงชั้นดินไปเองตามธรรมชาติ สวนสัตว์มีการแยกขยะ มีเตาเผาขยะไฟฟ้าที่ทันสมัย สัตว์ที่ป่วยเป็นโรคตายใช้วิธีเผา หรือฝัง มีเสียงร้องของสัตว์และกลิ่นมูลสัตว์รบกวนพระสงฆ์ แม่ชี ในการ จำวัด ปฏิบัติกิจของสงฆ์ ณ จุดที่อยู่ติดกับสวนสัตว์กลางคืน คือวัดดอยแก้ว ไม่มีโรคติดต่อจากสัตว์สู่คน สวนสัตว์มีความสะอาด ร่มรื่น สวยงาม และให้บริการอย่างเป็นระบบ มีการห้ามถ่ายภาพโดยใช้แฟลชในตอนกลางคืน มีลวดไฟฟ้าและคูน้ำกั้นระหว่างผู้ชมกับสัตว์ที่เป็นอันตราย สปอร์ตไลท์ กับไฟส่องสว่างประจำเสาที่ปักไว้ในส่วนแสดงสัตว์กลางคืนไม่เป็นอันตรายหรือสร้างความเครียดแก่สัตว์ สัตว์มีที่พักผ่อนหลับนอนเฉพาะของตน (Holding) มีสวนเดินเล่นหลังบ้านร่วมกัน (Backyard) และส่วนแสดงจะอยู่ด้านหน้ามีเส้นทางรถลาก (Tram) ผ่านเพื่อให้นักท่องเที่ยวนั่งรถลากชม

- การจัดแสดงสัตว์ของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ ในสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ ได้จัดแสดงสัตว์ 3 ประเภท ได้แก่ สัตว์ที่เลี้ยงลูกด้วยนม สัตว์ปีก และสัตว์เลื้อยคลาน จากข้อมูล ณ วันที่ 22 ตุลาคม พ.ศ. 2550 มีสัตว์รวมทั้งสิ้น 1,713 ตัว ในจำนวนนี้มีสัตว์ป่าสงวนของไทยตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 จำนวน 4 ชนิด มีสัตว์ป่าคุ้มครองตามบัญชีแนบท้ายประกาศกฎกระทรวง เรื่องกำหนดให้สัตว์ป่าบางชนิดเป็นสัตว์ป่าคุ้มครอง พ.ศ. 2546 ซึ่งออกตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 จำนวน 30 ชนิด

Copyright by Mahidol University

ข. พื้นที่บริการทั่วไป

การใช้ประโยชน์ที่ดินของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ จากพื้นที่ 819 ไร่ของ สวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ได้นำมาใช้ในส่วนสำคัญได้แก่ (1) การสร้างอาคาร (กลุ่มอาคารล้านนา) เพื่อใช้เป็นที่ทำการ อาคารขายของที่ระลึก ร้านอาหาร มุมถ่ายภาพกับสัตว์ และส่วนแสดงน้ำพุดนตรี (2)ใช้เป็นส่วนแสดงสัตว์ 3 เขต ได้แก่ ส่วน Savanna Safari ส่วน Predator Prowl และ ส่วน Jaguar Trail (3) สร้างบ้านพักซาฟารีรีสอร์ท (Chiang Mai Night Safari & Resort)

5.1.5 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

การทดสอบสมมติฐานหรือทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระคือ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ ระยะเวลาในการประกอบอาชีพ ความเข้าใจธรรมาภิบาล การปฏิบัติตนด้านสิ่งแวดล้อม ความถี่ในการเข้าชมสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ และการรับรู้ข้อมูลข่าวสารกับตัวแปรตามคือ ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยใช้ค่า t – test และ F – test ที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05 พบว่า ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการแสดงความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ อาชีพ ความถี่ในการเข้าชมสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ และการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ส่วนตัวแปรด้านเพศ อายุ การศึกษา ระยะเวลาในการประกอบอาชีพ ความเข้าใจธรรมาภิบาล การปฏิบัติตนด้านสิ่งแวดล้อม พบว่าไม่มีความสัมพันธ์กับการแสดงความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

5.1.6 สรุปผลการสัมภาษณ์เจาะลึก (In – dept Interview)

ความเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้น ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เห็นตรงกันว่า สามารถอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในภาพรวมอยู่ในระดับกลาง คือน่าพอใจที่ สามารถสร้างบรรยากาศทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้ร่มรื่นสวยงาม เหมาะแก่การใช้ประโยชน์ด้านอื่น ๆ ด้วยนอกเหนือจากการเปิดให้เข้าชมสัตว์เพียงอย่างเดียว แต่ยังมีการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลบางประการที่ต้องปรับปรุงเพิ่มเติมให้มีมากขึ้น คือ การให้ประชาชนมีส่วนร่วมการให้ข้อมูลข่าวสารหรือการประชาสัมพันธ์

ความเห็นต่อผลสำเร็จของการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของการก่อตั้งสวนสัตว์ ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นตรงกันว่าการดำเนินงานยังไม่สำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ทั้งหมด เช่นในด้านการยกระดับมาตรฐานสินค้าของจังหวัดเชียงใหม่ ร้านค้าของสามตำบลที่นำไปขายใน สวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ขายดีเฉพาะในช่วงแรกเท่านั้น แต่ในที่สุดต้องเลิกไปโดยปริยาย ในด้านการสร้าง

Copyright by Mahidol University

งาน สร้างรายได้ให้คนในจังหวัด ผู้ให้สัมภาษณ์บางส่วนเห็นว่ายังมีการจ้างงานคนในชุมชนโดยรอบสวนสัตว์จำนวนน้อย ที่เห็นได้ชัดเจนคือการจ้างยามที่เป็นคนในชุมชนเท่านั้นในด้านการให้ความรู้ ต้องให้ได้รับความรู้เพิ่มขึ้น และมีวิธีการให้ความรู้ที่หลากหลายนอกเหนือจากความรู้ที่ได้จากการบรรยายของวิทยากร และป้ายที่อยู่ข้างหน้าคอกสัตว์เท่านั้นในด้านการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ ผู้ให้สัมภาษณ์บางส่วนเห็นว่าน่าจะเกิดผลทางอ้อมให้เกิดความรู้สึกว่าสัตว์ป่าเหล่านี้มีอยู่น้อยต้องรักหวงแหนอย่าไปทำร้ายสัตว์ป่าเหล่านี้ แต่อีกส่วนหนึ่งเห็นว่าสวนสัตว์ต้องสอนเด็กๆ หรือให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวให้เกิดความรู้สึกรักและหวงแหนและเห็นความสำคัญให้มากกว่านั้น

ความคิดเห็นในด้านบริการ โดยภาพรวมยังเห็นว่าจะต้องมีการปรับปรุงการบริการให้เป็นไปด้วยความฉับไวมากขึ้น และมีข้อคิดเห็นในด้านการดูแลสัตว์ป่าที่นำมาเลี้ยงว่า ต้องการให้สวนสัตว์หาวิธีการดูแลสัตว์ให้มีสุขภาพจิตที่ดีควบคู่ไปกับการมีสุขภาพกายที่ดีด้วย

5.1.7 สรุปข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่มีต่อสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่

ผู้ตอบแบบสอบถาม และผู้ให้สัมภาษณ์มีข้อเสนอแนะต่อสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ไปในแนวทางเดียวกัน ได้แก่ ควรเพิ่มการโฆษณาประชาสัมพันธ์ให้มากขึ้น ควรเปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการรับทราบข้อมูลข่าวสารและมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการให้มากขึ้น สวนสัตว์ควรมีพื้นที่กว้างขวางเพียงพอสำหรับสัตว์ หรืออาจหาพื้นที่อื่นให้สัตว์ได้อยู่อย่างอิสระและเป็นธรรมชาติมากในปัจจุบัน และควรเพิ่มให้มีรูปแบบของการเข้าไปใช้ประโยชน์ให้มีความหลากหลายมากขึ้นกว่าการให้เข้าไปชมสัตว์และใช้พื้นที่จัดประชุมสัมมนาเท่านั้น

5.2 อภิปรายผล

5.2.1 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมาภิบาล

จากการแบ่งระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมาภิบาลของกลุ่มตัวอย่าง ออกเป็น 2 ระดับ คือ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมาภิบาลน้อย กับ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมาภิบาลมาก กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมาภิบาลมาก มีจำนวน 105 คน คิดเป็นร้อยละ 61.8

การที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมาภิบาลมาก อาจเนื่องมาจากธรรมาภิบาลเป็นเรื่องเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม และกลุ่มตัวอย่างเป็นคนในชนบทยังรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมเอาไว้ได้ค่อนข้างสูง ซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณีดังกล่าวเป็นผลมาจากจริยธรรม คุณธรรมในหลักศาสนาที่กลุ่มตัวอย่างเคารพนับถืออยู่แล้วนั่นเอง ประกอบกับจังหวัดเชียงใหม่เป็นจังหวัดที่มีภาพลักษณ์ของเมืองที่ผู้คนมีจิตใจงดงาม ใจบุญสุลทาน หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นผลมาจากวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีการปฏิบัติจนเป็นความเคยชินและอยู่ในวิถีชีวิตอยู่แล้วนั่นเอง

Copyright by Mahidol University

5.2.2 การปฏิบัติตนด้านสิ่งแวดล้อม

เมื่อแบ่งระดับการปฏิบัติตนด้านสิ่งแวดล้อมออกเป็น 2 แบบ คือ ปฏิบัติตน ไม่ถูกต้องและเป็นประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อมน้อย กับ ปฏิบัติตนได้ถูกต้องและเป็นประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อมมาก พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการปฏิบัติตนได้ถูกต้องและเป็นประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อมมาก จำนวน 107 คน คิดเป็นร้อยละ 62.9 กับ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกลุ่มตัวอย่างมีความผูกพันอยู่กับธรรมชาติแวดล้อมทั้งป่าไม้ สายธารที่ไหลผ่านชุมชน พื้นดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ มองเห็นว่าธรรมชาติสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งที่ให้คุณต่อการดำรงชีวิตจึงมีการปฏิบัติตนที่เป็นประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อมมาก เป็นจำนวนสูง

5.2.3 ความถี่ในการเข้าชมสวนสัตว์

ความถี่ในการเข้าชมสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ผู้ที่เข้าชมสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่จำนวน 1 ครั้งมีมากที่สุด มี 75 คน คิดเป็นร้อยละ 44.1 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะมีความจำเป็นทางเศรษฐกิจที่ต้องประหยัดค่าใช้จ่ายหรือกลุ่มตัวอย่างอาจคิดว่าในระยะเวลา 2 ปี นับตั้งแต่เปิดดำเนินการให้ประชาชนเข้าชมจนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2550) คงไม่เปลี่ยนแปลงจากที่เคยเข้าชมไปแล้วมากนักดังนั้นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จึงเข้าชมสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพียงครั้งเดียว นอกเสียจากอาจต้องนำญาติมิตรเข้าไปเที่ยวชม หรือดูฟรีปีละ 1 ครั้ง กลุ่มตัวอย่างจึงจะเข้าไปชมสวนสัตว์มากกว่า 1 ครั้ง

5.2.4 ระดับการรับทราบข้อมูลข่าวสาร

เมื่อแบ่งระดับการรับทราบข้อมูลข่าวสาร ออกเป็น 3 ระดับ คือระดับมาก ระดับปานกลาง และระดับน้อย ผลการศึกษาการรับทราบข้อมูลข่าวสารของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า มีการรับทราบข้อมูลข่าวสารทางสื่อโทรทัศน์ และวิทยุ อยู่ในระดับ “มาก” มีค่าเฉลี่ย 4.60 และ 4.08 ตามลำดับ มีการรับทราบข้อมูลข่าวสารผ่านสื่ออินเตอร์เน็ตอยู่ในระดับ “น้อย” คิดเป็นค่าเฉลี่ย 2.07
ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสื่อโทรทัศน์ และวิทยุสามารถเข้าถึงกลุ่มตัวอย่างได้ง่ายกว่าสื่ออื่น ๆ

ในภาพรวม พบว่า กลุ่มตัวอย่าง มีการรับทราบข้อมูลข่าวสารอยู่ในระดับ “ปานกลาง” คิดเป็นค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.35 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้าง และมีระดับการศึกษาเฉลี่ยต่ำกว่าระดับปริญญาตรี ดังนั้นจึงอาจไม่มีความสนใจ และอาจไม่มีเวลาติดตามข้อมูลข่าวสารมากพอ หรืออาจจะยังไม่ได้ตระหนักถึงความสำคัญของข่าวสารที่มีอิทธิพลโดยตรงและโดยอ้อมต่อการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพมากนัก

Copyright by Mahidol University

5.2.5 ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

การศึกษาระดับความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมจากกลุ่มตัวอย่าง พบว่า การดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลภาพรวม และรายข้อทุกข้อ อยู่ในระดับ “ปานกลาง” ทั้งนี้อาจเป็นเพราะระยะเวลา 2 ปี อาจจะยังใหม่สำหรับประสบการณ์ในการดำเนินงานของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ให้เป็นองค์กรที่มีทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม การบริการ และธรรมาภิบาลที่โดดเด่น และประชาชนในพื้นที่มีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมเสนอแนะยังไม่มาก ยังไม่เกิดความรู้สึกว่ามีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของ ดังนั้น สวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่จึงขาดแรงที่จะร่วมผลักดันให้มีพัฒนาการทางด้านทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม การบริการ และธรรมาภิบาลที่ดีอย่างเพียงพอ

5.2.6 ความคิดเห็นต่อผลการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความคิดเห็นต่อผลทางด้านเศรษฐกิจ สังคม ความพึงพอใจต่อสถานที่และการบริการของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ อภิปรายผลได้ดังนี้

ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

ข้อที่มีค่าร้อยละสูงสุด คือ ข้อที่ว่า “สวนสัตว์มีส่วนช่วยในการรักษาป่าไม้ในพื้นที่สวนสัตว์ไม่ให้ชาวบ้านบุกรุก” คิดเป็นร้อยละ 72.2 ส่วนข้อที่มีค่าร้อยละต่ำสุด คือ ข้อที่ว่า “สวนสัตว์มีส่วนช่วยในการอนุรักษ์น้ำไว้ใช้ในชุมชนรอบพื้นที่สวนสัตว์” คิดเป็นร้อยละ 40.0

ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ข้อที่มีค่าร้อยละสูงสุด คือ ข้อที่ว่า “มีการปลูกไม้ดอกไม้ประดับเพื่อเพิ่มความร่มรื่นสวยงาม” คิดเป็นร้อยละ 95.3 ข้อที่มีค่าร้อยละต่ำสุด คือ ข้อที่ว่า “มีการปล่อยน้ำเสียลงสู่ลำธารสาธารณะ” คิดเป็นร้อยละ 38.7

ผลของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีต่อเศรษฐกิจ และสังคม

ข้อที่มีค่าร้อยละสูงสุด คือ ข้อที่ว่า “สวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่สร้างงานให้แก่คนในชุมชน และในจังหวัดเชียงใหม่” คิดเป็นร้อยละ 79.3 ข้อที่มีค่าร้อยละต่ำสุด คือ ข้อที่ว่า “มีโรคติดต่อจากสัตว์ในสวนสัตว์สู่คนหรือสัตว์ในชุมชน” คิดเป็นร้อยละ 12.6

Copyright by Mahidol University

ด้านความพึงพอใจต่อการบริหารจัดการ สถานที่ การดูแลสัตว์ที่นำมาแสดง และการให้บริการในภาพรวม

ข้อที่มีค่าร้อยละสูงสุดด้านความพึงพอใจต่อการบริหารจัดการ สถานที่ การดูแลสัตว์ที่นำมาแสดง และการให้บริการในภาพรวม คือ ข้อที่ว่า “สวนสัตว์มีส่วนส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่” คิดเป็นร้อยละ 90.6 ข้อที่มีค่าร้อยละต่ำสุด คือ ข้อที่ว่า “มีการให้อาหารสัตว์เฉพาะตอนที่นักท่องเที่ยวเข้าชม” คิดเป็นร้อยละ 30.0

ทั้งนี้ ข้อที่เป็นคำถามเชิงบวกถ้าได้คะแนนสูง จะดีต่อทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม มีผลดีต่อการอนุรักษ์ และมีความพึงพอใจสูง (ยิ่งสูงยิ่งดี) สำหรับข้อที่เป็นคำถามเชิงลบถ้าได้คะแนนต่ำแสดงว่าดีต่อทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม มีผลดีต่อการอนุรักษ์ และมีความพึงพอใจสูง (ยิ่งต่ำยิ่งดี)

5.2.7 การบริหารสิ่งแวดล้อมของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่

5.2.7.1 การรองรับนักท่องเที่ยวของสวนสัตว์

ได้มีการประเมินการรองรับนักท่องเที่ยวของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ไว้ที่ 12,800 คน (ที่มา : เอกสารรายงานการประเมินผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมเบื้องต้น(IEE ; Initial Environmental Examination) ก่อนการดำเนินโครงการ สวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ โดยคณะกรรมาธิการสิ่งแวดล้อมของรัฐสภา 2545) และจากการประเมินของผู้ศึกษาวิจัยด้วยข้อมูลของรถลาก (Tram) จำนวน 19 คัน บรรทุกได้สูงสุดคันละ 55 คน เพื่อนำนักท่องเที่ยวชมส่วนแสดงสัตว์กลางคืนพบว่ามีจำนวนใกล้เคียงกับจำนวนคนที่ทางสวนสัตว์ประเมินยอดการรองรับนักท่องเที่ยวได้ คือ จำนวน 1 ,1880 คน และหากรวมกับรถบัส แบบ 20 ที่นั่ง จำนวน 5 คัน (รถบัสเสริมไม่มีกำหนดเวลาใช้วิ่งรับนักท่องเที่ยวประจำ) ก็จะเห็นว่าใกล้เคียงกับจำนวนคนที่ทางสวนสัตว์ประเมินยอดการรองรับนักท่องเที่ยวเอาไว้ที่ 12,800 คน

การประเมินการรองรับนักท่องเที่ยวของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ผู้ศึกษาวิจัย ประเมินจากเวลาที่รถลาก นำนักท่องเที่ยวออกชมส่วนแสดงสัตว์กลางคืนเร็วที่สุดในฤดูหนาว คือเวลา18.30 น.จนถึงเวลาปิดสวนสัตว์คือเวลา 22.30 น. (เวลาปล่อยรถลากขึ้นอยู่กับการมืดของดวงอาทิตย์ ถ้าฤดูหนาวมืดเร็วก็จะเริ่มปล่อยเวลา 18.30 น. หรือ 18.45 น. ถ้าฤดูร้อนและฤดูฝนเริ่มปล่อยจะเลื่อนออกไปปล่อยรถเวลา 19.30) และประเมินจากสถานการณ์ที่สมมติว่ามีนักท่องเที่ยวมามากเป็นพิเศษหรือมาเป็นหมู่คณะหรือกลุ่มทัวร์ สามารถคำนวณจำนวนนักท่องเที่ยวได้ ดังนี้

ก. รถลากโดยวิทยากรอธิบายเป็นภาษาไทย รถลากจะออกทุก 5 นาที จากระยะเวลา 18.30 น. – 22.30 น. จะได้จำนวน 48 รอบในการนำเที่ยว (55 คน × 48 รอบ × 2 ส่วนแสดง สัตว์= 5,280 คน)

Copyright by Mahidol University

ข. รถลากโดยวิทยากรอธิบายเป็นภาษาอังกฤษ รถลากจะออกทุก 5 นาที จากระยะเวลา 18.30 น. – 22.30 น. จะได้จำนวน 48 รอบในการนำเที่ยว (55 คน × 48 รอบ × 2 ส่วนแสดงสัตว์ = 5,280 คน)

รวมตัวเลขในข้อ ก. และ ข. ข้างต้น จะรองรับนักท่องเที่ยวได้ 10,560 คนต่อคืน จะเห็นว่าตัวเลขจำนวนนักท่องเที่ยวที่รองรับได้น้อยกว่าการประเมินตามรายงานการประเมินผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมเบื้องต้นก่อนการดำเนินโครงการสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เล็กน้อย ซึ่งได้ประเมินเอาไว้ที่ 12,800 คน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะทางสวนสัตว์คำนวณจากเวลาตามตารางกำหนดเปิดเดิมคือเวลา 18.00 น. (ดูตารางที่ 1 ตารางแสดงราคาบัตร และเวลาเปิดปิดสวนสัตว์ ในบทที่ 2 หน้า 60 ประกอบ) ซึ่งทำให้เวลาขาดหายไป 30 นาที ถ้านำเวลา 30 นาทีที่ขาดหายไปมาคำนวณนักท่องเที่ยวในสถานการณ์สมมติที่ให้รถลากออกเร็วที่สุดที่รอบละ 5 นาที จะได้ 6 รอบ (55 คน × 6 รอบ × 2 ส่วนแสดงสัตว์ × 2 ภาษา = 1,320 คน) ดังนั้น หากรวมตัวเลขนักท่องเที่ยวที่สามารถรองรับได้ในข้อ ก. และ ข. รวมเข้ากับจำนวนนักท่องเที่ยวที่คำนวณเพิ่มจากเวลาที่ขาดหายไป 30 นาทีนี้ จะได้ 10,560 + 1,320 = 1 ,1880 คน และหากรวมกับรถบัส แบบ 20 ที่นั่ง จำนวน 5 คัน (รถบัสเสริมไม่มีกำหนดเวลาใช้วิ่งรับนักท่องเที่ยวประจำ) ก็จะเห็นว่าใกล้เคียงกับจำนวนคนที่ทางสวนสัตว์ประเมินยอดการรองรับนักท่องเที่ยวเอาไว้ที่ 12,800 คนดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

อย่างไรก็ตาม ทางสวนสัตว์เคยรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวจำนวนมากถึง 91,460 คนมาแล้วเมื่อวันที่ 11 ธันวาคม พ.ศ. 2548 ซึ่งเป็นช่วงที่เปิดให้นักท่องเที่ยวเข้าชมฟรีเพื่อส่งเสริมด้านการตลาด (ระหว่างวันที่ 16 พฤศจิกายน พ.ศ. 2548 – วันที่ 31 มกราคม พ.ศ. 2549) (ที่มา : สวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่) ทั้งนี้ผู้ศึกษาวิจัยคิดว่าอาจเป็นเพราะ (1) นับรวมนักท่องเที่ยวทั้งภาคกลางคืน และกลางวันรวมกัน (2) นอกจากมีรถลาก(Tram) 19 คันดังกล่าวข้างต้นแล้ว ทางสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ยังมีรถบัสแบบ 20 ที่นั่งอีกจำนวน 5 คัน เสริม(ไม่มีกำหนดเวลาที่แน่นอน)ในกรณีที่นักท่องเที่ยวมาเป็นจำนวนมาก และ (3) การเปิดให้เข้ามาทัศนศึกษาฟรี นักท่องเที่ยวจึงมามากเป็นหมู่คณะของสถานศึกษา หน่วยงานราชการ องค์กรภาครัฐ ภาคเอกชนจึงเข้าชมมาก จึงมียอดรวมผู้เข้าเยี่ยมชมสวนสัตว์มากถึง 91,460 คน ดังกล่าว

5.2.7.2 การจัดแสดงสัตว์ของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่

การจัดแสดงสัตว์ของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ ในสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ ได้จัดแสดงสัตว์ 3 ประเภท ได้แก่ สัตว์ที่เลี้ยงลูกด้วยนม สัตว์ปีก และสัตว์เลื้อยคลาน

ส่วนแสดงของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่หลักทั้ง 3 แบบ คือ Savanna Safari Predator Prowl และ Jaguar Trail ยังแบ่งย่อยได้เป็น 2 แบบ คือ Exhibit เป็นส่วนแสดงสัตว์ที่มีขอบเขต เช่น เสือ ไฮยีน่า สิงโต มีคูน้ำและลวดไฟฟ้ากั้น กับ Drive เป็นส่วนแสดงสัตว์ที่สามารถ ปล่อยรวมกันได้

Copyright by Mahidol University

และไม่เป็นอันตราย ผู้ชมนั่งรถลาก (Tram) ชมได้อย่างใกล้ชิด ซึ่งทางสวนสัตว์จะปล่อยสัตว์ให้ออกไปเดินในส่วนแสดง Drive ให้นักท่องเที่ยวชมอยู่ระหว่าง 3-10 ชนิด

จากชนิด หรือประเภทของสัตว์ และพื้นที่ของส่วนแสดงทางสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่นั้น ไม่สามารถวิเคราะห์สรุปได้ว่าสัตว์แต่ละชนิดกับพื้นที่ในส่วนแสดงมีความหนาแน่นเกินไปหรือไม่ เนื่องจากทางสวนสัตว์ไม่มีฐานข้อมูลในเรื่องขนาดพื้นที่อยู่อาศัยของสัตว์ให้นำไปคำนวณหาความหนาแน่นเพื่อใช้เปรียบเทียบตามเกณฑ์ได้ แต่จากการศึกษาทราบข้อมูลจากการสัมภาษณ์และสังเกตเห็นได้ชัดเจนว่าสัตว์จำพวกกวาง มีจำนวนมาก จนทางเจ้าหน้าที่ต้องหาบริเวณเพิ่มให้กวางอยู่เพิ่มขึ้นอีกจำนวนหนึ่งพื้นที่

5.2.8 ผลการทดสอบสมมติฐาน

5.2.8.1 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการแสดงความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการแสดงความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลัก ธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ อาชีพ ความถี่ในการเข้าชมสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ และการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร

(1) อาชีพ มีความสัมพันธ์กับการแสดงความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลัก ธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
กล่าวคือ อาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะอาชีพต่างกันมีวัฒนธรรมในอาชีพ วัฒนธรรมในองค์กรต่างกัน ส่งผลให้มีทัศนความคิดเห็นที่แตกต่างกัน สอดคล้องกับการศึกษาของ พนิดา วิมานรัตน์ (2543 : 108) ที่ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กรณีศึกษา บึงบอระเพ็ด จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า อาชีพหลัก เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของบึงบอระเพ็ด

(2) ความถี่ในการเข้าชมสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ มีความสัมพันธ์กับการแสดงความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กล่าวคือ ความถี่ในการเข้าชมสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การเข้าชมสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่บ่อยครั้งขึ้น อาจเห็นรายละเอียดในขั้นตอนการดำเนินงานทาง สิ่งแวดล้อม บรรยากาศ สถานที่ และบริการต่าง ๆ มากขึ้นจึงทำให้มีความคิดเห็นต่างกัน

Copyright by Mahidol University

(3) การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร มีความสัมพันธ์กับการแสดงความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กล่าวคือ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมต่างกัน ทั้งนี้ แม้ว่ากลุ่มตัวอย่างจะมีค่าเฉลี่ยของการรับรู้ข้อมูลข่าวสารอยู่ในระดับกลาง แต่เมื่อต้องตัดสินใจ ประเมินผล เปรียบเทียบ แสดงความคิดเห็นในเรื่องใดเรื่องหนึ่งจะต้องใช้ข้อมูลข่าวสารที่ได้รับมาช่วยในวิเคราะห์ แยกแยะ และตัดสินใจ ทำให้ระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่างกันมีความคิดเห็นต่างกัน สอดคล้องกับการศึกษาของ จีระศักดิ์ วารินทร์(2538 : 50) ที่ได้ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของพนักงานการสื่อสารแห่งประเทศไทย พบว่า การเปิดรับสื่อเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางโทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ และนิตยสาร มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และสอดคล้องกับการศึกษาของ จตุรเทพ โควินทวงศ์ (2543 : 102) ที่ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทของคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้จังหวัดระนอง พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ กับการมีส่วนร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในท้องถิ่น มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญ

5.2.8.2 ปัจจัยที่ไม่มีความสัมพันธ์กับการแสดงความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ตัวแปรที่ไม่มีความสัมพันธ์กับการแสดงความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์รัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา ระยะเวลาในการประกอบอาชีพ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมาภิบาลและการปฏิบัติตนด้านสิ่งแวดล้อม

(1) เพศ ไม่มีความสัมพันธ์กับการแสดงความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กล่าวคือ เพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไม่ต่างกัน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ความแตกต่างทางเพศในสังคมภาคเหนือ รวมทั้งสังคมไทยไม่มีผลต่อการเปิดรับข้อมูลข่าวสาร และเรื่องเกี่ยวกับสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ อยู่ในความสนใจได้ทั้งเพศหญิง และเพศชาย จึงทำให้มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไม่ต่างกัน สอดคล้องกับการศึกษาของ มนฤดี งามสมโสด (2547 : 84) ที่ศึกษาเรื่อง แนวคิดธรรมาภิบาลในรัฐวิสาหกิจไทย ศึกษาจากความคิดเห็นของ

Copyright by Mahidol University

พนักงานการรถไฟฟ้าขนส่งมวลชนแห่งประเทศไทย พบว่า เพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อแนวคิดธรรมาภิบาลในรัฐวิสาหกิจไทยไม่ต่างกัน

(2) อายุ ไม่มีความสัมพันธ์กับการแสดงความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กล่าวคือ อายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไม่ต่างกัน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกลุ่มประชากรตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บข้อมูลโดยแบบสอบถามมีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป เป็นผู้ที่สามารถให้เหตุผลได้เหมือนกับผู้ใหญ่แล้ว และระยะเวลาในการเปิดดำเนินการของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ยังไม่นานเท่าใดนัก คือเพียง 2 ปี ทุกกลุ่มอายุจึงสามารถให้เหตุผลจากสภาพที่รับรู้ได้อย่างใกล้ชิด คืออยู่ในชุมชนของผู้ตอบแบบสอบถามเองโดยไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับการศึกษาของ ชื่นใจ บูชาธรรม (2542 : 98) ที่ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมอนุรักษ์สภาพแวดล้อมของผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวบริเวณชายหาดบางแสน จังหวัดชลบุรี พบว่า อายุ ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมอนุรักษ์สภาพแวดล้อมของผู้ประกอบการ

(3) การศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กับการแสดงความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กล่าวคือ การศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไม่ต่างกัน ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากการอยู่ในชุมชนเดียวกัน มีความสัมพันธ์แบบปฐมภูมิ คือมีความใกล้ชิดสนิทสนมกันดังเช่นสังคมชนบททั่วไป มีการสื่อสารพูดคุยกันในระดับชุมชน ทำให้มีข้อมูลข่าวสารไม่แตกต่างกัน จึงทำให้มีความคิดเห็นไปในทิศทางที่ไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับการศึกษาของ เบญจวรรณ วันดีศรี (2546 : 99) ศึกษาความเป็นธรรมาภิบาลของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า อายุ และระดับการศึกษา ไม่มีความสัมพันธ์กับธรรมาภิบาลของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดร้อยเอ็ด และสอดคล้องกับการศึกษาของ พระมหาธีระวุฒิ ธีรธมฺโม (โสมเกษตรรินทร์)(2543 : 169) ที่ศึกษาเรื่องบทบาทของพระสงฆ์ สื่อบุคคลในการชี้นำและปลูกจิตสำนึกประชาชนชนบทเพื่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ : ศึกษากรณีเฉพาะพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า จำนวนพรรษา และการศึกษาที่ต่างกัน มีบทบาทในการชี้นำและปลูกจิตสำนึกประชาชนในชนบท เพื่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ไม่แตกต่างกัน

Copyright by Mahidol University

(4) ระยะเวลาในการประกอบอาชีพ ไม่มีความสัมพันธ์กับการแสดงความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กล่าวคือ ระยะเวลาในการประกอบอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไม่ต่างกัน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกลุ่มตัวอย่างประกอบอาชีพ ในชุมชน และตัวจังหวัดเชียงใหม่ ไม่ได้เดินทางไปประกอบอาชีพที่อื่นไกล ๆ หรือเป็นเวลานาน จึงรับทราบเกี่ยวกับการดำเนินงานของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่มาอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับมีการสื่อสารกันในระดับครอบครัว และชุมชน ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่จึงไม่แตกต่างกัน

(5) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมาภิบาล ไม่มีความสัมพันธ์กับการแสดงความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กล่าวคือ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมาภิบาลต่างกันมีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไม่ต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะความต้องการอย่างใดอย่างหนึ่งของกลุ่มคนที่สอดคล้องกัน มองเห็นคุณค่าร่วมกัน แม้จะมีความรู้ความเข้าใจในรายละเอียดปลีกย่อยหรือเป็นงานทางวิชาการแตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณาความถูกต้องดีงามในภาพรวม คนส่วนใหญ่ก็ให้ความคิดเห็นไปในแนวทางเดียวกันได้จึงมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

(6) การปฏิบัติตนด้านสิ่งแวดล้อมไม่มีความสัมพันธ์กับการแสดงความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กล่าวคือ การปฏิบัติตนด้านสิ่งแวดล้อมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไม่ต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ กลุ่มตัวอย่างอาจปฏิบัติตนทางด้านสิ่งแวดล้อมแตกต่างกันในรายละเอียดปลีกย่อยระดับบุคคล หรือระดับครัวเรือน แต่เมื่อปฏิบัติตนในระดับชุมชนที่กว้างขวางขึ้น มีสังคมคอยควบคุม คนส่วนใหญ่จึงมีสัญชาติญาณในการปฏิบัติตนในด้านสิ่งแวดล้อมในภาพรวมไม่แตกต่างกัน พร้อมกับแสดงออกทางความคิดเห็นต่อเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมของส่วนรวมไปในทิศทางที่ไม่แตกต่างกัน

Copyright by Mahidol University

5.3 ผลที่ได้จากการวิจัยและข้อเสนอแนะ

1) การบริหารงานทั่วไปของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่

ผลการศึกษาที่ได้ควรนำไปใช้ในการส่งเสริม วางแผนพัฒนาด้านทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และด้านการท่องเที่ยว ดังนี้

ก. วางแผนพัฒนาเพื่อเพิ่มระดับในการใช้ธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มากขึ้น

ข. ด้านการท่องเที่ยว เมื่อทราบว่าการบริการ การต้อนรับของพนักงานของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ยังต้องให้ดีกว่าในปัจจุบันนี้ (พ.ศ. 2550) ก็ต้องปรับปรุงในด้านการบริการเพื่อรองรับการท่องเที่ยวต่อไป

ค. แม้ว่าสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ ได้ประชาสัมพันธ์อยู่หลายช่องทาง เช่น อินเตอร์เน็ต แผ่นพับ ลงโฆษณาในหนังสือ ลงหนังสือพิมพ์ หนังสือที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว ร่วมออกร้านกับสมาคมการท่องเที่ยว แต่จากแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์เจาะลึกได้รับทราบข้อเสนอแนะต่อสวนสัตว์กลางคืนว่าควรเพิ่มการโฆษณาประชาสัมพันธ์ตามช่องทางสื่อต่าง ๆ ทั้งสื่อส่วนท้องถิ่น และสื่อส่วนกลางให้มากยิ่ง ๆ ขึ้นไปอีก

ง. สวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ควรเปิดโอกาสให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการและร่วมรับผลประโยชน์ให้มากขึ้นเพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการรองรับ หรือสนับสนุนให้มีการท่องเที่ยวที่กว้างขวางมากยิ่งขึ้นไปอีกนอกจากการให้ชุมชนจัดหาอาหารด้วยการปลูกหญ้ามาขายให้แก่ทางสวนสัตว์

2) การบริหารสิ่งแวดล้อมของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่

ก. มีข้อเสนอแนะต่อสวนสัตว์อาจหาพื้นที่อื่นให้สัตว์ได้อยู่อย่างอิสระและเป็นธรรมชาติจริง ๆ เหมือนในต่างประเทศที่ปล่อยให้สัตว์อยู่ในธรรมชาติ และนักท่องเที่ยวขับรถเข้าไปชม หรือจุดซุ่มดูสัตว์ ซึ่งอาจไปขอพื้นที่ป่าที่แจ้ซ้อน จังหวัดลำปาง พื้นที่ป่าเขาใหญ่ หรือพื้นที่ป่าของจังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การดำเนินการดังกล่าวเพื่อขอเข้าไปใช้พื้นที่เขตอุทยานแห่งชาติอาจไม่ได้รับอนุญาตให้ใช้พื้นที่เพื่อการเปิดเป็นสวนสัตว์ และ เป็นธรรมดาว่า สวนสัตว์จะต้องมีพื้นที่แคบกว่าในธรรมชาติจริง และต้องอยู่ในบริเวณพื้นที่ที่สามารถควบคุมดูแลได้เพื่อแสดงต่อสาธารณะ ในส่วนของสวนสัตว์ที่จัดเป็นแบบ Safari เองก็ต้องตระหนักเช่นเดียวกันว่าต้องจัดให้สัตว์อยู่ในบริเวณที่เป็นธรรมชาติมากที่สุด มีบริเวณกว้างขวางจนมองไม่เห็นขอบเขตหรือพรางไม่ให้เห็นแนวรั้วชัดเพื่อทำให้สัตว์เหมือนอยู่ในธรรมชาติ

Copyright by Mahidol University

ข. ควรเพิ่มให้มีรูปแบบของการเข้าไปใช้ประโยชน์จากสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ให้มีความหลากหลายยิ่งขึ้น คือนอกจากจะใช้เป็นที่ชมสัตว์ รีสอร์ท ที่จัดประชุมสัมมนาแล้ว อาจใช้เป็นค่ายวิทยาศาสตร์ศึกษาระบบนิเวศ ศึกษาพันธุ์พืชพันธุ์สัตว์ หรือใช้เป็นสถานที่ออกกำลังกาย หรือใช้เป็นที่ผจญภัยแบบค่ายลูกเสือ หรือใช้เป็นสถานที่ปฏิบัติธรรม เป็นต้น

ค. สวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ ควรมีฝ่ายติดตามประเมินผลการดำเนินงานทุกด้าน โดยเฉพาะด้านสิ่งแวดล้อม เช่น การจัดตั้งระบบบำบัดน้ำเสียที่สมบูรณ์แบบ และต้องรีบแก้ไขหากพบข้อบกพร่องก่อนที่จะมีประชาชนร้องเรียน

5.4 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาวิจัยครั้งนี้อาจจะไม่ครอบคลุมในบางเรื่อง เนื่องจากมีข้อจำกัดในเรื่องของเวลาและบุคลากร จึงควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในเรื่องต่อไปนี้

ก. ด้านการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม ดังนี้

1. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกับสวนสัตว์กลางวัน หรือสวนสัตว์อื่น ๆ เพื่อให้เห็นข้อดีข้อด้อยในการอนุรักษ์ทรัพยากรของสวนสัตว์แต่ละแห่ง เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาสวนสัตว์ต่อไป

2. ควรศึกษาการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมชนิดใดชนิดหนึ่งเฉพาะเพื่อทำความเข้าใจในเชิงลึก เช่น ดิน น้ำ ป่า สัตว์ป่า และอากาศ

3. ควรมีการศึกษาบทบาท ความต้องการของท้องถิ่นในการเข้าไปมีส่วนร่วมบริหารจัดการกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ ทั้งนี้ เพื่อทราบความต้องการของท้องถิ่นแล้ววางแผนปรับปรุง พัฒนา และสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วม (Participation) เพื่อการมีภาพลักษณ์ที่ดีต่อองค์กรสวนสัตว์เอง และเกิดความสมานสามัคคีในสังคมมากยิ่งขึ้น

ข. ด้านเทคโนโลยี

ควรศึกษาโครงการบางอย่างเป็นการเฉพาะที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมซึ่งดำเนินการในสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ เช่น การทำสารอีเอ็ม การกำจัดขยะและเตาเผาขยะความร้อนสูงซึ่งได้รับรองมาตรฐานจากกรมควบคุมมลพิษว่ามีความปลอดภัยต่อสิ่งแวดล้อม การบำบัดน้ำเสีย เพื่อศึกษาการใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเข้ามาบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมซึ่งทางสวนสัตว์ เห็นว่าโครงการเหล่านี้ประสบผลสำเร็จเป็นที่น่าพอใจ ควรเผยแพร่ผลงาน และความรู้ในส่วนนี้สู่ชุมชนให้เป็นที่รู้จักแพร่หลายต่อไป

Copyright by Mahidol University

ค. ด้านการสวัสดิการสวัสดิภาพของสัตว์.

1. ควรศึกษาหาค่าความหนาแน่นของสัตว์แต่ละประเภทต่อไป ถ้าหากมีข้อมูลพื้นฐานเพิ่มเติมในอนาคตในส่วนแสดงที่น่าจะหาความหนาแน่นได้คือส่วนแสดงเฉพาะของสัตว์ประเภทนั้น ทั้งนี้เพราะว่าการศึกษาหาความหนาแน่นนั้นก็เพื่อต้องการทราบความปกติสุข ความสบายตัวของสัตว์ และจะแสดงให้เห็นถึงความเอาใจใส่ แสดงถึงการมีธรรมาภิบาลด้านสิ่งแวดล้อมของทางสวนสัตว์ได้อีกทางหนึ่ง

2. ควรมีการศึกษาการจัดสภาพที่อยู่ (สิ่งแวดล้อม และสิ่งอำนวยความสะดวก) ของสัตว์ว่ามีความใกล้เคียงกับสภาพธรรมชาติที่สัตว์นั้น ๆ ต้องการมากน้อยเพียงใด เพื่อทราบถึงการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมต่อความต้องการของสัตว์ ความอยู่ดีมีสุขของสัตว์ และแสดงให้เห็นการมีธรรมาภิบาลด้านสิ่งแวดล้อมของทางสวนสัตว์

ง. ด้านอื่น ๆ

หากมีเวลา และบุคลากรที่มากขึ้น อาจขยายกลุ่มประชากรตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาจากกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียให้มีมากขึ้น

Copyright by Mahidol University

ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่
เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
(THE OPINIONS ON A GOVERNANCE OF CHIANGMAI NIGHT SAFARI FOR NATURAL AND ENVIRONMENTAL CONSERVATION)

นายธิติพลวัฒน์ ทะสา 4837283 ENTM/M

วท.ม. (เทคโนโลยีการบริหารสิ่งแวดล้อม)

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : นาฏสุดา ภูมิจำนงค์, Ph.D. , โสภารัตน์ จารุสมบัติ, Ph.D. ,

บทสรุปแบบสมบูรณ์

1. ที่มาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาประเทศที่ผ่านมาเป็นการพัฒนาที่ยังขาดความสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แม้ว่าการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและสังคมมีแนวโน้มที่ดีขึ้น แต่ผลการพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อมยังอยู่ในระดับที่น่าเป็นห่วง และมีระดับการพัฒนาต่ำกว่าด้านเศรษฐกิจและสังคมมาโดยตลอด (สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2549 : 6-13)

การพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อมซึ่งยังอยู่ในระดับน่าเป็นห่วงดังกล่าวนั้น สามารถทำได้หลายวิธี เช่น การอนุรักษ์หรือฟื้นฟู การให้การศึกษา การใช้เทคโนโลยี การใช้หลักศีลธรรมทางศาสนา การใช้กฎหมาย เป็นต้น

ธรรมาภิบาล เป็นส่วนหนึ่งที่มีความเกี่ยวข้องกับหลักศีลธรรมทางศาสนา ธนาคารโลกเป็นผู้เริ่มใช้ภาษาอังกฤษว่า Good Governance หรือ “ธรรมาภิบาล” เป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2532 หลังจากนั้นธรรมาภิบาลถูกนำไปประยุกต์ใช้หลายลักษณะทั้งในองค์กรภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน และยังสามารถนำมาใช้ในการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมได้อีกทางหนึ่งด้วยเช่นกัน

สวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เป็นสวนสัตว์แห่งเดียวของประเทศไทยที่มีฐานะเป็น “องค์การมหาชน” และมีการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม ชุมชน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลายระดับ การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ต้องการศึกษาความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวน

Copyright by Mahidol University

สัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ภายใต้ความเชื่อที่ว่าถ้าหากองค์กรใดก็ตามนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้กับการดำเนินงานขององค์กรแล้ว ย่อมจะส่งผลดีต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกระดับ ขณะเดียวกันก็จะส่งผลดีต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้วยเช่นกัน นอกจากนั้นแล้วยังอาจเป็นแนวทางสำหรับศึกษาหน่วยงานอื่นที่มีรูปแบบการจัดการที่มีความคล้ายคลึงกันต่อไป

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการแสดงความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่

3. เพื่อรับทราบข้อเสนอแนะจากกลุ่มประชากรตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามและให้สัมภาษณ์ที่มีต่อสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่

3. วิธีการศึกษาวิจัย

การศึกษาออกเป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนแรก ใช้การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) สอบถามการดำเนินงานตาหลักธรรมาภิบาล และผลการดำเนินงานเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของ สวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ และใช้แบบสอบถามประชาชนจำนวน 5 หมู่บ้านที่อาศัยอยู่โดยรอบโครงการสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ อีกทั้งยังใช้การสัมภาณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) เสริมความเข้าใจจากแบบสอบถามเพื่อให้ได้ข้อคิดเห็น มุมมองประเด็น ต่าง ๆ ที่ครอบคลุมเพื่อตอบคำถามในการวิจัยให้ชัดเจนขึ้น

ส่วนที่สอง จะนำการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มาศึกษาความหนาแน่นของสัตว์ในสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อศึกษาถึงความเป็นธรรมาภิบาลในแง่ความมีคุณธรรมในการดำเนินการเกี่ยวกับสัตว์อีกทางหนึ่ง แต่ทางสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ไม่มีฐานข้อมูลในด้านพื้นที่อยู่อาศัยของสัตว์จึงไม่สามารถนำมาคำนวณหาความหนาแน่นของสัตว์ได้ ผู้ศึกษาวิจัยจึงใช้วิธีการสังเกต และสัมภาษณ์เจาะลึกผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อศึกษาการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม การดูแลสัตว์ในสวนสัตว์แทน

Copyright by Mahidol University

4. ผลการศึกษาวิจัยตามวัตถุประสงค์

4.1 การทดสอบสมมติฐานหรือทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระคือ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ ระยะเวลาในการประกอบอาชีพ ความเข้าใจธรรมาภิบาล การปฏิบัติตนด้านสิ่งแวดล้อม ความถี่ในการเข้าชมสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ และการรับรู้ข้อมูลข่าวสารกับตัวแปรตามคือ ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยใช้ค่า t – test และ F – test ที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05 พบว่า ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการแสดงความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ อาชีพ ความถี่ในการเข้าชมสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ และการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ส่วนตัวแปรด้านเพศ อายุ การศึกษา ระยะเวลาในการประกอบอาชีพ ความเข้าใจธรรมาภิบาล การปฏิบัติตนด้านสิ่งแวดล้อม พบว่าไม่มีความสัมพันธ์กับการแสดงความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

4.2 ความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่

4.2.1 ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมพบว่า การดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลภาพรวม และรายข้อทุกข้อ อยู่ในระดับ “ปานกลาง”

4.2.2 ความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่จากการสังเกต สัมภาษณ์เจาะลึก มีผลการศึกษาดังนี้

ก. พื้นที่ส่วนเลี้ยงสัตว์ และแสดงสัตว์

(1) การบริหารสิ่งแวดล้อมของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ สรุปเป็นข้อ ๆ ได้ดังนี้

1) สวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่สามรถรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวสูงสุดคืนละประมาณ 12,800 คนต่อคืน

2)ไม่มีการปล่อยน้ำเสีย สิ่งปฏิกูล หรือชะล้างมูลสัตว์ลงสู่แหล่งน้ำลำธารสาธารณะ

3) การรักษาคุณภาพของน้ำภายในอ่างเก็บน้ำหรือทะเลสาบ (Swan Lake) ใช้เครื่องตีน้ำเพื่อเพิ่มออกซิเจนให้กับน้ำ มีการแยกขยะ มีเตาเผาขยะไฟฟ้าที่ทันสมัย

4) มีเสียงร้องของสัตว์แต่ไม่ถึงขั้นรบกวน ส่วนจุดที่ได้ยินเสียงร้องของสัตว์ และถือว่ารบกวนพระสงฆ์ และแม่ชี ในการจำวัด ปฏิบัติกิจของสงฆ์ คือวัดดอยแก้วที่มีพื้นที่ติดกับสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่

5) ไม่มีโรคติดต่อจากสัตว์สู่คน

Copyright by Mahidol University

6) สวนสัตว์มีความสะอาด ร่มรื่น สวยงาม และให้บริการอย่างเป็นระบบ การให้บริการของเจ้าหน้าที่มีความยิ้มแย้มแจ่มใส ตอบคำถาม และให้ความช่วยเหลือเป็นอย่างดี

7) ด้านการให้อาหารสัตว์พบอาหารเหลือบ้างเล็กน้อย และสัตว์ก็ไม่ได้ผ่ายผอม จึงคาดว่าน่าจะมีการให้อาหารสัตว์อย่างเพียงพอ

8) ทางสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่มีโครงการจะนำสัตว์ส่วนหนึ่งไปไว้ที่สวนสัตว์หนองเต็ง อ.จักราช จ. นครราชสีมา สัตว์ที่ออกลูกออกหลานเพิ่มมากขึ้น เช่น สัตว์จำพวกกวางต้องหาพื้นที่อื่น ๆ ของสวนสัตว์ให้สัตว์ได้ไปเดินผ่อนคลาย เช่น บริเวณทางเข้าของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ทางสวนสัตว์ได้นำกวางส่วนหนึ่งไปปล่อยในพื้นที่ที่จัดเพิ่มเติมดังกล่าวนี้ด้วย

9) ทางสวนสัตว์ มีการห้ามถ่ายภาพโดยใช้แฟลชเนื่องจากแสงแฟลชเป็นอันตรายต่อดวงตาของสัตว์

10) สำหรับสัตว์ที่มีอันตราย เช่น สิงโต ไฮยีนา เสือ หมี ทางสวนสัตว์ได้นำลวดไฟฟ้ากั้น และมีการขุดคูน้ำกั้นอีกชั้นหนึ่งระหว่างผู้ชมกับสัตว์ชนิดนั้น ๆ

11) ไฟส่องสว่างประจำเสาไฟที่ปักไว้เป็นจุด ๆ ในส่วนแสดงสัตว์กลางคืนเป็นแสงสีนวลเหมือนแสงของดวงจันทร์ กับความส่องสว่างของสปอร์ตไลท์ ไม่เป็นอันตรายหรือสร้างความเครียดแก่สัตว์

12) สวนสัตว์ไม่มีระบบบำบัดน้ำเสียแบบรวมแต่มีการพักน้ำเสียจากคอกสัตว์แต่ละคอกแล้วปล่อยให้ซึมลงชั้นดินไปเองตามธรรมชาติ

13) อาหารสำหรับให้สัตว์ เช่น หญ้า กล้วย แครอท ข้าวโพด ฟักทอง อาหารเม็ด ไก่ เนื้อหมู และมีเนื้อวัวบ้าง แต่เนื่องจากเนื้อวัวค่อนข้างจะราคาแพง ส่วนมากจึงเป็นหมู กับไก่ แต่ก็มีการควบคุมปริมาณอาหารสัตว์ที่เป็นเนื้อหมูเพื่อไม่ให้อ้วนจนเกินไป

14) ส่วนแสดงสัตว์ของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่หลัก มี 3 แบบ คือ

1)Savanna Safari 2) Predator Prowl 3) Jaguar Trail ยังแบ่งย่อยได้เป็น 2 แบบ คือ Exhibit เป็นส่วนแสดงสัตว์ที่มีขอบเขต เช่น เสือ ไฮยีน่า สิงโต มีคูน้ำและลวดไฟฟ้ากั้น กับ Drive เป็นส่วนแสดงสัตว์ที่สามารถ ปล่อยรวมกันได้และไม่เป็นอันตราย ผู้ชมนั่งรถลาก (Tram) ชมได้อย่างใกล้ชิด ซึ่งทางสวนสัตว์จะปล่อยสัตว์ให้ออกไปเดินในส่วนแสดง Drive ให้นักท่องเที่ยวชมอยู่ระหว่าง 3-10 ชนิด ก่อนที่คนเลี้ยงสัตว์จะกลับไปก็จะให้สัตว์ได้พักผ่อนหลับนอนในคอกของตน (Holding) มีทั้งที่เป็นอาคาร ปูน หิน เหล็กแล้วแต่สัตว์แต่ละชนิด หลัง Holding ก็จะมี Backyard (สนาม หรือลาน หรือสวนหลังบ้าน) สัตว์ตัวอื่น ๆ ก็มีสิทธิ์ใช้พื้นที่ในส่วนนี้ได้ โดยเอาไว้ให้สัตว์ที่อาจจะเจ็บป่วยไม่สบายได้ออกมาเดินผ่อนคลายแทนที่จะอยู่แต่ใน Holding

Copyright by Mahidol University

(2) ประเภทของสัตว์ในสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่

สัตว์ในสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ ได้จัดแสดงสัตว์ 3 ประเภท ได้แก่ สัตว์ที่เลี้ยงลูกด้วยนม สัตว์ปีก และสัตว์เลื้อยคลาน จากข้อมูล ณ วันที่ 22 ตุลาคม พ.ศ. 2550 มีสัตว์รวมทั้งสิ้น 1,713 ตัว ในส่วนของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ได้จดทะเบียนจัดตั้งเป็นสวนสัตว์ มีสิทธิ์ในการที่จะแลกเปลี่ยน นำสัตว์เข้า-ออกได้ตามกฎหมาย

ข. พื้นที่บริการทั่วไป

การใช้ประโยชน์ที่ดินของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่

สวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ (เชียงใหม่ไนท์ซาฟารี) ตั้งอยู่ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ – ปุยในพื้นที่ตำบลแม่เหียะ ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง และตำบลหนองควาย อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ มีพื้นที่ทั้งหมด 819 ไร่ สำหรับพื้นที่ภายในจะประกอบไปด้วยกลุ่มอาคารล้านนา ซึ่งเป็นการก่อสร้างด้วยศิลปะผสมผสานสถาปัตยกรรมแบบล้านนา และแอฟริกา โดยภายในอาคารประกอบไปด้วยร้านขายของที่ระลึก ร้านขายสินค้าพื้นเมือง 3 ตำบล ลานอเนกประสงค์ มุมถ่ายรูปกับสัตว์ ร้านอาหาร ลานน้ำพุดนตรี และเป็นสถานีรับส่งนักท่องเที่ยวไปยังส่วนแสดงสัตว์ บ้านพักซาฟารีรีสอร์ท

สวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ ประกอบด้วยพื้นที่ส่วนแสดงสัตว์ทั้งหมด 3 ส่วน ได้แก่

1. ส่วน Savanna Safari เป็นส่วนแสดงสัตว์กินพืช (อาณาจักรของผู้ถูกล่า)
2. ส่วน Predator Prowl เป็นส่วนแสดงสัตว์ประเภทที่กินเนื้อ (อาณาจักรของผู้ล่า)
3. ส่วน Jaguar Trail เป็นเส้นทางเดินชมสัตว์ป่าขนาดเล็กอยู่รอบบริเวณอ่างเก็บน้ำหรือ ทะเลสาบ (Swan Lake) เฉพาะส่วนแสดงนี้สามารถเข้าชมได้ตั้งแต่ช่วงกลางวัน และยังสามารถเข้าชมในช่วงกลางคืนได้อีกด้วยด้วย

4.3 ข้อเสนอแนะจากกลุ่มประชากรตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามและให้สัมภาษณ์ที่มีต่อสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่

4.3.1 สรุปข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะจากการตอบแบบสอบถาม มีดังต่อไปนี้

1. ควรเพิ่มการโฆษณาประชาสัมพันธ์
2. แม้ว่าจะส่งเสริมการท่องเที่ยว แต่ชุมชนได้อะไรจากสวนสัตว์น้อยมาก
3. อยากให้เปิดโอกาสให้คนในพื้นที่ได้ทำงานในสวนสัตว์เพิ่มขึ้น
4. ควรมีกิจกรรมร่วมกันกับชุมชนที่อยู่โดยรอบ ให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมมากขึ้น
5. อยากให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารให้มากขึ้น
6. ควรให้ผู้ที่มีร่างกายแข็งแรงได้เดินชมสัตว์ไปพร้อมกับการบรรยายของวิทยากร
7. อยากให้สวนสัตว์รักษาสิ่งแวดล้อมให้ดีที่สุด

Copyright by Mahidol University

4.3.2 สรุปข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะจากการให้สัมภาษณ์เจาะลึก มีดังต่อไปนี้

1. อยากให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากขึ้น

2. อยากให้เลิกขังสัตว์ไว้ในกรง อยากให้ปล่อยในพื้นที่กว้าง ๆ

3. อยากให้เลี้ยงสัตว์ด้วยความรัก ไม่เป็นการเลี้ยงตามหน้าที่

4. อาจจะนำไปทำเป็นศูนย์การเรียนรู้เกี่ยวกับสัตว์ป่า

5. สัตว์ที่อันตรายมาก ๆ อาจไม่ต้องนำมาเลี้ยง

6. อยากให้ดูสวัสดิภาพของสัตว์ให้มากขึ้น

7. ควรให้ประชานชนจาก 3 ตำบลให้เข้าไปร่วมบริหารจัดการ (ต. หนองควาย อ. หางดง ต. แม่เหียะอ. เมือง และ ต. สุเทพ อ. เมือง จ. เชียงใหม่)

8. อาจปรับรูปแบบการดำเนินงานให้เป็นค่ายวิทยาศาสตร์ศึกษาระบบนิเวศ พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ และไม่ต้องเก็บเงิน ให้ถือว่าเป็นบริการของรัฐ

9. อยากจะให้ เพิ่มการประชาสัมพันธ์ในสื่อท้องถิ่นและสื่ออื่น ๆ มากขึ้น

10. ซาฟารีควรจะมีพื้นที่ให้กว้างกว่านี้อาจต้องหาพื้นที่อื่น ๆ เช่น เขาใหญ่ แจ้ซ้อนที่ลำปาง หรือป่าทางแม่ฮ่องสอน

5 การอภิปรายผล

5.1 อภิปรายผลปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการแสดงความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการแสดงความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ อาชีพ ความถี่ในการเข้าชมสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ และการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร

(1) อาชีพ มีความสัมพันธ์กับการแสดงความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
กล่าวคือ อาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะอาชีพต่างกันมีวัฒนธรรมในอาชีพ วัฒนธรรมในองค์กรต่างกัน ส่งผลให้มีทัศนความคิดเห็นที่แตกต่างกัน

(2) ความถี่ในการเข้าชมสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ มีความสัมพันธ์กับการแสดงความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กล่าวคือ ความถี่ในการเข้าชมสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่

Copyright by Mahidol University

ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การเข้าชมสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่บ่อยครั้งขึ้น อาจเห็นรายละเอียดในขั้นตอนการดำเนินงานทางสิ่งแวดล้อม มากขึ้นจึงทำให้มีความคิดเห็นต่างกัน

(3) การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร มีความสัมพันธ์กับการแสดงความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กล่าวคือ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมต่างกัน ทั้งนี้ แม้ว่ากลุ่มตัวอย่างจะมีค่าเฉลี่ยของการรับรู้ข้อมูลข่าวสารอยู่ในระดับกลาง แต่เมื่อต้องตัดสินใจ ประเมินผล เปรียบเทียบ แสดงความคิดเห็นในเรื่องใดเรื่องหนึ่งจะต้องใช้ข้อมูลข่าวสารที่ได้รับมาช่วยในวิเคราะห์ แยกแยะ และตัดสินใจ ทำให้ระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่างกันมีความคิดเห็นต่างกัน

5.2 อภิปรายผลการบริหารสิ่งแวดล้อมของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่

5.2.1 ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมพบว่า การดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลภาพรวม และรายข้อทุกข้อ อยู่ในระดับ “ปานกลาง” ทั้งนี้อาจเป็นเพราะระยะเวลา 2 ปี อาจจะยังใหม่สำหรับประสบการณ์ในการดำเนินงานของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ให้เป็นองค์กรที่มีทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม การบริการ และธรรมาภิบาลที่โดดเด่นและประชาชนในพื้นที่มีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมเสนอแนะยังไม่มาก ยังไม่เกิดความรู้สึกว่ามีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของ ดังนั้น สวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่จึงขาดแรงที่จะร่วมผลักดันให้มีพัฒนาการทางด้านทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม การบริการ และธรรมาภิบาลที่ดีอย่างเพียงพอ

5.2.2 การรองรับนักท่องเที่ยวของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่

ได้มีการประเมินการรองรับนักท่องเที่ยวของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ไว้ที่12,800 คน และจากการประเมินของผู้ศึกษาวิจัยด้วยข้อมูลของรถลาก (Tram) จำนวน 19 คัน บรรทุกได้สูงสุดคันละ 55 คน เพื่อนำนักท่องเที่ยวชมส่วนแสดงสัตว์กลางคืนพบว่ามีจำนวนใกล้เคียงกับจำนวนคนที่ทางสวนสัตว์ประเมินยอดการรองรับนักท่องเที่ยวได้ คือ จำนวน 11,880 คน และหากรวมกับรถบัส แบบ 20 ที่นั่ง จำนวน 5 คัน (รถบัสเสริมไม่มีกำหนดเวลาใช้วิ่งรับนักท่องเที่ยวประจำ) ก็จะเห็นว่าใกล้เคียงกับจำนวนคนที่ทางสวนสัตว์ประเมินยอดการรองรับนักท่องเที่ยวเอาไว้ที่ 12,800 คน

อย่างไรก็ตาม ทางสวนสัตว์เคยรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวจำนวนมากถึง 91,460 คน มาแล้ว เมื่อวันที่ 11 ธันวาคม พ.ศ. 2548 ซึ่งเป็นช่วงที่เปิดให้นักท่องเที่ยวเข้าชมฟรีเพื่อส่งเสริมด้านการตลาด

Copyright by Mahidol University

ทั้งนี้ผู้ศึกษาวิจัยเห็นว่าอาจเป็นเพราะ (1) นับรวมนักท่องเที่ยวทั้งภาคกลางคืน และกลางวันรวมกัน (2) นอกจากมีรถลาก(Tram) 19 คันดังกล่าวข้างต้นแล้ว ทางสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ยังมีรถบัสแบบ 20 ที่นั่งอีกจำนวน 5 คัน เสริม(ไม่มีกำหนดเวลาที่แน่นอน)ในกรณีที่นักท่องเที่ยวมาเป็นจำนวนมาก และ (3) การเปิดให้เข้ามาทัศนศึกษาฟรี นักท่องเที่ยวจึงมามากเป็นหมู่คณะของสถานศึกษา หน่วยงานราชการ องค์กรภาครัฐ ภาคเอกชนจึงเข้าชมมาก จึงมียอดรวมผู้เข้าเยี่ยมชมสวนสัตว์มากถึง 91,460 คน ดังกล่าว

5.2.3 การจัดแสดงสัตว์ของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่

การจัดแสดงสัตว์ของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ ในสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ ได้จัดแสดงสัตว์ 3 ประเภท ได้แก่ สัตว์ที่เลี้ยงลูกด้วยนม สัตว์ปีก และสัตว์เลื้อยคลาน

ส่วนแสดงของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่หลักทั้ง 3 แบบ คือ Savanna Safari Predator Prowl และ Jaguar Trail ยังแบ่งย่อยได้เป็น 2 แบบ คือ Exhibit เป็นส่วนแสดงสัตว์ที่มีขอบเขต เช่น เสือ ไฮยีน่า สิงโต มีคูน้ำและลวดไฟฟ้ากั้น กับ Drive เป็นส่วนแสดงสัตว์ที่สามารถ ปล่อยรวมกันได้ และไม่เป็นอันตราย ผู้ชมนั่งรถลาก (Tram) ชมได้อย่างใกล้ชิด ซึ่งทางสวนสัตว์จะปล่อยสัตว์ให้ออกไปเดินในส่วนแสดง Drive ให้นักท่องเที่ยวชมอยู่ระหว่าง 3-10 ชนิด

อย่างไรก็ตาม การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ไม่สามารถวิเคราะห์สรุปได้ว่าสัตว์แต่ละชนิดกับพื้นที่ในส่วนแสดงมีความหนาแน่นเกินไปหรือไม่ เนื่องจากทางสวนสัตว์ไม่มีฐานข้อมูลในเรื่องขนาดพื้นที่อยู่อาศัยของสัตว์ให้นำไปคำนวณหาความหนาแน่นเพื่อใช้เปรียบเทียบตามเกณฑ์ได้ แต่จากการศึกษาทราบข้อมูลจากการสัมภาษณ์และสังเกตเห็นได้ชัดเจนว่าสัตว์จำพวกกวาง มีจำนวนมาก จนทางเจ้าหน้าที่ต้องหาบริเวณเพิ่มให้กวางอยู่เพิ่มขึ้นอีกจำนวนหนึ่งพื้นที่

5.3 อภิปรายผลจากข้อเสนอแนะ

5.3.1 มีข้อเสนอแนะต่อสวนสัตว์อาจหาพื้นที่อื่นให้สัตว์ได้อยู่อย่างอิสระและเป็นธรรมชาติจริง ๆ เหมือนในต่างประเทศที่ปล่อยให้สัตว์อยู่ในธรรมชาติ และนักท่องเที่ยวขับรถเข้าไปชม หรือมีจุดซุ่มดูสัตว์ อย่างไรก็ตาม ผู้ศึกษาวิจัยเห็นว่า สวนสัตว์อาจจะต้องมีพื้นที่แคบกว่าในธรรมชาติ และต้องอยู่ในบริเวณพื้นที่ที่สามารถควบคุมดูแลได้เพื่อแสดงต่อสาธารณะ ในส่วนของสวนสัตว์ที่จัดเป็นแบบ Safari เองก็ต้องตระหนักว่าจะ ต้องจัดให้สัตว์อยู่ในบริเวณที่เป็นธรรมชาติมากที่สุด มีบริเวณกว้างขวางจนมองไม่เห็นขอบเขตหรือมีการพรางไม่ให้มองเห็นรั้วเด่นชัด ทำให้สัตว์เหมือนอยู่ในธรรมชาติ

5.3.2 แม้ว่าสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ ได้ประชาสัมพันธ์อยู่หลายช่องทางแต่จากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์เจาะลึกได้รับทราบข้อเสนอแนะต่อสวนสัตว์กลางคืนว่าควรเพิ่มการโฆษณาประชาสัมพันธ์ตามช่องทางสื่อต่าง ๆ ทั้งสื่อส่วนท้องถิ่น และสื่อส่วนกลางให้มากยิ่ง ๆ ขึ้นไปอีก

Copyright by Mahidol University

5.3.3 สวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ควรเปิดโอกาสให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการและร่วมรับผลประโยชน์ให้มากขึ้นเพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการรองรับ หรือสนับสนุนให้มีการท่องเที่ยวที่กว้างขวางมากยิ่งขึ้นไปอีกนอกจากการให้ชุมชนจัดหาอาหารด้วยการปลูกหญ้าหรือพืชอาหารมาให้มาขายให้แก่ทางสวนสัตว์

5.3.4 ควรเพิ่มให้มีรูปแบบของการเข้าไปใช้ประโยชน์จากสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ให้มีความหลากหลายยิ่งขึ้น คือนอกจากจะใช้เป็นที่ชมสัตว์ รีสอร์ท ที่จัดประชุมสัมมนาแล้ว อาจใช้เป็นค่ายวิทยาศาสตร์ศึกษาระบบนิเวศ ศึกษาพันธุ์พืชพันธุ์สัตว์ หรือใช้เป็นสถานที่ออกกำลังกาย หรือใช้เป็นที่ผจญภัยแบบค่ายลูกเสือ หรือใช้เป็นสถานที่ปฏิบัติธรรม เป็นต้น

5.3.5 ด้านการท่องเที่ยว เมื่อทราบว่าการบริการ การต้อนรับของพนักงานของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ยังต้องให้ดีกว่าในปัจจุบันนี้ (พ.ศ. 2550) ก็ต้องปรับปรุงในด้านการบริการเพื่อรองรับการท่องเที่ยวต่อไป

5.3.6 วางแผนพัฒนาเพื่อเพิ่มระดับในการใช้ธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มากขึ้น

6. ข้อสรุป

6.1 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

การทดสอบสมมติฐานหรือทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระคือ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ ระยะเวลาในการประกอบอาชีพ ความเข้าใจธรรมาภิบาล การปฏิบัติตนด้านสิ่งแวดล้อม ความถี่ในการเข้าชมสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ และการรับรู้ข้อมูลข่าวสารกับตัวแปรตามคือ ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยใช้ค่า t – test และ F – test ที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05 พบว่า ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการแสดงความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ อาชีพ ความถี่ในการเข้าชมสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ และการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ส่วนตัวแปรด้านเพศ อายุ การศึกษา ระยะเวลาในการประกอบอาชีพ ความเข้าใจธรรมาภิบาล การปฏิบัติตนด้านสิ่งแวดล้อม พบว่าไม่มีความสัมพันธ์กับการแสดงความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

Copyright by Mahidol University

6.2 การบริหารสิ่งแวดล้อมของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่จากการสังเกต สัมภาษณ์ สรุปได้ดังนี้

ก. พื้นที่ส่วนเลี้ยงสัตว์ และแสดงสัตว์

- การบริหารสิ่งแวดล้อมของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ สวนสัตว์มีการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยว (จากเวลาเปิด – ปิด) เอาไว้ที่ประมาณคืนละ 12,800 คน เพื่อถนอมทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ไม่มีการปล่อยน้ำเสียสิ่งปฏิกูลมูลสัตว์ลงสู่แหล่งน้ำลำธารสาธารณะ สวนสัตว์ใช้เครื่องตีน้ำเพื่อเพิ่มออกซิเจนให้กับน้ำในอ่างเก็บน้ำ หรือทะเลสาบ (Swan Lake) สวนสัตว์ไม่มีระบบบำบัดน้ำเสียแบบรวมแต่มีการพักน้ำเสียจากคอกสัตว์แต่ละคอกแล้วปล่อยให้ซึมลงชั้นดินไปเองตามธรรมชาติ สวนสัตว์มีการแยกขยะ มีเตาเผาขยะไฟฟ้าที่ทันสมัย สัตว์ที่ป่วยเป็นโรคตายใช้วิธีเผา หรือฝัง มีเสียงร้องของสัตว์และกลิ่นมูลสัตว์รบกวนพระสงฆ์ แม่ชี ในการจำวัด ปฏิบัติกิจของสงฆ์ ณ จุดที่อยู่ติดกับ สวนสัตว์กลางคืน คือวัดดอยแก้ว ไม่มีโรคติดต่อจากสัตว์สู่คน สวนสัตว์มีความสะอาด ร่มรื่น สวยงาม และให้บริการอย่างเป็นระบบ ห้ามถ่ายภาพโดยใช้แฟลชในตอนกลางคืน มีลวดไฟฟ้าและคูน้ำกั้นระหว่างผู้ชมกับสัตว์ที่เป็นอันตราย สปอร์ตไลท์ ไฟส่องสว่างประจำเสาไม่เป็นอันตรายหรือสร้างความเครียดแก่สัตว์ สัตว์มีที่พักผ่อนเฉพาะของตน (Holding) มีสวนเดินเล่นหลังบ้านร่วมกัน (Backyard)

- การจัดแสดงสัตว์ของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ ในสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ ได้จัดแสดงสัตว์ 3 ประเภท ได้แก่ สัตว์ที่เลี้ยงลูกด้วยนม สัตว์ปีก และสัตว์เลื้อยคลาน จากข้อมูล ณ วันที่ 22 ตุลาคม พ.ศ. 2550 มีสัตว์รวมทั้งสิ้น 1,713 ตัว

ข. พื้นที่บริการทั่วไป

การใช้ประโยชน์ที่ดินของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ จากพื้นที่ 819 ไร่ของ สวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ได้นำมาใช้ในส่วนสำคัญได้แก่ (1) การสร้างอาคาร (กลุ่มอาคารล้านนา) เพื่อใช้เป็นที่ทำการ อาคารขายของที่ระลึก ร้านอาหาร มุมถ่ายภาพกับสัตว์ และส่วนแสดงน้ำพุดนตรี (2)ใช้เป็นส่วนแสดงสัตว์ 3 เขต ได้แก่ ส่วน Savanna Safari ส่วน Predator Prowl และ ส่วน Jaguar Trail (3) สร้างบ้านพักซาฟารีรีสอร์ท (Chiang Mai Night Safari & Resort)

Copyright by Mahidol University

6.3 สรุปข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่มีต่อสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่

ผู้ตอบแบบสอบถาม และผู้ให้สัมภาษณ์มีข้อเสนอแนะต่อสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ไปในแนวทางเดียวกัน ได้แก่ ควรเพิ่มการโฆษณาประชาสัมพันธ์ให้มากขึ้น ควรเปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการรับทราบข้อมูลข่าวสารและมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการให้มากขึ้น สวนสัตว์ควรมีพื้นที่กว้างขวางเพียงพอสำหรับสัตว์ หรืออาจหาพื้นที่อื่นให้สัตว์ได้อยู่อย่างอิสระและเป็นธรรมชาติมากในปัจจุบัน และควรเพิ่มให้มีรูปแบบของการเข้าไปใช้ประโยชน์ให้มีความหลากหลายมากขึ้นกว่าการให้เข้าไปชมสัตว์ ที่พัก (Resort) และใช้พื้นที่จัดประชุมสัมมนาเท่านั้น

Copyright by Mahidol University

THE OPINION ON A GOVERNANCE OF CHIANGMAI NIGHT SAFARI FOR NATURAL AND ENVIRONMENTAL CONSERVATION

THITIPHALAWAT THASA 4837283 ENTM/M

M.Sc. (ENVIRONMENTAL MANAGEMENT TECHNOLOGY)

THESIS ADVISORY COMMITTEE: NATHSUDA PUMIJUMNONG, Ph.D., SOPHARAT JARUSOMBAT, Ph.D., THEERAPAT PRAYURASIDDHI, Ph.D.

EXTENDED SUMMARY

1. Background and Significance of Problems

The previous country development was out of balance between social economic development and natural resources and environmental preservation. Even with economic and social development is making good progress, environmental development is still the most concern due to less development than social and economic areas (Office of the National Economic and Social Development, 2006: 6-13).

Developing such environment can be done by conservation or restoration, providing education, using technology, applying religious principles and laws.

Good Governance is associated with religious principles and initiated by World Bank for the first time in 1979 A.D (2532 B.E). Since that time, Good Governance was adapted for use many times in both Public and Private sectors and also implementing in the environmental management.

Chiangmai Night Safari is the only zoo in Thailand with the status as “Public Company” as well as having its operation related to environment, community and many levels of stakeholders. In this research, the study on opinion towards Good Governance of Chiangmai Night Safari was under the study for natural and

environmental conservation based on the belief that Good Governance should benefit all organizations that operated under its rules. At the same time, it would be

Copyright by Mahidol University

advantage for natural resources and environment. Furthermore, it may become guidelines for other divisions wanting to follow similar practice.

2. Objectives

1. To study factor associated with express opinion towards operation based on Good Governance principles of Chiangmai Night Safari for natural resources and environment conservation.

2. To study opinion towards environmental management of Chiangmai Night Safari.

3. To acknowledge recommendations from the sample populations who responded to questionnaires and gave the interview to Chiangmai Night Safari.

3. Research Methodology

The study was divided into 2 parts as follows:

First part involved with Quantitative Research in Chiangmai Night Safari's operation and its results from practicing Good Governance by using questionnaires as instruments among villagers in 5 villages surrounding Chiangmai Night Safari, together with In-depth interview to clarify questions and cover all topics.

Second part was done with Qualitative Research aiming to study the density of animals in Chiangmai Night Safari related to having Good Governance in managing animals. However, Information regarding animals' habitat has never shown in the database so that calculation of animals' density is impossible. Therefore, observation and In-depth interview of stakeholders were conducted in the study of environmental management in the animals caring.

4. Results

4.1 Testing assumption or testing association between independent variables, sex, age, education, occupation, occupational period, understanding Good Governance, environmental self-behavior, frequencies in visiting Chiangmai Night Safari and receiving information and testing dependent variables consisted of opinion towards operation Good Governance of Chiangmai Night Safari for Natural and Environmental Conservation by using t – test and F – test at reliability level of 0.05,

Copyright by Mahidol University

findings that variables associated with express of opinion towards Good Governance of Chiangmai Night Safari for Natural and Environmental Conservation were occupation, frequencies of visiting Chiangmai Night safari and receiving information. For sex, age, education, occupational period, understanding Good Governance, environmental self-behavior, they had no association with the express of opinion towards Good Governance of Chiangmai Night Safari for Natural and Environmental Conservation.

4.2 Opinions towards Environmental Management at Chiangmai Night Safari.

4.2.1 Regarding opinion towards Good Governance of Chiangmai Night Safari for Natural and Environmental Conservation, findings indicated that overall and all items in the operation were at “moderate” level.

4.2.2 Opinions towards Environmental Management of Chiangmai Night Safari from observation and in-depth interview suggested the following results:

A. Animals raising and display areas

(1) Environmental Management at Chiangmai Night Safari is summarized as follows:

1) Chiangmai Night Safari is able to support maximum estimated 12,800 tourists per night.

2) Waste water, garbage or animals excrements have never been released into the public water source.

3) Water quality preservation at Swan Lake is done by using the wind mill to increase oxygen in the water, garbage separation as well as having modern garbage incinerator.

4) Noises from animals has not disturbed nearby residences. Somehow, animals sound only disturbed monks and nun residing at Wat Doi Kae next to Chiangmai Night Safari during their resting period.

5) No communicable diseases transmitted from human to animals.

6) Chiangmai Night Safari is a clean place with serenity and services systematically. The officers serve with smile and answer visitors’ questions eagerly.

Copyright by Mahidol University

7) Judging from animals' appearance and few left over foods, animals are fed properly.

8) Chiangmai Night Safari plan to move certain amount of animals to the zoo at Nong Teng Jukarat District, Nakorn Ratchasima province. When animals such as deer have more offspring, more spaces should be available for them to relax. For example, at the entrance of Chiangmai Night Safari, certain amount of deer is being released in the additional areas.

9) Chiangmai Night Safari prohibits visitors from taking animals' pictures because light from the flash can hurt animals 'eyes.

10) For dangerous animals such as lions, hyena, tigers and bears, Chiangmai Night Safari has put up the fence with electrical wire and ditches between visitors and animals

11) Bright light which placed at different points in the animals'display section gave out glowing light as similar as moonlight. Spotlights have not created any danger or tension among animals.

12) Since Chiangmai Night Safari has not installed Central Waste Water System. Waste water from each animal stall is released and slowly seeped into the ground.

13) Only small number of animals' food such as grass, banana, corns, pumpkins, foods pallets, chickens, pork and beefs are given to animals because of high price. Most of times, animals are fed by certain amount of pork and chicken to control animals' weight.

14) Chiangmai Night Safari arranges animals' display in 3 types as follows:

1) Savanna Safari 2) Predator Prowl 3) Jaguar Trai**l**. Furthermore, 2 more displays namely, the Exhibit where animals such as hyena, lions roam in the confined areas separated by ditches and electrical wire and Drive allows animals to roam freely. This is the section where animals can stay together without danger. Visitors can sit in the Tram and watch animals closely. Chiangmai Night Safari allows 3-5 types of animals to roam freely before herding them into their separate Holding built from cement, stone and steel depended on type of each animal.

Copyright by Mahidol University

At the back of Holding, there is a Backyard for animals to share this area, especially for sick animals to recuperate instead of staying in the Holding all the times.

(2)Type of animals in Chiangmai Night Safari

Chiangmai Night Safari has displayed 3 types of animals as follows: mammals, fowls and reptiles. As of October 22, 2007, Chiangmai Night Safari has total 1,713 animals. By registered as the zoo, Chiangmai Night Safari is able to ship animals legally.

B. General Service Area

Land use at Chiangmai Night Safari

Chiangmai Night Safari located at Doi Suthep-Pui National Park, Ma Hae sub district, Suthep sub district, Muang district and Nong Kwai sub district, Hang Dong district, Chiangmai province on 819 rais. Area inside is consisted of Lanna Building constructed in mixed architecture between Lanna and Africa. There are many souvenir shops selling local handicrafts made by all 3 districts. Furthermore, all purposes areas, taking picture with animals, restaurants, musical fountain court and transfer station for tourists to Safari Resort are available for tourists.

Chiangmai Night Safari consisted of 3 areas to display animals:

1. Savanna Safari is for herbivorous (the prey).
2. Predator Prowl is for carnivorous (the hunter).
3. Jaguar Trail is a walking area for watching small animals around Swan Lake that allows visitors during daytime and nighttime.

4.3 Recommendations from sample population for Chiangmai Night Safari through questionnaires and interview.

4.3.1 Conclusions from questionnaires as follows:

1. More advertising
2. Even with tour promotion, community received very little benefit
3. More opportunities for locals to work in Chiangmai Night Safari
4. More activities that allow community participation
5. Distribute more information
6. Walk tour for visitors to view animals and listen to tour guide at the same time
7. Maximum care for Chiangmai Night Safari

Copyright by Mahidol University

4.3.2 Conclusions from in-depth interview as follows:

1. More people participation
2. Stop confines the animals; allow them to roam in the open area
3. Animals should be raised with love, not doing it as duty.
4. Prepare for Wildlife Learning Center
5. Too wild animals should not be raised at Chiangmai Night Safari
6. More animals' welfare
7. People from all 3 districts should be allowed to participate in the management (Nong Kwai sub district, Hang Dong district, MaHae sub district, Muang district and Suthep sub district, Muang district, Chiangmai province).
8. Operate as Science camp to study ecosystem, flora and fauna and animals' species as free government service
9. Increasing local advertising and other media
10. Chiangmai Night Safari should acquire more open areas.

5. Discussions

5.1 Discussion is involved with factors related to express of opinion regarding the operation based on Good Governance of Chiangmai Night Safari for Natural and Environmental Conservation.

Occupation and frequencies in visiting Chiangmai Night Safari and receiving information are associated factors.

(1) For occupation, different occupations created different opinions in the operation based on Good Governance of Chiangmai Night Safari for Natural and Environmental Conservation. Perhaps, each occupation has different occupation and organization culture which effected differences in opinions.

(2) For frequencies in visiting Chiangmai Night Safari, frequent visits to Chiangmai Night safari made visitors recognized more details in environmental operation to form different opinions.

(3) For receiving information, different information caused different opinion regarding the operation even with moderate level of information receiving. When decision, results evaluation, comparison and opinion had to be made, they required information to analyze, separate and decide. Then, different level of information received form different opinions.

Copyright by Mahidol University

5.2 Discussions from Chiangmai Night safari Environmental Management

5.2.1 Regarding opinion towards the operation based on Good Governance of Chiangmai Night Safari for Natural and Environmental Conservation, findings indicated that overall and all items were at “medium” level. Perhaps, Chiangmai Night Safari is operated only 2 years, rather inexperience for this type of operation to make nature, environment, services and Good Governance more outstanding. Also, it requires more local‘s brainstorm and recommendations and the sense of belongings. Therefore, Chiangmai Night Safari is lacking enough support in natural resources, environment, services and Good Governance.

5.2.2 Supporting Visitors at Chiangmai Night Safari

From estimation, Chiangmai Night Safari could support 12,800 visitors and information from 19 trams indicated that each tram packed maximum 55 visitors for the tour. For the night tour, estimated numbers of 11,880 tourists by Chiangmai Night Safari, including tourists from 5 buses with 20 seats (additional buses without regular schedules) were nearly matched with the numbers expected to support at 12,800 tourists.

However, Chiangmai Night safari used to support as high as 91,460 tourists on December 11, 2005 during the free opening promotion. Perhaps, numbers of tourists were as high as 91,460 persons due to the following reasons (1) Including night and day visitors (2) Besides 19 Trams mentioned above, Chiangmai Night Safari has additional 5 buses with 20 seats (no definite time) to support large numbers of visitors (3) Free field trip for a group of tourists from Educational Institutes, government divisions and organizations and day.

5.2.3 Animals display at Chiangmai Night Safari is arranged in 3 types as mammals, fowls and reptiles.

For other display at Chiangmai Night Safari, Savanna Safari, Predator Prowl and Jaguar Trail are divided into Exhibit where animals such as Hyena, lions confined to limited area barring by the ditch and electrical wire and Drive as the section where animals allowed to roam closely without danger. Visitors would sit in the Tram and closely watch 3-10 types of animals roam freely.

However, this research could not reveal whether or not the animals were too densely populated per area to measure against the standard. However, data from the

Copyright by Mahidol University

interview and observation clearly suggested large numbers of deer until the staffs had to find additional area for deer.

5.3 Recommendations

5.3.1 Chiangmai Night Safari should find more areas for animals to roam freely in their own natural habitat as similar as in the foreign countries where animals were allowed to live freely in natural environment. Tourists can drive through such area or watch them closely. However, man-made zoo is normally smaller than open zoo which require constant caring to appeal to the public. As for Safari section, it should be aware that animals must be place in the most natural surrounding with wide area and conceal the fence to make it looks as it the animals stay in their own natural habitats.

5.3.2 Even with existing publications at Chiangmai Night Safari, information received from questionnaires and interview suggested more advertisements through various channels, including local and regular media.

5.3.3 Chiangmai Night Safari should open more for community participation in the management and benefits in order to build the network to support more tourism besides buying grass for animals from locals.

5.3.4 Chiangmai Night Safari should be used for more activities besides using the area for viewing animals, Resort and Seminar. Perhaps, it can be arranged as Science Camp to study ecosystem, flora and fauna and animals species or place for exercises or adventure tour similar to boy scout camp or using area in the religious practice.

5.3.5 For tourism, services and guests welcome of Chiangmai Night Safari staffs must be improved to support future tourism (2007).

5.3.6 Planning more development to increase the use of Good Governance of Chiangmai Night Safari for Natural and Environmental Conservation.

6. Conclusions

6.1 Testing Assumptions

Testing assumption or association between independence variables, namely sex, age, education, occupational period, understanding Good Governance, environment self-behavior, frequencies in visiting Chiangmai Night Safari and

Copyright by Mahidol University

receiving information and dependence variables consisted of operation based on Good Governance of Chiangmai Night Safari for Natural and Environmental Conservation by using t – test and F – test at reliable level of 0.05, findings indicated that variables associated with opinion towards operation Good Governance of Chiangmai Night Safari for Natural and Environmental Conservation were occupation, frequencies in visiting Chiangmai Night Safari and receiving information. As for sex, age, education, occupational period, understanding Good Governance, Environmental self-behavior had not associated with the express of opinion towards Good Governance of Chiangmai Night Safari for Natural and Environmental Conservation.

6.2 Conclusions from observation and interview at Chiangmai Night Safari

A. Areas for raising and display animals

- Regarding environmental management of Chiangmai Night Safari, the numbers of tourists are limited at 12,800 visitors per night to maintain natural resources and environment without releasing waste water or animals excrements into the streams and public eater sources . Chiangmai Night Safari used the windmill to increase oxygen in the Swan Lake. Even without the waste water treatment system, it used natural method to treat waste water in each animal's stall by allowing water to seep into the ground. Chiangmai Night Safari separated garbage for burn in own modern incinerator. Dead animals from diseases were burnt or buried. Animals' noises and smell of their excrements disturbed monks and nuns at Wat Doi Kae during their rests, chores at the area adjacent to Chiangmai Night Safari. There had not been any communicable disease passing from animals to human. Chiangmai Night Safari is a clean place with serenity and system services. Taking picture with flash during the night is prohibited. Chiangmai Night Safari barred wild animals with ditches and electrical wire. Spotlights and light from lamp posts provided enough light in the night display area had not created danger or tension to animals. Animals has own holding with garden in the backyard.

- Chiangmai Night Safari displays 3 types of animals as follows: mammals, fowls and reptiles. From data on October 22 , 2007, it has total 1,713 animals.

Copyright by Mahidol University

B. General Service areas

Land used by Chiangmai Night Safari from 819 rais are consisted of the following (1) Construction (Lanna Building) for souvenir shops, restaurants, photo corners with animals and musical water fountain (2) Display areas for Night Safari divided into Savanna Safari, Predator Prowl and Jaguar Trail (3) Chiang Mai Night Safari & Resort.

6.3 Conclusions of Opinion and Suggestions for Chiangmai Night Safari

Recommendations from questionnaire respondents and interviewees were in the same directions regarding more advertise and publication as well as providing more opportunities for community people to participate in the management and receive news. Chiangmai Night Safari should find more open area for animals or allow them to roam freely and adding more land use besides having Resort and Seminar only.

Copyright by Mahidol University

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กิตติภูมิ มีประดิษฐ์. (2549). จริยธรรมทางธุรกิจ : การพัฒนาคุณภาพจิตที่มีอิทธิพลต่อความประพฤติของมนุษย์ในสังคม. Industrial Technology Review,11(151), 154-160.

เกษม จันทร์แก้ว. (2544). วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

กัญจนา ไชยวงศ์. (2548). ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาล ของสถานประกอบการอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม ในจังหวัดปทุมธานี. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์.

คณะกรรมการบริหารวิชาบูรณาการ หมวดวิชาศึกษาทั่วไป. (2545). สิ่งแวดล้อม เทคโนโลยีและชีวิต. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

เครือซิเมนต์ไทย. มติชนรายวัน. 27 พฤศจิกายน 2549 ปีที่ 29 ฉบับที่ 10488 หน้า 32 .

โครงการจัดทำตำราของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (2543). สิ่งแวดล้อม เทคโนโลยีและชีวิต. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

จตุรเทพ โควินทวงศ์. (2543). บทบาทของคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้จังหวัดระนอง. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหิดล.

จรัส สุวรรณเวลา. (2546). จุดบอดบนทางสู่ธรรมาภิบาล บทบาทของบอร์ดองค์การมหาชน. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จินตนา บุญบงการ. (2544). จริยธรรมทางธุรกิจ. กรงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จิราภรณ์ สว่างเนตร. (2544). ทฤษฎีรัฐประศาสนศาตร์. นครปฐม : มหาวิทยาลัยมหิดล.

จีระศักดิ์ วารินทร์. (2538). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของพนักงานการสื่อสารแห่งประเทศไทย. ภาคนิพนธ์มหาบัณฑิต, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

จุรี วิจิตรวาทการ และคณะ (ผู้สรุปและรวบรวม). (2543). การเติบโตอย่างมีคุณภาพ. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

Copyright by Mahidol University

เจริญ เจษฎาวัลย์. (2545). การวางมาตรฐานธรรมาภิบาล. กรุงเทพฯ : บริษัทพอดี.

ชัชพล ทรงสุนทรวงศ์. (2546). มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชัยอนันต์ สมุทรวณิช. (2541). Good Governance กับการปฏิรูปการศึกษา-การปฏิรูปการเมือง. (ม.ป.ท.) : วชิราวุธวิทยาลัย ?

ชื่นใจ บูชาธรรม. (2542). การมีส่วนร่วมอนุรักษ์สภาพแวดล้อมของผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวบริเวณชายหาดบางแสน จังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหิดล.

ชุลีพร เอี่ยมอำนวย. (2548). การศึกษาความเห็นของพนักงานต่อศักยภาพการพัฒนาไปสู่การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ ของบริษัทท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน). วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.

ชูวงศ์ ฉายะบุตร. (2546). หน้าที่พลเมือง ม. 4 . กรุงเทพฯ : วัฒนาพาณิช.

ไชวัฒน์ ค้ำชู และคณะ(ผู้แปล). (2545). ธรรมาภิบาล การบริหาร การปกครองที่โปร่งใสด้วยจริยธรรม. กรุงเทพฯ : น้ำฝน.

ญาดา ฉิมคล้าย. (2547). ศักยภาพของบุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมตามแนวคิดธรรมาภิบาล ศึกษากรณี อ. เมือง จ. นนทบุรี. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหิดล.

ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2524). พฤติกรรมศาสตร์ เล่ม 2 จิตวิทยาจริยธรรม และจิตวิทยาภาษา. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.

ตะวัน สาดแสง. (2549). สัญญาณเตือนก่อนองค์กรล้มละลาย. กรุงเทพฯ : ตะวัน.

ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ. (2547). จับชีพจรประเทศไทย : ตัวชี้วัดประชาธิปไตยและธรรมาภิบาล. นนทบุรี : สถาบันพระปกเกล้า.

ธนภัทร พงษ์ภมร. (2548). ความเหมาะสมของการจัดการไนท์ซาฟารี ณ สวนสัตว์เขาเขียว. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ธนิตา ฐิติภากร. (2547). การเปรียบเทียบความโปร่งใสในการบริหารงานของเทศบาลตำบลและองค์กรบริหารส่วนตำบล จังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหิดล.

ธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) (พระ). (2537). การพัฒนาที่ยั่งยืน. กรุงเทพฯ : มูลนิธิพุทธธรรม.

ธันวา ใจเที่ยง. (2544). การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบนสายทางของสังคมไทย. นครพนม : โครงการผลิตตำราและเอกสารประกอบการสอน สถาบันราชภัฏนครพนม.

Copyright by Mahidol University

ธีระวุฒิ ธีรธมฺโม (โสมเกษตรรินทร์) (พระ). (2543). บทบาทของพระสงฆ์ สื่อบุคคลในการชี้นำและปลูกจิตสำนึกประชาชนบทเพื่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากร ป่าไม้ : ศึกษาเฉพาะกรณีพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส จังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ธีระพล อรุณะกสิกร และคณะ (ผู้รวบรวม). (2537). พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535. กรุงเทพฯ : วิญญูชน.

นฤมล ทับจุมพล. (2541). แนวคิดและวาทกรรมว่าด้วยธรรมรัฐแห่งชาติ ใน ธรรมรัฐจุดเปลี่ยนประเทศไทย? . กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

นิวัติ เรืองพานิช. (2528). การอนุรักษ์ทรพัยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ : เฉลิมชาญการพิมพ์.

เนตร์พัณณา ยาวิราช. (2549). ภาวะผู้นำ และผู้นำเชิงกุลยุทธ์. พิมพ์ครั้งที่ 5.(ม.ป.ท.) : เซ็นทรัลเอ็กเพรส.

เนื่องน้อย บุญเนตร. (2537). จริยศาสตร์สิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. (2542). การสร้างธรรมาภิบาล(Good Governance)ในสังคมไทย. กรุงเทพฯ : วิญญูชน.

บุญชม ศรีสะอาด. (2535). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 2 . กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.

บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. (2549). ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ : จามจุรีโปรดักท์.

บุญรุ่ง บุญเอิบ. (2546). บทบาทของหนังสือพิมพ์ในการใช้สิทธิได้รู้(Right to know) ตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

บุญลือ คะเชนทร์ชาติ. (2541). การประเมินคุณค่าด้านสุนทรียภาพเพื่อการพัฒนาสิ่งแวดล้อมบริเวณกว๊านพะเยา อำเภอเมือง จังวัดพะเยา. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหิดล.

บุญศรี พรหมมาพันธ์ และคณะ. (2547). รายงานการวิจัยเรื่องการพัฒนาเครื่องชี้วัดสำหรับการประเมินผลการบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

เบญจพล รอดสวาสดิ์. (2542). การมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการทำลายทรัพยากรป่าไม้ ศึกษากรณีเฉพาะผู้นำชุมชนในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหิดล.

เบญจวรรณ วันดีศรี. (2546). การศึกษาความเป็นธรรมาภิบาลของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดร้อยเอ็ด. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, สถาบัราชภัฏธนบุรี.

Copyright by Mahidol University

ประเวศ วะสี. (2545). การสร้างธรรมาภิบาลในขบวนการพัฒนา. กรุงเทพฯ : สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน.

ปรัชวนี กรอิสรานุกูล. (2544). แนวทางการจัดสภาพที่อยู่อาศัยของสัตว์ในสวนสัตว์ดุสิต. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหิดล.

ปริญญา นุตาลัย และคณะ. (ม.ป.ป.). เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่อง การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย ครั้งที่ 3 2535. (ม.ป.ท.)

ปรีดิยาธร เทวกุล และคณะ. (2545). ธรรมาภิบาลกับความสำเร็จของSME_S. (ม.ป.ท.) : ธนาคารกรุงเทพ.

ปวี จำปาทอง. (2538). ปัจจัยทางสังคม และจิตวิทยาที่มีผลต่อพฤติกรรมการแยกทิ้งขยะของประชาชนเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหิดล.

พนิดา วิมานรัตน์. (2543). การมีส่วนร่วมของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กรณีศึกษา บึงบอระเพ็ด จังหวัดนครสวรรค์. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหิดล.

พรนพ พุกกะพันธ์. (2545). จริยธรรมทางธุรกิจ. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : จามจุรีโปรดักท์.

———————. (2546). จริยธรรมธุรกิจยุคโลกาภิวัฒน์. กรุงเทพฯ : จามจุรีโปรดักท์.

พรรณราย ทรัพยะประภา. (2532). จิตวิทยาสำหรับนักบริหาร. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : วิชันอาร์ต คอปอเรชั่น.

พรินทร์ เพ็งสุวรรณ. (2548). ธรรมาภิบาลกับประสิทธิภาพการบริหารงานของเทศบาล. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหิดล.

มนฤดี งามสมโสด. (2547). แนวคิดธรรมาภิบาลในรัฐวิสาหกิจไทย ศึกษาจากความคิดเห็นของพนักงานการรถไฟฟ้าขนส่งมวลชนแห่งประเทศไทย. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

มลิวัลย์ นิลรัตน์. (2548). ธรรมาภิบาลกับการจัดการทรัพยากรขององค์การบริหารส่วนตำบลบางปลา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหิดล.

รณินทร์ กิจกล้า. (2545). การศึกษาวิจัยผลกระทบของประเพณีการแข่งเรือยาวต่อคุณค่าเชิงสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมท้องถิ่น กรณีศึกษาชุมชนสวนหงษ์-บางปลาม้า และชุมชนเก้าห้อง-ลานคา อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหิดล.

Copyright by Mahidol University

ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 . กรุงเทพฯ : นานมีบุคส์พับลิเคชั่นส์.

วรรณา มุ่งพึ่งกลาง. (2544). การมีส่วนร่วมของผู้สื่อข่าวด้านสิ่งแวดล้อมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

วิชัย เทียนน้อย. (ม.ป.ป). การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ. กรุงเทพฯ : อักษรวัฒนา.

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. (2547). ค่านิยมของข้าราชการไทยในยุคปฏิรูประบบราชการ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติธรรม.

วิรัชนี ลักขีพินิจศกุล. (2549). การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารซึ่งอยู่ในความครอบครองขององค์กรนิติบัญญัติ และองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วิเศษ ปณฺญาวชิโร(เสาะพบดี)(พระ). (2543). พุทธศาสนากับการอนุรักษ์ป่าไม้. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

ศศิพร ต่ายคำ. (2543). การศึกษาเปรียบเทียบกรณีที่ปกปิดข้อมูลข่าวสารและเปิดเผยข้อมูลข่าวสารตาม พ.ร.บ. ข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศิริยา ชลทนุบำรุง. (2548). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สงกรานต์ เนินหาด. (2547). พฤติกรรมด้านคุณธรรมของผู้บริหารโรงเรียน ในทัศนะของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, สถาบันราชภัฏนครปฐม.

สถาบันพัฒนาข้าราชการและพลเรือน. (2543). การบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี. (ม.ป.ท.) : วัชรการพิมพ์.

สถาบันพระปกเกล้า. (2544). ตัวชี้วัดธรรมาภิบาล. กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า.

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. (2540). การดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. (ม.ป.ท.) : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย. (2549). การมีกระบวนการบริหารจัดการที่ดีตามหลักธรรมาภิบาล ใน เอกสารประกอบเวทีสาธารณะ ธรรมาภิบาลกับการพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน. (ม.ป.ท.) : คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.

สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย. (2548). ธรรมาภิบาลสิ่งแวดล้อม ตัวชี้วัดการมีส่วนร่วมของประชาชน พ.ศ. 2548 (ประเมินครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : ไทยกราฟิคแอนด์พริ้นท์.

Copyright by Mahidol University

สมพงษ์ พลายงาม. (2546). ความคิดเห็นของทหารเกี่ยวกับบทบาทการพัฒนาสิ่งแวดล้อมแบบยั่งยืนของจังหวัดทหารบกราชบุรี. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, สถาบันราชภัฏนครปฐม.

สมพร รัตนละออ. (2548). ความตระหนักในคุณธรรมและความพึงพอใจในการปฏิบัติธรรมตามแนวการฟื้นฟูพุทธจิตของผู้ปฏิบัติธรรมในมูลนิธิคุณธรรมนำใจร่วม ตลาดน้ำ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, สถาบันราชภัฏนครปฐม.

สวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่. (2549). เอกสารแนะนำเชียงใหม่ไนท์ซาฟารี. (ม.ป.ท.)

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2549). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบ พ.ศ. 2550-2554 . (ม.ป.ท.) : สำนักคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และ สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย. (2549). รายงานการศึกษาฉบับสมบูรณ์ โครงการพัฒนาดัชนีชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทย ระยะที่สอง. (ม.ป.ท.) : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. (2547). เอกสารประกอบการประชุมวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์แห่งชาติ ครั้งที่ 5 (พ.ศ.2547) “การเมืองการบริหารของไทยยุคโลกาภิวัฒน์.” นครปฐม : มิสเตอร์ ก๊อปปี้.

สุชา จันทร์เอม. (2524). จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.

สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2544). ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ : เฟื่องฟ้าพริ้นติ้ง.

สุธาวัลย์ เสถียรไทย และคณะ. (2546). รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการธรรมาภิบาล และการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม เล่ม 2 โครงการย่อยกากและมลพิษอุตสาหกรรม. (ม.ป.ท.) : สถาบันธรรมรัฐเพื่อการพัฒนาสังคม และสิ่งแวดล้อม.

———————. (2546) รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการธรรมาภิบาล และการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม เล่ม 1 ภาพรวมของผลการศึกษา. (ม.ป.ท.) : สถาบันธรรมรัฐเพื่อการพัฒนาสังคม และสิ่งแวดล้อม.

———————. (2544). ธรรมาภิบาล การมีส่วนร่วมของประชาชนและกระบวนการทางด้านสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ : สายธาร.

สุภาพร พิศาลบุตร. (2545). จริยธรรมทางธุรกิจ. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : วี.เจ.พริ้นติ้ง.

Copyright by Mahidol University

สุรศักดิ์ ไชยธนกิจ. (2549). เอกสารประกอบการบรรยายใน “การสัมมนาทางวิชาการ วิทยานิพนธ์ดีเด่นในรอบปี” ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 29-31 สิงหาคม 2549. (ม.ป.ท.)

————————. (2549). วิเคราะห์ปัจจัยความสำเร็จและล้มเหลวของระบบธรรมาภิบาล บริษัทไทย. วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุรีย์ กาญจนวงศ์. (2542). จิตวิทยากับสังคม. นครปฐม : ภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ และมนุษย์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.

หิรัญญา บุญจำรูญ. (2542). สิทธิของประชาชนตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ศึกษากรณีปัญหา และอุปสรรคที่ก่อให้เกิดการใช้สิทธิอุทธรณ์และร้องเรียน. สารนิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน). (2550). การปรับปรุงการบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ระยะเร่งด่วน พ.ศ. 2550 – 2551. (สำเนา) เอกสารรายงานเสนอคณะรัฐมนตรี กุมภาพันธ์ 2550.

อนุชา อาภาภิรม. (2545). การพัฒนาอย่างยั่งยืน คำตอบอยู่ในความหลากหลาย. กรุงเทพฯ : มูลนิธิศูนย์สื่อเพื่อการพัฒนา.

อรฉัตร จันทรัตน์. (2549). สิทธิการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพิจารณาโครงการของรัฐ: ศึกษากรณีโครงการที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต , มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อรุณี ศรีสุขสวัสดิ์. (2549). ธรรมาภิบาลขององค์กรอิสระ กรณีศึกษาความเป็นอิสระในการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ . วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, จุฬาลงกรมหาวิทยาลัย.

อารยา หุณฑนะเสวี. (2538). มาตรการทางกฎหมายในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว : ศึกษาเฉพาะกรณีระบบอุทยานแห่งชาติทางบก. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต,จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อุทัย หิรัญโต. (2525). เทคนิคการบริหาร. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

Copyright by Mahidol University

ภาษาอังกฤษ

Bowen, H. R. (1953). Social Responsibilities of Businessman. New York : Harper.

Carlopio, J. (2005). Developing management skill : a comprehensive gide for leaders. 3rd ed. Malaysia : Pearson Education Australia.

Caroll, A. B. & Buchholtz, A. K. (2006). Buiness and Society : Ethic and Steakeholder Management. 6th ed. United State of America. Thomson Cororation.

Commonwealth Secretariat. (2000). Fighting Corruption : Promoting Good Governance. London : Auther.

Kjoer, M. & Kinnerup, K. (2002). Good Governance- How Does It Relate to Human Right?In Sano, H. & Alfredson, G. , Human Right and Good Governance. Netherland : Kluwer Law International.

Passer, M.W. & Smith, R.E.(2004). Psychology : The science of mind and behavior. 2 nd ed. New York : The McGraw Hill.

Plunket,W. R. & Attner, R. F. (1994). Introduction to Management. 5th ed. California Wadsworth.

Seidman, A. , Seidman, R. & Wälde, T. (Editors) (1999). Making Development Work Legislative Reform for Institutional Transformation and Good Governance. London : Kluwer Law International.

Welford, R. (2002). Business ethics and corporate social responsibility. In Hannagan T. , Management Concept & Practice. 3rd ed. England : Pearson Education Limited.

Copyright by Mahidol University

เว็บไซต์

เว็บไซต์สวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่

http://www.chiangmainightsafari.com/ เข้าถึงเมื่อ 16 พ.ค. 49

เว็บไซต์ของทอทหาร พันโทดร.ธีรนันท์ นันทขว้าง

http://www.tortaharn.net/contents/index.php?option=com_content&task=view&id=61 &Itemid=1 เข้าถึงเมื่อ 18 พ.ค. 49

เว็บไซต์ของวิกิพีเดียสารานุกรมเสรี

http://th.wikipedia.org/wiki/%E0%B8%98%E0%B8%A3%E0%B8%A3%E0%B8%A1%E0%B8%B2%E0%B8%A0%E0%B8%B4%E0%B8%9A%E0%B8%B2%E0%B8%A5 เข้าถึงเมื่อ 17 พ.ค. 2549

เว็บไซต์ของสันนิบาตเทศบาลแห่งประเทศไทย

http://www.tesaban.com/document/pdf_file/good.pdf

เข้าถึงเมื่อ 20 กรกฎาคม 2549

เว็บไซต์ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

http://www.stou.ac.th/Schools/sec/webboard/question.asp?GID=275

เข้าถึงเมื่อ 3 เมษายน 2550

เว็บไซต์โลกสีเขียว

http://www.verdantplanet.org

เข้าถึงเมื่อ 11 เมษายน 2551

เว็บไซต์ของสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี

http: www. Cabinet.thaigove. go.th

เข้าถึงเมื่อ 12 กรกฎาคม 2551

Copyright by Mahidol University

ภาคผนวก

Copyright by Mahidol University

ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่
เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

โดย
นายธิติพลวัฒน์ ทะสา
สาขาวิชา เทคโนโลยีการบริหารสิ่งแวดล้อม
คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
999 ถ.พุทธมณฑลสาย 4 อ. พุทธมณฑล จ. นครปฐม 73170

<u>คำชี้แจง</u>

● แบบสอบถามนี้ขอใช้เวลาท่านสั้น ๆ ไม่เกิน 20 นาทีในการตอบ

● ข้อมูลทั้งหมดจะถูกใช้วิเคราะห์ในภาพรวม และจะไม่มีการอ้างถึงตัวบุคคลที่ตอบคำถาเป็นการเฉพาะ

● แบบสอบถามฉบับนี้ ประกอบไปด้วยข้อมูลทั้งสิ้น 3 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ข้อมูลความคิดเห็นต่อการดำเนินการตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

การให้คะแนนความเห็น แบ่งออกเป็น 5 ระดับ คือ

5 หมายถึง เห็นด้วยอย่างยิ่ง
4 หมายถึง เห็นด้วย
3 หมายถึง ไม่แน่ใจ
2 หมายถึง ไม่เห็นด้วย
1 หมายถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ตอนที่ 3 ข้อมูลความเห็นต่อผลการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่

●โปรดตอบคำถามให้ครบถ้วนทุกข้อ โดยทำเครื่องหมาย ✓ใน □ หรือเติมข้อความลงในช่องว่างให้สมบูรณ์

● เมื่อท่านกรอกเรียบร้อยแล้ว ใคร่ขอความกรุณาท่านตรวจทานความครบถ้วนของคำตอบอีกครั้งหนึ่ง แล้วส่งคืนแก่ผู้วิจัย หรือผู้ช่วยผู้วิจัย หรือส่งกลับมาตามที่อยู่ข้างต้นนี้

● หากท่านมีข้อสงสัยประการใดเกี่ยวกับคำถาม ท่านอาจติดต่อ นายธิติพลวัฒน์ ทะสา ผู้วิจัยได้ทางหมายเลขโทรศัพท์ 083 -7756327 หรือ E- mail : newtha-99@hotmail.com

Copyright by Mahidol University

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง
2. อายุ …….. ปี
3. ระดับการศึกษาสูงสุด
   ☐ ต่ำกว่าปริญญาตรี ☐ ปริญญาตรี
   ☐ ปริญญาโท ☐ ปริญญาเอก
   ☐ อื่น ๆ โปรดระบุ……..
4. อาชีพหลัก
   ☐ เกษตรกร ☐ รับราชการ
   ☐ นักเรียน นักศึกษา ☐ สื่อมวลชน
   ☐ พนักงานรัฐวิสาหกิจ ☐ธุรกิจส่วนตัว
   ☐ พนักงานมูลนิธิหรือองค์กรพัฒนาภาคเอกชน ☐ พนักงานบริษัท/ห้างหุ้นส่วน/ร้าน
   ☐ พนักงานองค์การมหาชน ☐ รับจ้าง
5. ระยะเวลาในการประกอบอาชีพ…….....ปี

Copyright by Mahidol University

6. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมาภิบาล

ข้อที่	ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมาภิบาล	ความเห็น	
		ใช่	ไม่ใช่
1.	ธรรมาภิบาล มีส่วนเกี่ยวข้องกับคุณธรรม จริยธรรม		
2.	“ธรรมรัฐ” / “ การบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี” / “สุประศาสนการ” / “กลไกประชารัฐที่ดี” / “การปกครองที่ดี” คำเหล่านี้มีความหมายเช่นเดียวกับคำว่า “ธรรมาภิบาล”		
3.	ธรรมาภิบาลประยุกต์ใช้ได้ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การทหาร สิ่งแวดล้อม ภาครัฐ ภาคเอกชน		
4.	ธรรมาภิบาล เป็นแนวความคิดที่มีอยู่ในสังคมไทยมานานแล้ว		
5.	ธนาคารโลก (world bank) นำคำว่า “ธรรมาภิบาล” มาใช้ในการกำหนดนโยบายการกู้เงินให้กับประเทศกำลังพัฒนา		
6.	การรับฟังความคิดเห็น การมีส่วนร่วม ไม่เกี่ยวข้องกับการมีธรรมาภิบาล		
7.	ธรรมาภิบาล มีความจำเป็นสำหรับการพัฒนา		
8.	ธรรมาภิบาลมีส่วนสำคัญในการกำหนดความเป็นไปของบ้านเมือง		
9.	ธรรมาภิบาลจะช่วยสร้างความโปร่งใส เป็นธรรมในสังคม		
10.	การมีบุญคุณต่อกันอาจเป็นอุปสรรคต่อการใช้ธรรมาภิบาล		
11.	ธรรมาภิบาลประกอบไปด้วยหลัก 6 ประการ คือ (1) นิติธรรม (2) คุณธรรม (3) ความโปร่งใส (4) ความมีส่วนร่วม (5) ความรับผิดชอบ (6) ความคุ้มค่า		
12.	ธรรมาภิบาลใช้ในแวดวงนักวิชาการ และผู้บริหารเท่านั้น		

Copyright by Mahidol University

7. การปฏิบัติตนด้านสิ่งแวดล้อม

ข้อที่	การปฏิบัติตนด้านสิ่งแวดล้อม	ความเห็น	
		ใช่	ไม่ใช่
1.	ท่านไม่สนับสนุนให้ใช้สารเคมี ในการปลูกพืช ผัก ผลไม้		
2.	ท่านไม่สนับสนุนให้เผาป่า เผาฝางข้าว ตอซังข้าวโพด หรือเศษพืชไร่อื่น ๆ		
3.	ท่านพยายามใช้กระดาษหรือสิ่งของต่าง ๆ ให้คุ้มค่าที่สุด		
4.	ท่านเคยร่วมโครงการปลูกป่า ทำทำนบกั้นน้ำ หรือเข้าร่วมการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ เช่น กิจกรรม 5 ส. ทำความสะอาดชุมชน		
5.	ท่านแยกประเภทขยะก่อนทิ้ง		
6.	ท่านเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม		
7.	ท่านใช้ หรือ แนะนำ ส่งเสริมให้ใช้ปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพ		
8.	ท่านอ่านหนังสือพิมพ์หรือรับฟัง รับชมข่าวที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม		
9.	ท่านเป็นคนที่ช่วยชาติประหยัดพลังงานด้วยการเดินในระยะใกล้ ๆ หรือปิดเครื่องใช้ไฟฟ้าที่ไม่จำเป็น		
10.	ท่านตรึกตรองคิดใคร่ครวญถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมก่อนทำสิ่งใด ๆ		

8. ท่านเคยเข้าชมสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่.....ครั้ง

9. การรับทราบข้อมูลข่าวสาร

9.1 ดูโทรทัศน์

☐ ดูทุกวัน ☐ ดูเกือบทุกวัน ☐ ดูสัปดาห์ละ 1-2 ครั้ง

☐ ดูเดือนละ 1-2 ครั้ง ☐ น้อยมากหรือไม่ดูเลย

9.2 ฟังวิทยุ

☐ ฟังทุกวัน ☐ ฟังเกือบทุกวัน ☐ ฟังสัปดาห์ละ 1-2 ครั้ง

☐ ฟังเดือนละ 1-2 ครั้ง ☐ น้อยมากหรือไม่ฟังเลย

9.3 อ่านหนังสือพิมพ์

☐ อ่านทุกวัน ☐ อ่านเกือบทุกวัน ☐ อ่านสัปดาห์ละ 1-2 ครั้ง

☐ อ่านเดือนละ 1-2 ครั้ง ☐ น้อยมากหรือไม่อ่านเลย

Copyright by Mahidol University

9.4 อ่านเอกสารแนะนำหรือแผ่นพับหรือจดหมายข่าว

☐ อ่านทุกวัน ☐ อ่านเกือบทุกวัน ☐ อ่านสัปดาห์ละ 1-2 ครั้ง

☐ อ่านเดือนละ 1-2 ครั้ง ☐ น้อยมากหรือไม่อ่านเลย

9.5 การเข้าชมข้อมูลทางอินเตอร์เน็ต

☐ เข้าชมทุกวัน ☐ เข้าชมเกือบทุกวัน ☐ เข้าชมสัปดาห์ละ 1-2 ครั้ง

☐ เข้าชมเดือนละ 1-2 ครั้ง ☐ น้อยมากหรือไม่เคยเข้าชมเลย

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นต่อการดำเนินการตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (นับตั้งแต่เปิดให้ประชาชนเข้าชมเมื่อ 16 พฤศจิกายน พ.ศ. 2548 จนถึงสิ้นปี พ.ศ. 2550)

ข้อที่	การดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
1	หลักนิติธรรม 1.1 มีการออกกฎ ระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ ภายในองค์กร					
	1.2 นำ กฎ ระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ ไปใช้จริง					
	1.3 ปฏิบัติตามระเบียบแบบแผน กฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง					
1	1.4 มีการเผยแพร่ หรือแจ้ง ประกาศ กฎ ระเบียบของสวนสัตว์ให้สาธารณะชนทราบ					
2	หลักคุณธรรม 2.1 มีเมตตาต่อสัตว์ที่นำมาเลี้ยง					
	2.2 ให้ความช่วยเหลือชุมชนตามสมควร					
	2.3 รักษาสิ่งแวดล้อมภายในสวนสัตว์					
	2.4 ห่วงใยสิ่งแวดล้อมของชุมชนรอบสวนสัตว์					
3	หลักความโปร่งใส 3.1 มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร					
	3.2 ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของสวนสัตว์ได้ง่าย					
	3.3 ให้ข้อมูลข่าวสารต่อสื่อมวลชน คนภายนอก					
	3.4 จัดทำเอกสารรายงานประจำปีส่งออกมาเผยแพร่ให้ชุมชน สาธารณะชนทราบ					

Copyright by Mahidol University

ข้อที่	การดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
4	หลักความมีส่วนร่วม 4.1 ให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้ข้อมูลข่าวสาร					
	4.2 ให้ประชาชนร่วมคิดร่วมทำ					
	4.3 ให้ประชาชนร่วมตัดสินใจ					
	4.4 ให้ประชาชนร่วมรับผลประโยชน์					
5	หลักความรับผิดชอบ 5.1 มีนโยบาย แผนงาน ที่แสดงถึงความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม					
	5.2 รับผิดชอบต่อความเป็นอยู่ของสัตว์ที่นำมาเลี้ยง					
	5.3 รับผิดชอบต่อนักท่องเที่ยว					
	5.4 รับผิดชอบต่อ สังคม และสิ่งแวดล้อม					
6	หลักของความคุ้มค่า 6.1 บริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อส่วนรวม					
	6.2 การลงทุนของสวนสัตว์จะคุ้มทุนภายในระยะเวลา 7 ปี (2549-2556)					
	6.3 สวนสัตว์มีกลวิธีในการสร้างจิตสำนึกให้นักท่องเที่ยวหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และสัตว์ป่า					
	6.4 สวนสัตว์สามารถรักษาทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์ยั่งยืน					

2. ท่านมีข้อแนะนำ อื่น ๆ อย่างไรบ้างแก่ทางสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่

.....

.....

.....

.....

.....

(ถ้าไม่พอเขียนต่อด้านหลัง)

Copyright by Mahidol University

ตอนที่ 3 ข้อมูลความเห็นต่อผลการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม ความพึงพอใจต่อสถานที่และการบริการของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ (นับตั้งแต่เปิดให้ประชาชนเข้าชมเมื่อ 16 พฤศจิกายน พ.ศ. 2548 จนถึงสิ้นปี พ.ศ. 2550)

ข้อที่	การดำเนินงานของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่	ระดับความคิดเห็น	
		ใช่	ไม่ใช่
	ด้านทรัพยากรธรรมชาติ	//////////	//////////
1.	สวนสัตว์มีส่วนช่วยในการป้องกันไฟป่าที่จะมาสู่ชุมชน		
2.	สวนสัตว์มีส่วนช่วยในการป้องกันน้ำท่วม		
3.	สวนสัตว์มีส่วนช่วยในการอนุรักษ์น้ำไว้ใช้ในชุมชนรอบพื้นที่สวนสัตว์		
4.	สวนสัตว์มีส่วนช่วยในการรักษาพื้นที่ป่าไม้ไม่ให้ชาวบ้านเข้าไปบุกรุก		
5.	สวนสัตว์มีการป้องกันการกัดเซาะพังทลายของดิน		
6.	มีการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวสูงสุดต่อวันเพื่อช่วยรักษาสภาพธรรมชาติ		
7.	มีการจำกัดจำนวนรอบในการนำเที่ยวสูงสุดต่อวันเพื่อรักษาสภาพธรรมชาติ		
	ด้านสิ่งแวดล้อม	//////////	//////////
8.	มีการปล่อยน้ำเสียลงสู่ลำธารสาธารณะ		
9.	มีการรักษาคุณภาพของน้ำในอ่างเก็บน้ำ (Swan Lake)		
10.	มีถังขยะแบบแยกประเภทขยะ		
11.	มีการกำจัดขยะอย่างเหมาะสม		
12.	มีระบบการจัดการมูลสัตว์ และซากสัตว์อย่างเหมาะสม		
13.	มีการรักษาคุณภาพอากาศภายในสวนสัตว์ด้วยการไม่เผาขยะ กิ่งไม้ใบหญ้าในสวนสัตว์รบกวนสัตว์และนักท่องเที่ยว		
14.	มีการปลูกไม้ดอกไม้ประดับเพื่อเพิ่มความร่มรื่นสวยงาม		
15.	มีการปลูกป่าไม้เพิ่มเติม		
16.	มีการบุกเบิกพื้นที่		
	ด้านเศรษฐกิจและสังคม	//////////	//////////
17.	สวนสัตว์มีกิจกรรมร่วมกันกับชุมชนโดยรอบมากกว่า 1 ครั้งต่อปี		

Copyright by Mahidol University

18.	สวนสัตว์มีการตอบแทนหรือคืนกำไรสู่ชุมชนตามสมควร		
19.	สวนสัตว์สร้างงานให้แก่คนในชุมชน และในจังหวัดเชียงใหม่		
20.	สวนสัตว์สร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชน และในจังหวัดเชียงใหม่		
21.	มีเสียงร้องของสัตว์รบกวนชุมชนโดยรอบ		
	ด้านเศรษฐกิจและสังคม (ต่อ)	////////////	////////
22.	มีกลิ่นที่ไม่พึงประสงค์จากสวนสัตว์สู่ชุมชม		
23.	มีโรคติดต่อจากสัตว์ในสวนสัตว์สู่คนหรือสัตว์ในชุมชน		
24.	การนำเอกลักษณ์ความเป็นล้านนามาผสมผสานในอาคาร บ้านพัก และ ของใช้สิ่งอำนวยความสะดวกในสวนสัตว์มีความเหมาะสม		
25.	สวนสัตว์มีความสามารถที่จะคืนทุนภายในระยะเวลา 7 ปี		
26.	หากจัดให้สวนสัตว์เป็นสวัสดิการแก่สังคม ถือว่ามีความคุ้มค่า		
	ด้านความพึงพอใจต่อการบริหารจัดการ การดูแลสัตว์ และการให้บริการ	////////	////////
27.	สวนสัตว์มีความสะอาด		
28.	สวนสัตว์ให้บริการอย่างเป็นระบบ		
29.	สวนสัตว์มีบรรยากาศร่มรื่น สวยงาม		
30.	มีการจัดสภาพที่อยู่ (สิ่งแวดล้อม สิ่งอำนวยความสะดวก) ของสัตว์ให้มีความใกล้เคียงสภาพตามธรรมชาติที่สัตว์นั้น ๆ ต้องการมากที่สุด		
31.	อาหารสัตว์มีปริมาณที่เพียงพอ		
32.	มีการให้อาหารสัตว์เฉพาะตอนที่นักท่องเที่ยวเข้าชม		
33.	มีการบังคับเพื่อให้สัตว์ออกมาปรากฏตัว		
34.	ความหนาแน่นของสัตว์ในพื้นที่แต่ละคอกหรือกรงมีความพอดี		
35.	เสียงบรรยายจากวิทยากรมีความดังเหมาะสมที่จะไม่ทำให้สัตว์เครียด		
36.	ความสว่างของสปอร์ตไลท์มีความเหมาะสมไม่เป็นอันตราย ต่อสัตว์		
37.	มีการห้ามถ่ายภาพแบบใช้แฟลชซึ่งอาจเป็นอันตรายต่อสายตาของสัตว์		
38.	มีการใช้ลวดไฟฟ้ากั้นสัตว์ตามความเหมาะสมกับชนิดสัตว์		

Copyright by Mahidol University

39.	การใช้น้ำมันในรถนำเที่ยวมีความเหมาะสมที่จะไม่เป็นอันตรายต่อสัตว์		
40.	สวนสัตว์มีการให้บริการโดยรวมอยู่ในระดับน่าประทับใจ		
41.	สวนสัตว์มีส่วนส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่		
42.	สวนสัตว์มีส่วนส่งเสริมการเรียนรู้ที่ให้ทั้งสาระและความเพลิดเพลิน		
43.	สวนสัตว์สามารถสร้างความรู้สึกรักและหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติ		
44.	ท่านมีความตั้งใจจะกลับไปเยือนสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่อีก		

Copyright by Mahidol University

แบบบันทึกการสัมภาษณ์เจาะลึก

1. ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (หลังจากเปิดให้ประชาชนเข้าชม เมื่อ 16 พฤศจิกายน พ.ศ. 2548 จนถึงสิ้นปี พ.ศ. 2550)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. ความสำเร็จของการดำเนินงานของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ตามหลักปรัชญาของสวนสัตว์ (1. นันทนาการ / 2 เศรษฐกิจ / 3. การให้การศึกษา การค้นคว้าวิจัย / 4. การอนุรักษ์)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Copyright by Mahidol University

3. ผลการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ในด้านทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม

……

……

……

……

……

……

……

……

4. ความพึงพอใจในภาพรวมด้านสถานที่ และการบริการ

……

……

……

……

……

……

……

……

5. ข้อแนะนำ อื่น ๆ แก่ทางสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่

……

……

……

……

……

……

……

Copyright by Mahidol University

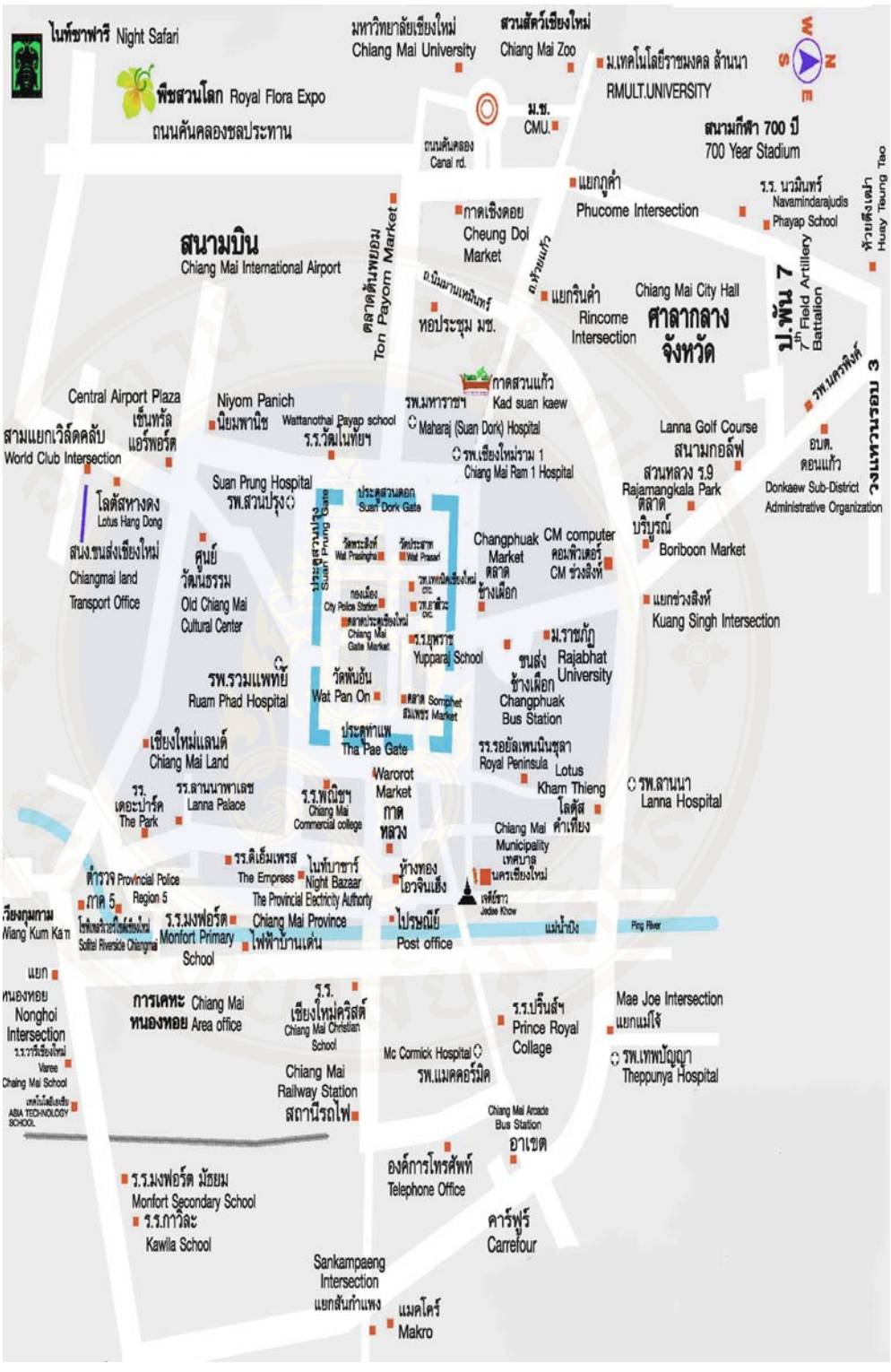

แผนที่แสดงที่ตั้งของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่
(ปรับปรุงจากเส้นทางเดินรถของเทศบาลนครเชียงใหม่)

Copyright by Mahidol University

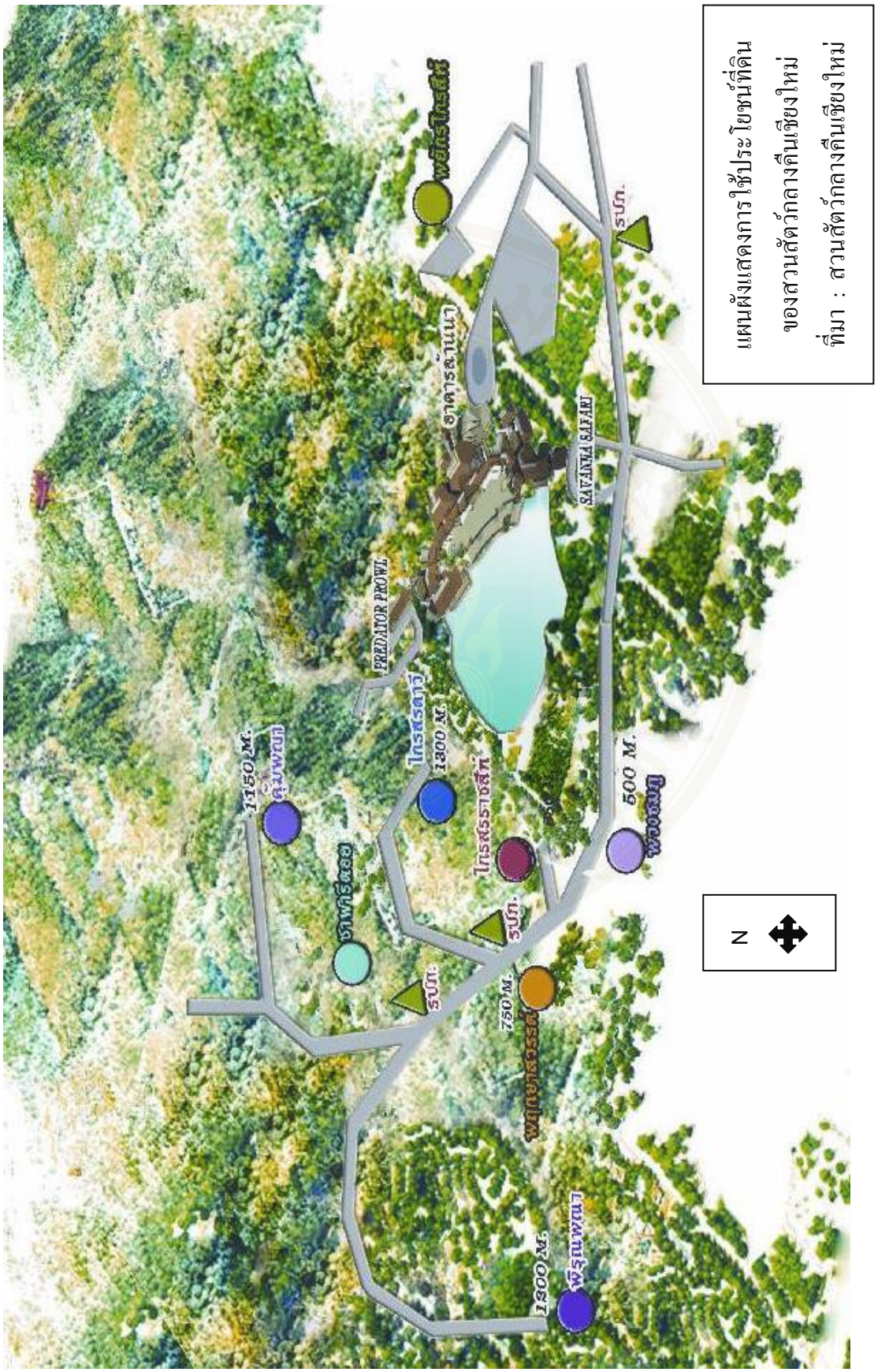

แผนผังแสดงการใช้ประโยชน์ที่ดิน
ของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่
ที่มา : สวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่

Copyright by Mahidol University

แผนผังส่วนแสดงสัตว์ของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ ที่มา : สวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่

Copyright by Mahidol University

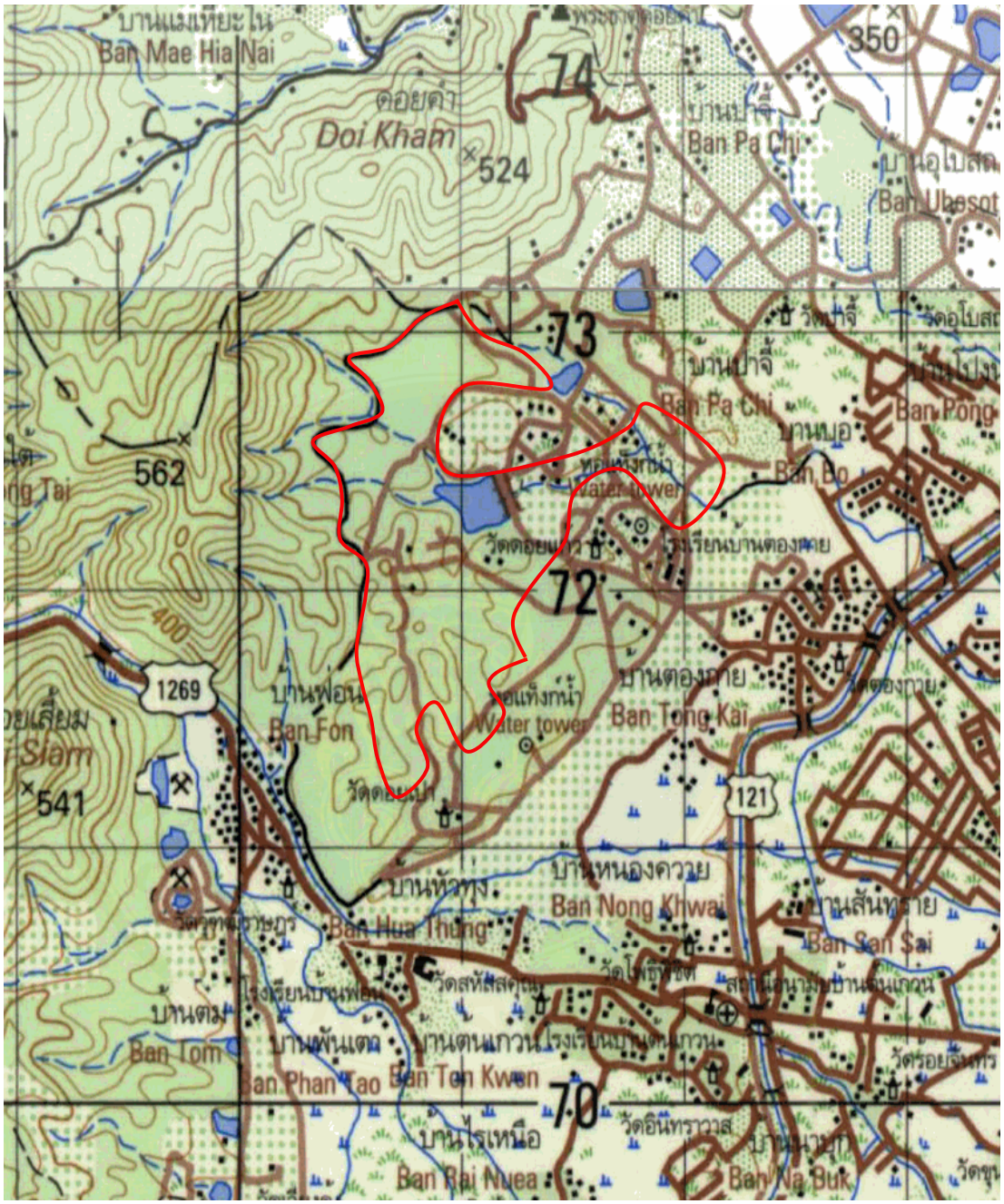

แผนที่แสดงที่ตั้งชุมชนโดยรอบสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่

ที่มา: กรมแผนที่ทหาร มาตราส่วน 1: 50,000

ขอบเขตสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่

Copyright by Mahidol University

บัญชีแสดงชนิดและจำนวนสัตว์ของสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ (เชียงใหม่ไนท์ซาฟารี)

ข้อมูล ณ วันที่ 22 ตุลาคม 2550 M=Male(เพศผู้) F=Female(เพศเมีย) UN=Unknown (ยังไม่จำแนกเพศ)

ลำดับ	ชื่อสัตว์	ชื่อสามัญ	ชื่อวิทยาศาสตร์	จำนวน				หมายเหตุ
				M	F	UN	Total	
	สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม							
1	กระจงหนู	LESSER MOUSE DEER	*Tragulus javanicus*	18	3	2	23	
2	กระทิง *	GAUR	*Bos gaurus*	3	2	0	5	
3	กระทิงเขาทุย	GAYAL	*Bos frontails*	1	1	0	2	
4	กวางชิกะ	SIKA DEER	*Cervus nippon*	17	34	13	64	หนองเต็ง
5	กวางป่า *	SAMBAR DEER	*Cervus unicolor*	9	12	0	21	
6	กวางผา **	GORAL	*Nemorhaedus goral*	1	5	2	8	
7	กวางรูซ่า	RUSA DEER	*Cervus timorensis*	47	68	17	132	หนองเต็ง
8	กวางดาว	SPOTTED DEER/CHITAL	*Axis axis*	14	22	3	39	หนองเต็ง
9	กวางฟอลโล่	FALLOW DEER	*Dama dama*	2	8	0	10	
10	ควาย	WATER BUFFALO	*Bubalus bubalis*	1	2	0	3	
11	เนื้อทราย *	HOG DEER	*Axis Porcinus*	12	23	8	43	
12	ม้าลาย (แกรนท์)	GRAN'S ZEBRA	*Equus quagga boehmi*	6	6	0	12	
13	ม้าลาย (เบอร์เชลล์)	BURCHELL'S ZEBRA	*Equus quagga burchellii*	6	5	0	11	
14	เม่นใหญ่แผงคอยาว	MALAYAN PORCUPINE	*Hystirix brachyura*	4	7	3	14	
15	แมวดาว *	LEOPARD CAT	*Prionailurus bengalensis*	5	6	0	11	
16	ยีราฟ (เรทติคิวเลท)	SOMALI / RETICULATED GIRAFFE	*Giraffa camelopardalis reticulata*	1	1	0	2	
17	ยีราฟ (แอฟริกาใต้)	ANGOLAN GIRAFFE	*Giraffa camelopardalis angolensis*	2	3	0	5	
18	ละอง-ละมั่ง **	ELD'S DEER	*Cevus eldii*	21	26	18	65	หนองเต็ง
19	วัลลาบี้	ROCK WALLABY	*Petrogale xanthopus*	2	2	1	5	
20	สิงโต	LION	*Panthera leo*	13	14	2	29	
21	หมาจิ้งจอก *	GOLDEN JACKAL	*Canis aureus*	4	6	0	10	
22	เสือโคร่งขาว *	WHITE TIGER	*Panthera tigris*	2	2	0	4	
23	เสือปลา *	FISHING CAT	*Prionailurus viverrinus*	1	3	7	11	

Copyright by Mahidol University

ลำดับ	ชื่อสัตว์	ชื่อสามัญ	ชื่อวิทยาศาสตร์	จำนวน				หมายเหตุ
				M	F	UN	Total	
24	หมีขอ *	BINTURONG	*Arctictis binturong*	4	3	1	8	
25	หมีควาย *	ASIATIC BLACK BEAR	*Ursus thibetanus*	6	6	1	13	
26	อิมพาลา	IMPALA	*Aepyceros melampus*	2	11	0	13	
27	ไฮยีน่าลายจุด	SPOTTED HYENA	*Crocuta crocuta*	1	6	8	15	
28	เสือโคร่ง (เบงกอล)	BENGAL TIGER	*Panthera titris titris*	9	10	0	19	ดูแลแทน กรมอุทยานฯ
29	อูฐโหนกเดียว	ONE-- HUMPED CAMEL/DROMEDARY	*Camelus dromedarius*	1	3	0	4	
30	เสือโคร่ง (อินโดจีน)	INDOCHINESE TIGER	*Panthera titris corbetti*	4	3	0	7	
31	หมีหมา *	MALAYAN SUN BEAR	*Helarctos malayanus*	5	11	0	16	
32	จากัวร์	JAGUAR	*Panthera onca*	3	1	0	4	
33	สมเสร็จ **	MALAYAN TAPIR	*Tapirus indicus*	1	2	0	3	
34	บาราซิงกา	BARASINGA	*Cervus duvaucelii*	4	6	12	22	
35	แบลคบัค	BLACKBUCK	*Antilope cervicapra*	8	8	2	18	
36	เสือชีต้า	CHEETAH	*Acinonyx jubatus*	1	4	0	5	
37	ช้าง *	ASIAN ELEPHANT	*Elephas maximus*	3	6	0	9	
38	หมูป่า	WILD BOAR	*Sus scrofa*	4	13	25	42	
39	ไฮยีน่าลายแถบ	STRIPPED HYENA	*Hyaena hyaena*	2	4	0	6	
40	คินคาจู	KINAJOU	*Postos flavas*	2	3	1	6	
41	คาพีบาร่า	CAPYBARA	*hydrochaeris*	2	5	5	12	
42	ชะนีมือขาว *	WHITE-HANDED GIBBON	*Hylobated lar*	2	2	2	6	ยืมอสส. 2 ตัว
43	ชะนีแก้มขาว	WHITE-CHEEKED GIBBON	*Hylobates leucogenys*	1	1	0	2	ยืมอสส. 2 ตัว
44	นางอาย (ลิงลม)*	SLOW LORIS	*Nycticebus coucang*	0	0	3	3	ยืมอสส. 3 ตัว
45	ลามา	LLAMA	*Lama glama*	1	1	0	2	ยืมอสส. 2 ตัว
46	ลิงกระรอก	COMMON SQUIRREL MONKEY	*Saimiri sciureus*	2	2	0	4	ยืมอสส. 3 ตัว
47	เลียงผา **	SEROW	*Capricornissumatraensis*	2	1	0	3	
48	เสือลายเมฆ *	CLOUDED LEOPARD	*Neofelis nebulosa*	0	2	0	2	
49	เสือดำ *	BLACK LEOPARD / BLACK PANTHER	*Panthera pardus*	3	4	1	8	
50	หมาใน *	DHOLE (ASIATIC WILD DOG)	*Cuon alpinus*	1	1	0	2	ยืมอสส. 2 ตัว
51	อีเห็นธรรมดา	COMMON PALM CIVET	*Paradoxurus hermapphoditus*	2	3	3	8	
52	อีเห็นเครือ	MASKED PALM CIVET	*Paguma larvata*	2	0	0	2	
53	ฮิปโปแคระ	PYGMY HIPPOPOTAMUS	*Choeropsis liberiensis*	2	3	1	6	

Copyright by Mahidol University

ลำดับ	ชื่อสัตว์	ชื่อสามัญ	ชื่อวิทยาศาสตร์	จำนวน				หมายเหตุ
				M	F	UN	Total	
54	ฮิปโปเตมัส	HIPPOPOTAMUS	*Hippopotamus amphibius*	3	5	1	9	
55	หมาป่าสีเทา	GRAY WOLF	*Canis lupus*	2	3	0	5	
56	กาเซลกรานท์	GRANT'S GAZELLE	*Gazella granti*	2	4	0	6	
57	วอเตอร์บัค	WATERBUCK	*Kobus ellipsiprymnus*	2	4	0	6	
58	แรดขาว	WHITE RHINOCEROS	*Ceratotherium simum*	2	2	0	4	
59	เลซเวแดง	RED LECHWE	*Kobus leche*	4	8	0	12	
60	หมาป่าดิงโก้	DINGO	*Canis lupus dingo*	3	5	0	8	
61	เสือไฟ *	ASIAN/ASIATIC GOLDEN CAT	*Profelis aurata*	1	1	0	2	
62	สปริงบอค	DPRINGBOK	*Antidorcas masupialis*	3	1	0	4	
63	เจมส์บอค	GEMSBOK	*Oryx gazella*	3	3	0	6	
64	บลู วีลเดอร์บีส	BULUE WILDEBEEST	*Connochaetes taurinus*	2	13	0	15	
65	กูดูใหญ่	GREATER KUDU	*Tragelaphus strepsiceros*	1	2	2	5	
66	Bushbuck	BUSHBUCK	*Tragelaphus scriptrus*	2	3	0	5	
67	จามรี	WILD YAK	*Bos grunniens*	2	3	0	5	
68	อูฐสองโหนก	BACTRIAN CAMAL	*Camelus bactrianus*	2	2	0	4	
69	อีแลนด์	ELAND	*Taurotragus oryx*	0	4	0	4	
70	สมเสร็จบราซิล	BRAZILIAN TAPIR	*Taprirus terrestris*	1	2	0	3	
71	ไนอาล่า	NYALA	*Tragelaphus angasii*	3	15	0	18	
72	ม้าแคระ	MINIATURE HORSE	*Equus caballus*	4	7	0	11	
73	ลีเมอร์หางปล้อง	RING-TAILED LEMUR	*Lemur catta*	3	5	3	11	
74	ม้าแกลบ	PONY HORSE	*Equus taballus*	2	6	0	8	
75	ซิมแพนซี	CHIMPANZEE	*Pan troglodytes*	0	1	0	1	
76	ลีเมอร์ขาวดำ	BLACK AND WHITE RUFFED LEMUR	*Varecia variegata*	2	5	0	7	
77	แกะบาร์บารี	BARBARY SHEEP	*Ammotragus lervia*	2	2	0	4	
78	เมนวูล์ฟ	MANED WOLF	*Chrysocyon brachyurus*	2	2	0	4	
79	วัวแดง *	BANTENG	*Bos javanicus*	3	2	0	5	
80	หมาป่าเฟนเน็ค	FENNEC FOX	*Vulpes zerda*	1	1	0	2	
81	เซอวอล แค็ท	SERVAL CAT	*Leptailurus serval*	2	4	0	6	

Copyright by Mahidol University

ลำดับ	ชื่อสัตว์	ชื่อสามัญ	ชื่อวิทยาศาสตร์	จำนวน				หมายเหตุ
				M	F	UN	Total	
82	เรด รีเวอร์ฮ๊อก	RED RIVER HOG	*Potomochoerus porcus*	3	4	0	7	
83	เม่นใหญ่อาฟริกา	SOUTH AFRICAN PORCUPINE	*Hystrix afrcaeaustralis*	0	0	4	4	
84	พูม่า	PUMA/COUGAR	*Puma concolor*	1	2	0	3	
85	หมาจิ้งจอกหูค้างคาว	BAT-EARED FOX	*Otocyon megalotis*	1	2	0	3	
86	คาราเคิล	CARACAL	*Caracal caracal*	1	2	0	3	
87	เมียร์แคท	MEERKAT	*Suricata suricatta*	0	5	0	5	
88	ซิทาทังกา	SITATUNGA	*Tragelaphus spekeii*	3	5	0	8	
89	วัวเนื้อ	CATTLE	*Bos taurus*	0	2	0	2	
90	แพะ	DOMESTIC GOAT	*Capra aegagrus hircus*	1	1	0	2	
91	จิงโจ้แดง	RED KANGAROO	*Macropus rufus*	5	3	1	9	
92	นิลกาย	NILGAI	*Baselaphus tragocamelus*	5	6	0	11	
93	หมีสลอร์ท	SLOTH BEAR	*Melursus ursinus*	1	1	0	2	
94	กระรอกบินออสเตรเลีย	SUGAR GLIDER	*Petaur breviceps*	0	0	40	40	
95	วัววาตูซี	ANKOLE-WATUSI	*Bos taurus*	2	4	0	6	
96	กระรอกบิน*	SOUTHERN FLYING SQUIRREL	*Glaucomys volans*	20	20	0	40	
	สัตว์ปีก							
1	นกอีมู	EMU	*Dromaius novaehollandiae*	4	8	3	15	
2	นกกระจอกเทศ	OSTRICH	*Struthio camelus*	52	76	1	129	หนองแต็ง
3	นกกระสาคอขาว *	WOOLLY-NECKED STORK	*Ciconia episcopus*	1	1	0	2	
4	เป็ดแครกเกอร์	CRACKER DUCK		0	0	14	14	
5	เป็ดเชลล์ (เชลล์ดั๊ก)*	COMMON SHELDUCK	*Tadoma tadorna*	0	0	2	2	
6	เป็ดแมนดาริน	MANDARIN DUCK	*Aix galericulata*	0	0	27	27	
7	เป็ดวู๊ด (วู๊ดดั๊ก)	WOOD DUCK	*Aix sponsa*	0	0	8	8	
8	นกฟลามิงโกใหญ่	GREATER FLAMINGO	*Phoenicopterus ruber*	0	0	10	10	
9	หงส์ขาว	MUTE SWAN	*Cygnus olor*	0	0	18	18	
10	หงส์ดำ	BLACK SWAN	*Cygnus atratus*	0	0	16	16	
11	นกกระเรียนหัวมงกุฎ	BLACK CROWN CRANE	*Balearica pavonina*	2	4	0	6	
12	เป็ดมัลลาร์ด	MALLARD	*Anas platyrhynchos*	4	5	39	8	
13	นกยูงอินเดีย	INDIAN PEAFOML	*Pavo cristatus*	10	10	0	20	
14	นกกาบบัว *	PAINTED STORK	*Mycteria leucocephala*	13	13	9	35	

Copyright by Mahidol University

ลำดับ	ชื่อสัตว์	ชื่อสามัญ	ชื่อวิทยาศาสตร์	จำนวน				หมายเหตุ
				M	F	UN	Total	
15	นกแขวก *	NIGHT HERON	*Nycticorax nycticorax*	2	3	11	16	
16	เป็ดก่า *	WHITE-WINGED WOOD DUCK	*Cairina scutulata*	11	12	0	23	
17	นกแขกเต้า *	RED-BREASTED PARAKEET	*Psittacula alezandri*	0	0	40	40	แขกเต้า = 15 ริงเนค = 15
18	เหยี่ยวดำ *	BLACK KITE	*Milvus migrans*	2	2	1	5	
19	เหยี่ยวรุ้ง *	CREATED SERPEN-EAGLE	*Spilornis cheela*	1	1	0	2	
20	อีแร้งดำหิมาลัย *	CINEREOUS VULTURE	*Aegypius monachus*	0	1	0	1	
21	นกออก *	WHITE-BELLIED SEA-EAGLE	*Haliaeetus leucogaster*	1	1	0	2	
22	นกอีโก้ง *	PURPLE SWAMPHEN	*Porphyrio pophyrio*	0	0	10	10	
23	นกกระเรียนไทย	SARUS CRANE	*Grus antigone*	0	1	0	1	
24	มาคอว์ปีกเขียว	RED-AND-GREEN MACAW	*Ars chloroptera*	0	0	2	2	
25	มาคอร์สีฟ้า-อกเหลือง	BLUE-AND-YELLOW MACAW	*Ara ararauna*	0	0	2	2	
26	นกคาสโซวารี่	CASSOWARIES	*Caruarius casuarius*	1	1	0	2	
27	ไก่ฟ้าสีเหลืองทอง	GOLDEN PHEASANT	*Chrysolophus pictus*	7	9	0	16	
28	ไก่ฟ้าหลังขาว *	SILVER PHEASANT	*Lophura nycthemera*	2	4	4	10	
29	นกกระตั้วหงอนเหลืองเล็ก	SULPHUR CREAST COCKATOO	*Cacatua galerita*	7	7	0	14	
30	นกแก้วเอคเลคตัส	ECLECTUS PARROT	*Eclectus roratus*	4	2	0	6	
31	นกแก้วคอนนัวร์ซัน	SUN CONURE	*Aratinga solstitialis*	0	0	1	1	
32	ไก่ฟ้าพญาลอ *	SIAMESE FIREBACK	*Lophura diardi*	2	1	0	3	
33	ไก่ฟ้าหลังขาวจันทบูรณ์ *	SILVER PHEASANT	*Lophura nycthemera jonesi*	4	5	0	9	
34	นกแว่นสีเทา (เหนือ)*	GREY PEACOCK- PHEASANT	*Polyplectron bicalcaratum*	1	1	0	2	
35	นกยูงไทย *	GREEN PEAFOWL	*Pavo muticus*	2	1	0	3	
36	ไก่ฟ้าเลดี้แอมเฮิส์ท	LADY AMHERST'S PHEASANT	*Chrysolophus amherstiae*	4	6	0	10	
	สัตว์เลื้อยคลาน							
1	จระเข้น้ำจืด *	SIAMESE CROCODILE	*Corcodylus siamensis*	0	0	23	23	
2	จระเข้น้ำเค็ม *	SALTWATER CROCODILE	*corcodylus porosus*	0	0	4	4	
3	เต่าหกดำ *	BLACK GIANT TORTOISE	*Manouria emys phayrei*	0	0	2	2	
4	เต่าเหลือง *	ELONGATED TORTOISE	*Indotestudo elonggata*	0	0	10	10	
5	กรีนอีกัวน่า	GREEN IGUANA	*Iguana iguana*	0	0	17	17	

Copyright by Mahidol University

ลำดับ	ชื่อสัตว์	ชื่อสามัญ	ชื่อวิทยาศาสตร์	จำนวน				หมายเหตุ
				M	F	UN	Total	
6	เต่ายักษ์อัลดาบรา	ALDABRA GIANT TORTOISE	*Geochlone gigantea*	1	1	0	2	
	ยอดรวมสัตว์เลี้ยคลาน			1	1	56	58	
	รวมทั้งสิ้น			**512**	**735**	**466**	**1,713**	

* หมายถึง สัตว์ป่าคุ้มครอง

** หมายถึง สัตว์ป่าสงวน

“หนองเต็ง” หมายถึง สัตว์ส่วนหนึ่งจะนำไปไว้ที่โครงการสวนสัตว์หนองเต็ง อ. จักราช จ. นครราชสีมา

“ดูแลแทนกรมอุทยานฯ” หมายถึง ดูแลสัตว์ที่อยู่ในระหว่างถือเป็นของกลางแทนกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช

อสส. หมายถึง องค์การสวนสัตว์ในพระบรมราชูปภัมภ์ สังกัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม

ที่มา : สำนักจัดการสัตว์ สวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่

จัดประเภทเป็นสัตว์ป่าสงวน และสัตว์ป่าคุ้มครองโดยผู้ศึกษาวิจัย

Copyright by Mahidol University

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ – สกุล นายธิติพลวัฒน์ ทะสา

วัน เดือน ปีเกิด 4 กุมภาพันธ์ 2514

สถานที่เกิด จังหวัดอุดรธานี

ประวัติการศึกษา ศึกษาศาสตร์บัณฑิต (กศ.บ.) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
(พ.ศ. 2533 – 2536)
วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (วท.ม.) มหาวิทยาลัยมหิดล
(พ.ศ. 2548 – 2551)

สถานที่ทำงาน โรงเรียนพอกพิทยาคม รัชมังคลาภิเษก อ. ปรางค์กู่ จ.ศรีสะเกษ

ที่อยู่ปัจจุบัน 161 หมู่ 12 ต. กู่ อ. ปรางค์กู่ จ. ศรีสะเกษ 33170
E – mail : newtha-99@hotmail.com

Copyright by Mahidol University